

ผลของการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

มิถุนายน 2555

ผลของการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

มิถุนายน 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลของการปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

มิถุนายน 2555

วลัยกรณ์ แพร์กิจธรรมชัย.(2555).ผลของการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่น
กลุ่มเสี่ยง. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. นันทนา วงษ์อินทร์ ,อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารูเฟื่อง.

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
2) เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตาม บุคลิกภาพ สัมพันธภาพใน
ครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม 3) เปรียบเทียบระดับพฤติกรรม
ก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหา
สมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาสากล สภาการศึกษาไทย จำนวน 60 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ
ทดลอง คือ วัยรุ่น 8 คนที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้
ในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ บุคลิกภาพ สัมพันธภาพ
ในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม 2) แบบสอบถามพฤติกรรม
ก้าวร้าว 3) แบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว 4) แบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว 5) โปรแกรมการปรับ
พฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t – test , F – test (One – Way Analysis) และ
t – test for dependent samples.

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

1. วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับปานกลาง
2. วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีบุคลิกภาพ และมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรม
ก้าวร้าวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสัมพันธภาพ
กับเพื่อน และมีอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว หลังการทดลอง
มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE EFFECTS OF BEHAVIOR MODIFICATION TO REDUCE AGGRESSIVE BEHAVIOR
OF ADOLESCENTS AT RISK

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University

June 2012

Valaikorn Parekitthammachai. (2012). *The Effects of Behavior Modification to Reduce Aggressive Behavior of Adolescents at Risk*. Master thesis, M.Ed (Guidance and Counseling Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor Committee : Asst. Prof. Dr. Nanthana Wong – In, Inst. Dr. Monthira Charupheng.

The purposes of this research were 1) to study the aggressive behavior level of risk adolescents, 2) to compare the aggressive behavior level of risk adolescents according to personality, family relationship, friend relationship, and influence of social model, and 3) to compare the aggressive behavior of risk adolescents before and after participating in behavior modification program to reduce aggressive. The sample group of the study was the 60 risk adolescents entered the KM Drugs Abuse Institute in Red Cross Volunteers Bureau of The Thai Red Cross Society. The experimental group were 8 students whose the aggressive behavior score were 75 percentile and upper. The research instruments were 1) the Personal Data Questionnaire with 4 parts ; personality, family relationship, friend relationship, and influence of social model, 2) the Aggressive Behavior Questionnaire, 3) the aggressive behavior assessing forms. 4) the aggressive behavior recording forms, and 5) the Behavior Modification Program to Reduce Aggressive. The t – test, F- test (One – Way Analysis) and t – test for dependent samples were used to analyze the data.

The results of the study were as follows:

1. The aggressive behavior level of risk adolescents were in average level.
2. The risk adolescents with different in personality and family relationship had significant different in aggressive behavior at .05 level. While the risk adolescents with different in friend relationship, and influence of social model had significant different in aggressive behavior at .01 level.
3. After participated the Effects of Behavior Modification Program to Reduce Aggressive ,the aggressive behavior of risk adolescents were significantly increasing at .01 level

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาและได้รับคำแนะนำอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทนา วงษ์อินทร์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์และอาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง กรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์เวณี กীরทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ให้กำลังใจและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบเครื่องมือและโปรแกรมที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ที่กรุณาเป็นคณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันมีค่า ยิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนวิจิตรวิทยา คณาจารย์ทุกท่านและนักเรียนทุกคน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงานอสาอากาศ สภาอากาศไทย คณาจารย์ทุกท่านและนักเรียนทุกคน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณพี่ๆ และเพื่อนๆ นิสิตร่วมรุ่นทุกคน ที่มีส่วนช่วยเหลือและให้กำลังใจ และแสดงความห่วงใยผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณสมาชิกในครอบครัวคุณพ่อ คุณแม่ และญาติพี่น้องทุกคนที่คอยช่วยเหลือ ห่วงใย และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมาตลอดระยะเวลาของการทำวิจัย

สุดท้ายนี้ คุณความดีและประโยชน์อันเกิดจากปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาคุณบิดามารดาและครูอาจารย์ทุกๆ ท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดทั้งผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา จนประสบความสำเร็จในวันนี้

วัลย์ภรณ์ แพร์กิจธรรมชัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	9
สมมติฐานของการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิดสำนักงานอสาภาษา สภากาชาดไทย.....	10
ประวัติและความเป็นมา.....	10
ลักษณะของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง.....	12
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว.....	12
ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าว.....	12
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว.....	15
ลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าว.....	19
สาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว.....	20
ขั้นตอนของการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว.....	22
การวัดพฤติกรรมก้าวร้าว.....	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว.....	24
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว และบุคลิกภาพ.....	28
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว และสัมพันธภาพในครอบครัว.....	33

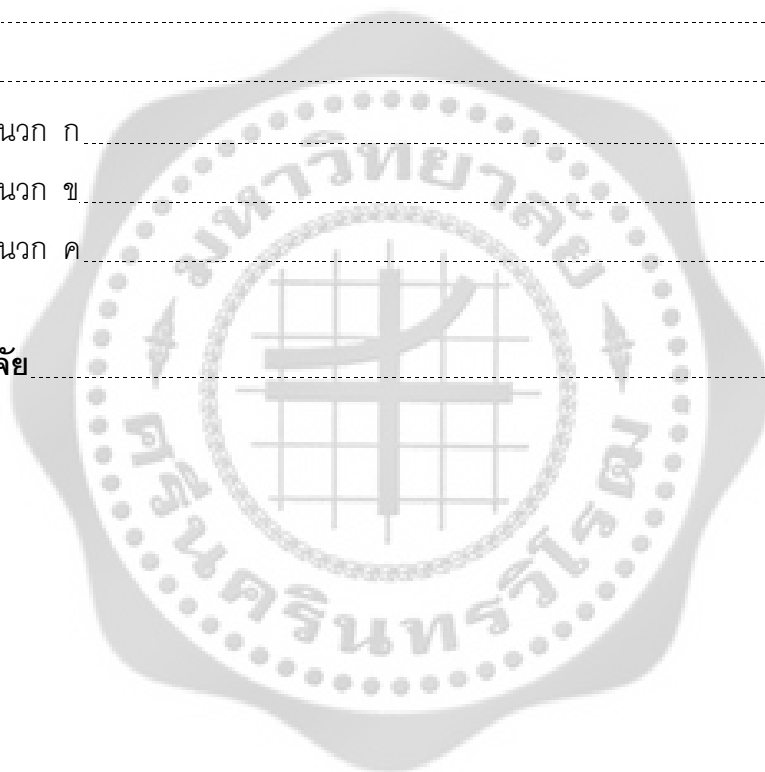

สารบัญ

บทที่	หน้า
2(ต่อ)	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว สัมพันธ์ภาพและเพื่อน.....	43
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว และตัวแบบทางสังคม.....	52
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการปรับพฤติกรรม เพื่อลดความก้าวร้าว.....	63
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต.....	89
3 วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	93
การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	93
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	94
การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีดำเนินการทดลอง.....	105
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	107
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	108
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	109
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	109
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	110
ผลการศึกษาค้นคว้า.....	110
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	117
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	117
สมมติฐานของการวิจัย.....	117
ขอบเขตของการวิจัย.....	117
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	118
วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล.....	118
วิธีดำเนินการทดลอง.....	118

สารบัญ

บทที่	หน้า
5(ต่อ)	
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	119
สรุปผลการวิจัย.....	120
อภิปรายผล.....	120
ข้อเสนอแนะ.....	126
บรรณานุกรม.....	127
ภาคผนวก.....	140
ภาคผนวก ก.....	141
ภาคผนวก ข.....	230
ภาคผนวก ค.....	244
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	246

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การเข้าโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว.....	105
2 แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest Posttest Design.....	107
3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ที่เข้าสู่ศูนย์ค้นหา สมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาสากล สภาการศึกษาไทย จำแนกตามเกณฑ์ (n = 60).....	110
4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าสู่ศูนย์ค้นหาสมรรถนะ การคิด สำนักงานอาสาสากล สภาการศึกษาไทย จำแนกตาม บุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบ ทางสังคม (n = 60).....	111
5 เปรียบความแตกต่างของพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตาม บุคลิกภาพ (n = 60).....	112
6 เปรียบความแตกต่างของพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตาม สัมพันธภาพในครอบครัว (n = 60).....	112
7 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมก้าวร้าวโดยรวมระหว่างสัมพันธภาพ ในครอบครัวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเป็นรายคู่.....	113
8 เปรียบความแตกต่างของพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตาม สัมพันธภาพกับเพื่อน (n = 60).....	113
9 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมก้าวร้าวโดยรวมระหว่างสัมพันธภาพ กับเพื่อนของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเป็นรายคู่.....	114
10 เปรียบความแตกต่างของพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตาม อิทธิพลของตัวแบบทางสังคม (n = 60).....	115
11 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมก้าวร้าวโดยรวมระหว่างอิทธิพลของตัว แบบทางสังคมของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเป็นรายคู่.....	115
12 เปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่ได้เข้าร่วมโปรแกรม ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม (n = 8).....	116
13 ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามบุคลิกภาพ.....	231
14 ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว.....	232

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
15 ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน.....	234
16 ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม.....	235
17 ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว.....	236
18 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามบุคลิกภาพ จากการทดสอบกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) (n=100) โดยใช้ Item – Total Correlation.....	238
19 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสัมพันธภาพใน ครอบครัว จากการทดสอบกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) (n=100) โดยใช้ Item – Total Correlation.....	239
20 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสัมพันธภาพ กับเพื่อน จากการทดสอบกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) (n=100) โดยใช้ Item – Total Correlation.....	240
21 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบ ทางสังคม จากการทดสอบกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) (n= 100) โดยใช้ Item – Total Correlation.....	241
22 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว จากการทดสอบกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) (n=100) โดยใช้ Item – Total Correlation.....	242
23 แสดงผลต่างของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ก่อนและหลัง การเข้าร่วมโปรแกรม.....	243

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กลไกของแรงขับที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว.....	13
2 การเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมต่างๆจากสิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์.....	18
3 แสดงลักษณะของกระบวนการเสนอตัวแบบ.....	53
4 องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการสังเกตตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม.....	55
5 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ.....	79
6 ขั้นตอนการสร้างกระบวนการปรับพฤติกรรม.....	82
7 แผนภาพแสดงระยะต่างๆของการทดลอง.....	106

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในประเทศที่กำลังพัฒนา สังคมมีการขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง ย่อมทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามากมาย เพราะเมื่อเกิดปัญหาหนึ่งก็ย่อมจะเชื่อมโยงไปสู่อีกปัญหาหนึ่ง ต่อๆไป ประเทศไทย ก็เช่นเดียวกันที่ประสบกับปัญหาสังคมต่างๆ ซึ่งปัญหาสำคัญอันหนึ่งซึ่งเป็นผลเสียร้ายแรงต่อประเทศชาติก็คือ ปัญหาการกระทำผิดของเด็ก (Juvenile Delinquency) ซึ่งหากเยาวชนเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีแล้ว ในสภาพหน้าประเทศชาติจะขาดความมั่นคงเพราะเยาวชนนั่นเองที่จะต้องเป็นผู้ใหญ่และรับผิดชอบประเทศชาติในอนาคต (สุชา จันทรธรม. 2545) ซึ่งพฤติกรรมหนึ่งที่เด็กกระทำผิดนั้นก็คือ พฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหาย และเป็นอันตรายต่อบุคคลทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา คนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงเป็น คนที่ขาดการควบคุมตนเองและทำลายล้างสิทธิของผู้อื่น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ และเป็นระยะที่มีการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา จากพัฒนาการด้านต่างๆ เหล่านี้ ทำให้เด็กวัยรุ่นมีพฤติกรรมความก้าวร้าวรุนแรงมากที่สุด และมักจะบ่งชี้ได้ถึงพฤติกรรมอาชญากรรมในวัยผู้ใหญ่ได้มาก เนื่องจากอารมณ์ของวัยรุ่นจะรุนแรง เปลี่ยนแปลงวัยรุ่นเกิดความตึงเครียดทางอารมณ์ได้ง่าย อย่างรวดเร็ว ขาดการควบคุม แสดงออกอย่างเปิดเผย เป็นวัยที่เต็มไปด้วยปัญหามากมาย และพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นในปัจจุบันมีแนวโน้มไปในลักษณะก้าวร้าวรุนแรง ถ้าพฤติกรรมก้าวร้าวมีความรุนแรง ถึงระดับสูงและแสดงออกในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง ย่อมเกิดอันตรายต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง เพราะความก้าวร้าวนำไปสู่การฆ่า ทำลายล้างชีวิตซึ่งวัยรุ่นเป็นอนาคตที่สำคัญของชาติ จึงน่าเป็นห่วงอย่างยิ่งหากมีพฤติกรรมก้าวร้าว (สุนีย์ ธีรวิรุฬห์.2542:1)

ปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว นั้น มีจิตแพทย์และนักจิตวิทยาได้ศึกษาทฤษฎีต่างๆ เช่น ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Worchel and Cooper.1979 : 316-317 ; citing Freud. n.d.) ซึ่งเน้นว่าความก้าวร้าว มีสาเหตุมาจากสัญชาตญาณ ทฤษฎีพฤติกรรมของเบอร์โควิทซ์ (Berkowitz.1964:137-142)ดอลลาร์ดและมิลเลอร์ (Dollard &Miller.1939:58) กล่าวว่า ความก้าวร้าวมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่มากกระตุ้น และทฤษฎีการเรียนรู้ความก้าวร้าวของแบนดูรา (Bandura.1977:35) ที่กล่าวว่าความก้าวร้าวเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมทั้งจากตัวแบบและการเรียนรู้โดยตรง

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาภาค สภาการศึกษาไทย พร้อมกับสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า เด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด ของสำนักงานอาสาภาค สภาการศึกษาไทย เป็นวัยรุ่นที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง

หรือกลุ่มมีปัญหา เช่น หนีเรียน (ปัญหาด้านการเรียน) ปัญหาครอบครัว มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง และสูบบุหรี่ โดยเป็นนักเรียนที่ทางโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครส่งมาเข้าศูนย์ เพื่อพัฒนาและฟื้นฟู พฤติกรรมที่มีแนวโน้มไปสู่พฤติกรรมที่ถาวรที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเอง และผู้อื่นทั้งร่างกาย และจิตใจ โดยประวัติของเด็กวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง คือ พ่อแม่หย่าร้างกัน บางคนอยู่กับพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยง โดยครูประจำชั้นเป็นผู้ส่งมาให้กับครูประจำโครงการต้านยาเสพติดที่โรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจ เกี่ยวกับความก้าวร้าวเพราะการที่เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมานั้นย่อมส่งผลกระทบต่อ ตนเองและสังคม ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้สนใจและมีหลากหลายวิธีการที่จะลดพฤติกรรมก้าวร้าว อย่างเช่น สก็อต และคนอื่นๆ (ภาคยา โภกิลกนิษฐ, 2547 : 51-52 ; อ้างอิงจาก Scottand others. 1967 : 73-76) ได้ศึกษาวิธีลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน โดยใช้การเสริมแรงทางสังคม เพื่อให้เด็กนักเรียน มีความสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้นในระยะแรกครูเพียงแต่สังเกตและบันทึกความถี่ของพฤติกรรมก้าวร้าว ในระยะที่สอง ครูได้รับคำแนะนำให้ใช้แรงเสริมทางสังคม คือ คำชมเชย และให้ความสนใจ เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น สนใจผู้อื่น พุดคุยกับผู้อื่นอย่างเป็น มิตร ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในขณะเดียวกัน ครูจะไม่ให้แรงเสริมทางสังคม เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น การทำร้ายร่างกาย ช่มชู้และเรี่ยรัง ผลการวิจัยพบว่า ความถี่ของพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง และนักเรียนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น และพัชรินทร์ แก้วพาดิ (2544) ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1-3 ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านนาเกาะทาด ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มี พฤติกรรมก้าวร้าวหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร่วมน้อยกว่านักเรียน ในกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่ม ทดลองมีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวหลังการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวจะเห็นว่ามียุทธวิธีที่หลากหลาย ที่สามารถลดความก้าวร้าวได้ ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกที่จะใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรม เพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง โดยจะใช้เทคนิคการวางเงื่อนไขกลุ่มร่วมกับเทคนิคของ กิจกรรมกลุ่ม กับวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบต้านยาเสพติด ศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาชาติ สภาการศึกษาไทย เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและลดความก้าวร้าว พร้อมทั้งสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับพฤติกรรมก้าวร้าวและผลของการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอสา กาศาต สภาการศึกษาไทย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตาม บุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ก่อนและหลังเข้าร่วมการปรับ พฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ที่เข้าร่วมโครงการ ในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอสา กาศาต สภาการศึกษาไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์และ แนวทางต่อหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานศึกษา ครูประจำชั้น ครูแนะแนว เพื่อให้ วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ซึ่งมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับพฤติกรรมก้าวร้าว

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหา สมรรถนะการคิด สำนักงานอสา กาศาต สภาการศึกษาไทย จำนวน 60 คน

ตอนที่ 2 การปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว เป็นวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วม โครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอสา กาศาต สภาการศึกษาไทย จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาสากล สภาการศึกษาไทย ที่มีคะแนนจากการทำแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป จำนวน 15 คน จากนั้นสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) จำนวน 8 คน จากผู้สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

ตัวแปรที่ศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาไว้ ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่
  - 1.1 บุคลิกภาพ
  - 1.2 สัมพันธภาพในครอบครัว
  - 1.3 สัมพันธภาพกับเพื่อน
  - 1.4 อิทธิพลของตัวแบบทางสังคม

2. ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมก้าวร้าว

ตอนที่ 2 การปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

1. ตัวแปรอิสระ คือ การปรับพฤติกรรม
2. ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมก้าวร้าว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง หมายถึง พฤติกรรมของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่แสดงออกด้วยภาษาท่าทาง (Body language) และภาษาถ้อยคำ (Verbal language) แล้วทำให้ผู้อื่นเกิดความอับอาย เสียหาย หรือไม่สบายใจ

1.1 พฤติกรรมก้าวร้าวด้านภาษาท่าทาง หมายถึง การแสดงออกของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความอับอาย เสียหาย หรือไม่สบายใจ ได้แก่ การแสดงสีหน้าบึ้งตึง การชกต่อย การผลัก และการขว้างปาสิ่งของ

1.2 พฤติกรรมก้าวร้าวด้านภาษาถ้อยคำ หมายถึง การใช้วาจาของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความอับอาย เสียหาย หรือไม่สบายใจ ได้แก่ การพูดโต้เถียงด้วยความเกรี้ยวกราด การพูดคำหยาบคาย การพูดข่มขู่ การพูดล้อเลียน การพูดเยาะเย้ย และการพูดประชดประชัน

2. บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่แสดงออกอยู่เป็นประจำ ในสถานการณ์เฉพาะอย่าง ทางพฤติกรรมและความคิด โดยแสดงออกทั้งด้านภาษาถ้อยคำและ ด้านภาษาท่าทางซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้แบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 ลักษณะบุคลิกภาพแบบเอ (Type A)

วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงมีลักษณะเร่งร้อน ชอบแข่งขันและก้าวร้าว ชอบทำงานให้ได้มากๆ ในเวลาน้อยๆ ชอบทำงานด้วยความรวดเร็ว หนีไม่ติดกับการทำงานที่ล่าช้า และถูกกระตุ้นให้โกรธและก้าวร้าวได้ง่าย

2.2 ลักษณะบุคลิกภาพแบบบี (Type B)

วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงมีลักษณะผ่อนคลาย ไม่รีบร้อนและไม่ก้าวร้าว เรื่อยๆ เชื่อยๆ ชอบการพักผ่อนและดำเนินชีวิตแบบง่าย ๆ ไม่ชอบฟันฝ่าอุปสรรคใด ๆ และไม่ชอบทำงานในลักษณะที่ต้องใช้เวลารีบด่วน

3. สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อกัน ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็น การปรึกษาพูดคุย การให้กำลังใจและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน การไว้ใจ การไม่ขัดแย้งซึ่งกันและกัน การให้คำแนะนำ การตักเตือนด้วยเหตุผล และการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันในครอบครัว

4. สัมพันธภาพกับเพื่อน หมายถึง การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงและเพื่อนปฏิบัติต่อกัน ทั้งด้านส่วนตัวและด้านการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ประกอบด้วย

4.1 ด้านความรู้สึกที่ดีต่อกัน ได้แก่ การเข้าใจความรู้สึกกันและกัน การเข้ากันได้ดี โดยไม่ทะเลาะกัน การแบ่งปันสิ่งของ การเชื่อใจซึ่งกันและกัน

4.2 ด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน คอยให้คำปรึกษา แนะนำยอมรับฟังความคิดเห็น ดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

4.3 ด้านการทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ เล่นกีฬา ไปเที่ยว รับประทานอาหารด้วยกัน

5. อิทธิพลของตัวแบบทางสังคม หมายถึง การแสดงออกด้านพฤติกรรมของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ยึดถือมาจากตัวแบบ ได้แก่ การเลียนแบบพฤติกรรมจากพ่อแม่หรือบุคคลที่ชื่นชอบ การเลียนแบบพฤติกรรมจากการชมภาพยนตร์โทรทัศน์ และการเลียนแบบพฤติกรรมจากการอ่านหนังสือ

6. วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนในโครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติด ที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิดของสำนักงานอสาการศึกษาภาคกลาง ปี พ.ศ. 2552

7. โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว หมายถึง กิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้เรียนรู้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว ซึ่งเป็นการจัด

สภาพการณ์ให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้เข้าใจถึงผลกระทบของพฤติกรรมก้าวร้าว และตระหนักถึงผลเสียของพฤติกรรมก้าวร้าว โดยเรียนรู้ผ่านจากประสบการณ์การทำงานกิจกรรมร่วมกัน เทคนิคที่ใช้ในการทำกิจกรรม ประกอบด้วย เทคนิคกลุ่มสัมพันธ์ เทคนิคบทบาทสมมติ เทคนิคกรณีตัวอย่าง เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม และเทคนิคการวางเงื่อนไขกลุ่ม มีขั้นตอนดังนี้

7.1 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้วิจัยจัดให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม จนเกิดการยอมรับ และเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้สึกจากการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยอธิบายกติกาในการทำกิจกรรมร่วมกันและวิธีการดำเนินการกิจกรรมตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดกิจกรรม

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ เป็นขั้นที่วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดที่วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้รับจากกิจกรรม โดยให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกจากการทำกิจกรรมร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นขั้นที่วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้ระดมความคิด (Brain Storming) และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน โดยช่วยกันสรุปจนเกิดความเข้าใจตรงกันที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 4 ขั้นการประเมินผล ให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทุกคนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง โดยการร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

7.2 บทบาทสมมติ หมายถึง วิธีการที่ทำให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเกิดการเรียนรู้ โดยการจัดสถานการณ์ให้คล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น แล้วจัดให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์นั้นๆ วิธีการนี้จะช่วยให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับความก้าวร้าว โดยมีขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม เป็นการจัดกิจกรรมให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้แสดงออกตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นที่เกี่ยวข้องกับความก้าวร้าว โดยการให้ตัวแทนของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงแสดง เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงในกลุ่มเกิดความสนใจ และเพลิดเพลิน ได้ข้อคิดเกี่ยวกับกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงแต่ละคนมีส่วนร่วมโดยการสังเกตบทบาทของตัวแทนกลุ่ม

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ววัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงร่วมกันวิเคราะห์ และอภิปราย โดย ไม่มุ่งเน้นว่าใครแสดงดีหรือไม่ดีอย่างไร และร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหากิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และข้อคิดเห็นต่างๆ จากการที่ผู้แสดงได้แสดงบทบาทที่ผู้วิจัยได้กำหนดเพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้นำมาประยุกต์ใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าว

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ ให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงแต่ละคนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงภายในกลุ่ม แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการของตนเองและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล เป็นขั้นที่วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้ประเมินผลจากการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มโดยการให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงอภิปรายกันเองภายในกลุ่ม

7.3 กรณีตัวอย่าง หมายถึง วิธีการที่ทำให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเกิดการเรียนรู้ โดยการใช้กรณีตัวอย่างหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงแล้วนำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกันสร้างความเข้าใจและรู้จักหาวิธีที่ถูกต้องหรือเหมาะสม เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงฝึกการแก้ปัญหา และหาแนวทางในการลดพฤติกรรมก้าวร้าว การอภิปรายจะช่วยให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน การนำเอากรณีต่างๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้ นั้นจะช่วยให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเกิดการเรียนรู้ในการนำมาปรับใช้ในชีวิตจริง โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยนำเข้าสู่กิจกรรมโดยการพูดคุยซักถามวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในครั้งนั้น จากนั้นผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทุกคนได้อ่าน แล้วช่วยกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

ผู้วิจัยกระตุ้นให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงร่วมกันคิดวิเคราะห์สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้จากการร่วมกิจกรรมหรือวิเคราะห์ถึงตัวเองในเรื่องว่าเป็นอย่างไร และเชื่อมโยงถึงตัววัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเอง และอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ผู้วิจัยและวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้และนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนและของกลุ่ม โดยอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและเสนอแนะร่วมกัน

7.4 การอภิปรายกลุ่ม หมายถึง วิธีการที่ทำให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเกิดการเรียนรู้ โดยการเปิดโอกาสให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกทั้งด้านความคิด และการปฏิบัติ โดยให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แล้วเปิดโอกาสให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงแสดงความคิดเห็นของตนอย่างอิสระ วิธีการนี้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงจะเกิดการเรียนรู้ถึงแนวทางในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวร่วมกัน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดของเนื้อหาในหัวเรื่องที่จะอภิปรายกันเพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทำความเข้าใจตรงกัน เกี่ยวกับเป้าหมายของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงแต่ละคนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองเพื่อลดความก้าวร้าว แล้วให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงแบ่งกลุ่มกันระดมความคิด (Brain storming) เพื่อหาแนวทางในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว หลังจากนั้นให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทุกคนแสดงความคิดเห็นของแต่ละคนเพื่อการหาวิธีการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ เป็นขั้นที่วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้ระดมความคิด (Brain Storming) และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง โดยให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และวิเคราะห์พฤติกรรมของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงแต่ละคน เพื่อหาแนวทางในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวต่อไป

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นการสรุปถึงแนวทางในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน แล้วนำสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมมาสรุปเป็นหลักการของตนเอง และสามารถนำหลักการนั้นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยกล่าวสรุปเพิ่มเติม

ขั้นที่ 4 ขั้นการประเมินผล ให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทุกคนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง โดยการร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

7.5 เทคนิคการวางเงื่อนไขเป็นกลุ่ม หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยตกลงร่วมกับวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง โดยมีเงื่อนไขว่าให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเขียนรายงานตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง แล้วประเมินตนเองว่าสามารถกระทำตามเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ได้หรือไม่ โดยที่วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงจะได้รับการเสริมแรงจากผลของการกระทำของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทุกคน ถ้าวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทุกคนสามารถกระทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จ ทุกคนจะได้รับตัวเสริมแรงที่ทั้งกลุ่มเลือกไว้ แต่ถ้าวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงคนใดคนหนึ่งไม่สามารถกระทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ทุกคนในกลุ่มก็จะไม่ได้รับตัวเสริมแรงเช่นกัน และถ้าวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงสามารถกระทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จต่อเนื่องกันทุกครั้ง จะได้รับสิทธิในการเลือกตัวเสริมแรงพิเศษตามที่วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทุกคนได้ตกลงไว้ร่วมกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้เสนอตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิดสำนักงานอสากาชาดสภากาชาดไทย
2. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวและบุคลิกภาพ
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวและสัมพันธภาพในครอบครัว
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวและสัมพันธภาพกับเพื่อน
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวและตัวแบบทางสังคม
7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว
8. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอสากาชาดสภากาชาดไทย (สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 จาก www.kmdrugsabuse.in.th)

ประวัติและความเป็นมา

ย้อนหลังไปประมาณ 10 ปี สมัยที่ศาสตราจารย์ นายแพทย์พิชิต สุวรรณประกร ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานอสากาชาด สภากาชาดไทย ได้ริเริ่มโครงการกิจกรรมการต่อต้านยาเสพติดในสถานศึกษา โดยได้ร่วมกับโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 50 แห่ง ให้นักเรียนในโรงเรียนก่อตั้งชมรม "เพื่อนเตือนเพื่อน" โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมดังกล่าวได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลา 4-5 ปี แต่ปัญหายาเสพติดภายในโรงเรียนก็ยังมีอยู่ และดูเหมือนจะหนักขึ้น ต่อมาศาสตราจารย์ นายแพทย์ดำรง เหยี่ยงประยูรได้มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานอสากาชาด สภากาชาดไทย แทนศาสตราจารย์ นายแพทย์พิชิต สุวรรณประกร ซึ่งขยับขึ้นไปเป็นที่ปรึกษาสภากาชาดไทย ผู้ใหญ่ทั้ง 2 ท่านได้ปรึกษาร่วมกันในการที่จะช่วยโรงเรียนและนักเรียนให้ปลอดภัยจากยาเสพติดจึงได้ริเริ่มโครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติดในสถานศึกษาเฉลิมพระเกียรติฯ โดยได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากสถาบันISOและช่วยสนับสนุนโรงเรียนที่ร่วมโครงการฯ จากทางไอทีวีในโครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติดได้มีการจัดทำคู่มือมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติดในสถานศึกษาโดยหลักการสำคัญของการดำเนินการมีอยู่ 4 ข้อ คือ

1. เรื่องการต่อต้านยาเสพติดมิใช่เรื่องของโรงเรียนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของการประสานเครือข่ายระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน
2. การดำเนินงานได้มีความสำเร็จอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากมีคนดีมีคุณภาพแล้วต้องมีระบบการทำงานที่มีมาตรฐานด้วย(ระบบดี คนดี งานสำเร็จแบบยั่งยืน)
3. การดำเนินงานในโรงเรียนต้องเกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในโรงเรียน ทั้ง 3 ระดับคือ ระดับผู้บริหาร (กำหนดนโยบาย) ระดับครูแกนนำ (ฝ่ายจัดการ) และนักเรียน (ผู้ร่วมปฏิบัติการ)
4. มีกิจกรรมคุณภาพที่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีภูมิคุ้มกันต่อยาเสพติดมีจิตใจที่เข้มแข็งสามารถต่อสู้กับยาเสพติดที่มายั่วชวน ยั่วยุได้ด้วยตนเอง

จากหลักการดังกล่าวโครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติดได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลา 3-4 ปี จนถึงปัจจุบันมีโรงเรียนที่ได้รับรองมาตรฐานโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติดทั่วประเทศจำนวน 46 แห่ง (กรุงเทพฯ เชียงราย เชียงใหม่ อุบลราชธานี นครราชสีมา ระยอง กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์และสุราษฎร์ธานี) จากการติดตามประเมินผลการดำเนินการของโครงการระหว่างสำนักงานอสาอากาศ สภาอากาศไทยและโรงเรียนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ โดยเฉพาะการดำเนินการตามหลักการสำคัญ 4 ข้อ แต่ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาก็ยังคงมีอยู่เห็นได้ว่าการต่อสู้กับปัญหาเสพติดเป็นเรื่องที่หยุดไม่ได้ เนื่องจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อม เหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อาทิ เช่น

(1) กระแสโลกปัจจุบันนำไปสู่กระแสบริโภคนิยม วัตถุนิยม ทำให้คนส่วนใหญ่ดิ้นรนชวนชวนให้ได้มาซึ่งวัตถุและการบริโภค ทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่าครอบครัวแตกแยก ชุมชนล่มสลายทำให้เกิดผลกระทบในด้านลบสู่เยาวชน

(2) ยาเสพติดมีชนิดรูปแบบความหลากหลาย ความรุนแรง ช่องทางการส่งต่อลูกค้าที่มีการพัฒนาที่พิสดารและเลวร้ายยิ่งขึ้น

(3) การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนในโรงเรียนหวังผลในการสร้างภูมิคุ้มกัน แต่บางครั้งก็เกิดข้อแทรกซ้อนหรือผลข้างเคียงขึ้น เช่น ต้องการให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ห่างไกลจากยาเสพติด แต่เกิดปัญหาทางเพศสัมพันธ์เกิดขึ้น (จากเด็กชายและหญิงที่มีโอกาสใกล้ชิดกัน)

กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน ผู้ดำเนินการหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมมักจะเป็นเด็กที่ไม่มีปัญหา(เด็กเก่ง เด็กดีในสายตาคนทั่วไป) แต่เด็กที่มีปัญหาหรือเด็กในกลุ่มเสี่ยงมักไม่ยอมเข้าร่วม (เห็นตัวเองด้อยค่า) หรือถูกกฎระเบียบบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม(ไม่สมัครใจ ไม่ชอบ เพื่อให้ไม่ได้ประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าว)

จากตัวอย่างปัญหาบางข้อบางประเด็นที่ยกขึ้นมา การต่อสู้กับยาเสพติดเป็นเรื่องที่หยุดการ พัฒนาไม่ได้จริงๆ สำนักงานอสาอากาศ สภาอากาศไทยจึงได้กำหนดการดำเนินกิจกรรมสนับสนุน โรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดต่อไปโดยได้มีข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขที่โรงเรียน อสาอากาศที่ทำหน้าที่ Surveyor และ Auditor เสนอแนะมาพัฒนาเป็น “โครงการพัฒนากิจกรรม คุณภาพโรงเรียนมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติด” โดยใช้กระบวนการสร้างนวัตกรรมเป็นเครื่องมือ สำคัญในการพัฒนาคุณภาพดังกล่าว

ลักษณะของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

สำนักงานอสาอากาศ สภาอากาศไทย มีเกณฑ์การคัดเลือกเด็กนักเรียนเข้าสู่ศูนย์ค้นหา สมรรถนะการคิด (โครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติด : ออนไลน์) ดังนี้

1. เป็นนักเรียนในโครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติด
2. เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีอายุระหว่าง 11 – 15 ปี
3. เป็นนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา เช่น
  - 3.1 หนีเรียน (มีปัญหาด้านการเรียน)
  - 3.2 มีปัญหาครอบครัว เช่น สภาพครอบครัวแตกแยก บิดามารดาหย่าร้างกัน หรืออยู่ใน ครอบครัวกับบิดามารดาเลี้ยง
  - 3.3 มีปัญหาก้าวร้าวรุนแรง
  - 3.4 มีปัญหาการใช้ยาเสพติด เช่น สูบบุหรี่

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว

2.1.1 ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าว

ปราณี จันทรหอม (2541 : 9) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง การกระทำที่รุนแรงกว่า ปกติ มีผลทำให้ผู้อื่นหรือตนเองเจ็บปวด เกิดความเสียหาย ทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา การแสดงออกของ ความก้าวร้าวมีได้หลายทาง คือ

1. ทางวาจา หรือคำพูด เช่น การพูดคำ ว่า พูดกรรโชก ชมชู้ เป็นต้น
2. ทางการกระทำของร่างกาย เช่น การต่อสู้ ชกต่อย การตีรันฟันแทง เป็นต้น
3. การกระทำให้เกิดความสูญเสียทรัพย์สินสมบัติ เช่น การทำลายข้าวของให้เสียหาย ทูบให้แตก
4. การนินทาว่าร้าย เพื่อให้เกิดความเจ็บอาย และเสียชื่อเสียง

สุนันทา เขียวนิล (2541:41) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมก้าวร้าว คือ การกระทำที่แสดงออกโดยมีเจตนาทำร้ายผู้อื่นหรือทำลายสิ่งของ อาจแสดงออกทางกายหรือวาจาก็ได้

อารียา นุซอหงส์ (2541 : 24) ได้ให้ความหมายของความก้าวร้าวว่าเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาเมื่อตนเองขาดความสุขหรือไม่ได้รับความพึงพอใจ ซึ่งมี การแสดงออกได้ 2 ลักษณะ คือ ทางวาจา เช่น พูดคำหยาบ ดุว่า โวยวาย และทางร่างกาย เช่น ทำลายสิ่งของ เตะ ต่อย ทบตีตนเองหรือผู้อื่น

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 21) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าว คือการประพฤตินไปในทางที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ประพฤตินไปในทางที่ตรงข้ามกับกรอบวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม

สุนีย์ ธีรวิรุฬห์ (2542 : 33) กล่าวว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางร่างกายหรือวาจาที่แสดงออกมาในรูปของการข่มขู่ กัดขี้ แข่งขัน การทำลายข้าวของ การทำร้ายร่างกาย อันนำไปสู่การใช้กำลังที่รุนแรง

พัชรินทร์ แก้วพาดิ (2544 : 14) ได้กล่าวว่า เมื่อบุคคลไม่สามารถบรรลุเป้าหมายจะทำให้เกิดความคับข้องใจและความคับข้องใจก็จะทำให้เกิดแรงขับ (Driver) เมื่อแรงขับถูกสะสมไว้นานจนเป็นพลังมากพอเหมาะก็จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมก้าวร้าวได้ในที่สุด ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กลไกของแรงขับที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว

สุพัตรา พันธุวร (2546 : 8) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง การแสดงออกในรูปของคำพูดและการกระทำที่รุนแรง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการมุ่งทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับอันตราย บาดเจ็บหรือเกิดความเสียหายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนทรัพย์สินต่างๆ โดยเจตนา เพื่อขจัดความคับข้องใจ ความโกรธ ความเครียด และความรู้สึกไม่พอใจต่างๆ ที่มีต่อผู้อื่นหรือสิ่งรอบตัว

ชนิตา เกตุอำไพ (2549 : 15) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นการกระทำที่แสดงออกในรูปของคำพูดและการกระทำ เพื่อระบายความคับข้องใจ ความโกรธ ความเครียดของตนเอง และความรู้สึกไม่พึงพอใจต่างๆ ซึ่งเป็นการกระทำที่ผู้อื่นไม่พอใจ

รัชดาภรณ์ ไกรกริ่ง (2549 : 19) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าว คือ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ซึ่งการแสดงออกเป็นไปในทางที่ก่อความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่นทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยการแสดงออกมาทางกริยาท่าทางและภาษา

บัลส์ (พัฒน์สุวรรณค์ เชื้อแก้ว. 2542 : 58; อ้างอิงมาจาก Buss.1961) อธิบายความหมายของความก้าวร้าวว่าความก้าวร้าวเป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่มากระตุ้น ในรูปของการกระทำอย่างทันที โดยมีเจตนาจะทำให้ผู้อื่นเจ็บปวด และความก้าวร้าวแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. ความก้าวร้าวทางกาย (Physical Aggression) เป็นความก้าวร้าวที่แสดงออกโดยใช้อวัยวะทางกาย เช่น แขน ขา ฟัน หรืออวัยวะทางกายร่วมกับอาวุธ เช่น มีด ปืน เพื่อให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด

2. ความก้าวร้าวทางวาจา (Verbal Aggression) เป็นการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นโดยใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด ซึ่งจำแนกเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

2.1 การปฏิเสธ ในการปฏิเสธมักจะแสดงท่าทางประกอบไปด้วย เช่น การหลบหน้าแสดงท่าทางรังเกียจไม่ยอมเข้ากลุ่ม ส่วนคำพูดที่ใช้ในการปฏิเสธ ได้แก่ การพูดตรงๆ เช่น “ออกไปเดี๋ยวนี้” หรือการพูดให้ร้าย เช่น “ฉันไม่ชอบคุณ” ร่วมกับการแสดงอารมณ์เพื่อทำลายความรู้สึกคนอื่น

2.2 การบังคับ การพูดบังคับเป็นลักษณะของการทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด สำหรับการบังคับนี้บุคคลเรียนรู้การบังคับจากการสังเกต หรือ การเลียนแบบจากการกระทำของบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดา ครู ผู้ปกครอง เป็นต้น

มูสเซน และคนอื่นๆ (Mussen and others.1969 : 329) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นการกระทำซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นสาเหตุให้เกิดความเจ็บป่วย หรือเกิดความวิตกกังวล แก่ผู้อื่น รวมถึง การตี การเตะ การทำลายทรัพย์สิน การทะเลาะวิวาท การทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น การกล่าววาจาโจมตีผู้อื่น และการขัดขวางความต้องการของผู้อื่น

ฟร็ดแมน และเซียร์ (Freedman & Sears.1970 : 101 – 104) กล่าวว่า ความก้าวร้าว นั้นเป็นพฤติกรรมใดที่เป็นอันตราย กระทำความเสียหายให้แก่ผู้อื่น โดยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนา และ จุดมุ่งหมายของการกระทำ

คอฟแมน (Kaufman.1977 : 11) ได้กล่าวถึงความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าวตามแนวคิดของดอลลาร์ด (Dollard) ว่าพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นการกระทำที่ตอบสนองเพื่อประทุษร้ายผู้อื่น

เรมส์ชมิท (Remschmidt. 1993 : 35 – 40) อธิบายว่า ความก้าวร้าวใช้เป็นคำรวม หมายถึง แรงจูงใจ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ที่ประสงค์จะทำลายสิ่งของหรือบุคคลความก้าวร้าวแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. ความก้าวร้าวทางการกระทำและคำพูด (physical and verbal aggression)
2. ความก้าวร้าวที่ปรากฏในความคิด ความรู้สึก อารมณ์และจินตนาการ (latent aggression)

เซฟเฟอร์ (Shaffer, 1993: 527) กล่าวว่า ความก้าวร้าว เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างตั้งใจ เพื่อทำลายการดำรงชีวิตซึ่งทุกคนไม่ชอบและพยายามหลีกเลี่ยงที่จะไม่ให้เกิดขึ้นกับตนเอง

จากความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าวดังกล่าว ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกมาทั้งในรูปของการกระทำและคำพูด แล้วทำให้ผู้อื่นเจ็บปวดทางใจหรือทางกาย เพื่อขจัดความคับข้องใจ ความไม่พอใจ และความไม่สมหวังที่เกิดขึ้น

2.1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว

จากการศึกษาค้นคว้าของนักจิตวิทยาหลายท่าน ที่สนใจเกี่ยวกับความก้าวร้าวซึ่งมีแนวคิดแตกต่างกันออกไป เกิดเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความก้าวร้าวหลายทฤษฎีด้วยกัน ดังนี้

1. ทฤษฎีสัญชาตญาณที่เกี่ยวกับความก้าวร้าว (Instinct Theories of Aggression) เป็นทฤษฎีที่ ฟรอยด์เห็นว่า ความก้าวร้าวเป็นสัญชาตญาณที่เกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์ ไม่ได้เกี่ยวกับเหตุการณ์ภายนอก คือ มนุษย์เป็นผู้ที่ก้าวร้าวเสมอ โดยไม่เลือกสถานการณ์ ฟรอยด์ได้กล่าวว่ สัญชาตญาณมี 2 ประเภท คือ สัญชาตญาณแห่งการดำรงชีวิต (Life Instinct) และสัญชาตญาณแห่งความตาย (Death Instinct) นอกจากนั้น เขายังกล่าวถึงเรื่องความพึงพอใจทางเพศจากการถูกคู่ร่วมเพศทำร้าย ซึ่งจะทำให้เจ็บปวดทางร่างกายหรือจิตใจ (Masochism) ว่าเป็นแนวโน้มที่บุคคลจะเพิ่มความรู้สึกพึงพอใจจากการทำร้ายตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการทำร้ายหรือก้าวร้าวผู้อื่น ทั้งนี้ เพราะการก้าวร้าวต่อผู้อื่นไม่สามารถแสดงออกมาได้ง่าย จึงหันมาทำร้ายตนเอง ฟรอยด์ได้ให้ความเห็นว่า การที่บุคคลมีความรู้สึกเช่นนี้เป็นเพราะมีความรู้สึกผิดติดอยู่ในจิตใจได้สำนึก เป็นต้นว่า เมื่อวัยเด็กเคยถูกทำร้ายร่างกายจากพ่อแม่ เคยถูกพ่อแม่หรือผู้มีอำนาจเหนือกว่าลงโทษ เด็กจึงต้องการที่จะทำร้ายตอบเพื่อเป็นการแก้แค้น แต่เด็กแสดงออกไม่ได้ ความเจ็บปวดทางร่างกายและจิตใจ (Sadism) นั้นเป็นแนวโน้มของพวกที่มีสัญชาตญาณในการทำลาย หรือมีความก้าวร้าวที่ชอบแสดงออกต่อคนอื่น ดังนั้น ฟรอยด์จึงมีความเห็นว่า บุคคลไม่ควรจะเก็บความเครียด ความเก็บกด และความก้าวร้าวไว้ ควรที่จะหาทางระบายออกไปในทางที่สังคมยอมรับ และไม่เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เช่น การวาดเขียน งานศิลปะ หรือการเล่นกีฬา (Worchel and Cooper. 1979 : 316-317 ; citing Freud. n.d.)

2. ทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นักจิตวิทยาที่เชื่อในทฤษฎีนี้ มีความเห็นว่า สภาพแวดล้อมทำให้บุคคลเกิดความคับข้องใจ ซึ่งก่อให้เกิดความก้าวร้าวทฤษฎีนี้แบ่งความคิดออกเป็นสองแนวทางคือ

2.1 สมมติฐานความก้าวร้าวที่มาจากความคับข้องใจ (Frustration Aggressive Hypothesis) มาจากความเชื่อของ ดอลลาร์ดและมิลเลอร์ (สุพัตรา พันธุวรร.2546:12 ; อ้างอิงจาก Dollard; &

Miller.1939:58) ว่าความก้าวร้าวของบุคคลมีสาเหตุมาจากความคับข้องใจ เขาได้อธิบายความหมายของความคับข้องใจว่าเป็นความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่เกิดจากบุคคลถูกขัดขวางไม่ให้บรรลุผลสำเร็จ สรุปว่าเมื่อคนเราถูกขัดใจ ซึ่งเมื่อสะสมไว้จะเกิดเป็นความก้าวร้าวได้ในที่สุด

2.2 ทฤษฎีสัญญาณความก้าวร้าว (Aggression Cues Theory) แนวความคิดนี้มาจากเบอร์โควิทซ์ (Berkowitz.1964:137-142) ซึ่งมีรากฐานความเชื่อที่ว่า ความก้าวร้าวเกิดจากความคับข้องใจ แต่การแสดงออกจะมากหรือน้อยหรือไม่แสดงออกเลยนั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์กระตุ้นที่ทำให้เกิดความก้าวร้าว กล่าวคือลักษณะภายในของบุคคลกับสถานการณ์กระตุ้นจะต้องสัมพันธ์กัน นั่นคือ ถ้าเกิดความคับข้องใจน้อย แต่มีสถานการณ์กระตุ้นมากก็เกิดความก้าวร้าวได้ หรือถ้าเกิดความคับข้องใจมาก แต่มีสถานการณ์กระตุ้นน้อย ก็ไม่เกิดความก้าวร้าว

3. ทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory of Aggression) ทฤษฎีนี้เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าความก้าวร้าวนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้บุคคล และเชื่อว่าองค์ประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมก้าวร้าว มี 2 ประการ คือ แม่แบบ (Model) และการเสริมแรง(Reinforcement) ตามความเห็นของแบนดูรา(Bandura.1977: 35) ที่เชื่อว่า เด็กไม่ได้เรียนรู้ความก้าวร้าวโดยตรงจากการให้รางวัลหรือการลงโทษจากผู้ปกครองเพียงอย่างเดียว แต่เด็กจะเลียนแบบผู้ที่มีอิทธิพลต่อตนเอง ถ้าเด็กได้เห็นตัวอย่างความก้าวร้าวและพฤติกรรมนั้นบ้าง แล้วได้รับรางวัล เด็กก็แสดงพฤติกรรมนั้นอีก ทฤษฎีนี้เน้นการเสริมแรง (Reinforcement) คือ ถ้าบุคคลนั้นได้รับการเสริมแรง ก็แสดงพฤติกรรมนั้นต่อไป แต่ถ้าได้รับการลงโทษบุคคลก็เลิกแสดงพฤติกรรมนั้น

แบนดูรา (Bandura. 1977 : 203-227) ได้อธิบายความก้าวร้าวในทฤษฎีความก้าวร้าวเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม 3 ลักษณะ คือ

1. การเกิดความก้าวร้าว (Original of Aggression)
2. ตัวกระตุ้นให้เกิดความก้าวร้าว (Instigator of Aggression)
3. การเสริมแรงที่ทำให้เกิดความก้าวร้าวคงอยู่(Reinforcement of Aggression)

1. การเกิดความก้าวร้าว หมายถึง พฤติกรรมก้าวร้าวได้มาอย่างไร ได้มาในรูปแบบใด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชื่อว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเกิดจากการเรียนรู้ 2 ลักษณะคือ

1.1 การสังเกต เป็นการเรียนรู้จากตัวอย่าง โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น หรือเรียกว่า การสังเกตตัวแบบ การสังเกตตัวแบบนี้ผู้สังเกตจะเรียนรู้กลวิธีในการแสดงพฤติกรรมในเวลาต่อมาได้ นอกเหนือจากพฤติกรรมของตัวแบบ แบนดูราเชื่อว่าการเรียนรู้จากการสังเกตต้องรวมตัวแปรกระบวนการทางปัญญาด้วย การสังเกตจึงสอนให้บุคคลคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้น เช่น การสังเกตตัวแบบที่ได้รับการเสริมแรงทางอ้อม (Vicarious reinforcement) กระบวนการทางปัญญาทำให้บุคคล

คาดหวังผลกรรมที่จะได้รับ ถ้าตนแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นบ้าง ความคาดหวังจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่สำคัญ การสังเกตประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้คือ

1.1.1 การสังเกต ลักษณะที่สำคัญของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงบุคคลที่เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าเขาสนใจลักษณะสำคัญของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงการสนใจหรือใส่ใจย่อมเกิดจากความเด่นชัดของตัวแบบ ความแจ่มชัดของพฤติกรรม รวมทั้งลักษณะเฉพาะตัวของผู้สังเกตด้วย เช่น ความสามารถในการรับสัมผัสและการรับรู้ ตลอดจนประสบการณ์การได้รับการเสริมแรง

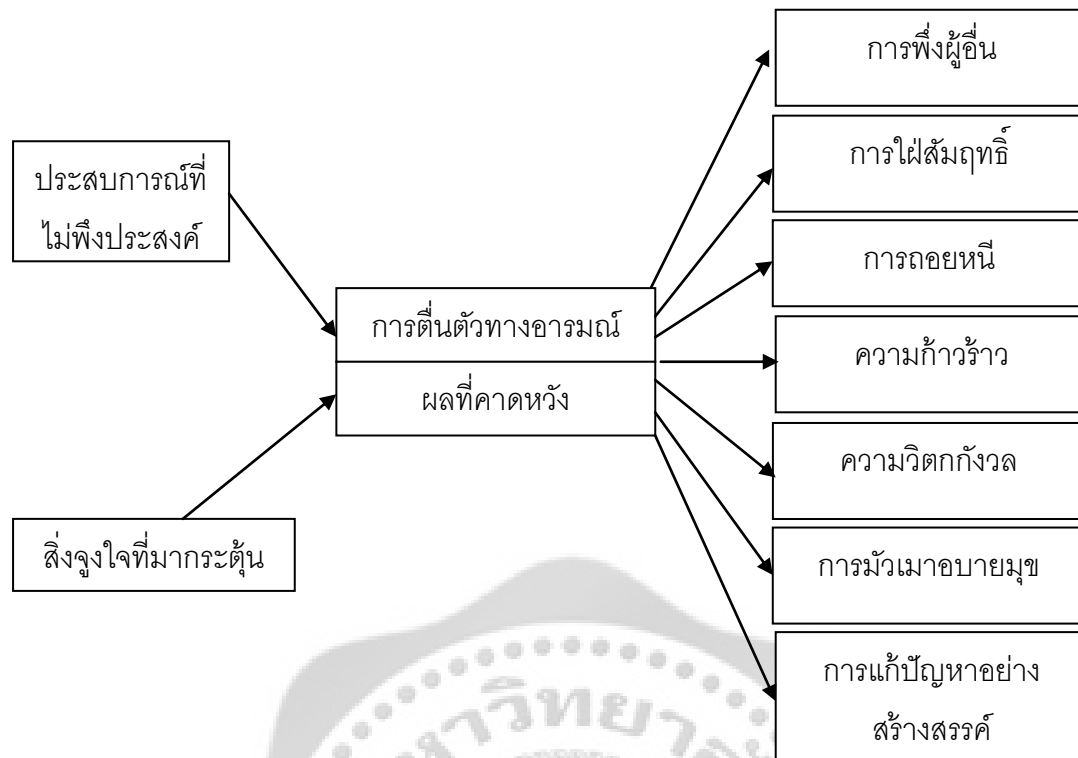
1.1.2 การจดจำ การจดจำที่ได้จากการสังเกตตัวแบบจะทำให้ตัวแบบนั้นมีอิทธิพลต่อผู้สังเกต การจดจำจะเกิดขึ้นในลักษณะของสัญลักษณ์ เช่น จินตภาพ คำพูด หรือสัญลักษณ์อย่างอื่น วิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการจดจำ คือ การฝึก หรือ การทบทวนทางปัญญา

1.2 การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (รวมกระบวนการกระทำและกระบวนการจูงใจ) ได้แก่ การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแล้วได้รับรางวัล แรงเสริม หรือการลงโทษ พฤติกรรมก้าวร้าวนั้นจะเกิดขึ้นอีกในโอกาสต่อไป โดยนัยนี้พฤติกรรมก้าวร้าวจะเกิดในลักษณะพฤติกรรมที่ต้องกระทำเองจึงจะได้รับแรงเสริมหรือแรงจูงใจ

2. ตัวกระตุ้นให้เกิดความก้าวร้าว ได้แก่ ประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

2.1 อิทธิพลของตัวแบบ ตัวแบบที่มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์จริง หรือสถานการณ์ทดลอง จากการทดลองของแบนดูราในปีค.ศ.1973 ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่สังเกตตัวแบบก้าวร้าว โดยเฉพาะตัวแบบที่ได้รับการเสริมแรงจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่สังเกตตัวแบบไม่ก้าวร้าว

2.2 สิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ การต่อสู้ การทำร้ายร่างกาย การดูถูกเหยียดหยาม หรือการถอดถอนการเสริมแรง สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความคับข้องใจ หรือความโกรธซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ รวมถึงพฤติกรรมก้าวร้าวด้วย ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 การเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมต่างๆจากสิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์

2.3 สิ่งจูงใจ ส่วนใหญ่พฤติกรรมก้าวร้าวของบุคคลเกิดจากการคาดหวังผลทางบวก ฉะนั้นตัวกระตุ้น คือ แรงเสริมที่บุคคลคาดหวังมากกว่าการกระทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ

2.4 การควบคุมด้วยการสอน ในกระบวนการสังคมประกิต หรือการอบรมเลี้ยงดูนั้นบุคคลจะถูกฝึกให้เชื่อฟังกฎระเบียบต่างๆ ผู้ฝึกจะให้รางวัลแก่การเชื่อฟังและลงโทษแก่การไม่เชื่อฟังวิธีการลงโทษที่รุนแรงย่อมทำให้บุคคลเกิดความก้าวร้าวได้ เพราะทำให้บุคคลเกิดความคับข้องใจและเห็นตัวแบบที่ก้าวร้าวด้วย

2.5 การควบคุมด้วยสิ่งที่เป็นมายา มายาเป็นสิ่งเร้าภายนอกที่เกิดจากความเชื่อถือที่ผิด บางครั้งความเชื่อที่ผิดทำให้บุคคลก้าวร้าวได้

3. สิ่งที่ทำให้ความก้าวร้าวคงอยู่ ได้แก่ แรงเสริม แบนดูรา(Bandura.1977:219)ได้แบ่งแรงเสริมออกเป็น 3 ชนิด คือ

3.1 แรงเสริมภายนอก เมื่อบุคคลแสดงความก้าวร้าวแล้วได้รับแรงเสริมพฤติกรรมก้าวร้าว นั้นจะคงอยู่

3.2 แรงเสริมที่ได้จากการสังเกต บุคคลจะสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวของตัวแบบที่ได้รับรางวัลมากกว่าตัวแบบที่ไม่ได้รับรางวัล ฉะนั้นตัวแบบก้าวร้าวที่ได้รับรางวัลจะเป็นตัวแบบที่มีประสิทธิภาพ แรงเสริมที่ได้จากการสังเกตจะทำหน้าที่ให้ข้อมูลและแรงจูงใจให้บุคคลแสดงความก้าวร้าว

3.3 แรงเสริมที่เกิดจากตนเอง ได้แก่ การลดค่าหรือศักดิ์ศรีของผู้อื่น ๆ เช่น การพุดนินทาหรือตำหนิผู้อื่น จะทำให้ตนเองรู้สึกมีค่ามากขึ้น รู้สึกพึงพอใจและ ได้รับความคับข้องใจ

ส่วนเซียร์ (สูนีย์ อีริววิฟ.2542:37 ; อ้างอิงจาก Sears.1969:159-197) เชื่อว่าพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม โดยเฉพาะเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมจากพ่อแม่ เซียร์กล่าวว่า พ่อแม่มีอิทธิพลในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กเป็นอย่างมาก เพราะพ่อแม่มีหน้าที่ในการฝึกวินัยและให้แรงเสริมแก่พฤติกรรมของเด็ก โดยปกติเซียร์เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากแรงขับภายใน ได้แก่ ความต้องการพื้นฐาน และสิ่งเร้าภายนอก เช่น การให้ความรัก การลงโทษ เป็นต้น การเกิดพฤติกรรมจึงเป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องในลักษณะเหตุผล คือ พฤติกรรมหนึ่งจะเป็นสาเหตุของอีกพฤติกรรมหนึ่งในเวลาต่อมา

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว จะเห็นได้ว่า ความก้าวร้าวมีสาเหตุหลากหลายต่าง ๆ กัน คือ ความก้าวร้าวเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ ความก้าวร้าวเกิดจากความคับข้องใจหรือมีสถานการณ์ที่มากระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว และการเรียนรู้จากตัวแบบก็ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้

2.1.3 ลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าว

เบอร์โควิทซ์ (Berkowitz. 1965:302) แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. พฤติกรรมก้าวร้าวที่เป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมาย (Instrumental Aggression) เป็นพฤติกรรมที่ไม่มีเจตนาร้าย แม้จะทำให้บุคคลหรือสิ่งของเสียหาย บุคคลจะแสดงพฤติกรรมเพื่อผลบางอย่าง เช่น เพื่อระบายความคับข้องใจ เพื่อรางวัลหรือเพื่อเรียกร้องความสนใจ
2. พฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดจากความโกรธ (Angry-Aggressive หรือ hostility Aggression) เป็นพฤติกรรมที่ต้องการให้บุคคลหรือสิ่งของได้รับอันตราย ตัวกำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวชนิดนี้ คือ การได้รับโทษในอดีต และการถูกทำลายศักดิ์ศรีในปัจจุบัน

บาด (จารุวรรณ ภัทรจารินกุล.2551:14; อ้างอิงจาก Bach.1970: 279) แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. Hostile Type Aggression (H - type) ลักษณะก้าวร้าวที่แสดงความโกรธออกมาเนื่องจากเกิดความคับข้องใจในการแก้ปัญหา และมีเจตนาที่จะทำให้ผู้อื่นได้รับอันตราย บาดเจ็บหรือเด็กร้อน
2. Impact – Type Aggression (I - type) ลักษณะการแสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริงเพื่อที่จะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้ปรับปรุงพฤติกรรมของเขาแต่ทำให้มีผลกระทบกระเทือนต่อสัมพันธภาพที่เคยมีต่อกันทั้งๆที่วัตถุประสงค์จริงๆแล้วไม่ต้องการที่จะทำลายหรือทำร้ายผู้อื่น

อัลเบอร์ตี และเอ็มมอนส์(สูนีย์ ธีรวิรุฬห์.2542:35; อ้างอิงจากAlberti and Emmons.1978:21-24) ได้แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. พฤติกรรมก้าวร้าวโดยทั่วไป(General Aggressiveness) หมายถึง ลักษณะที่บุคคลแสดงความก้าวร้าวต่อผู้อื่นในทุกๆสถานการณ์อันเนื่องมาจากบุคคลเหล่านี้มีความมั่นใจในตัวเองมากเกินไป จะพูดกับใครมักจะออกคำสั่งและพูดดูถูกความคิดของผู้อื่น ดังนั้นบุคคลเหล่านี้มักจะเกิดความขัดแย้งกับกลุ่มอยู่เสมอ จึงทำให้มีเพื่อนน้อยมาก และบุคคลเหล่านี้ต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่นมาก แต่เขามักจะไม่รู้จะทำอย่างไร เพื่อที่จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสมได้

2. พฤติกรรมก้าวร้าวตามสถานการณ์ (Situation Aggressiveness) หมายถึง ลักษณะที่บุคคลแสดงความก้าวร้าวต่อผู้อื่นตามสถานการณ์ และต้องการปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองใหม่ตามที่ให้มีผู้เสนอแนะไว้

2.1.4 สาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว

สมพร สุทัศน์ีย์ (2541 : 64-65) ได้สรุปสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวไว้ดังนี้

1. เป็นเด็กที่พ่อแม่ไม่ต้องการและเกลียดชัง ถูกทอดทิ้งจนทำให้เด็กรู้สึกหว่าเหวโดดเดี่ยว และน้อยเนื้อต่ำใจ จนในที่สุดก็จะเกิดความรู้สึกแค้นเคืองชิงชัง
2. เป็นเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งหรือโดนรังแกมาก่อน
3. ขาดความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่และคนข้างเคียง
4. พ่อแม่เข้มงวดกวดขันและเจ้าอารมณ์ ใช้อำนาจข่มขู่เด็กมากเกินไป ทำให้เด็กกลัวและเก็บอารมณ์นั้นไว้
5. เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวแตกความสามัคคี
6. ครูชอบใช้อำนาจเกินเหตุกับเด็ก
7. ครูไม่ยุติธรรมต่อเด็ก
8. เกิดจากการรบกวนหรือการต่อสู้อ
9. เกิดจากสัญชาตญาณทางการทำลาย
10. เกิดจากความไม่แน่ใจในเรื่องต่างๆ เข้าใจเรื่องราวไม่แจ่มชัดจึงเกิดความคับข้องใจซึ่งนำไปสู่ความก้าวร้าวได้
11. เด็กมีนิสัยขี้ขลาด ไม่ใช่หนักสู้
12. มีปมด้อย จึงทำสิ่งต่างๆ เพื่อสร้างปมเด่น
13. พ่อแม่รัก ตามใจ และส่งเสริมให้มีพฤติกรรมก้าวร้าวรังแกผู้อื่น

โกลด์สไตน์ (จารุวรรณ ภัทรจารินกุล.2551:16; อ้างอิงจาก Goldstien.1975:130) ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวกับความก้าวร้าวตามแนวคิดของนิวแมน(Newman) ดังนี้

1. อุปนิสัยของบุคคลที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่แล้ว มักขาดสติยั้งคิดที่จะควบคุมการกระทำของตนเอง ทำให้เป็นคนหุนหันพลันแล่น มีจริยธรรมต่ำ ไม่มีเป้าหมายที่แน่นอนในชีวิต ชอบอ้างเหตุผลและโทษผู้อื่นเสมอ เป็นคนที่เคยได้รับรางวัลเมื่อเคยแสดงออกถึงความก้าวร้าว

2. สิ่งแวดล้อมที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นสิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกให้กระทำความก้าวร้าวอยู่เสมอๆ มีพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่เป็นแบบที่ก้าวร้าวแก่เด็ก

แลงก์และจาคูโบว์สกี (สุวรรณา อินธิวิ. 2541 : 7-8 ; อ้างอิงจาก Lange and Jakubowski. 1978 : 28-34) ได้สรุปว่า พฤติกรรมก้าวร้าวมีสาเหตุเนื่องมาจาก 5 ประการ คือ

1. ความไร้อำนาจหรือถูกข่มขู่ เมื่อบุคคลรู้สึกถูกข่มขู่หรือถูกโจมตีจากบุคคลอื่น และมีความรู้สึกที่ไม่มีอำนาจควบคุมสถานการณ์นั้น ๆ ได้ บุคคลก็อาจแสดงความก้าวร้าวออกมา

2. ความไม่กล้าแสดงออกในครั้งก่อน ๆ เมื่อบุคคลไม่กล้าแสดงออกนาน ๆ โดยปล่อยให้สิทธิและความรู้สึกของตนเองถูกล่วงละเมิด ทำให้ต้องเก็บสะสมความโกรธ ความเจ็บปวดไว้ เมื่อถึงจุดหนึ่งที่ทนไม่ได้ก็ยอมแสดงความก้าวร้าวออกมา บุคคลมีพฤติกรรมก้าวร้าวก็เพื่อใช้เป็นแนวทางป้องกันตัวเองที่จะกลายเป็นบุคคลไม่กล้าแสดงออก หรือบุคคลไม่กล้าแสดงออกต่อผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าทำให้ต้องเก็บกดแล้วหาทางไประบายความก้าวร้าวกับบุคคลที่อ่อนแอกว่า นอกจากนี้ความเชื่อผิด ๆ ของบุคคลที่ว่า ผู้อื่นไม่มีสิทธิแสดงพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การขอร้อง การยืมสิ่งของ รวมทั้งเชื่อว่า สิทธิดังกล่าวนั้นตนเองก็ไม่มีสิทธิกระทำได้ เช่นเดียวกัน ถ้าหากมีผู้อื่นมาใช้สิทธินั้นกับตนเอง บุคคลที่มีความเชื่อผิด ๆ เหล่านี้ก็มีแนวโน้มที่จะตอบสนองออกไปด้วยความก้าวร้าว

3. ได้รับประสบการณ์ทางอารมณ์ในอดีตที่ต้องแสดงความก้าวร้าว เพราะความพ่ายแพ้ตนเองและประสบการณ์ในอดีตนี้ยังไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อมีเหตุการณ์ในปัจจุบันที่คล้ายคลึงกับในอดีต บุคคลนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะตอบสนองออกไปดังเช่นที่ได้เคยกระทำไปแล้ว

4. ความเชื่อเกี่ยวกับความก้าวร้าว คือ บุคคลมีความเชื่อว่า การแสดงความก้าวร้าวเป็นวิธีการเดียวที่ใช้ได้ตอบบุคคลอื่น เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ

5. บุคคลได้รับการเสริมแรงทางบวกจากทางบ้านหรือชุมชน เมื่อแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว นอกจากนี้การที่บุคคลขาดการเรียนรู้ทักษะเพื่อแสดงออกอย่างเหมาะสมเมื่ออยู่ในสถานการณ์เฉพาะบางอย่าง อาจทำให้บุคคลแสดงความก้าวร้าวได้

นักจิตวิทยาอดอลลาห์และมิลเลอร์ (ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร. 2543 : 859 ;อ้างอิงจาก Dollard & Miller. n.d.) สรุปว่า พฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กมาจาก 2 สาเหตุใหญ่ คือ

1. ความคับข้องใจ เมื่อเด็กได้รับความคับข้องใจ ผลที่ตามมาคือพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งความคับข้องใจในจิตใจของเด็กจะมาจากสภาพแวดล้อมของเด็กเป็นส่วนใหญ่ เช่น การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่เข้มงวด กฎระเบียบข้อบังคับในโรงเรียนที่เข้มงวดเกินไปตลอดจนสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันย่อมจะส่งผลกระทบต่อเด็ก โดยการสร้างความกดดันให้กับตัวเด็ก

2. การเลียนแบบ เช่น การเลียนแบบของพ่อแม่ที่เป็นคนก้าวร้าวเด็กก็มักจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวได้ หรืออาจจะเลียนแบบจากสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป เช่น หนังโทรทัศน์หนังสือพิมพ์ พวกนี้ก็จะก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งสิ้น

สรุปได้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าวต่างๆ มีสาเหตุที่สำคัญ คือ สัมผัสชาตญาณของบุคคลและสิ่งแวดล้อมในสังคม สถานการณ์หรือรูปแบบต่างๆ ที่ทำให้บุคคลมีความก้าวร้าว

2.1.5 ขั้นตอนของการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว

แลงส์ และจาคุโบวสกี (พัชรินทร์ แก้วพาดิ.2544:17; อ้างอิงจาก Lange and Jakubowski.1978.Responsible Assertive Behavior:Cognitive Behavior Procedures for Trainers.67-68) ได้เสนอขั้นตอนการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวของบุคคลตามแนวคิดของโจนส์(Jones) และแบเนต(Banet) ดังนี้

1. ขั้นคุกคาม (Treat Stage) เป็นขั้นตอนเริ่มต้น คือ บุคคลรู้สึกที่ตนเองถูกข่มขู่คุกคามทางด้านร่างกาย หรือจิตใจภายนอก ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือสิ่งของก็ได้ ทำให้เขาไม่สามารถบรรลุสิ่งที่ต้องการ ก็จะนำไปสู่ขั้นที่ 2

2. ขั้นประเมินอันตราย (Assessment of Danger) ขั้นนี้บุคคลจะประเมินอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองอย่างทันทีทันใด

3. ขั้นประเมินพลังกำลัง (Assessment of Power) ขั้นนี้จะตามติดขั้นที่ 2 อย่างรวดเร็ว คือ บุคคลจะประเมินอำนาจทั้งของตนเองและของผู้อื่นในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าเขาประเมินว่าตนเองมีอำนาจควบคุมเพียงพอ หรือถ้าเห็นว่าการคุกคามนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่สำคัญ บุคคลก็อาจจะวางเฉย แต่ถ้าประเมินแล้วตัดสินใจว่าตนเองไม่มีอำนาจควบคุมการคุกคามนั้นได้ บุคคลจะมีความโกรธเกิดขึ้น และหาวิธีป้องกันตนเอง ซึ่งนำไปสู่ขั้นสุดท้าย

4. ขั้นแสดงความโกรธ (Anger Stage) ในขั้นนี้เมื่อบุคคลเกิดความโกรธขึ้นมาแล้วอาจแสดงออกด้วยความโกรธ ด้วยถ้าหากว่า (1) บุคคลนั้นไม่มีทักษะการพูดเพื่อควบคุมสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม (2) ปล่อยให้ระดับความโกรธเพิ่มมากขึ้น (3) มีความเชื่อว่าความก้าวร้าวเป็นวิธีการ

เดียวที่จะดำเนินการกับผู้อื่นได้ (4) บุคคลคิดมากเกินไปกับการกระทำผิดของผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นความไม่ยุติธรรมของผู้อื่นในสถานการณ์ตึงเครียดนั้น ในอีกแง่หนึ่งถ้าความรู้สึกโกรธกลายเป็นสิ่งคุกคามบุคคลนั้นอย่างรุนแรง หรือถ้าบุคคลนั้นรับรู้ว่าการแสดงความโกรธออกไป ทำให้เกิดอันตราย ทำให้เกิดอันตรายกับตนเองอย่างมากแล้ว ก็จะหันเหความโกรธเข้าสู่ตนเอง โดยอาจเก็บกดความรู้สึกและมีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก แต่ก็อาจจะระเบิดออกมาอย่างก้าวร้าวในที่สุด ขั้นตอนต่างๆนี้จะเกิดขึ้นต่อเนื่องกันอย่างรวดเร็วมาก จนบุคคลอาจแสดงความก้าวร้าวโดยทันทีเมื่อมีเหตุการณ์มากระตุ้น

2.1.6 การวัดพฤติกรรมก้าวร้าว

ในการวัดพฤติกรรมก้าวร้าวนี้ได้มีผู้สร้างแบบสอบถามวัดพฤติกรรมก้าวร้าวไว้มากมาย แต่แบบทดสอบที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในทางจิตวิทยาก็คือ แบบสอบถามวัดการมุ่งร้ายหรือความก้าวร้าวของบัสส์และเดอริก (Carlson and Elaine.1992 :367 – 369 ; citing Buss and Durkey.1961:171-173) โดยใช้ชื่อว่าแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบถูกผิด จำนวน 75 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามลักษณะการแสดงออก โดยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1. ความโกรธเคือง (Resentment) เป็นการวัดการแสดงออกด้านความอิจฉาริษยาและความเกลียดชังผู้อื่น โดยแสดงความรู้สึกโกรธอย่างรุนแรง หรือมีความคิดที่จะทำร้ายผู้อื่น
2. การมีอารมณ์ฉุนเฉียวหรือหงุดหงิด (Irritability) เป็นการวัดความพร้อมที่จะแสดงสิ่งที่ทำให้ตนโกรธออกมาให้น้อยที่สุด ซึ่งรวมทั้งการโมโหง่าย, หงุดหงิด, ความขุ่นเคืองใจหรือรู้สึกเจ็บใจ และการแสดงความหยาบคายต่างๆ
3. ความเคลือบแคลงสงสัย (Suspicion) เป็นการวัดลักษณะของการแสดงความมุ่งร้ายที่มีต่อผู้อื่น โดยเป็นการแสดงความไม่ไว้วางใจผู้อื่นที่ตนคิดว่าจะทำร้ายตนเอง
4. การปฏิเสธ (Negativism) เป็นการวัดการแสดงการปฏิเสธที่จะยินยอมหรือให้ความร่วมมือ โดยการแสดงความขัดแย้งต่อข้อบังคับหรือข้อตกลงต่างๆ
5. ความก้าวร้าวทางวาจา (Verbal aggression) เป็นการวัดการแสดงความก้าวร้าวทางวาจา ทั้งในรูปของวิธีการพูดและคำพูดที่ใช้ ได้แก่ การโต้เถียง, การตะโกน, การกรีดร้อง, การข่มขู่, การสาปแช่ง และการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง
6. การแสดงความก้าวร้าวทางอ้อม (Indirect aggression) เป็นการวัดการแสดงความก้าวร้าวทางอ้อม หรือไม่มีการโต้ตอบโดยตรง ซึ่งได้แก่ การนินทาแบบใส่ร้ายผู้อื่น, การปฏิเสธ, การระงับอารมณ์เอาไว้ภายในใจมีเจตนาร้ายต่อผู้อื่น รวมทั้งการก้าวร้าวที่ไม่แสดงโดยตรงต่อผู้อื่น เช่น การทำลายวัตถุหรือสิ่งของของผู้อื่นแทน การปิดประตูดัง เป็นต้น

7. การใช้กำลังกาย (Assault) เป็นการวัดการแสดงอารมณ์รุนแรงทางร่างกายโดยตรงกับผู้อื่น โดยรวมถึงการทำร้ายผู้อื่น , การทำลายสิ่งของและการต่อสู้เพื่อป้องกันตัวจากการถูกทำร้าย

ต่อมาในปี ค.ศ.1992 บัสส์และเพอร์รี่ (Buss and Perry.1992:452-459) ได้นำแบบสอบถามวัดการมุ่งร้ายหรือความก้าวร้าวของบัสส์และเดอริกกี (The Buss – Durkey Hostility Inventory : BDHI) มาพัฒนาโดยใช้ชื่อว่า แบบสอบถามวัดความก้าวร้าว(The Aggression Questionnaire:AQ) โดยยังคงใช้ข้อคำถามเดิมบางข้อ แต่มีการแก้ไขและตัดข้อคำถามบางข้อทิ้ง โดยเพิ่มข้อคำถามใหม่เข้าไป เพื่อลดความคลุมเครือของข้อคำถามเดิมลง และแก้ไขปัญหาเรื่องรูปแบบของแบบสอบถามที่เป็นแบบถูกผิด แบบสอบถามนี้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้กับเด็กในระดับมหาวิทยาลัยที่มีอายุระหว่าง 18 – 20 ปี มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีจำนวน 29 ข้อ การให้คะแนนมีค่าตั้งแต่ 1 (ไม่มีลักษณะอย่างนี้เลย) ไปจนถึง 5 (มีลักษณะอย่างนี้มากที่สุด) ซึ่งแบบสอบถามนี้จะวัดพฤติกรรมก้าวร้าวโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความก้าวร้าวทางกาย (Physical aggression) ความก้าวร้าวทางวาจา (Verbal aggression) ความโกรธ (Anger) และการมุ่งร้าย(Hostility)

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว

แคมป์ และคนอื่นๆ. (สุพล ชัดเชื้อ. 2535 : 3 ; อ้างอิงจาก Camp and Others.1977). ทดลองให้เด็กชายในชั้นเรียนระดับ 2 ที่มีความก้าวร้าวสูง 6 คน ฝึกควบคุมตนเอง โดยยึดตามแนวพื้นฐานว่าเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวนั้นมีความสามารถในการใช้ถ้อยคำและเหตุผลซึ่งจากการติดตามผลการฝึกพบว่า เด็กที่เคยมีพฤติกรรมก้าวร้าวสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวลงได้

ฮุย (Huey. 1984 : 95-98) ศึกษาพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมมาใช้ลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนวัยรุ่นผิวดำ พบว่า การฝึกพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสมที่ดำเนินโดยผู้ให้คำปรึกษามีประสิทธิภาพพอๆ กัน และนักเรียนวัยรุ่นผิวดำที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสมมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างจากวัยรุ่นที่ไม่ได้รับการฝึก คือ มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงหลังได้รับการฝึก

สว็อทซ์แมน.(มารศรี สีมาวรวงศ์พันธุ์.2546.อ้างอิงจาก Younger,Schwartzman and Ledingham : 1985 : 70-75).ศึกษาการรับรู้พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมถอยหนีและพฤติกรรมที่เป็นความสามารถในการเข้าสังคม (Socially Competence behavior)ของเกรด 1,4 และ 7 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว พบว่าเมื่อเด็กมีอายุเพิ่มขึ้นพฤติกรรมก้าวร้าวจะเพิ่มขึ้นด้วย

แฟรงค์ (Frank. 1986 : 73-76) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวร้าวความเชื่ออำนาจแห่งตน ความวิตกกังวลที่มีลักษณะเฉพาะสถานการณ์ ความวิตกกังวลที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัว การรับรู้ในด้านความสนใจของพ่อแม่ และระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็น วิทยาลัยเพศชายที่ไร้สมรรถภาพทางการเรียนรู้ของโรงเรียนแลนด์มาร์ค (Landmark School) จำนวน 49 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นชุดของแบบสอบถามรวมจำนวน 343 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า ความก้าวร้าวมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเชื่ออำนาจแห่งตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดในการทำนายความก้าวร้าว คือ ความเชื่ออำนาจแห่งตนและระดับความสามารถในการอ่าน

วัคคาโร (Vaccaro. 1990 : 369-378) ได้ศึกษาการนำทักษะทางสังคม มาใช้ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว โดยใช้โปรแกรมการฝึกทักษะทางสังคมซึ่งประกอบด้วย การให้คำแนะนำ การให้ตัวแบบ การแสดงบทบาทสมมติ และการให้ข้อมูลย้อนกลับ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่มีความก้าวร้าวทางวาจา จำนวน 6 คน ใช้วิธีทดลองการเปรียบเทียบภายในบุคคลวิธีสลับกลับ ผลปรากฏว่า พฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจาของผู้สูงอายุลดลงอย่างมีนัยสำคัญ และต่อมาเมื่อได้มีการติดตามผลพบว่าผู้ที่ได้รับการฝึกสามารถแผ่ขยายไปยังพฤติกรรมทางสังคมอื่น ๆ

แฟนทซโซ และคนอื่นๆ (ลลิตา ภูบารุง.2544: 29; อ้างอิงจาก Fantuzzo and others. 1991. pp.258-265) ได้ศึกษาการปรับตัวของเด็ก เมื่อบิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น โดยศึกษากับเด็กอายุ 3 – 6 ปี เป็นชาย 58 คน และหญิง 49 คน โดยให้มารดาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม CTS (Conflict Tactiled Scale) (Straus.1979) ผลการศึกษาพบว่าคู่สมรสที่ใช้ความรุนแรงทางคำพูดสูงมีความสัมพันธ์กับปัญหาที่เกิดขึ้นในบุตรได้ในระดับกลาง ส่วนคู่สมรสที่ใช้ความรุนแรงทางคำพูด และมีการทำร้ายร่างกายพบว่า ทำให้บุตรมีปัญหาทางพฤติกรรม และปัญหาทางอารมณ์สูง โดยใช้แบบวัด CBCL (Child Behavior Checklist)

ชไนเดอร์ (Schneider. 1991 : 301-311) ศึกษาการฝึกทักษะสังคมทางพฤติกรรมปัญญา (Cognitive Behavioral Social Skills Training : SST) เปรียบเทียบกับกลยุทธ์การลดความรู้สึกลึก ของเด็กก้าวร้าวจำนวน 41 คน อายุ 7-13 ปี โดยเด็กกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการฝึกทักษะสังคมทางพฤติกรรมปัญญา และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการใช้วิธีการวางเงื่อนไขแบบลดความรู้สึกลึก ตัวแปรตามคือ พฤติกรรมก้าวร้าว ผลการวิจัยพบว่า เด็กทั้ง 2 กลุ่มสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าว และมีพฤติกรรมการเล่นอย่างร่วมมือกันเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบการวางเงื่อนไขแบบลดความรู้สึกลึก กับ การใช้การฝึกทักษะสังคมทางพฤติกรรมปัญญา (SST) ยังช่วยในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ผลดีกว่า

รอชแมน และโรเซนเบิร์ก (ลลิตา ภูบารุง.2544: 29; อ้างอิงจาก Rossman and Rosenberg. 1992. pp.699-715) ได้ศึกษาผลกระทบจากความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา และการ

ปรับตัวของเด็กอายุ 6-12 ปี เป็นชาย 41 คน และหญิง 53 คน โดยให้ตอบแบบสอบถามทั้งตัวเด็ก และ บิดามารดา ซึ่งเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้ง จาก การศึกษาพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาใช้ความขัดแย้งจะพบปัญหาในการเข้าสังคมและ ไม่สามารถปรับตัวได้ สูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาไม่ได้ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

โทมัส (จิราภรณ์ อำนาคเถลิงศักดิ์. 2540 : 20 ; อ้างอิงจาก Thomas. 1992)ได้ทำการศึกษา การเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน และการรับรู้เกี่ยวกับความก้าวร้าวของนักเรียนระดับวิทยาลัย จำนวน 116 คน โดยใช้แบบสอบถามวัดความก้าวร้าว และแบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอก ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่มีความรู้สึกว่าตนสามารถควบคุมสิ่งต่างๆ ได้ มากกว่าหรือมี ลักษณะเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่า จะรับรู้ความก้าวร้าวของบุคคลเป็นเรื่องของสัญชาตญาณได้ต่ำกว่าบุคคลที่มีความรู้สึกว่าสามารถควบคุมสิ่งต่างๆ ได้น้อยกว่า ซึ่งผลการศึกษานี้แสดงว่า ลักษณะ ความเชื่ออำนาจภายในตนอาจเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว กล่าวคือ บุคคลที่รับรู้ถึงความก้าวร้าว ของบุคคลนั้นเป็นเรื่องสัญชาตญาณ น่าจะเป็นคนที่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวสูงกว่าคนที่มีความเชื่อว่า ความก้าวร้าวมิใช่เป็นเรื่องของสัญชาตญาณ แต่เป็นสิ่งที่เรียนรู้และควบคุมได้ ซึ่งก็คือ คุณลักษณะที่ เชื่ออำนาจภายในตนนั่นเอง

เดวี และคนอื่นๆ (ลลิตา ภูบำรุง.2544:30; อ้างอิงจาก Davies and others.1996.pp. 1- 21) ศึกษาพฤติกรรมแสดงออกของเด็กอายุ 6-10 ปีที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาเกิดความ ขัดแย้งกันเสมอ พบว่าครอบครัวที่บิดามารดามีความขัดแย้งกันนั้น จะส่งผลกระทบต่อบุตรชาย และ บุตรหญิงแตกต่างกัน คือ ในบุตรชายจะพบพฤติกรรมแสดงออกที่ก้าวร้าว และบุตรหญิงจะ แสดงออกโดยอาการซึมเศร้าและเก็บกด

เบรดลีย์ (Bradley, D. 2000 : 36 (4), 25-25). ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความก้าวร้าวในวิดีโอ เกม และความก้าวร้าวในชีวิตจริง โดยทำการศึกษาในเด็กประถมศึกษามัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัย โดยการใช้การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละระดับหลังจากให้เล่นเกมที่มีความก้าวร้าว ผลการวิจัย พบว่าในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาจะแสดงออกความก้าวร้าวและรุนแรงทันทีที่เล่นเกม แต่นักเรียน ในระดับมัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัยจะมีการแสดงออกพฤติกรรมก้าวร้าวในระยะยาว และเป็นแบบ เพิ่มระดับมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อผ่านการเล่นเกมก้าวร้าวมากขึ้น ป่อยขึ้น

คินนีเย์ สมิทและดอนเซลลา. (Kinney, Smith and Donzella. 2001 : 83-85) ได้ศึกษาผลของ เพศ ลักษณะความเป็นชายความเป็นหญิง ความแตกต่างระหว่างตน และการตระหนักในตนเองที่มีต่อ ความโกรธและความก้าวร้าวทางวาจาของนักศึกษาในมหา วิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาจำนวน 445 คน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความเป็นชาย ความต้องการที่จะแสดงลักษณะความเป็นชาย และการ ตระหนักในตนเองด้านสาธารณะสามารถอธิบายแนวโน้มในการแสดงความโกรธภายใน (Anger – In)

นอกจากนี้ เพศ ลักษณะความเป็นหญิงและการตระหนักในตนเองด้านส่วนตัว สามารถอธิบายความก้าวร้าวทางวาจาได้

สุพล ชัดเชื้อ (2535 : 47-48) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเองและการปรับเปลี่ยน ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเสมียนนารี กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มที่ใช้การควบคุมตนเอง 8 คน และกลุ่มที่ใช้การปรับเปลี่ยนจำนวน 8 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ใช้การควบคุมตนเองจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่ากลุ่มที่ใช้การปรับเปลี่ยน

คมคาย อนุจันทร์ (2538 : 54-56) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเองและการเสริมแรงพฤติกรรมที่ขัดกัน เพื่อลดความก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มที่ใช้การควบคุมตนเองจำนวน 8 คน ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมตนเองและการเสริมแรงพฤติกรรมที่ขัดกันสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนลงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

นุชนาฏ หงษ์ไกรเลิศ (2539 : 67) ได้ทำการวิจัยผลของการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองซำซาก อำเภอบางปลีง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวจำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน ผลการวิจัยพบว่า การให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนได้

สุมิตรา นิธิสินประเสริฐ (2540 : 62) ได้ศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนวัยรุ่น โดยเน้นในด้านการรับรู้อุปสรรคในชีวิตประจำวัน อึดมโนทัศน์ การเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าว รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 3 ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ นักเรียนชายโรงเรียนอาชีวศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน รวมนักเรียนที่ศึกษาทั้งสิ้น 400 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมก้าวร้าว การรับรู้อุปสรรคในชีวิตประจำวัน อึดมโนทัศน์ การเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าวในระดับปานกลาง เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า การรับรู้อุปสรรคในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าว มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมก้าวร้าว และอึดมโนทัศน์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมก้าวร้าว ได้แก่ การเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าว และการรับรู้อุปสรรคในชีวิตประจำวัน ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยทั้งสองสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมก้าวร้าวได้ร้อยละ 34.20 ส่วนอึดมโนทัศน์ไม่มีอำนาจ ในการพยากรณ์พฤติกรรมก้าวร้าว

พัชรินทร์ แก้วพาดิ (2544 : 41) ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านนาเกาะทอด ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยกว่านักเรียนในกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวหลังการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุพัตรา พันธุวร (2546 : 57-59) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกองการมัธยมศึกษา กลุ่มโรงเรียนที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 17 โรงเรียน พบว่า ปัจจัยด้านการตระหนักในตนเองส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จึงมีผู้ศึกษาหาแนวทางในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมกลุ่ม การควบคุมตนเอง การให้แรงเสริมทางบวก การปรับเปลี่ยนใหม่ การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล ผู้วิจัยเลือกที่จะใช้การปรับพฤติกรรม คือ การวางเงื่อนไขกลุ่มร่วมกับเทคนิคของกิจกรรมกลุ่ม คือ เทคนิคกลุ่มสัมพันธ์ เทคนิคบทบาทสมมติ เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม และเทคนิคกรณีตัวอย่าง เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวและบุคลิกภาพ

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ

3.1.1 ความหมายของบุคลิกภาพ

รูซ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 41 ; อ้างอิงจาก Ruch. 1953) กล่าวว่า บุคลิกภาพ คือ ตัวเราทั้งตัว หรืออัตตะที่แสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาและพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกมานั้นเป็นกระจกเงาที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคลนั้นๆ

อัลพอร์ท (จรรยา เกษศรีสังข์. 2537 : 11 - 15 ; อ้างอิงจาก Alport. 1967) ได้อธิบายว่า บุคลิกภาพเป็นระบบการเคลื่อนไหวของอินทรีย์ที่อยู่ภายในจิตใจบุคคลและเป็นตัวกำหนดลักษณะนิสัย (Traits) ประจำตัวของบุคคลนั้นทั้งหมด

แคทเทล (Cattell. 1970 : 2-3) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมดที่มีทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้น

แซมมวล (Samuel. 1981 : 3) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะทางจิตวิทยาเฉพาะตัวบุคคลแต่ละคน ซึ่งอาจแสดงออกให้เห็นทางพฤติกรรมและความคิด

มอริส (Morris. 1996 : 264) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง รูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่แสดงออกในสถานการณ์ต่างๆ

พรทิพย์ เขียวไพสิฐ (2542 : 9) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ภาพรวมในพฤติกรรมและความคิดของแต่ละบุคคลที่แสดงออกทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้น เพื่อเป็นแนวทางและวิธีการปรับตัวในการดำรงชีวิตในสังคม

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543 : 216) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะโดดเด่นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งแสดงออกแบบนั้นอยู่เป็นประจำกับสถานการณ์เฉพาะอย่างจนเกิดเป็นนิสัย

สุภาภรณ์ ชาติดี (2546 : 10) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะหรือแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคลทั้งภายในและภายนอกที่บุคคลแสดงออกมาทั้งทางกายภาพทาง ตลอดจนสิ่งที่บ่งบอกถึงสภาพอารมณ์และจิตใจด้านความรู้สึก อันเป็นผลจากพันธุกรรม การเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมโดยพฤติกรรมต่างๆที่แสดงออกนั้นจะต้องมีลักษณะเป็นแบบเฉพาะในแต่ละบุคคล จึงเป็นเหตุให้แต่ละบุคคลมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน

อังสนา สารเขตร (2547 : 23) กล่าวว่า บุคลิกภาพ คือ ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกด้านการกระทำ เป็นลักษณะนิสัยของบุคคลเฉพาะตัว ซึ่งเกิดจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม

จากความหมายของบุคลิกภาพดังกล่าว สรุปได้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการแสดงพฤติกรรมหรือความรู้สึกนึกคิดต่อสถานการณ์ต่างๆ

3.1.2 แนวคิดและทฤษฎีบุคลิกภาพ

ฮอล์ล และลินเซย์ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2548: 28; อ้างอิงจาก Hall; & Lindzey. 1978) ตามแนวคิดของคาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) ระบุว่า บุคคลมีลักษณะที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากมีแรงจูงใจที่จะมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในลักษณะที่ต่างกัน คนที่คิดถึงแต่ตัวเองจะมีลักษณะเก็บตัว (Intraversion) ส่วนพวกที่ตรงข้ามคือ ใจกว้าง รักพวกพ้อง ชอบอยู่กับคนมากๆ ชอบสังคม จะมีลักษณะเป็นพวกแสดงตัว (Extraversion) ซึ่งความแตกต่าง 2 ประการนี้ มีอิทธิพลทำให้บุคคลจะมีความรู้สึกนึกคิด ความสนใจ ลางสังหรณ์แตกต่างกัน อันจะทำให้ความรู้สึกความต้องการที่อยู่ภายในจิตใจ และการแสดงออกของพฤติกรรมภายนอกของบุคคลมีความแตกต่างกันไปด้วย

3.1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ

อีริคสัน (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 42 ; อ้างอิงจาก Erikson. 1959) เชื่อว่าการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์นั้น มิได้หยุดแคในวัยเด็ก แต่จะมีการพัฒนาลักษณะต่างๆ ของบุคลิกภาพอย่างเป็นลำดับตลอดชีวิตของบุคคลแต่ละคน

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544 : 41- 42) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพนั้น ประกอบด้วยพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และช่วงเวลาในชีวิตของบุคคล กล่าวคือ

1. พันธุกรรม สิ่งถ่ายทอดทางพันธุกรรม ซึ่งส่วนมากนั้นเน้นลักษณะทางกาย เช่น ความสูง ต่ำ ลักษณะเส้นผม สีของผิว ชนิดของโลหิต โรคภัยไข้เจ็บบางชนิด และข้อบกพร่องทางร่างกายบางชนิด เช่น ตาบอดสี ตีระชะล้าน นิ้วเกิน มือติดกัน ฯลฯ ซึ่งลักษณะเหล่านี้เป็นอิทธิพลพันธุกรรมที่มีต่อบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลทั้งสิ้น

2. สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของมนุษย์ ทั้งพัฒนาการทางกาย จิตใจและบุคลิกภาพ สำหรับสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อพัฒนาการมนุษย์ก็คือ บุคคลอื่นๆ รอบๆตัวเรา ครอบครัว กลุ่มคน และวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมที่เป็นมนุษย์คนอื่นๆ นี้ จะมีอิทธิพลอย่างมากมาต่อการพัฒนาทางบุคลิกภาพ ทักษะคิดและพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์

3. ช่วงเวลาในชีวิตของบุคคล แสดงถึงระดับพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจอันเกิดจากอิทธิพลร่วมระหว่างพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพนั้น ประกอบด้วยพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และช่วงเวลาในชีวิตของบุคคลที่แต่ละคนได้เผชิญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3.1.4 ประเภทของบุคลิกภาพ

ฟรีดแมน และโรสแมน (อาจารย์ ช่างประดับ. 2550 : 40 ; อ้างอิงจาก Friedman and Roesman. 1974 : 164) สรุปลักษณะของบุคลิกภาพแบบเอ และบุคลิกภาพแบบบี ไว้ดังนี้

บุคลิกภาพแบบ เอ (Type A Behavior Pattern Personality) หมายถึง บุคลิกภาพ เร่งรีบ ชอบแข่งขันและก้าวร้าว ชอบทำงานให้ได้มากๆในเวลาน้อย มีความรู้สึกที่เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว มีความมานะพยายามในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จ ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล ชอบทำงานด้วยความรวดเร็ว ทนไม่ได้กับการทำงานล่าช้า มีความต้องการการพักผ่อนน้อยกว่าคนอื่น และถูกกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกโกรธและก้าวร้าว ได้ง่าย

บุคลิกภาพแบบ บี (Type B Behavior Pattern Personality) หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่ผ่อนคลาย ไม่รีบร้อนและไม่ก้าวร้าว มีลักษณะอื่นๆ คือ ชอบการพักผ่อนและดำเนิน

ชีวิตแบบง่าย ๆ ไม่ชอบฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ในการทำงานและไม่ค่อยชอบทำงานในเวลาอันรีบด่วน

สรุปได้ว่า การแบ่งประเภทของบุคลิกภาพขึ้นอยู่กับว่ายึดเอาหลักการใดเป็นเกณฑ์ในการประเภทของบุคลิกภาพ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้วิจัยขอยึดเอาลักษณะของบุคลิกภาพแบบเฉื่อยชาและบุคลิกภาพแบบเร่งรีบเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของบุคลิกภาพ

3.1.5 ประวัติความเป็นมาของบุคลิกภาพแบบ เอ และบุคลิกภาพแบบ บี

บุคลิกภาพแบบ เอ เป็นบุคลิกภาพที่ค้นพบในราวปี คริสต์ศักราช 1960 อันเนื่องมาจาก นายแพทย์ฟร็ดแมน (Friedman) และนายแพทย์โรสแมน (Roseman) ได้เริ่มสังเกตผู้ป่วยโรคหัวใจว่ามีบุคลิกภาพบางอย่างที่แปลกไปจากผู้ป่วยโรคอื่นๆ จากการสังเกตเหตุการณ์บางอย่างในคลินิกโรคหัวใจของเขาพบว่า แก้วอี้ที่ผู้ป่วยโรคหัวใจมานั่งตรงนั้นมึนรอยลึกเฉพาะตรงขอบแก้วอี้เท่านั้น แสดงว่าคนไข้ส่วนใหญ่ของเขาที่นั่งแต่ตรงขอบแก้วอี้ ซึ่งทำให้เขาคิดว่าคนเช่นนี้จะต้องเป็นคนรีบร้อน เพราะคนที่ทำอะไรรีบร้อน รีบเร่ง มักนั่งแก้วอี้แต่ตรงขอบ เพื่อจะได้ลุกขึ้นได้รวดเร็วคล้ายกับเป็นลักษณะของความพร้อมที่จะเคลื่อนไหวทันที จากความคิดนี้ทำให้เขาคิดว่าน่าจะมีบุคลิกภาพบางอย่างที่เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ ซึ่งสอดคล้องกับการสังเกตของเขาอีกว่า ผู้ป่วยโรคหัวใจบางคนนั้นไม่มีปัจจัยเสี่ยง ที่เคยเชื่อกันว่าเป็นสาเหตุสำคัญของโรคหัวใจเลยแต่เดิมนั้นพบว่าการมีคอเลสเตอรอลสูง ความดันโลหิตสูง การสูบบุหรี่ การเป็นเบาหวาน และความอ้วน เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ ถ้าบุคคลใดมีปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้ก็จะมีโอกาสเกิดโรคหัวใจมากกว่าบุคคลทั่วไป ดังนั้นเขาจึงใช้เวลาถึง 8 ปี ในการร่วมกันศึกษาและวิจัยบุคลิกภาพของผู้ป่วยโรคหัวใจ และในที่สุดพบว่าบุคลิกภาพชนิดหนึ่ง ซึ่งต่อมาเขาให้ชื่อว่า บุคลิกภาพแบบเอ และบุคคลที่มีบุคลิกภาพตรงข้าม เขาเรียกว่า เป็นบุคลิกภาพแบบบี การค้นพบบุคลิกภาพแบบ เอ นั้นถือว่าเป็นการค้นพบที่สำคัญ เพราะบุคลิกภาพแบบ เอ เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญกว่าปัจจัยทุกตัว ถ้าเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง หรือโรคไขมันในเส้นเลือดสูงกับคนที่มีบุคลิกภาพแบบ เอ แล้ว คนที่มีบุคลิกภาพแบบเอ จะถือว่าเป็นปัจจัยเสี่ยงสูงสุดของการเกิดโรคหัวใจ (เกษม กัดแพ.2537 : 36 ; อ้างอิงจาก รังสิต ห่มระฤก. 2532)

3.1.6 การวัดบุคลิกภาพแบบ เอ และบุคลิกภาพแบบ บี

ฟร็ดแมน และโรสแมน (Friedman and Roseman. 1974 : unpagged) กล่าวถึง แบบวัดลักษณะบุคลิกภาพแบบ เอและบี มี 3 แบบ คือ

แบบวัดที่ 1 แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structured Interview : SI) ประกอบด้วยคำถาม 25 ข้อ เป็นการถามโดยผู้ตอบรายงานพฤติกรรมตนเองในสถานการณ์ต่างๆ ที่ทำให้คนที่มีบุคลิกภาพแบบ เอ ไม่สามารถทนได้ เช่น สถานการณ์ที่ทำให้โกรธ สถานการณ์ที่มีการแข่งขันอย่างมาก แบบสัมภาษณ์นี้เป็นการวัดการแสดงออกทางด้านกายภาพ

แบบวัดที่ 2 มาตรฐานวัดลักษณะบุคลิกภาพแบบ เอ ของเฟรมมิงแฮม (Framingham Type A Scales : FTAS) เป็นแบบวัดรายงานตนเอง เช่นเดียวกับแบบที่ 1 ประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ วัดทางด้านความรู้สึกว่าเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็วและการรับรู้ว่ามีความกดดันในการทำงาน

แบบวัดที่ 3 แบบสำรวจการกระทำของเจกินส์ (Jenkins Activity Survey : JAS) เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 20 ข้อ บุคคลที่ได้คะแนนจากแบบวัดนี้สูง เป็นคนที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบ เอ โดยกลุ่มบุคคลนี้รายงานว่า มีความรู้สึกที่เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว ทำงานด้วยความเร่งรีบ ไม่ย่อท้อต่อความอ่อนล้า หรือการทำงานที่ประสบความล้มเหลว นอกจากนี้ยังรายงานว่าตนเองทำงานหนักและมีความต้องการผลสัมฤทธิ์มากกว่า โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ รายงานว่ามีความต้องการความก้าวหน้าในอาชีพ มีความตั้งใจเพิ่มสถานภาพอาชีพให้สูงขึ้น

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวกับบุคลิกภาพ

อายแซงค์ (Eysenck, 1970) ได้ศึกษาบุคลิกภาพผู้กระทำผิดกฎหมายหรืออาชญากร รายงานว่า ผู้กระทำผิดกฎหมายส่วนใหญ่ มีบุคลิกภาพแสดงตัว และมีการแสดงอารมณ์ออกอย่างรุนแรง

ปีเตอร์สัน ดิคสัน เลนีย์ และแอนเดอร์สัน (Peterson, Dickson, Layne & Anderson, 1967) ได้ศึกษานักศึกษาที่กล้าแสดงออก (Assertive) และไม่กล้าแสดงออก (Unassertive) และมีพฤติกรรมก้าวร้าว โดยใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพ CPI นักศึกษาที่ไม่กล้าแสดงออก (Unassertive) มีคะแนนบุคลิกภาพ CPI ในมาตราการปฏิบัติตัวในการเข้าสังคม (So) ต่ำกว่านักศึกษาที่กล้าแสดงออก และนักศึกษาที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว นักศึกษาที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวมีคะแนนบุคลิกภาพ CPI ในมาตราการปฏิบัติตัวในการเข้าสังคม (So) และมาตราความไม่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติตามผู้อื่น (Ac) ต่ำกว่านักศึกษาที่กล้าแสดงออก (Assertive) นอกจากนี้ นักศึกษาที่ไม่กล้าแสดงออก (Unassertive) และนักศึกษาที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว มีคะแนนบุคลิกภาพ CPI ในมาตราความไม่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติตามผู้อื่น (Ac) ต่ำกว่านักศึกษาที่กล้าแสดงออก

ประณีต ปิยสิรานนท์ และพัชนี เทียนสุวรรณ (2519) ได้ศึกษาเด็กติดเฮโรอีน จำนวน 479 คน เป็นชาย 431 คน หญิง 48 คน ที่อยู่ในสถานพินิจคุ้มครองเด็กกลาง พบว่า เด็กวัยรุ่น

ที่ติดยาเสพติดเฮโรอีน ส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพไม่สมวัย (Immature) ก้าวร้าว ก้าวร้าวแบบสมยอม (Passive - Aggressive) และมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม (Inadequate)

สุรางค์ วีรกิจพาณิชย์ (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบสัณฐานคะแนน M.M.P.I. ระหว่างเด็กยูวอาชญากร และเด็กวัยรุ่นปกติ ผลการวิจัยพบว่า ยูวอาชญากรและเด็กวัยรุ่นปกติมีความแตกต่างกันในสัณฐานคะแนน M.M.P.I. ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในมาตรการติดสุรา คือ มีลักษณะฟุ้งฟิง ขาดความรัก ความปลอดภัย ความอบอุ่น มีลักษณะการกระทำมากกว่าปกติ คือ กระตือรือร้นตลอดเวลา อารมณ์ไม่คงที่ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มี Ego-centric และทัศนคติต่อผู้อื่นไม่ดี มีลักษณะที่แสวงหาความพึงพอใจทันทีทันใด ไม่สามารถรอผลในอนาคตได้ มีความก้าวร้าวไม่ลงรอยกัน ไม่มีความอบอุ่นในครอบครัว ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวห่างเหิน มีลักษณะก้าวร้าวไม่สามารถที่จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผู้อื่น และจะมีความรู้สึกถูกกระตุ้นให้แสดงความดูร้าย ขัดแย้งกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจ มีสัมพันธ์ภาพสูญเสีย หรือขาดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคม รู้สึกถูกแยกออกจากสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอยู่ มีการแยกตัวจากสังคม

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

4.1.1 ความหมายของสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

แคนโด (จริยกุล ตริสุวรรณ. 2542 : 34 ; Kando. 1971 : social Interaction) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ดี เกิดจากสัมพันธ์ภาพที่ดีซึ่งกันและกันของบุคคลในครอบครัว เด็กจะเกิดการเรียนรู้ที่จะสวมบทบาทของบุคคลที่จะอยู่ใกล้ชิด เริ่มด้วยการสวม บทบาทของบิดามารดา โดยเด็กจะยอมรับและเอาเอกลักษณ์ของบิดามารดาและยึดถือเป็นเรื่องของตนเอง ขณะเดียวกันก็จะเรียนรู้บทบาทของตนเอง ด้วยการสวมบทบาทที่บิดามารดากำหนดให้ สภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ดีจึงมีส่วนทำให้เด็กรู้จักประพฤติปฏิบัติตัวได้เหมาะสมกับการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว

วินัดดา ปิยะศิลป์ (2540:10) ให้ความหมายของ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าได้ได้รับความรัก การดูแลอย่างดีในครอบครัว มีความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัยมั่นใจในตนเอง ถึงความสัมพันธ์กับผู้อื่นในบ้าน สัมพันธ์ภาพในครอบครัวมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม ถ้าครอบครัวสมบูรณ์ด้วยระเบียบ และ คุณธรรมอันดีทุกประการแล้ว สมาชิกแต่ละคนก็จะอยู่ในสภาพสมาชิกที่ดีของสังคมที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับของความสัมพันธ์กับวัยชีวิตมากขึ้น

วีเชียร สุขจันทร์ (2540 : 33) ได้สรุปว่า การหย่าร้างของพ่อแม่ส่งผลกระทบต่อบุตรอย่างแน่นอน โดยเฉพาะผลกระทบต่อทางด้านจิตใจ และพฤติกรรมซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กด้วย และเด็กที่มาจากครอบครัวพ่อแม่หย่าร้างกันมีแนวโน้มต่อการเสี่ยงที่จะมีปัญหาต่างๆ มากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวพ่อแม่อยู่ด้วยกัน

เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี (2540:6) ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวว่า ลักษณะพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อกัน พฤติกรรมที่ลูกปฏิบัติต่อพ่อแม่ และพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อกัน ดังเช่น พ่อแม่ให้ความรัก ความห่วงใย ใ้วางใจลูก ให้ลูกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแสดงความคิดเห็น มีการพักผ่อนร่วมกันในครอบครัว ให้กำลังใจลูกและไม่เข้มงวดกวดขันหรือควบคุมมากเกินไป ลูกให้ความรัก ความเคารพต่อพ่อแม่ยอมรับกฎเกณฑ์มาตรฐานของพ่อแม่ตลอดจนความกลมเกลียวของพ่อแม่ที่มีต่อกัน

โสภาพรรณ เวียงเพิ่ม (2541:9) ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ลักษณะทางพฤติกรรมภายในครอบครัว การแสดงออกด้านความสัมพันธ์ของบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร และการมีส่วนร่วมในครอบครัว

นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541:57) ได้ให้ความหมายว่า การที่สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันรักใคร่ ประองดองกัน และสามารถให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

อัสรา อวารณ์ (2540 : 45) กล่าวว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึงการที่บุคคลรู้สึกว่าได้ได้รับความรัก การดูแลอย่างดีในครอบครัว มีความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยมั่นใจในตนเองถึงความสัมพันธ์กับคนอื่นในบ้าน ดังนั้นสัมพันธภาพในครอบครัวจึงมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม ถ้าครอบครัวสมบูรณ์ด้วยระเบียบและคุณธรรมอันดีทุกประการแล้ว สมาชิกทุกคนก็จะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัวขึ้นอยู่กับความร่วมมือ ร่วมใจของสมาชิกแต่ละคน เพราะความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นใน ครอบครัว จะช่วยให้ความเป็นอยู่ในครอบครัวราบรื่น และทุกคนมีความสุขกาย สบายใจ และมีสุขภาพจิตที่ดี

อัญมณี สมด้ว (2544 : 28) กล่าวว่า สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว เป็นความสัมพันธ์ที่ราบรื่นระหว่างบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นระหว่าง พ่อ แม่ ลูก หรือผู้ปกครอง ซึ่งจะต้องมีความเข้าใจกัน รักใคร่ผูกพันกัน มีเวลาให้แก่กันทำกิจกรรมร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนรวมทั้งการอบรมสั่งสอน ชัดเกลาลูกหลานให้เรียนรู้สิ่งต่างๆ และประพฤติตนเป็นคนดี

จากความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวดังกล่าว สรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การผูกพัน และการสนับสนุนของบุคคลในครอบครัว เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องของผูกพัน

ระหว่างพ่อแม่กับลูกซึ่งประกอบด้วยความคุ้นเคยสนิทสนมระหว่างกัน ความเชื่อถือไว้วางใจที่มีต่อกัน ความผูกพันรักใคร่ระหว่างกัน และความสอดคล้องในสิ่งที่ปฏิบัติต่อกัน

4.1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Theory) ของซัลลิแวน (Sullivan) ได้ให้ความเข้าใจเรื่องบุคลิกภาพ ว่าเป็นสิ่งที่เกิดจากการสะท้อนกลับและปฏิสัมพันธ์ในสังคมหรือเกิดขึ้นใน “สนามความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล” (Interpersonal Field) ซัลลิแวน ถือว่า เป็นการเจริญเติบโตที่เป็นไปตามหลักจิตวิทยาสังคมและอิทธิพลที่สำคัญ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (นวลลอบ สุภา ผล.2527: 170)

ซัลลิแวน เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนี้ คือ รากฐานของบุคลิกภาพ เพราะว่าทันทีที่คนเราเกิดมาในโลก เราไม่สามารถจะอยู่โดยลำพังคนเดียวได้ อย่างน้อยคนเราก็เริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นแล้วหนึ่งคน คือ ผู้ให้กำเนิดเลี้ยงดูเรา จากนั้นเราก็ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อยๆ ตลอดชีวิตเพราะตลอดเวลาที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่นั้น จำเป็นต้องมีสัมพันธภาพซึ่งกันและกันกับสิ่งแวดล้อม และว่าเมื่อยังเป็นทารกแรกเกิดนั้น มนุษย์มีความสามารถในการแลกเปลี่ยนสัมพันธภาพกับสิ่งแวดล้อมน้อยมากแต่ผลที่สุดก็มีความสามารถในการปรับตัวสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นผู้สอนให้ก่อน แต่มิได้หมายความว่าธรรมชาติของทารกนั้นเปรียบประดุจผ้าอันขาวสะอาด และสิ่งแวดล้อมจะเขียนอะไรใส่ลงไปก็ได้ตามอำเภอใจตรงกันข้ามซัลลิแวนย้ำว่าการก่อรูปลักษณะของบุคลิกภาพนั้นเป็นไปในรูปถ้อยที่ถ้อยแลกเปลี่ยนสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับโลกภายนอก

ซัลลิแวนได้แบ่งขั้นแห่งความเจริญเติบโต (Stages of Development) หรือพัฒนาการของบุคลิกภาพเป็นขั้นต่างๆ ศรีเวื่อน แก้วกังวาล (2548: 69-73) ดังนี้

1. วัยทารก (Infancy) เริ่มต้นตั้งแต่ 2-3 ขวบ ภายหลังคลอดถึงเริ่มหัดพูด การพูดในวัยนี้ยังไม่สามารถติดต่อกับบุคคลอื่นได้ และยังไม่มีความหมาย วัยนี้บริเวณปากเป็นอวัยวะแรกที่ทารกใช้ปะทะสังสรรค์กับสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ของเด็กในช่วงนี้ คือ การได้รับการตอบสนองของความหิว คือ การได้รับนม การใช้ปากตอบสนองความต้องการของตัวเอง นอกจากได้นมจากแม่แล้ว ทารกอาจเรียนรู้ที่จะมีความสุขในเรื่องนี้ โดยไม่ต้องพึ่งแม่ เช่น การดูดนิ้วตัวเอง เป็นต้น พัฒนาการทางด้านร่างกายจะมีการเคลื่อนไหวโดยการประสานงานระหว่างมือกับตา มือกับปาก หูกับเสียง เป็นต้น

ซัลลิแวนเห็นว่าวัยนี้เป็นวัยแห่งความต้องการความสบายกาย (Bodily Satisfaction) ถ้าได้รับความสบายกาย ทารกก็จะหลับไป ในวัยนี้ทารกจะมีปฏิริยาแบบเดียวกับที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อตนโดยตรง เช่น ถ้าแม่มีความรู้สึกแค้นแค้นเป็นกังวล เมื่อได้เลี้ยงดูทารกก็ทำให้ทารกมี

ความเคร่งเครียด ตามไปด้วย สังเกตดูเวลาผู้ใหญ่อุ้มเด็กที่เกิดใหม่ๆ ถ้าผู้ใหญ่ไม่เคยและรู้สึกกลัวว่าเด็กจะพลัดหลุดมือไป เด็กก็ยิ่งร้องใหญ่ เพราะความกังวลของผู้ใหญ่ ทำให้การจับต้องเด็กไม่ละมุนละม่อม เด็กพลอยรู้สึกเคร่งเครียดตามไปด้วย นี่ก็อาจเป็นเหตุผลอันลึกซึ้งอย่างหนึ่งที่พอจะอธิบายได้ว่า ทำไมลูกของคนที่เป็นโรคประสาทจึงมักจะพลอยเป็นโรคประสาทไปด้วย แม้ว่าพ่อแม่ก็แสนที่จะแสดงความรักต่อลูก ซัลลิแวนเห็นว่าเป็นเพราะเด็กและพ่อแม่ต่างก็มีสัมพันธภาพซึ่งกันและกันเมื่อเป็นดังนี้ เด็กก็ยอมแสดงการโต้ตอบกับอากัปกริยาของพ่อแม่โดยตรง

2. วัยเด็ก (Childhood) เริ่มต้นเมื่อเด็กมีความสามารถฝึกออกเสียงพูดได้ชัดเจนสื่อความหมายกับผู้อื่นได้ระยะนี้เด็กต้องการเพื่อนเล่นเพื่อนคุยเป็นระยะที่ให้ความร่วมมือ เริ่มมีความคาดหวังในสถานการณ์ของตนเองที่จะให้ผู้อื่นยอมรับ ซัลลิแวนสังเกตว่า พอเด็กพูดได้ เดินได้ พ่อแม่ก็ซักจะเปลี่ยนไป ท่าทีของพ่อแม่ที่เคยโอบอุ้มประคับประคองเด็กอยู่ทุกขณะก็เปลี่ยนเป็นสอนให้เด็กพึ่งตนเอง เด็กก็รู้สึกว่าคุณต้องเอาใจผู้ใหญ่มิใช่ทำตามใจตนเองไป เพราะผู้ใหญ่มักแสดงให้เห็นว่าพอใจหรือไม่พอใจในการกระทำของตนอย่างไรบ้าง ถ้าตนอยากให้เขาพอใจก็ต้องทำตามเขา

3. วัยเริ่มรุ่นหรือวัยเยาว์ (Juvenile Era) เป็นช่วงระยะเวลาที่เด็กใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนประถมถึงระยะที่ร่างกายเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว (Eruption) ซึ่งความเจริญเติบโตนี้ นำไปสู่การมีวุฒิภาวะทางเพศและความต้องการมีเพื่อนต่างเพศ รักพวกเดียวกัน มีเพื่อนสนิทเป็นเพศเดียวกันและรุ่นเดียวกัน วัยนี้เด็กเริ่มเป็นตัวของตัวเอง เห็นความแตกต่างระหว่างตนกับผู้อื่น เด็กเริ่มจะมีเพื่อนซึ่งตนเห็นว่าไปกับตนได้ โดยมีอะไรๆ เหมือนกัน ระยะนี้เด็กเริ่มไปโรงเรียนได้ไปพบกับเด็กรุ่นเดียวกัน และได้พบกับผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นคนนอกครอบครัว คือครู เพื่อนๆ และครูต่างก็ปฏิบัติต่อเด็กในฐานะบุคคลผู้หนึ่ง จึงเร่งให้เกิดความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองยิ่งขึ้น ถ้าเด็กวัยนี้ยังไม่มีเพื่อน เขาก็จะสร้างเพื่อนขึ้นจากจินตนาการของตน วัยนี้เป็นวัยที่นำไปสู่วัยก่อนวัยรุ่น

ในระยะนี้มีจุดเด่นอยู่ 2 ประการ คือ เด็กรู้จักมองตนเองอย่างรู้จักตีชมตนเอง อีกประการหนึ่งเด็กเริ่มมีทัศนคติทางแข่งขันและชิงดีต่อเพื่อนๆ การรู้จักตีชมตนเอง และอยากแข่งขันนี้ทำให้เกิดความคิดเรื่องการรักษา "ชื่อเสียง" ถ้าใครมาทำลาย "ชื่อเสียง" เด็กย่อมรู้สึกเดือดร้อน ระยะนี้เด็กจะรับเอาวัฒนธรรมหรือขนบธรรมเนียมที่ตนอยู่อย่างไม่มีปัญหา ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็น "ลูกผู้หญิง" หรือ "ลูกผู้ชาย" หรือ "คนไทย" ฯลฯ จึงเป็นวัยที่เหมาะสมแก่การสั่งสอนอบรมเป็นอย่างยิ่ง

4. วัยก่อนวัยรุ่น (Pre Adolescence) เป็นระยะที่มีความสำคัญ แต่อายุทางปฏิทินค่อนข้างมีระยะสั้น โดยปกติสิ้นสุดของวัยนี้ พิจารณาจากความเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ของอวัยวะเพศและความเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว แต่ทางด้านจิตวิทยาหรือทางจิตเวช

สิ้นสุดด้วยการที่เด็กมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนความสนใจเกี่ยวกับตนเอง ไปสนใจเพื่อนต่างเพศ ซึ่งพฤติกรรมนี้เป็นสัญญาณของการเข้าสู่วัยรุ่น วัยนี้เป็นวัยที่เด็กเริ่มรู้จักรักผู้อื่น มีเพื่อน “คูหู” ซึ่งมีนิสัยต้องกันรักขั้นแรก ซัลลิแวน เรียกว่า Isophilic คือรักคนประเภทเดียวกับตน ความรักเช่นนี้จะสอนให้เด็กรู้จักรักคนอื่นให้กว้างขวางออกไปในภายหลัง เพราะจะได้หัดแสดงออกอย่างเสรีโดยไม่ต้องเกรงว่าอีกฝ่ายหนึ่งเขาจะเขิน ในวัยนี้การแสดงออกในด้านความรักเป็นการกระทำที่แสดงความจงรักภักดีอย่างสูงสุด ไม่ว่าจะบุคคลที่ตนรักนั้นจะสำคัญหรือไม่เพียงไรก็ตาม ถ้าเด็กมีความหวาดวิตกกังวลทับถมอยู่ “ความรัก” ที่เขาแสดงออกนั้นจะเป็นเพียงเครื่องแสดงว่า เขากำลังไขว่คว้าหาความอุ่นอกอุ่นใจจากบุคคลที่เขาแสดงความจงรักภักดีเท่านั้น ถ้าเช่นนั้นก็จะไม่เรียกว่าความรัก

ถ้าเด็กเติบโตมาท่ามกลางความอบอุ่นทางจิต จะเริ่มรู้สึกมีรักแท้โดยการมีเพื่อน “คูหู” ก่อนดังกล่าวแล้ว การมีเพื่อนคู่อกคู่ใจนี้เป็นการดีอย่างยิ่ง เพราะเด็กจะได้ปรึกษาความในใจซึ่งกันและกัน ทำให้เริ่มรู้จักคุณค่าของมนุษย์อย่างแท้จริง คุณค่าของมนุษย์อย่างแท้จริง คุณค่าอันนี้ย่อมสูงส่งยิ่งกว่าคบกันเล่นสนุก เป็นไหนๆ

ซัลลิแวน เห็นว่า วัยก่อนวัยรุ่นนี้เองที่ปลูกฝังและทำให้ความรักในมนุษยชาติขยายตัวขึ้นในจิตใจของคนเรา เพราะระยะนี้ได้รักใคร่รักจริง มิได้คิดสรรตะดูเสียก่อนว่าตนจะได้อะไรจากเขาบ้าง มิได้คิดถึงกำไรหรือขาดทุน ดังเช่นผู้ใหญ่ส่วนมากมักจะคิดกัน ในวัยนี้แม้เด็กจะสามารถทำงานรับผิดชอบได้ตั้งหลายอย่าง เด็กก็ยังอยู่ในความพิทักษ์รักษาของพ่อแม่ ยังไม่สามารถจะเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวได้ พ่อแม่จึงจำเป็นต้องให้ความรัก ความอุ่นอกอุ่นใจแก่เด็ก พร้อมกับการแสดงการยอมรับนับถือในความสามารถรับผิดชอบของเขา ฉะนั้นเด็กจะรู้สึกคับอกคับใจยิ่งกว่าแต่ก่อน เพราะสมัยเด็กๆ นั้นก็เพียงแต่คอยเอาอกเอาใจผู้ใหญ่เอาไว้เป็นพอในวัยนี้เด็กพอจะเข้าใจผู้ใหญ่ในฐานะบุคคลธรรมดาสามัญขึ้นมาบ้าง ย่อมรู้จักคิดเปรียบเทียบ วิพากษ์วิจารณ์ขึ้นมา ถ้าผู้ใหญ่จะปฏิบัติต่อเขาเช่นเดียวกับเมื่อยังเล็ก ก็ย่อมไม่ถูกกาลละ

5. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) เป็นระยะที่เด็กเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งการเข้าสู่วัยรุ่นในแต่ละวัฒนธรรมจะแตกต่างกันไป วัยรุ่นตอนต้นเป็นช่วงความเจริญเติบโตที่มีระยะเวลาติดต่อกันไปจนถึงระยะที่บุคคลมีความพึงพอใจในเรื่อง เพศ เกิดแรงขับทางเพศ (Genital Drives) ระยะนี้เด็กมีความสนใจเรื่อง “เพศ” และ “ความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม” ทั้งในกิจกรรมประจำวันตามความเป็นจริง และตามที่นึกฝันเอาเอง (Sexual Fantasy) การพัฒนาทฤษฎีทางเพศเป็นปัจจัยสำคัญให้วัยรุ่นเน้นความสนใจเรื่องราวทางเพศ ซัลลิแวนอธิบายว่า แม้เรื่องทางเพศเป็นเรื่องที่เด็กมีความกระหายใคร่รู้และปรารถนาจะมีกิจกรรมทางเพศในแง่มุมต่างๆ แต่ก็มักเป็นเรื่องที่ทำให้วัยรุ่นกั๊กกั๊กกังวลและสับสนใจ เพราะความต้องการเกี่ยวกับเรื่องนี้มักจะนำไปสู่ความขัดแย้งกับบิดามารดาผู้ปกครอง กฎเกณฑ์ทางสังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งเพื่อนร่วมวัยร่วมเพศ และต่างเพศใน

บางครั้งบางครั้ง เมื่อสิ้นสุดระยะนี้ เด็กควรมีวุฒิภาวะเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสังคมกับเพศตรงกันข้าม ได้แก่ มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันสนิทสนมกับเพศตรงกันข้าม

ซัลลิแวนอธิบายว่าข้อขัดแย้งทางจิตใจเกี่ยวกับเรื่องเพศของเด็กวัยรุ่นเกิดจากความกดดันทางสังคมมากกว่าเกิดจากอารมณ์และจิตใจของวัยรุ่นเอง เขาเชื่อกันว่ามีผู้ใหญ่มากมายที่ไม่สามารถเข้าถึงวุฒิภาวะทางสังคมในเรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศและในการเสพเพศรส เพราะความต้องการทางเพศยุคชะงักเฉพาะความพึงพอใจ หรือได้รับการตอบสนองความต้องการทางเพศเพียงความสุขสมทางร่างกายเท่านั้น นั่นหมายถึง การตอบสนองความต้องการทางเพศบรรลุเพียงสุขสมทางกาย (Pleasure) ไม่ก้าวไปถึงขั้นสนิทสนม (Intimacy) ซึ่งเป็นความพอใจเหนือกายสัมผัส

6. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) เป็นระยะที่บุคลิกภาพต่างๆ เจริญมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งเป็นส่วนหนึ่งที่ได้พัฒนาและเป็นคุณสมบัติส่วนบุคคล ในวัยนี้กำลังก้าวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวเป็นช่วงซึ่งบุคคลสามารถเลือกทำกิจกรรมทางเพศตามที่ตนพอใจมากกว่าในวัยที่ผ่านมา รู้จักคบหาสมาคมกับผู้อื่นอย่างผูกพันแน่นแฟ้น และมั่นคงยิ่งขึ้น ความสามารถทางสติปัญญาขึ้นถึงขีดสูงสุด สามารถเรียนรู้วิชาการต่างๆ ได้ด้วยดี รู้จักคิดในทุกรูปแบบของความคิด รู้จักรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองและต่อความเป็นไปได้ของสังคม รู้จักแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ซัลลิแวน เห็นว่าความเจริญเติบโตทางกายเป็นเครื่องชี้ถึงการย่างเข้าสู่วัยรุ่นเด็กมีความไหวตัวทางเพศเป็นอย่างดี แต่เด็กยังไม่ได้รับความสำเร็จทางสังคมอย่างสมบูรณ์ เพราะส่วนมากยังไม่มีอาชีพ ยังไม่สามารถประกอบกิจการเป็นลำเป็นสันได้ เมื่อเด็กต้องอยู่ในวัฒนธรรมที่ยังไม่ยอมรับว่าบุคคลเป็นผู้ใหญ่โดยสมบูรณ์ จนกว่าจะมีอาชีพเป็นหลักฐานก็จำเป็นต้องเก็บกดความรู้สึกทางเพศเอาไว้ก่อน

ซัลลิแวน กล่าวอีกว่า ตามอุดมคติแล้วการรวมกันระหว่างชายหญิง ควรจะเป็นการสอนให้เรารู้จักแผ่ความรักไปยังผู้อื่น มิใช่เป็นการรักตนเอง คิดเห็นแต่ตนเอง หรือยังความสำราญให้แก่ตนเองแต่ฝ่ายเดียว การที่บุคคลได้ใกล้ชิดสนิทสนม ได้มีความอาทรต่อเพศตรงข้าม สักคนหนึ่งย่อมจะนำมาซึ่งความเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ในด้านการนับถือตนเองและรู้คุณค่าของผู้อื่น

7. วัยผู้ใหญ่ (Adulthood) เป็นวัยที่สร้างความสัมพันธ์ในเรื่องความรักกับบุคคลอื่น วัยนี้การมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นสิ่งสำคัญ บุคคลจะพัฒนาความสัมพันธ์กับบุคคลต่างเพศในเรื่องที่ไม่ใช่ธุรกิจการงานแต่ในลักษณะให้ความพึงพอใจในชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ และลึกซึ้งลงไปในขอบข่ายของความสนใจ ถ้าบุคคลมีพัฒนาการดำเนินมาดีโดยตลอดทั้ง 6 ขั้น ผู้นั้นก็จะเข้าสู่วัยผู้ใหญ่อย่างมีวุฒิภาวะ มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นอย่างดี

ซัลลิแวน เชื่อว่าวุฒิภาวะ ความเป็นผู้ใหญ่ ความเจริญงอกงามของบุคลิกภาพมนุษย์ ไม่มีวันจบสิ้น แต่ความงอกงามของบุคลิกภาพนี้ จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลสามารถสร้างเยื่อใยไม่ตรีกับ

บุคคลอื่นๆ อย่างสนิทสนม ความสามารถดังกล่าวนี้ นอกจากจะพัฒนาบุคลิกภาพให้มั่นคงแล้วยังสามารถแก้ไขความบกพร่องของบุคลิกภาพ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงวัยเด็กได้

ซัลลิแวนเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลว่าเป็นตัวนำพัฒนาการและบุคลิกภาพของมนุษย์ แต่เขาก็ยอมรับว่า กรรมพันธุ์ และวุฒิภาวะทางกายมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนเราให้เข้มแข็งหรืออ่อนแอแตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างกรรมพันธุ์ วุฒิภาวะ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีความสำคัญที่สุด เขาเชื่อว่าความเป็นไปทางกาย ทางอารมณ์และจิตใจ มีต้นเหตุจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (เช่น โกรธเพื่อนทำให้นอนไม่หลับ กินไม่ได้ หงุดหงิด อาหารไม่ย่อย)

4.1.3 องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว

แกรนดอล (นุชลดา โรจนประภาพรรณ.2541: 57 ; อ้างอิงจาก พรพจน์ กิ่งแก้ว. 2538) กล่าวว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (Primary Relationship) ซึ่งมีองค์ประกอบต่อไปนี้

1. บทบาทที่หลากหลาย(Number of Role)ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันหลายบทบาท เช่น เป็นพ่อแม่ เป็นผู้สั่งสอน เป็นผู้เลี้ยงดู เป็นผู้ช่วยเหลือ สมาชิกในครอบครัวมีการปฏิสัมพันธ์กันหลายด้าน ทำให้เกิดความสนใจ ได้รู้จักค่านิยม ความเชื่อถือ ตลอดจนบุคลิกที่เป็นจริงของกันและกัน

2. การสื่อสาร (Communication) เป็นความสัมพันธ์ในกลุ่มปฐมภูมิ เป็นการสื่อสารแบบเปิด มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระและกว้างขวาง

3. อารมณ์ (Emotion) ความสัมพันธ์ในกลุ่มปฐมภูมิหรือในครอบครัวก่อรูปขึ้นจากอารมณ์ต่างๆ ระหว่างสมาชิก ก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความผูกพันรักใคร่ ความคิดถึงหรือความขัดแย้ง ความโกรธก็ได้

4. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก (Transferability) ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิก่อรูปขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแน่นอน ไม่สามารถที่จะถ่ายทอดไปสู่คนอื่นได้ง่ายๆ เป็นการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเป็นคนๆ ไป มีความรู้สึกผูกพันเฉพาะเจาะจง ยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

อัมเบอร์สัน (จกกลนี้ ตู๋ยเจริญ.2540: 34 ; อ้างอิงจาก Umberson.1992: 664 – 674) ให้ความเห็นว่า สัมพันธภาพระหว่างครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคม สัมพันธภาพที่ใกล้ชิดที่แสดงออกในลักษณะการควบคุมดูแล จะเปรียบเสมือนการให้กำลังใจ และไม่มีผลต่อปัญหาด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัวสัมพันธภาพในครอบครัวจะมั่นคงได้ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังนี้

1. สัมพันธภาพในครอบครัวจะต้องยั่งยืนและขยายใหญ่

2. บุตรควรมีความสัมพันธ์ต่อบิดามารดา
3. สังคมจะยกย่องครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี
4. ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี สมาชิกในครอบครัวจะเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและเจตคติที่ดีต่อสังคม
5. ความผูกพันระหว่างบิดามารดาและบุตร ต้องมีความเกี่ยวข้องกันตลอดเวลา

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว คือ ความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในครอบครัว คือการที่สมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน โดยผ่านการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสภาวะอารมณ์และความรู้สึก อันก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัวทำให้ครอบครัวมีความสุข

4.1.4 ลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัว

สายสุรี จุติกุล (2537: 13 – 24) ได้รวบรวมแนวความคิดของสัมพันธภาพและ ความรักในครอบครัว ไว้ว่า คนเราจะต้องมีความรักและความอบอุ่นระหว่างกันและกัน ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี จะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงความรักและความผูกพันกันในลักษณะต่อไปนี้

1. ต้องเอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อกัน การเอาใจใส่ในที่นี้ หมายถึง การดูแลสุขภาพของกันและกัน อาหารการกิน การเล่าเรียนของบุตร ความสะอาด การใช้จ่ายเงินทอง การเดินทางไปทำงานหรือไปโรงเรียน ความทุกข์และความสุขที่ต้องการระบาย เป็นต้น

2. ต้องรู้จักคนที่รักเรา สามีภรรยาต้องรู้จักและเข้าใจกันให้ดี สำหรับบุตรบิดามารดาก็ต้องเข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับบุตร อุนิสัยบุตร รู้ว่าบุตรชอบหรือไม่ชอบอะไร จุดเด่นจุดด้อยเป็นอย่างไร ทุกคนในครอบครัวจะต้องปรับความรู้จักซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้มีการตอบสนองที่ดีต่อกันและกัน

3. ต้องเคารพซึ่งกันและกัน การเคารพในที่นี้ หมายถึง การเคารพที่มาจากใจ การเคารพในลักษณะนี้มีพฤติกรรมแสดงออกได้หลายอย่าง เช่น การฟังกัน การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การเกรงใจกัน เช่น บุตรเกรงใจบิดามารดา บิดามารดาก็ต้องรู้จักเกรงใจบุตร ความเกรงใจนี้รู้สึกรู้ว่ามีคุณค่าและจะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดีขึ้น

4. ต้องมีความรับผิดชอบ การมีความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับความผิดหรือความชอบ การไม่รับผิดชอบของบิดามารดา และความไม่ถูกต้อง การเป็นต้นแบบที่ไม่ดีก็เป็น การแสดงความไม่รับผิดชอบ การละเลยหรือละเมิดสิทธิของเด็ก สิทธิของบิดามารดา สิทธิของผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ก็เป็นการไม่รับผิดชอบ มีบุตรแล้วไม่เลี้ยงดู มีบิดามารดาสูงอายุแล้วไม่เลี้ยง เป็นต้น

5. ต้องมีความไว้วางใจกัน ความไว้วางใจเป็นรากฐานที่ทำให้เกิดสัมพันธภาพในครอบครัว ความไว้วางใจควรมีต่อกันทั้งทางกายและทางใจ จะช่วยให้คนในครอบครัวมีความสบายไร้กังวล หรือความกลัว เป็นที่พึ่งพาได้ ครอบครัวใดที่ไม่ได้สร้างรากฐานที่ดีในเรื่องความไว้วางใจ บุคลิกภาพของผู้เยาว์ในครอบครัวอยู่ในสภาพของการขาดความไว้วางใจ และอาจนำไปสู่ภาวะของการเป็นคนก้าวร้าว เก็บกด หรือมีปมด้อย

6. ต้องให้กำลังใจกันและกัน การให้กำลังใจคือการให้พลังแก่สมาชิกในครอบครัวให้ดำเนินชีวิตไปอย่างมีความสุข การให้กำลังใจอาจเป็นคำพูด และท่าทางที่ให้การสนับสนุนชมเชยเมื่อทำสิ่งที่ถูกต้อง แนะนำแนวทางในการหาทางออกเมื่อมีปัญหา ไม่ว่าจะหรือกล่าวโทษว่าเป็นความผิด

7. ต้องให้อภัยกันและกัน สมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยกันหลายคนต้องมีการกระทบ กระแทกกันบ้างไม่มากก็น้อย ถ้ามีความรักอยู่ก็อภัยกันได้ยกโทษให้ ในครอบครัวที่บุตรประพฤติผิดบิดามารดาไม่ควรจ้องจ้ำความผิดนั้นแล้วนำไปต่อว่าบุตรในโอกาสต่อไป เพราะเมื่อบุตรได้รับฟังความผิดของตนอยู่เสมอก็จะเกิดความโกรธ ความไม่สบายใจและอาจนึกไปว่าบิดามารดาไม่รักตน

8. ต้องรู้จักสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัวควรจะใช้ปิยวาจา ระหว่างสามี ภรรยา บิดามารดากับบุตร การสื่อสารอาจจะมีทั้งรูปแบบที่ใช้ภาษา และภาษาท่าทาง ภาษาพูด ภาษาเขียน ฯลฯ การตำหนิกันก็ทำได้แต่ควรเป็นคำตำหนิที่ใช้ถ้อยคำที่น่าฟัง

9. ต้องใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณค่าและคุณภาพ สมาชิกในครอบครัวควรรหาเวลาอยู่ด้วยกัน ถามไถ่สารทุกข์สุกดิบระหว่างกัน ช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ไปเที่ยวทางไกล ไปเที่ยวสวนสาธารณะ รับประทานอาหารพิเศษร่วมกัน ไปเยี่ยมญาติ เป็นต้น

10. ต้องมีการปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว สภาพของครอบครัวและสภาวะของสมาชิกมิได้อยู่นิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น บุตรที่เกิดใหม่เป็นทารก ก็จะต้องเติบโตและมีการพัฒนาการตามวัยอันเหมาะสม บิดามารดาจะต้องปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของบุตร ตัวของบิดามารดาเองก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจะต้องตระหนักในเรื่องความเปลี่ยนแปลงนี้

11. ต้องรู้จักภาระหน้าที่ในครอบครัวและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันในครอบครัวต่างคนต่างมีบทบาทและหน้าที่ ทั้งบทบาทหน้าที่ต่อตนเองและต่อสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจะต้องตกลงกันให้ดีกว่าเรื่องต่างๆ ที่จะบริหารครอบครัวให้เป็นปกติสุขนั้น เป็นเรื่องของใครในสัดส่วนอย่างไร ร่วมกันอย่างไร

12. มีความใกล้ชิดทางสัมผัส การสัมผัสเช่นการกอดกันโอบกั้นบ้าง เกี้ยวแขนหรือหอมแก้มในครอบครัว เป็นการแสดงความรักความอบอุ่นตามธรรมชาติของคน แต่การแสดงออกควรกระทำกันในครอบครัวระหว่างคนใกล้ชิด และแสดงความใกล้ชิดจริงๆ เช่น เมื่อบุตรเล็ก ๆ เป็นทารก บิดา

มารดาที่ควรเอาเขามากอดมาจูบ เพื่อแสดงความรักและให้ความอบอุ่น และเพิ่มความมั่นใจให้แก่บุตร แต่เมื่อบุตรโตขึ้นก็อาจจะห่างไป

อาจกล่าวสรุปได้ว่า การสร้างสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัวให้เกิดขึ้น นอกจากทำได้ด้วยการที่สมาชิกแต่ละคนเรียนรู้วิธีการแสดงออกต่อกันในแบบต่างๆ แล้วสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดี จะเป็นพื้นฐานชั้นสูงของครอบครัวที่จะส่งผลต่อสังคม โดยสมาชิกในครอบครัวมี ความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน และเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีแก่สมาชิกโดยเฉพาะบุตรจะมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ที่เหมาะสมตามวัย และสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ด้วย

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวและสัมพันธภาพในครอบครัว

นิพนธ์ คันธเสวี (2528 : 40) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวพบว่า ครอบครัวที่ขาดมนุษยสัมพันธ์โดยเฉพาะระหว่างพ่อกับแม่ มีผลร้ายต่อจิตใจเด็ก หรือลูก ๆ มากที่สุด ลูกจะขาดความรักจากพ่อแม่ ถ้าพ่อแม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน เพราะมีแต่ความทุกข์ไม่มีความรัก ความอบอุ่นที่จะแบ่งปันให้แก่ลูก แต่ถ้าพ่อแม่รักกันดีมีความสุข เด็กจะมีความรักอย่างเปี่ยมล้น เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่แตกแยกในความสัมพันธ์ ย่อมจะมีบุคลิกภาพและสุขภาพจิตใจที่มีปัญหาในตัวเองกับผู้อื่น

แพนทัชโซ และคนอื่นๆ (ลลิตา ภูบำรุง.2544: 29; อ้างอิงจาก Fantuzzo and others. 1991. pp.258-265) ได้ศึกษาการปรับตัวของเด็ก เมื่อบิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น โดยศึกษากับเด็กอายุ 3 – 6 ปี เป็นชาย 58 คน และหญิง 49 คน โดยให้มารดาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม CTS (Conflict Tactiled Scale) (Straus.1979) ผลการศึกษาพบว่าคู่สมรสที่ใช้ความรุนแรงทางคำพูดสูงมีความสัมพันธ์กับปัญหาที่เกิดขึ้นในบุตรได้ในระดับกลาง ส่วนคู่สมรสที่ใช้ความรุนแรงทางคำพูด และมีการทำร้ายร่างกายพบว่า ทำให้บุตรมีปัญหาทางพฤติกรรม และปัญหาทางอารมณ์สูง โดยใช้แบบวัด CBCL (Child Behavior Checklist)

รอชแมน และโรเซนเบิร์ก (ลลิตา ภูบำรุง.2544: 29; อ้างอิงจาก Rossman and Rosenberg. 1992. pp.699-715) ได้ศึกษาผลกระทบจากความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา และการปรับตัวของเด็กอายุ 6-12 ปี เป็นชาย 41 คน และหญิง 53 คน โดยให้ตอบแบบสอบถามทั้งตัวเด็ก และบิดามารดา ซึ่งเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้ง จากการศึกษาพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาใช้ความขัดแย้งจะพบปัญหาในการเข้าสังคมและไม่สามารถปรับตัวได้สูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาไม่ได้ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

เดวี และคนอื่นๆ (ลลิตา ภูบำรุง.2544:30; อ้างอิงจาก Davies and others.1996.pp. 1-21) ศึกษาพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กอายุ 6-10 ปีที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาเกิดความขัดแย้ง

กันเสมอ พบว่าครอบครัวที่บิดามารดามีความขัดแย้งกันนั้น จะส่งผลกระทบต่อถึงบุตรชาย และบุตรหญิงแตกต่างกัน คือ ในบุตรชายจะพบพฤติกรรมการแสดงออกที่ก้าวร้าว และบุตรหญิงจะแสดงออกโดยอาการซึมเศร้าและเก็บกด

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวสัมพันธ์สภาพกับเพื่อน

5.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์สภาพกับเพื่อน

5.1.1 ความหมายของสัมพันธ์สภาพกับเพื่อน

ณรงค์ เสงี่ยมประชา (2538 : 166) ให้แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อนไว้ว่า กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่อาจไม่ได้รับจากครอบครัวหรือผู้ใหญ่ เช่น เพศศึกษาความเสมอภาค ความเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อน เด็กจะเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เด็กจะเลือกคบเพื่อนที่ถูกใจ และอาจนำเอาพฤติกรรมต่างๆ ของเพื่อนมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของตน

พะยอม ธีญรส (2540 : 8) ให้ความหมายของความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนว่าหมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อกันในห้องเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันการให้กำลังใจ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการร่วมมือกันในด้านวิชาการและด้านทั่วไป

สมพร พรหมจรรย์ (2540 : 9) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันด้านการเรียน และการคบเพื่อนทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทางการเรียนและการเลือกคบเพื่อน ความห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในกลุ่มเพื่อนเพื่อให้เกิดความสำเร็จในด้านการเรียนและการเลือกคบเพื่อน

ชมนุช บุญสิทธิ์ (2541: 12) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมแสดงออกของบุคคลอันจะนำมาซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งความรักใคร่ ความเข้าใจอันดีต่อกัน ได้แก่ การรู้จักและเข้าใจตนเอง ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักการให้และการยอมรับ ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน เมื่อบุคคลอื่นต้องการความช่วยเหลือ

พัชรี มะแสงสม (2544: 27) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันทั้งในและนอกห้องเรียน ในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ในด้านการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ห่วงใยซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมมือระหว่างกันทั้งทางด้านวิชาการและด้านทั่วไป

ซิคเกอร์ริง (ชมนุช บุญสิทธิ. 2541: 11; อ้างอิงจาก Chickering. 1969: 94) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง การที่บุคคลมีความอดทนที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น และการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาตนเองไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งมีความอดทนที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ได้แก่ การสามารถยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่นได้ และการมีความใจกว้าง ส่วนการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งตนเองไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน ได้แก่ การไว้ใจกัน การให้ความช่วยเหลือสนับสนุน การให้และการรับ

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันทั้งด้านส่วนตัวและด้านการเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธที่ดี ได้แก่ การช่วยเหลือกัน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความรักและความสามัคคี

5.1.2 หลักพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพ

โคลล์แมนและแฮมเมอร์ (สุภาพรรณ โคตรจรัส.2527 : 87 ; อ้างอิงจาก Coleman and Hammer.1974, *Harvard Busines Review*) ได้กล่าวถึงพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่

1. การมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน สัมพันธภาพใดก็ตามจะยั่งยืน ก็ต่อเมื่อสัมพันธภาพนั้นสนองความต้องการของบุคคลทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะ เป็นเพื่อความรัก การเป็นที่ยอมรับทางสังคม ความรู้สึกมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี เป็นต้น ถ้าไม่สนองความต้องการ ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสัมพันธภาพก็ไม่อาจคงอยู่ได้ ดังนั้นการมีวัตถุประสงค์และความต้องการร่วมกัน จึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งใน การสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

2. การเคารพในสิทธิและความเป็นตัวของตัวเองของบุคคล สัมพันธภาพที่ใกล้ชิดดีอาจแตกร้าวลงได้ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งล่วงล้ำสิทธิ และไม่ยอมรับให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นตัวของตัวเอง คนที่เคยสนิทกันอาจเลิกคบกันได้ การปฏิบัติต่อกันแบบประชาธิปไตยด้วยความเคารพในสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง แต่ไม่ได้หมายความว่าเราจะต้องยอมรับและเห็นด้วยกับความคิดหรือความเชื่อของเรา

3. โครงสร้างและแบบแผนของสัมพันธภาพ สัมพันธภาพทางสังคมโดยทั่วไปมักมีโครงสร้างและลักษณะการติดต่อสื่อสารที่สอดคล้องกัน เช่น สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนกับเพื่อน บิดามารดากับบุตร เป็นต้น โครงสร้างและแบบแผนการติดต่อสื่อสารจะขึ้นอยู่กับผู้อื่นที่อยู่ในสัมพันธภาพนั้นเป็นราย ๆ ไป ส่วนใหญ่ การพัฒนาขึ้นอยู่กับขอบเขตที่สร้างความพึงพอใจให้ทั้งสองฝ่าย สัมพันธภาพจะยาวนานหรือไม่สั้น ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายได้รับ

4. องค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร องค์ประกอบในการติดต่อสื่อสารซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ได้แก่

4.1 การมีภูมิหลัง และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น ผู้มีระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจเดียวกัน มักมีภาษาที่สื่อความหมายในระดับเดียวกัน

4.2 การเลือกรับรู้โดยให้ความสนใจเฉพาะข้อความบางตอน ทำให้ไม่ได้รับข้อเท็จจริงทั้งหมดซึ่งทำให้การตีความผิดพลาดได้

4.3 อารมณ์ และความรู้สึก ในขณะที่มีการรับรู้ปัจจัยในสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็เหตุการณืหรือบุคคลที่ก่อให้เกิดอารมณ์ต่าง ๆ เช่น ความมั่นใจ ความกลัวหรือความโกรธ เป็นต้น อาจทำให้เกิดการรับรู้และการตีความหมายที่ผิดพลาดได้

5. การรู้จักตนเอง และสิ่งแวดล้อมอย่างกระจ่าง

5.1 การรับรู้ตนเองตามความเป็นจริง ซึ่งจะไปสู่การยอมรับตนเอง

5.2 การรับรู้ผู้อื่นได้ตรงความเป็นจริงย่อมนำไปสู่การยอมรับในตัวจริงของผู้อื่น

5.3 การรับรู้ได้ตรงความเป็นจริง ซึ่งสัมพันธ์ภาพจะยืดยาวได้ ถ้าสนองความต้องการ และก่อให้เกิดความพึงพอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย ดังนั้น จึงต้องพยายามขจัดปัญหาในการติดต่อสื่อสารที่เกิดขึ้น

6. การห่วงใยในสวัสดิการของผู้อื่น อาจแสดงออกโดยการพูดหรือการกระทำ อาจพูดปลอบใจ แสดงความห่วงใย หรือให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นประสบความยุ่งลำบากใจหรือแสดงความซาบซึ้งแสดงความขอบคุณในคุณความดีที่ผู้อื่นได้แสดงต่อตน แสดงความชื่นชมในความดีที่ผู้อื่น มียอมเป็นการเสริมแรงคุณลักษณะเช่นนั้น และช่วยสร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

7. การซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น การเป็นตัวของตัวเองและซื่อสัตย์ต่อความคิดเห็นและความเชื่อของตนเองนั้น เป็นสิ่งที่สำคัญ บุคคลไม่ควรหลีกเลี่ยงที่จะพูดความจริงเพียงเพราะไม่กล้าเผชิญความขัดแย้ง และควรมีความเชื่อด้วยว่าผู้อื่นก็ยอมจะกล้าเผชิญความจริง และหาทางแก้ไขปัญหาได้ในทางสร้างสรรค์อย่างไรก็ตาม ความเป็นจริงที่พูดต้องแสดงให้เห็นความเคารพในความเป็นตัวของตัวเอง ของผู้อื่นคำนึงถึงความต้องการ และความรู้สึกของผู้อื่น พร้อมทั้งแสดงความห่วงใย เป็นมิตรอย่างจริงใจด้วยความหวังดี จึงเป็นความจริงที่นุ่มนวลไม่ก้าวร้าว ถ้าเพื่อนถามว่าชอบทรงผมแบบใหม่ของเขาไหม ถ้าเราไม่ชอบเห็นว่ามันสวย การตอบดูไม่คั่นหน้าทรงเก๋ถ้าจะรับหน้ามากกว่า คงจะสร้างสรรค์ว่าการตอบว่าดูไม่ได้เลยหรือน่าเกลียด เป็นต้น

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า หลักพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน การรับรู้ตนเองและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นก่อให้เกิดความเข้าใจ

ที่ถูกต้องและตรงตามความเป็นจริง รวมทั้งการแสดงออกด้วยความจริงใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะทำให้สัมพันธภาพยืนยาวขึ้นได้

5.1.3 ปัจจัยที่ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

สงวน สุทธิเลิศอรุณ(2529 : 12) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ ดังนี้ คือ

1. ความพอใจร่วมมือ (Mutuality) หมายถึง การที่บุคคลคบหาสมาคมกันนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึกและความพอใจของทั้งสองฝ่ายเป็นเบื้องต้น ต่างฝ่ายพอใจคบหาสมาคม ถ้าต่างฝ่ายไม่พอใจที่จะคบหาสมาคมต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก็จะไม่ยืดยาวต่อไป อาจจะเป็นการรู้จักกันอย่างผิวเผินเท่านั้น

2. การรู้จักและไว้วางใจกัน (Knowledge and Trust) เมื่อบุคคลพอใจที่จะคบหาสมาคมกันแล้ว ก็ต้องทำความรู้จักกันต้องศึกษารายละเอียดและประวัติส่วนตัวของฝ่ายตรงข้าม หาโอกาสสนทนากันแล้ว วิเคราะห์ดูว่า บุคคลนั้น ๆ มีทัศนคติหรือรสนิยมแบบเดียวกับตนหรือไม่ การที่จะให้ผู้อื่นไว้วางใจตนเองนั้น บางคนจะใช้วิธีเปิดเผยตัวเอง แสดงความบริสุทธิ์ใจเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามรู้จักคุ้นเคยหรือไว้วางใจรวดเร็วขึ้น ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่จะช่วยให้บุคคล มีความเข้าใจ สนิทสนมกันเป็นอย่างดี

3. ปทัสถานส่วนบุคคล (Personal Norms) สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ได้แก่ ปทัสถานส่วนบุคคลที่แต่ละบุคคลยึดมั่นและแสดงออกอันมีผลกระทบต่อผู้อื่น เช่น การแสดงกิริยามารยาท ความประพฤติส่วนตัว อุปนิสัยใจคอ และบุคลิกภาพของบุคคลนั้นเป็นต้น ถ้าบุคคลมีปทัสถานส่วนบุคคลดี ก็เป็นเสน่ห์ของบุคคลนั้น ทำให้บุคคลนั้นเป็นที่รักใคร่และชื่นชอบของบุคคลอื่น อันจะเป็นปัจจัยในการสร้างสัมพันธภาพ หรือมิตรภาพที่ดีต่อกันได้

4. การลงทุนส่วนตัว (Self Investment) เมื่อบุคคลเข้าไปมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นใดก็ตาม บุคคลอาจจะได้กำไรหรือขาดทุน กำไรในที่นี้หมายถึง ความพอใจ ความสำเร็จ ความร่าเริงและความสุขใจ ส่วนขาดทุน หมายถึง ความไม่สบายใจ ความทุกข์ใจ ความอับอายและความกระวนกระวายใจ ดังนั้น การที่บุคคลจะคบกับใครนั้น แต่ละบุคคลจะต้องพิจารณาถึงกำไรและขาดทุนไว้ในใจและยอมลงทุน โดยเสียบางส่วนเพื่อแลกกับบางอย่างที่พอใจ

คาร์คัฟ และเบเร็นสัน (Carkhuff and Berenson.1977 :203-207) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ดังนี้

1. สัมพันธภาพแบบเปิด หมายถึง การเปิดเผยความรู้สึก เต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสพการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผยเพื่อความเข้าใจอันดี และก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่มั่นคง

2. มีความรู้สึกร่วม หมายถึง สามารถมีความเข้าใจบุคคลอื่น รับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น

3. เคารพและยอมรับในบุคคลอื่น หมายถึง ยอมรับบุคคลอื่นโดยไม่ตัดสินว่าถูกหรือผิด ไม่ประเมินบุคคล เคารพในบุคคลอื่น รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น

4. การยอมรับโดยไม่ต้องเห็นด้วย หมายถึงการเป็นผู้ฟังที่ดีที่จะพยายามทำความเข้าใจโดยไม่ประเมินบุคคลอื่น แต่ให้ความสนใจในบุคคลอื่น

ดังนั้น บุคคลจะมีความสัมพันธ์สนิทสนมกันได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ของความไว้วางใจเกิดขึ้นก่อน ความไว้วางใจ จะทำให้บุคคลเกิดความอบอุ่นใจ กล้าแสดงความคิดเห็น ช่วยเหลือเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน การมีความไว้วางใจจะต้องมีการพัฒนาเป็นขั้นตอนไม่ใช่ไปสู่จุดสูงสุดเลยภายในครั้งเดียว ความไว้วางใจจะถูกสร้างขึ้น ถ้าบุคคลมีความรู้สึกว่าได้รับการสนับสนุนและได้รับการยอมรับ มีการเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน จะทำให้เกิดความไว้วางใจกันมากขึ้น

5.1.4 หลักการสร้างสัมพันธภาพ

จรรยา ทองถาวร (2533 : 104-105) กล่าวว่า ในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลนั้น ควรได้ทดลองปฏิบัติจริง ๆ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคล ควรยึดหลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคล ดังนี้

1. รู้จักตัวเอง ปรับปรุงตัวเองให้เป็นคนดี และศึกษาคนอื่นให้เข้าใจ
2. ยอมรับในธรรมชาติของบุคคลว่า บุคคลมีความแตกต่างกัน เราจึงความยอมรับซึ่งกันและกัน สามารถให้อภัยกัน และพยายามเข้าใจกันให้ได้
3. ยึดถือปทัสถานทางสังคม อันประกอบด้วยวิถีประจำ วินัยแห่งจรรยา หรือ ธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนระเบียบ และคำสั่งทั้งปวง
4. ยอมรับในศักดิ์ศรี และให้เกียรติแก่บุคคล เพื่อให้บุคคลที่เราเกี่ยวข้องรู้สึกอบอุ่นใจ
5. พยายามใช้วิธีชนะใจคน เข้าใจบุคคล รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทำให้เขาพอใจ
6. มีความจริงใจต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ความจริงใจก่อให้เกิดมิตรภาพ และความมั่นใจในการคบหาสมาคม
7. มีบุคลิกภาพและการแสดงออกที่ดี อันแสดงถึงความเป็นมิตรกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง
8. รู้จักกาลเทศะ ทำอะไรให้เหมาะสมแก่เวลา สถานที่ และบุคคล
9. เมื่อสนทนากับบุคคลอื่น ควรรู้จักถามเพื่อให้เกิดความร่วมมือ เช่น ถามความคิดเห็นของเขา รับฟังความคิดเห็นของเขา กระตุ้นให้คิดและพูด

10. พุดแต่น้อยฟังให้มากพยายามรู้จักเพื่อนด้วยการฟังเพื่อนพุดเป็นการให้ความสำคัญต่อเพื่อน

11. ท่าทางในการพุด และฟังมองหน้าคู่สนทนาด้วยความสนใจ

12. ยิ้มเข้าไว้คิดว่าทุกคนเป็นเพื่อนของเราเพื่อเป็นการแสดงอัธยาศัยไมตรีอันดีต่อทุกคน
อภิญาต สวารช (2530 : 6-9) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคล เพื่อให้
เกิดความสำเร็จด้วยดี ดังนี้

1. บุคลิกภาพ (Personality) เป็นการแสดงกิริยาท่าทาง ทำให้รู้สึกเป็นคนที่มีความสนใจใคร่เห็น
อยากทักทาย อยากคบหาสมาคมด้วย ทั้งการแต่งกาย และการพุดจาที่สุภาพไพเราะ

2. การมีท่าทางที่ดี (Handsom) มีกิริยามารยาทเรียบร้อย พุดคุยสนุกสนานมีอารมณ์ขันผู้
คบหาสมาคมด้วยก็จะสบายใจ ไม่ใช่หน้าบึ้งตึงพุดจาขัดคอตลอดเวลา ทำให้ไม่มีใครอยากจะเข้าใกล้

3. ความเป็นเพื่อน (Frindliness) ควรทำตัวในสนิทสนมกลมเกลียวเป็นเพื่อนได้ง่ายและ
รู้สึกเป็นกันเอง ไม่ถือตัว หรือหยิ่งจองหอง จนไม่มีใครกล้าเข้ามาสมาคมด้วย

4. มีความอ่อนน้อม (Modesty) รวมทั้ง กิริยามารยาทสุภาพ พุดจาอ่อนน้อมถ่อมตน

5. มีน้ำใจช่วยเหลือ (Helpful) เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยด้วยกำลังกาย กำลังความคิด
กำลังเงินในลักษณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใครได้รับความเดือดร้อนก็แสดงออกด้วยน้ำใจช่วยเหลือ

6. ให้ความร่วมมือดี (Cooperation) การให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็น
ตัวอย่างที่ดีกับผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม
หรือการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร ให้ความร่วมมือไม่เกี่ยงเขาเกี่ยงเรา

7. มีความกรุณา (Kindness) เอื้อเฟื้อมีน้ำใจโอบอ้อมอารี แก่ผู้ได้รับความทุกข์

8. ให้ความช่วยเหลือกิจการโดยมิได้หวังผลตอบแทน (Contribution)

9. มีการสร้างสรรค์ (Constructive) มีความคิดและการกระทำที่สร้างสรรค์ไม่ใช่ความคิดที่
ทำลาย หรือกลั่นแกล้ง หนองเหนียวความก้าวหน้าของผู้อื่น

10. มีอารมณ์ดี (Good Emotion) สามารถควบคุมและใช้อารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

11. มีความกระตือรือร้น (Enthusiasm) ความมีชีวิตจิตใจไม่เชื่องซึม เบิกบานแจ่มใส
ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้นว่องไว

12. มีความรับผิดชอบ (Responsibility) มีความรับผิดชอบต่อภาระงาน รักษาเวลาค่าพุด
ข้อสัตย์สุจริต เมื่อได้รับมอบหมายงานทำจนเต็มความสามารถ

13. มีความอดทน (Patience) อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยต่อการกระทำที่ไม่ชอบอารมณ์
ความอดทนเป็นคุณสมบัติที่สำคัญรู้จักอดกลั้นต่อการกระทำของผู้อื่นได้

14. มีความขยันขันแข็ง (Diligence) ขยันต่อการทำงานตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ

15. มีความพยายาม (Attempt) มีความพยายามพากเพียรที่จะฝึกฝน ฝึกหัดตนให้มีคุณสมบัติทางมนุษยสัมพันธ์อย่างไม่ทอดทิ้ง และปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

16. มีปัญญา (Intelligence) ฝึกปัญญาไหวพริบในการสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ตลอดจนการพูดคุย และการแสดงความคิดเห็น

จากหลักการสร้างสัมพันธภาพ ดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีนั้น ควรยึดหลักด้วยการรู้จักตนเองเข้าใจตนเองยอมรับตนเอง และเข้าใจบุคคลอื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือ มีความรับผิดชอบ และมีการแสดงออกที่ดีต่อกัน

5.1.5 การสร้างความสัมพันธ์ภาพอันดีกับเพื่อน

วิจิตร อวระกุล (2526 : 148-152) กล่าวว่า วิธีปฏิบัติต่อเพื่อน เพื่อให้ เพื่อน ๆ มีความรู้สึกรักใคร่เห็นอกเห็นใจและเชื่อถือศรัทธา นอกจากนี้ในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนนั้นควรปฏิบัติดังนี้

1. เปิดฉากทักทายติดต่อกันก่อน เป็นการเริ่มสร้างความเป็นมิตร และความผูกพันเป็นการให้ความสำคัญแก่เพื่อนก่อน ทำให้คนอื่นได้เห็นว่าคุณมีความสำคัญ

2. มีความจริงใจต่อเพื่อน ทุกคนชอบความจริงใจต่อกัน ความสุจริตใจต่อบุคคล ทำให้เป็นที่รักใคร่นับถือ ถ้าไม่จริงใจต่อกัน การคบหาสมาคมจะเป็นไปได้ยาก และมีอุปสรรค

3. ควรหลีกเลี่ยงการนินทาเพื่อน เพราะจะทำให้สูญเสียความเป็นเพื่อนไปเสื่อมความนิยมเสื่อมใส มีแต่ความระแวง เป็นการกระทำที่สังคมรังเกียจ จึงควรที่จะหลีกเลี่ยง

4. อย่าขัดท้อความผิดให้เพื่อน ในการทำงานร่วมกัน ความบกพร่องผิดพลาดย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากหลายอย่าง อาจมาจากเพื่อน ตัวเรา เหตุการณ์ จึงควรแสดง ความมีน้ำใจต่อกัน มิตรภาพความสัมพันธ์อันดีจึงเกิดขึ้น และแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

5. ยกย่องชมเชยเพื่อน ในสิ่งที่สมควรเมื่อเพื่อนทำดี ให้กำลังใจ และสนับสนุนด้วยความจริงใจ ไม่เสแสร้ง หรือหาประโยชน์

6. ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของเพื่อนด้วยความเต็มใจเสมอเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีตามหลักสังคหวัตถุ คือ “อตถจริยา” ทำตนให้เป็นประโยชน์ในการงานต่าง ๆ แม้จะได้แบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบกันไปแล้วก็ตาม ถ้าเราได้ช่วยเหลืองานของเพื่อนที่ทำซ้ำ ทำไม่ได้ในบางเรื่อง บางสถานการณ์ บางเวลา ก็จะเป็นไปเพื่อการเกื้อกูลสร้างความร่วมมือต่อกัน

7. ให้เพื่อนได้ทราบในเรื่องที่ต้องรับผิดชอบ หรือ เรื่องที่เกี่ยวข้อง โดยปรารถนาดี เป็นห่วงเป็นใย ในความเป็นอยู่และอนาคตของเพื่อน ช่วยเหลือและชี้แจงให้เกิดความเข้าใจเป็นการแสดงถึงความปรารถนาดีต่อเพื่อน

8. ฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ บ้าง ให้เกียรติกัน โดยฟังเพื่อนแสดงความคิดเห็น แม้จะขัดกัน หรือความคิดไม่ตรงกัน การไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นกัน ทำให้รู้สึกว่าเขาไม่มีความหมายต่อเพื่อน ต่อกลุ่ม ไม่ได้รับการยกย่องเป็นการทำลายมิตรภาพระหว่างเพื่อน ผู้นำหรือเพื่อนที่ชอบใช้อำนาจ ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ไม่ชอบให้ใครออกความคิดเห็น ชอบพูดให้คนอื่นฟัง แต่ไม่ชอบฟัง คนอื่นพูด จะทำให้ไม่กลมเกลียวกันในหมู่เพื่อน

9. หลีกเลี่ยงการทำตัวเหนือเพื่อน แม้จะมีความเหนือกว่าอยู่แล้วก็ตาม การคุยโต โอ้อวดทำให้ ไม่มีใครอยากคบด้วย เข้ากับใครไม่ได้ ควรยึดคติมอบน้อมถ่อมตนเอาไว้ เพื่อที่จะรักษาสัมพันธภาพ กับเพื่อนได้ยั่งยืน

10. ทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย การประพฤติต่อกันฉันท์มิตรที่เคยปฏิบัติกันมาแม้จะมีฐานะ เปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่ความเป็นเพื่อน ความเป็นกันเองก็ไม่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

11. ใจกว้างและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน จึงจะรักษาสัมพันธภาพที่ดีกันไว้ได้ การให้ปันสิ่งของ แก่เพื่อน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เอาเปรียบ ไม่คอยจะเอาของผู้อื่นมาแต่ฝ่ายเดียว

12. พบปะสังสรรค์กับเพื่อนบ้างตามสมควร เป็นการรักษาความเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันมิตรภาพ ที่ขาดการติดต่อกัน ความห่างเหิน ทำให้ความไม่เข้าใจกันและกันเกิดขึ้นได้ จึงควรพบปะมิตรสหาย บ้างตามความเหมาะสม

13. ให้ความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนในยามทุกขวิรอน เท่าที่ทำได้ รู้จักเพื่อน เข้าใจเพื่อน เห็นใจเพื่อน ย่อมจะให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ หรือแสดงความเห็นใจในยามทุกขวิรอน

นอกจากนี้จอห์นสัน (Johnson.1986: 7-9) ได้เสนอแนะวิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ต่อกัน ไว้ดังนี้ คือ

1. การรู้จักและไว้ใจกัน ซึ่งจะเกิดได้จาก การเปิดเผยตนเอง ได้แก่ การเปิดเผยว่ารู้สึก อย่างไรต่อสิ่งที่ได้กระทำไป การตระหนักรู้ในตนเอง ได้แก่ รู้เข้าใจ และยอมรับในความรู้สึก ความคิด ความสามารถ และการกระทำของตนเอง การยอมรับตนเอง ได้แก่ พอใจและยอมรับลักษณะต่าง ๆ ของตนเอง ได้แก่ พอใจและยอมรับลักษณะต่าง ๆ ของตนเอง

2. การสื่อสารกันอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา ได้แก่ บอกความคิดความรู้สึกของเราให้ ผู้อื่นทราบ

3. การยอมรับและสนับสนุนกัน ได้แก่ ช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นมีปัญหาหรือประสบภาวะวิกฤติ

4. การรู้จักแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งจะช่วยให้บุคคลมีความใกล้ชิด และสนิทสนมกัน มากยิ่งขึ้น

จากเอกสารที่เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพอันดีกับเพื่อน สรุปได้ว่า การปฏิบัติต่อเพื่อน เพื่อให้เข้าใจกัน ควรมีความจริงใจ ไม่นินทาว่าร้ายเพื่อน รู้จักการยกย่องชมเชยเพื่อนให้ความร่วมมือ เข้าใจ อื้อเพื่อเผื่อแผ่ และเห็นอกเห็นใจกันเมื่อยามลำบาก

5.1.6 การพัฒนาสัมพันธภาพ

แซสส์ (วิมล หนองพงษ์.2538 : 28 ; อ้างอิงจาก Saaae.1975, *Person to person*) กล่าวว่า สัมพันธภาพกับผู้อื่นมิได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ สัมพันธภาพจะเจริญ หรือ มีความมั่นคงขึ้นอยู่กับบุคคลและความสัมพันธ์ของบุคคล ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจึงเป็นพื้นฐานของกระบวนการการพัฒนาความรู้สึกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

การพัฒนาสัมพันธภาพ ประกอบด้วย

1. การสร้างสายสัมพันธ์ เป็นความรู้สึกที่ทำให้บุคคลอื่นสบายใจ การสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์ในครั้งต่อไป ในขณะที่ความผูกพันก่อเกิดขึ้นนั้น บุคคลจะรู้สึกสบายใจ ไม่ป้องกันตนเอง แต่จะเปิดเผยตนเอง และเล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเองมากขึ้น

2. การเล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเอง เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์ต่อกัน บุคคลมักชอบเล่าถึงความรู้สึก ประสบการณ์ และทัศนคติของตนเอง ทำให้รู้จักตนเองและผู้อื่นมากขึ้น

3. การรู้จักฟังซึ่งกันและกัน บุคคลจะได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทราบว่าผู้อื่นชอบอะไรไม่ชอบอะไร เพื่อที่จะได้ตอบสนองได้อย่างถูกต้อง และทราบว่าช่วยเหลือกันได้อย่างไร

4. ความต้องการสัมพันธ์ที่มั่นคง บุคคลจะเริ่มการมีเคารพซึ่งกันและกัน มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น และมีความรักในสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นเพื่อให้สัมพันธภาพนั้นมั่นคงต่อไป

แซสส์ ยังกล่าวอีกว่า การพัฒนาทั้งสี่ขั้น เปรียบเสมือนสี่ล้อรวมทั้งหมดคือ วงล้อโดยสามารถหมุนไปข้างหน้าหรือข้างหลังได้ หากความสัมพันธ์เป็นไปในทางบวก วงล้อก็หมุนไปข้างหน้าและหมุนไปเรื่อย ๆ เป็นความสัมพันธ์ที่มั่นคง แต่ถ้าวการสร้างสายสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะการโต้เถียง เอาชนะ ในบรรยากาศที่ไม่ดี จะทำให้บุคคลเริ่มลดการเปิดเผยตนเอง และการสร้างสายสัมพันธ์ก็จะลดลงการพบปะกันน้อยลง เปรียบเหมือนวงล้อที่หมุนไปข้างหลัง

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวและสัมพันธภาพกับเพื่อน

สมาร์ท (อารีย์ ลีลา . 2535 : 18 ; อ้างอิงจาก Smart .1967:4110,*Dissertation Abstracts Internationa*) ได้ทำการศึกษาเด็กที่ปรับตัวได้ดี จำนวน 400 คน ซึ่งมีอายุระหว่าง 5 – 20 ปี พบว่า เด็กที่ปรับตัวได้ดี เป็นเด็กที่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน ครู และสามารถเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ดี

สก๊อต และคนอื่นๆ. (ภาคยา โภกิกณิษฐ 2547 : 51-52 ; อ้างอิงจาก Scott and others. 1967 : 73-76) ได้ศึกษาวิธีลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน โดยใช้การเสริมแรงทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีปรับพฤติกรรม เพื่อให้เด็กมีความสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น ในระยะแรก ครูเพียงแต่สังเกตและบันทึกความถี่ของพฤติกรรมก้าวร้าว ในระยะที่สอง ครูได้รับคำแนะนำให้ใช้แรงเสริมทางสังคม คือ คำชมเชย และให้ความสนใจ เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น สนใจผู้อื่น พูดคุยกับผู้อื่นอย่างเป็นมิตร ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในขณะเดียวกัน ครูจะไม่ให้แรงเสริมทางสังคม เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น การทำร้ายร่างกาย ข่มขู่และเรียกร้อง ผลการวิจัยพบว่าความถี่ของพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง และนักเรียนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวและตัวแบบทางสังคม

6.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบสังคม

6.1.1 ความหมายของตัวแบบ (Models)

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536:52) กล่าวว่า ตัวแบบ หมายถึง สิ่งที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่เป็นบรรทัดฐาน เป็นแบบหรือตัวอย่างที่นำมาให้เห็นเพื่อเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบและเพื่อเป็นแบบอย่างในการเลียนแบบ ตัวแบบมีหลายลักษณะ เช่น ตัวแบบที่มีชีวิตจริง ได้แก่ ตัวแบบที่มนุษย์เป็นผู้แสดงแบบ หรือ ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวแบบภาพยนตร์ ตัวแบบโทรทัศน์

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต (2541:258) กล่าวว่า การใช้เทคนิคตัวแบบ เป็นกระบวนการที่บุคคลสังเกต หรืออ่านเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลหรือสัญลักษณ์แทนบุคคล แล้วประมวลเป็นข้อมูลในการแสดงพฤติกรรมของตนต่อไป

6.1.2 ความหมายของการใช้เทคนิคตัวแบบ (Modeling Technique)

แบนดูราและแมนเลฟ(ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์.2536:52;อ้างอิงจาก Bandura and Menlove.1968) กล่าวว่า การใช้เทคนิคแม่แบบเป็นกลวิธีในการสร้างหรือสอนนำพฤติกรรมใหม่วิธีหนึ่ง โดยผู้สังเกตหรือผู้ที่ประสงค์จะเลียนแบบ สังเกตพฤติกรรมจากตัวแบบที่ผู้สังเกตหรือผู้ประสงค์จะเลียนแบบสนใจ

แพทเทอร์สัน (Patterson.1974:138-139)กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กส่วนใหญ่เกิดจากการทำตามผู้อื่น ดังนั้นเด็กจะเรียนรู้จากแม่แบบ โดยแม่แบบจะทำหน้าที่เป็นสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย ซึ่งกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตเป็นวิธีการเรียนรู้แบบพื้นฐานที่เป็นประโยชน์กว้างขวาง และมีข้อดีอยู่หลายประการ คือ ช่วยให้ผู้เรียนรับรู้โนทัศน์ที่ซับซ้อนหรือยากๆ ได้ดีและรวดเร็ว

6.1.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบ

การใช้แม่แบบหรือตัวแบบ เป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura) ซึ่งได้เสนอแนวคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมไว้ดังนี้ (สมโภชน์ เขียมสุภาษิต.2541:253-254)

แบนดูรา มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนเรานั้นไม่ได้เป็นผลมาจากการที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เขาอยู่เท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยความคิดและความรู้สึกอีกด้วย ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 นี้ (พฤติกรรม สภาพแวดล้อม บุคคล)จะมีลักษณะของการกำหนดซึ่งกันและกันอยู่ ถ้าปัจจัยใดเปลี่ยนแปลงไป อีกสองปัจจัยที่เหลือก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งแนวทางในการเสนอตัวแบบนี้จะพิจารณาในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความคาดหวังถึงผลที่จะเกิดขึ้นบางอย่าง ซึ่งความคาดหวังถึงผลที่เกิดขึ้นนี้เองจะส่งผลทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรม หรือไม่แสดงพฤติกรรม ลักษณะของกระบวนการเสนอตัวแบบอาจจะดูได้จากภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงลักษณะของกระบวนการเสนอตัวแบบ

- A = การเสนอตัวแบบ
 B₁ = ความคิดหรือความรู้สึกของผู้สังเกตตัวแบบ
 B = พฤติกรรมที่แสดงออก
 C = ผลกรรม

จากภาพประกอบ 3 จะเห็นได้ว่าในกระบวนการเสนอตัวแบบนี้จะต้องมีการเสนอตัวแบบ (A) ที่ทำให้ผู้สังเกตเกิดความสนใจและคิดอยากที่จะทำตาม (B₁) เมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรม(B) ตามตัวแบบแล้ว สิ่งที่มาคือผลกรรม (C) ที่เกิดขึ้นตามพฤติกรรมนั้น ถ้าพฤติกรรมที่ทำตามตัวแบบ

แล้วได้รับการลงโทษพฤติกรรมนั้นก็จะไม่เกิดขึ้นอีก แบนดูรา (Bandura.1977:16-22) อธิบายแนวคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมไว้ดังนี้

พฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนล้นเป็นผลมาจากการเรียนรู้ และสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม ความรู้นี้จะกลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ เมื่อมนุษย์เรียนรู้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดตามเหตุการณ์ใดอย่างไรเมื่อประสบเหตุหนึ่ง มนุษย์ก็จะเกิดความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่จะเกิดตามมาได้ ทำให้เกิดความดีใจ ความวิตกกังวล ความกลัวขึ้นล่วงหน้า ความคาดหวังนี้ทำให้มนุษย์ตัดสินใจทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา

สรุปได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเรานั้นเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ต้องอาศัยการลองผิดลองถูก เพราะนอกจากจะสูญเสียเวลาแล้วยังอาจมีอันตรายได้ในบางพฤติกรรมในการเรียนรู้โดยการผ่านตัวแบบนี้ ตัวแบบเพียงคนเดียวสามารถที่จะถ่ายทอดทั้งความคิด และการแสดงออกได้พร้อมๆกัน และเนื่องจากคนเรานั้นใช้ชีวิตในแต่ละวันแต่ละสภาพแวดล้อมที่แคบๆ ดังนั้นการรับรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ต่างๆของสังคมจึงผ่านมาจากประสบการณ์ของผู้อื่น โดยการได้ยินและได้เห็นโดยไม่มีประสบการณ์ตรงมาเกี่ยวข้อง คนส่วนมากรับรู้เรื่องราวต่างๆของสังคมโดยผ่านทางสื่อแทบทั้งสิ้น

6.1.4 กระบวนการเรียนรู้จากแม่แบบ

แบนดูรา(Bandura.1977:22-29) กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนอันเกิดจากที่บุคคลได้เห็นพฤติกรรมของผู้อื่น และพฤติกรรมนั้นๆจะชี้้นำให้เลียนแบบ กระบวนการนี้เรียกว่า กระบวนการเรียนรู้ด้วยการสังเกต ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. กระบวนการใส่ใจ(Attentional Process) เป็นกระบวนการรับรู้ลักษณะสำคัญของตัวแบบอย่างละเอียดที่สุดในการสังเกต และรวบรวมสิ่งที่รับรู้มาเป็นขั้นตอน บุคคลจะไม่สามารถเรียนรู้ได้เลยถ้าขาดความสนใจ และขาดความรู้ พฤติกรรมที่แม่แบบแสดงออก สิ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการนี้คือ

1.1 ลักษณะของแม่แบบ แม่แบบที่มีความเด่นชัดจนจำง่าย มีความดึงดูดใจสูง ไม่ซับซ้อน จะมีโอกาสทำให้ผู้สังเกตสนใจได้มาก นอกจากนี้ถ้าพฤติกรรม กิจกรรมและลักษณะของแม่แบบมีความสำคัญใกล้เคียงกับผู้สังเกตรวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกมีประโยชน์ต่อผู้สังเกต จะโน้มน้าวจิตใจให้ผู้สังเกตสนใจมากขึ้น

1.2 ลักษณะของผู้สังเกต ในด้านการรับรู้ การรวบรวมและการแปลความหมายจากสิ่งที่ได้สังเกตอันเป็นผลจากประสบการณ์เดิมของผู้สังเกต ได้แก่ อารมณ์ การรับรู้ การเสริมแรงหรือรางวัลที่เคยได้รับ

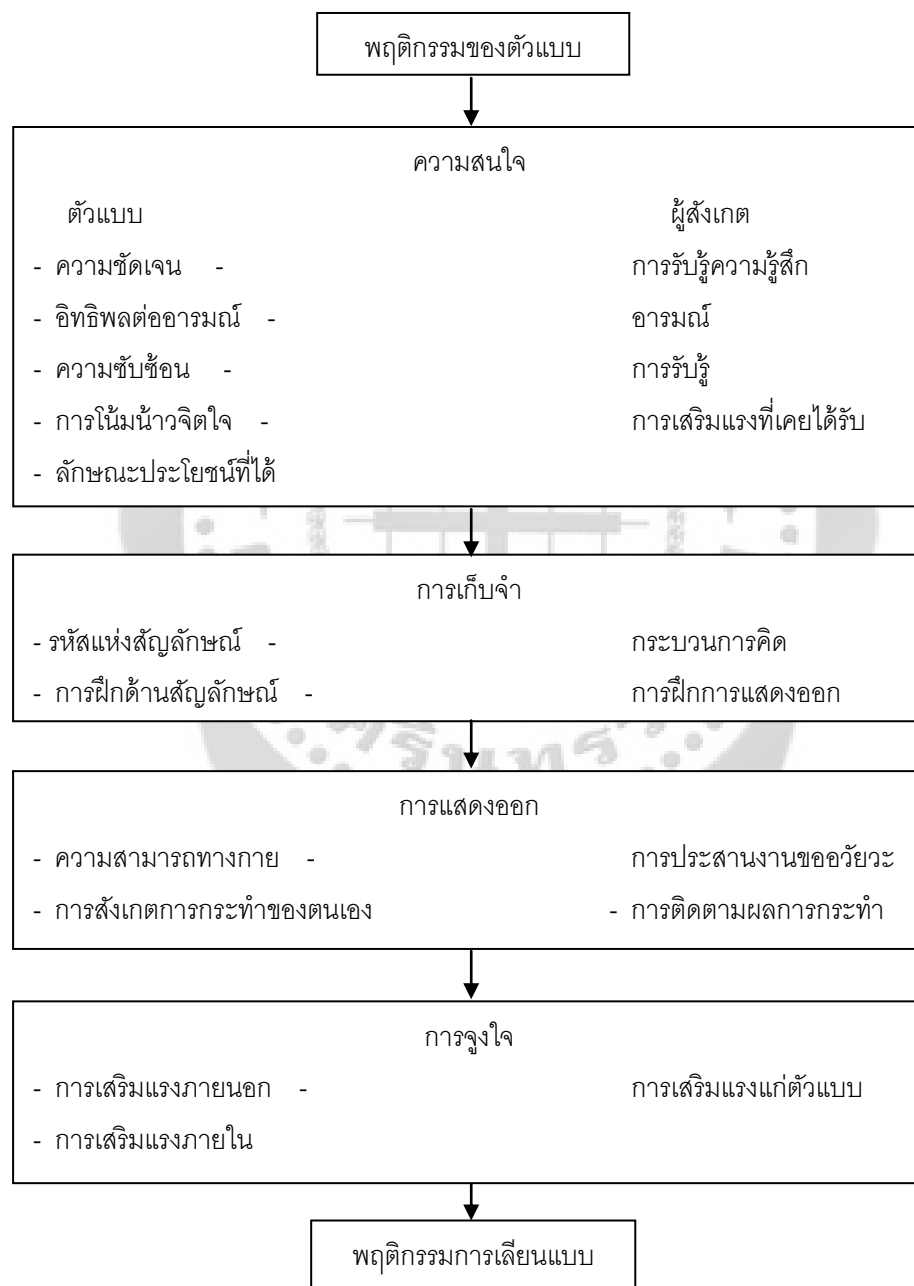
2. กระบวนการเก็บจำ (Retentional Process) เป็นการรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมของแม่แบบที่ได้สังเกตทุกครั้ง การเก็บจำนี้จะทำในรูปแบบของสัญลักษณ์ซึ่งจะช่วยให้จำพฤติกรรมของแม่แบบ แม้ว่า จะเห็นแม่แบบเพียงช่วงเวลาอันสั้น

การเก็บจำในรูปสัญลักษณ์ กระทำได้ 2 ลักษณะ คือ มโนภาพ (Imaginal Coding) และสัญลักษณ์ทางภาษา (Verbal Coding) การเก็บจำในรูปมโนภาพจะง่ายเมื่อแม่แบบแสดงให้เห็นบ่อย ส่วนการเก็บจำในรูปภาษาพัฒนาหลังจากมีมโนภาพและจะช่วยให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น เพราะสัญลักษณ์ในรูปภาษาสามารถให้ข้อมูลที่มากพอและง่ายต่อการสะสมความรู้ที่ได้มาไว้ด้วย โดยทั่วไปแล้วกระบวนการจำนี้เกิดขึ้นจากการฝึกฝนจะช่วยให้ผู้สังเกตจำพฤติกรรมของแม่แบบได้ดียิ่งขึ้น และการฝึกคิดหรือทำตามแบบยังช่วยให้การเรียนรู้จากการสังเกตได้ผลดีขึ้น ดังนั้นการเลียนแบบจึงอาจเกิดขึ้นตามการกระทำของแม่แบบโดยตรงทันที หรืออาจเกิดขึ้นหลังจากการสังเกตแม่แบบมาแล้วสักระยะหนึ่ง ซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นผลของกระบวนการคงไว้ในรูปแบบมโนภาพหรือสัญลักษณ์ทางภาษา

3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproductional Process) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตเปลี่ยนสัญลักษณ์ซึ่งเป็นพฤติกรรมของแม่แบบที่เก็บไว้ในรูปของความจำมาเป็นการกระทำหรือการแสดงออกที่เหมาะสมโดยการใช้ความคิด เพราะฉะนั้นกระบวนการแสดงออกจึงขึ้นอยู่กับระดับความคิดของผู้สังเกต ความซับซ้อนของพฤติกรรม ในระยะแรกการดัดแปลงสัญลักษณ์ให้เป็นการกระทำที่เหมาะสมนั้นทำได้ยาก แต่เมื่อทราบข้อบกพร่องระหว่างสัญลักษณ์กับการดัดแปลงให้เป็นพฤติกรรมก็จะช่วยให้การกระทำตามแม่แบบในคราวต่อไปถูกต้องมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้เรียนจะสังเกตพฤติกรรมของตนเองเทียบกับแม่แบบ และจะติดตามผลของการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ด้วย ถ้าได้ผลเป็นที่น่าพอใจการเรียนรู้ย่อมเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

4. กระบวนการจูงใจ (Motivation Process) เป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความรู้ที่ได้รับมากับการแสดงออกตามปกติ ในกรรับรู้ของมนุษย์ในการแสดงออกนั้นในชีวิตจริงบุคคลจะไม่สามารถกระทำตามแม่แบบได้ทั้งหมด บุคคลจะเลือกที่จะกระทำนั้นก่อให้เกิดผลดี ตอบแทนมากกว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดผลเสีย ผู้สังเกตจะเลียนแบบพฤติกรรมที่พึงพอใจนั้นไว้ และนำมาดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น กระบวนการจูงใจโดยการให้รางวัลหรือการเสริมแรงทางบวกเพื่อกระตุ้นให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมการเลียนแบบออกมาและเป็นการเสริมให้พฤติกรรมนั้นเกิดมากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า ตัวแบบที่มีพฤติกรรมเหมาะสมจะได้รับผลตอบแทนที่ดีจากพฤติกรรมนั้นจะก่อให้เกิดการเลียนแบบได้เป็นอย่างดีจากคนส่วนใหญ่ ดังนั้นการเรียนรู้จากแม่แบบจะต้องจัดวางรูปแบบองค์ประกอบของการเรียนรู้จากแม่แบบอย่างเหมาะสม โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจต่อแม่แบบอย่างแท้จริง จนสามารถจดจำและสร้างสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมของแม่แบบได้ ประกอบกับการจูงใจอย่างเหมาะสม และเพียงพอจะทำให้ผู้เรียนแสดงการตอบสนอง คือ การเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบได้ในที่สุด ดูได้จากภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการสังเกตตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

6.1.5 ประเภทของตัวแบบหรือแม่แบบ

แบนดูรา(Bandura.1977:40-51) แบ่งตัวแบบหรือแม่แบบไว้ 2 ชนิด คือ แม่แบบที่มีชีวิต และแม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์

1. การเสนอแม่แบบที่มีชีวิต (Live Model) การเสนอแม่แบบวิธีนี้เป็นทำให้ผู้สังเกตได้เห็นแม่แบบในสภาพการณ์จริง ซึ่งมีข้อดี คือ แม่แบบสามารถเพิ่มเติมหรือปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อให้การแสดงผลพฤติกรรมชัดเจน หรือเหมาะสมกับสภาพการณ์มากขึ้น การเสนอแม่แบบวิธีนี้ช่วยให้ผู้สังเกตเกิดความสนใจในแม่แบบ และลอกเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบได้ดีกว่าการเสนอแม่แบบวิธีอื่น แต่การเสนอแม่แบบวิธีนี้ต้องระมัดระวังเรื่องการควบคุมผลกระทบ เพราะอาจมีเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดไว้ล่วงหน้าเกิดขึ้น ทำให้แม่แบบไม่ได้รับผลกระทบที่พึงพอใจตามที่ควรจะได้รับ

2. การเสนอแม่แบบในรูปสัญลักษณ์ (Symbolic Model) การเสนอแม่แบบลักษณะนี้ได้แก่การเสนอแม่แบบจากภาพยนตร์ เทปบันทึกภาพ สไลด์ หนังสือ หุ่นกระบอก หรือการ์ตูน ฯลฯ ซึ่งเตรียมเรื่องราวของแม่แบบไว้เรียบร้อยแล้ว ทำให้มีผลดีในการที่จะเน้นจุดสำคัญของการแสดงและสามารถควบคุมพฤติกรรมและผลกระทบของแม่แบบได้ ทั้งยังเก็บไว้ใช้ในการให้ตัวแบบครั้งต่อไปได้ และใช้ได้ทั้งบุคคลเดียวหรือกลุ่มบุคคลได้

6.1.6 อิทธิพลของแม่แบบที่มีต่อผู้สังเกต

แบนดูรา(Bandura.1977:41-45) ได้สรุปอิทธิพลของแม่แบบที่มีต่อผู้สังเกตดังนี้

1. การสร้างพฤติกรรมใหม่ เมื่อผู้สังเกตได้เห็นการกระทำที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อนของแม่แบบผู้สังเกตจะรวบรวมรูปแบบของการกระทำใหม่นี้ในรูปแบบของสัญลักษณ์และถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมใหม่

2. การสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่จะเกิดขึ้นในสภาพที่ผู้สังเกตเห็นการกระทำของแม่แบบในลักษณะต่างๆ เช่น การตัดสินใจ รูปแบบทางภาษา เป็นต้น จากนั้นผู้สังเกตจะทดสอบการกระทำตามแม่แบบลักษณะต่างๆภายใต้สถานการณ์ต่างๆ และถ้าการตอบสนองส่งผลทางบวกผู้สังเกตจะรวบรวมรูปแบบลักษณะของแม่แบบในรูปแบบต่างๆแล้วนำมาสร้างเป็นกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่

3. การสอนความคิดและพฤติกรรมสร้างสรรค์ การมีแม่แบบจะช่วยสนับสนุนการกระทำอาจใช้ประสบการณ์ต่างๆที่มีอยู่ประกอบกับการกระทำของแม่แบบมาพัฒนาเป็นความคิดหรือพฤติกรรมใหม่ขึ้นมา อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดสำหรับแม่แบบเชิงสร้างสรรค์จะไม่มีอิทธิพลเพียงพอต่อการกระทำตามของผู้สังเกต

4. การยับยั้งการกระทำและการลดความหวั่นเกรงที่จะกระทำการที่ได้เห็นแม่แบบถูกลงโทษ ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำตามแม่แบบนี้ และในทำนองเดียวกัน ถ้าได้เห็นแม่แบบทำพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องและถูกห้ามปรามแล้วไม่มีผลกรรมใดๆตามมา ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะกระทำตามแม่แบบ

5. การส่งเสริมการกระทำการมีแม่แบบจะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการกระทำทั้งที่เป็นทางบวกและทางลบ ถ้าผู้สังเกตได้เห็นแม่แบบแสดงพฤติกรรมหนึ่งและได้รับรางวัล ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้น ในทำนองเดียวกัน ถ้าผู้สังเกตได้เห็นแม่แบบที่แสดงความก้าวร้าวและได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งดี และผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้น ดังนั้นการเสนอแม่แบบในสังคมจำเป็นต้องมีความระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะอาจจะมีผลต่อการเพิ่มพฤติกรรมทางลบได้

6. ทางด้านอารมณ์ การมีแม่แบบนั้น นอกจากจะส่งผลต่อการกระทำตามแบบแล้วยังมีผลต่ออารมณ์ของผู้สังเกตให้รุนแรงเพิ่มขึ้น และกระตุ้นให้เกิดอารมณ์คล้ายตามไปด้วย

7. การเอื้ออำนวยให้เกิดการกระทำตามแบบ การกระทำใดที่คนให้คุณค่าและมีความชื่นชอบอยู่เสมอ การกระทำของแม่แบบนั้นก็จะทำให้ผู้สังเกตกระทำได้โดยรวดเร็ว และกระทำตามได้ง่าย นอกจากนี้คนสามารถกระทำตามแม่แบบได้เร็วด้วย จะเห็นได้ว่า การมีแม่แบบนอกจากจะทำให้ผู้สังเกตมีความเปลี่ยนแปลงภายในตนเองแล้วยังทำให้สังคมนั้นๆมีการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย

ประเทือง ภูมิภักทราคม(2540:238-239) กล่าวว่า ในการเสนอตัวแบบ มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมของผู้สังเกต 3 ประการดังนี้

1. สร้างพฤติกรรม(Acquisition Effect) คือ ผู้ที่สังเกตจะเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนจากตัวแบบ เช่น การพูด พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับทักษะบางอย่าง เป็นต้นว่า การแสดงการเล่นกีฬา ฯลฯ ดังนั้น การสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ ผู้สังเกตสามารถเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้แม้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวผู้สังเกตไม่เคยกระทำมาก่อนเลยก็ตาม

2. ลดพฤติกรรม (Disibitory Effect) คือ การที่ผู้สังเกตได้สังเกตพฤติกรรมของตัวแบบแล้วมีพฤติกรรมของผู้สังเกตลดลง โดยเฉพาะเมื่อสังเกตตัวแบบกระทำพฤติกรรมที่นำไปสู่ผลกรรมทางลบ นักเรียนที่เคยมาโรงเรียนสายเป็นครั้งคราวเห็นครูลงโทษนักเรียนที่มาสายหน้าเสาธง ขณะเข้าแถวเคารพธงชาติจึงเลิกพฤติกรรมมาโรงเรียนสาย เป็นต้น

3. เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่ (Facilitation Effect) คือ การสังเกตพฤติกรรมจากตัวแบบมีผลทำให้พฤติกรรมที่ผู้สังเกตจึงเลียนแบบการกระทำของตัวแบบ เช่น เคยอาบน้ำวันละ 1 ครั้ง เมื่อเห็นตัวแบบอาบน้ำวันละ 2 ครั้ง ผู้สังเกตจึงอาบน้ำ 2 ครั้งตามตัวแบบ

สรุปได้ว่าเมื่อสังเกตการกระทำของแม่แบบแล้ว ผู้สังเกตจะรวบรวมแบบเป็นสัญลักษณ์ จากนั้นจะนำมาสร้างหลักการ กฎเกณฑ์หรือพฤติกรรมใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

นอกจากนี้แม่แบบยังช่วยสนับสนุนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การส่งเสริมการกระทำ การยับยั้ง การกระทำและส่งผลต่ออารมณ์ ทำให้ผู้สังเกตมีการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง อันส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมอีกด้วย

6.1.7 หลักในการดำเนินการใช้ตัวแบบ

สมโภชน์ เขียมสุภาษิต (2541:260) กล่าวว่า หลักการที่ใช้ตัวแบบในการเสริมสร้างพฤติกรรมให้มีประสิทธิภาพดังนี้

1. ต้องกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการจะให้ตัวแบบแสดง เพื่อให้บุคคลสังเกตและลอกเลียนแบบให้ชัดเจน
2. ความชัดเจนของพฤติกรรมนั้นจะต้อง หมายถึง การสังเกตเห็นได้ วัดได้โดยใช้คน ตั้งแต่ 2 คน สามารถสังเกตและวัดได้ตรงกัน
3. จะต้องแน่ใจว่าพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงนั้น อยู่ภายในระดับความสามารถของเด็ก มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความคับข้องใจในการเรียนรู้
4. จะต้องแน่ใจว่า พฤติกรรมที่จะให้บุคคลเลียนแบบนั้น สามารถแยกออกเป็นพฤติกรรมย่อยๆได้ แล้วให้ตัวแบบพูดตามไปที่ละพฤติกรรม พร้อมทั้งแสดงพฤติกรรมนั้นประกอบด้วย ซึ่งการทำเช่นนี้จะทำให้การลอกเลียนแบบเกิดขึ้นได้ง่าย
5. จะต้องแน่ใจว่า ผู้สังเกตตั้งใจสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบอย่างแท้จริง(มองหรือฟัง) อาจใช้สัญญาณที่เป็นคำพูดกับผู้สังเกตก่อน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจ
6. จะต้องแน่ใจว่า พฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกนั้นชัดเจนและกระทำอย่างสม่ำเสมอ
7. เมื่อผู้สังเกตเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบถูกต้องแล้ว หรือใกล้เคียงแล้ว ผู้เลียนแบบจะต้องได้รับการเสริมแรงทันที
8. การเสริมแรงที่ให้กับผู้เลียนแบบหรือสังเกตนั้น จะต้องใช้ตัวเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพ
9. ผู้ดำเนินโปรแกรมจะต้องไม่ควบคุมความสนใจของผู้สังเกตตัวแบบด้วยวิธีรุนแรง เช่น ตี คุด่า เป็นต้น
10. ควรมีการรวบรวมข้อมูลที่แสดงถึงความก้าวหน้าของผู้สังเกตด้วย เพราะจะทำให้ผู้สังเกตรู้ว่าตนเองก้าวหน้าจริง
11. ในกรณีที่ผู้สังเกตไม่สามารถเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้ อาจใช้การชี้แนะช่วยด้วย เพราะจะทำให้เรียนรู้ได้เร็วขึ้น
12. ในการเสนอตัวแบบนั้น เมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรม ควรมีการเสริมแรงแก่ตัวแบบด้วย เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้สังเกตอยากเลียนแบบมากขึ้น

13. ควรเลือกตัวแบบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้สังเกต พร้อมทั้งให้มีความเด่น ตลอดจนสามารถแสดงพฤติกรรมที่จะให้ลอกเลียนแบบได้อย่างคล่องแคล่วด้วย

แบล็คแมน และซิลเบอร์แมน(Black and Silberman.1975:55-56) เสนอแนะหลักเกณฑ์การใช้แม่แบบที่สำคัญ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกรสร้างพฤติกรรมให้มีประสิทธิภาพ 4 ประการ คือ

1. กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน
  2. มีแม่แบบที่เหมาะสมแสดงตัวอย่างพฤติกรรมนั้นให้ผู้เรียนเห็น
  3. ให้การเสริมแรงแก่แม่แบบเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ต้องการ
  4. ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน เมื่อแสดงพฤติกรรมที่ต้องการตามแบบอย่างแม่แบบ
- วีธี ทรัพย์มี (2532:212-213) ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับกลวิธีเรียนรู้จากแม่แบบไว้ดังนี้

1. ให้ผู้รับบริการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่จากการสังเกตพฤติกรรมแม่แบบ จะช่วยให้ผู้รับบริการเรียนรู้ทักษะในการก่อให้เกิดพฤติกรรมใหม่

2. ผู้รับบริการอาจจะรับรู้มาก่อนแล้วถึงวิธีการที่จะนำมาสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา แต่ยังไม่ได้ทำหรือคาดว่าจะทำไม่ได้ การสังเกตพฤติกรรมแม่แบบจะช่วยกระตุ้นให้ผู้รับบริการแสดงพฤติกรรมที่เรียนรู้แล้ว

3. แม่แบบจะต้องมีลักษณะที่น่าสนใจ เพื่อเป็นแรงจูงใจหรือส่งเสริมให้ผู้รับบริการเลียนแบบ

4. หลังจากผู้รับบริการสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบแล้ว ผู้รับบริการจะจดจำพฤติกรรมแม่แบบไว้ในความทรงจำ เพื่อนำไปใช้ในอนาคต

5. หลังจากผู้รับบริการสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบแล้ว ให้โอกาสผู้รับบริการฝึกฝนพฤติกรรมนั้น และผู้ควบคุมจะต้องเป็นผู้ให้ผลย้อนกลับ และการฝึกนั้นอาจจะทำในสถานการณ์สมมติก่อน

6.1.8 วิธีการให้ตัวแบบ

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536:61-69) กล่าวว่า วิธีการให้ตัวแบบโดยเสนอตัวแบบที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อให้ผู้สังเกตได้สังเกตพฤติกรรมตลอดทั้งกิจกรรมต่างๆของตัวแบบ ผลจากการสังเกตจะทำให้บุคคลนั้นเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบหรือเกิดพฤติกรรมใหม่ๆที่พึงประสงค์

วิธีการให้ตัวแบบอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่อไปนี้

1. การคัดเลือกตัวแบบ วิธีการคัดเลือกตัวแบบประกอบด้วย

1.1 ตัวแบบจะต้องมีชื่อเสียง มีความน่าเชื่อถือ และเป็นตัวแบบที่ได้รับการคัดเลือกแล้วว่าเป็นตัวแบบที่ดีที่สุดเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนแบบมั่นใจที่จะเลียนแบบตัวแบบนั้นมากยิ่งขึ้น

1.2 ตัวแบบและผู้เรียนแบบควรจะมีคล้ายคลึงกัน หรือมีลักษณะหรือคุณสมบัติร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดความสนใจของผู้สังเกต และจะช่วยให้อรรถภาพของการเลียนแบบสูงขึ้น เช่น อยู่ในวัยเดียวกัน เป็นเพื่อนกัน เป็นต้น

1.3 ลักษณะของกิจกรรมที่เลียนแบบ ควรจะเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วยพฤติกรรมที่ไม่สลับซับซ้อน จะทำให้การเลียนแบบเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และดึงดูดความสนใจของผู้สังเกตได้เป็นอย่างดี

2. การเสนอตัวแบบ มีวิธีการดังต่อไปนี้

2.1 เสนอตัวแบบควบคู่กับการเสริมแรง โดยจะต้องให้แรงเสริมตัวแบบ และให้แรงเสริมแก่ผู้สังเกต เมื่อสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้เช่นเดียวกับตัวแบบ หรือเกิดพฤติกรรมใหม่อย่างเหมาะสม

2.2 เสนอตัวแบบควบคู่กับสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่าง โดยสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่างจะทำหน้าที่เป็นสัญญาณบอกให้ผู้สังเกตรู้ว่า ถ้าแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้วจะได้รับการเสริมแรง สิ่งเร้าประเภทนี้ควรเสนอควบคู่กับการเสริมแรงจะทำให้การเลียนแบบเกิดขึ้นอย่างคงทนถาวรและมีประสิทธิภาพ

2.3 เสนอตัวแบบควบคู่กับสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่างการเสริมแรงทางบวกและการให้ข้อมูลย้อนกลับ

ประเทือง ภูมิภักทราคม(2540:242-243) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการให้ตัวแบบดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้สังเกตเรียนรู้ ขั้นนี้นักปรับพฤติกรรมจะต้องกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ชัดเจนว่า พฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้สังเกต หรือผู้รับการปรับพฤติกรรม ได้แก่พฤติกรรมอะไรบ้าง

2. เลือกตัวแบบที่เหมาะสม ในขั้นนี้นักปรับพฤติกรรมจะต้องพิจารณาเลือกตัวแบบที่เหมาะสม จะใช้ตัวแบบที่มีชีวิตจริงหรือจะใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ก็ตามจะต้องพิจารณาความเหมาะสมว่าตัวแบบดังกล่าวเหมาะกับบุคคล สถานที่ และสภาพการณ์ของสังคมหรือไม่ ตัวแบบที่เลือกมาใช้จะต้องเหมาะสมกับบุคคล สถานที่ และความจริงในสังคม

3. การฝึกตัวแบบให้แสดงพฤติกรรมเป้าหมายอย่างเป็นขั้นตอน ในขั้นนี้ถ้าการใช้ตัวแบบเป็นตัวแบบที่มีชีวิตจริง นักปรับพฤติกรรมจะต้องฝึกตัวแบบให้แสดงพฤติกรรมเป้าหมายอย่างมีขั้นตอนและชัดเจน ทั้งนี้เพราะจะช่วยให้ผู้สังเกตสามารถสังเกตได้อย่างชัดเจน และเลียนแบบพฤติกรรมนั้นได้ง่ายและถูกต้อง

4. เสนอตัวแบบ ในขั้นนี้นักปรับพฤติกรรมให้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย ตามขั้นตอนที่ได้รับการฝึกตามข้อ 3 หากโปรแกรมการปรับพฤติกรรมนั้นใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น ภาพยนตร์ นักปรับพฤติกรรมก็เสนอตัวแบบตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้ผู้สังเกตพฤติกรรมเป้าหมายและสามารถนำไปปฏิบัติตามโอกาสต่อไป

5. การให้การเสริมแรงแก่ตัวแบบแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย ในขั้นนี้ หมายความว่า ในกระบวนการปรับพฤติกรรมโดยใช้เทคนิคการใช้ตัวแบบไม่ว่าจะเป็นการใช้ตัวแบบที่มีชีวิตจริงหรือการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ก็ตาม ในกระบวนการเมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย ตัวแบบจะได้รับการเสริมแรง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สังเกตรับรู้ว่าการแสดงผลของการแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย คือการได้รับแรงเสริม

6. การให้การเสริมแรงแก่ผู้สังเกตทันทีที่ผู้สังเกตกระทำพฤติกรรมเป้าหมายตามตัวแบบ

7. การให้ข้อมูลย้อนกลับหรือชี้แนะข้อมูลบางอย่างแก่ผู้สังเกต ในกรณีที่ผู้สังเกตยังไม่สามารถเลียนแบบพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

สรุปได้ว่าวิธีการให้ตัวแบบนี้จะต้องกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้สังเกตเรียนรู้พิจารณาเลือกตัวแบบที่เหมาะสมเพื่อเสนอตัวแบบ และควรให้การเสริมแรงแก่ตัวแบบทันที เพื่อให้ผู้สังเกตรับรู้ผลของการแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย

6.1.9 ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีการให้ตัวแบบ

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536:65) กล่าวถึงข้อดีและข้อจำกัดของวิธีการให้ตัวแบบดังนี้

1. ข้อดีของวิธีการให้ตัวแบบ

1.1 จะทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเป้าหมายหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ค่อยๆเกิดขึ้น และค่อยๆมีความถี่และการคงทนถาวรยิ่งขึ้น เมื่อให้การเสริมแรงแก่อินทรีย์ หลังจากอินทรีย์สามารถเลียนแบบ หรือแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เช่นเดียวกับตัวแบบ หรือเกิดพฤติกรรมใหม่ๆได้อย่างเหมาะสม

1.2 จะทำให้ผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบเกิดพฤติกรรมใหม่ที่ไม่เคยเกิดมาก่อน

1.3 จะช่วยเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือระดับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบ

1.4 ช่วยเอื้ออำนวยให้พฤติกรรมของผู้สังเกต หรือผู้เลียนแบบที่เคยเรียนรู้มาก่อนแล้วมีแนวโน้มที่จะแสดงออกมา

2. ข้อจำกัดของวิธีการให้ตัวแบบ

2.1 การให้ตัวแบบอย่างเดียวในการสร้างหรือสอนพฤติกรรมใหม่ อาจทำให้พฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์เกิดได้ช้า ด้วยเหตุนี้ควรให้ตัวแบบควบคู่กับการเสริมแรงทางบวก การให้ข้อมูลย้อนกลับ และสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่าง เพื่อให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ต้องการจะสร้างหรือสอนนั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

2.2 การคัดเลือกตัวแบบตลอดทั้งกิจกรรมที่จะให้เลียนแบบ ผู้คัดเลือกจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของตัวแบบและกิจกรรม มิฉะนั้นจะทำให้เสียเวลาในการทดลอง

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวและตัวแบบทางสังคม

แบนดูรา รอส และ รอส. (Bandura, Ross and Ross. 1961 : 575 – 582) ได้ศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กอนุบาล 96 คน แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะสังเกตตัวแบบก้าวร้าวที่มีชีวิต ตัวแบบก้าวร้าวที่เป็นภาพยนตร์ และตัวแบบก้าวร้าวที่เป็นภาพยนตร์การ์ตูน ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุม หลังจากให้สังเกตตัวแบบลักษณะต่างๆ แล้วเปิดโอกาสให้เด็กทุกกลุ่มเล่นตุ๊กตาอย่างเสรี ผลปรากฏว่าจากการสังเกต ตัวแบบก้าวร้าวทั้งสามลักษณะแรกทำให้เด็กผู้ชายก้าวร้าวกว่าเด็กผู้หญิง

เกร็ก และ เกร็ก. (Glueck and Glueck 1964 : 126 – 130) ในส่วนที่เป็นคำรายงานของเด็กพบว่า เด็กกระทำผิดที่เป็นผู้ชายพบว่าตนมีความสัมพันธ์กับพ่อแม่น้อยกว่ากลุ่มเด็กชายที่ไม่กระทำผิด ขณะเดียวกันเด็กเหล่านี้รายงานว่า พ่อแม่เห็นแก่ตัว มีอคติ ปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง ในสภาพที่เป็นจริง เด็กเหล่านี้ถูกทอดทิ้งมาแต่กำเนิด นอกจากนี้เด็กยังรายงานว่าพ่อแม่ใช้ระเบียบไม่คงเส้นคงวา ระเบียบหย่อนยานอันเป็นลักษณะหนึ่งของการรักตามใจ บางครั้งก็ให้ความคุ้มครองมากเกินไป

ฮิคส์. (Hicks 1965 : 7-100) ได้ทำการทดลองให้ผู้รับการทดลองสังเกตตัวแบบก้าวร้าว แล้ววัดพฤติกรรมก้าวร้าว จากคำรายงานของผู้รับการทดลอง หลังจากสังเกตตัวแบบไปแล้วเป็นเวลา 6 เดือน จากคำรายงานของผู้รับการทดลองหลังจากสังเกตตัวแบบไปแล้วเป็นเวลา 6 เดือน จากคำรายงานพบว่าเด็กผู้ชายจะก้าวร้าวกว่าเด็กผู้หญิง

7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

งานวิจัยในครั้งนี้เทคนิคที่ผู้วิจัยใช้ในโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว คือ เทคนิคกลุ่มสัมพันธ์ เทคนิคบทบาทสมมติ เทคนิคกรณีตัวอย่าง เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม และ เทคนิคการวางเงื่อนไขไขกลุ่ม

7.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

7.1.1 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

โอห์เซน (Ohlsen.1970: 6-7) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มเป็น 2 ประการดังนี้

1. กิจกรรมกลุ่มที่ผู้ นำเป็นผู้ให้รายละเอียดต่างๆ แก่สมาชิกกลุ่มเพื่อให้สมาชิกบรรลุถึง ความมุ่งหมายต่างๆ ของกลุ่ม โดยทั่วไปผู้นำกลุ่มประเภทนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาอาชีพและสังคม แล้วส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มนำข้อมูลที่ได้รับอภิปรายเพื่อเป็นประโยชน์แก่ตนเอง เช่น การ ประถมนิเทศ การปัจฉิมนิเทศหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ได้จัดในชั่วโมงเป็นต้น ครูเป็นผู้ นำดำเนินการวางแผน ให้กับสมาชิก เป็นต้น

2. กิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาชิกเป็นผู้ดำเนินการคือ ได้วางแผนร่วมกันจัดขึ้นเอง เช่น กลุ่ม อภิปรายในเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น

ประนอม เดชชัย (2531: 100-101) กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มหมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนิน โดยกลุ่มทำเป็นกลุ่ม กิจกรรมประเภทนี้จะช่วยฝึกประสบการณ์ต่างๆ ของผู้เรียนให้พัฒนาขึ้น เช่น ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกทักษะทางสังคมฝึกให้ผู้เรียนยอมรับมติของกลุ่ม เพื่อพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของผู้เรียน

ฐิติพร คล้ายพันธ์ (2538: 29) ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มว่าเป็นวิธีจัดประสบการณ์ ให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มมีการร่วมมือกันในการแก้ปัญหาหรือ กระทำสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ร่วมกัน อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการรับรู้และจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีการ พัฒนาในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545: 124) กล่าวว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับ ความรู้ จากการลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคนและ สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มก็มีอิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 6) ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มว่า เป็นการนำเอา ประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคนและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยมีส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีการ ดังกล่าวนี้ ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลทุกคน

สัญญา บัวประเสริฐ (2546: 9) กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มหมายถึง การนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการของสมาชิกแต่ละคนและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม โดยรวมประสบการณ์ของกลุ่มจะทำให้เกิดการพัฒนาในส่วนบุคคลและกลุ่มก็จะดำเนินไปด้วยความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายนอกจากนี้การทำกิจกรรมกลุ่มยังจะต้องเกี่ยวข้องกับการรู้เรื่องความต้องการของบุคคลอื่นและทักษะในการแสดงออกถึงความเข้าใจดังกล่าวในการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่นซึ่งทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการจัดแต่ละครั้งด้วย

นรารัตน์ กิจเจริญ (2547: 11) กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มหมายถึง วิธีการหนึ่งที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมกันวางแผนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เกิดการปฏิสัมพันธ์มีการร่วมมือกันแก้ปัญหาหรือกระทำการใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน ทำให้สมาชิกในกลุ่มได้รับการพัฒนาทัศนคติพฤติกรรมของบุคคลมีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549: 3) กล่าวว่า การที่บุคคลมารวมกันเพื่อศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มหลาย ๆ ฝ่าย ศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ความคิด ฝึกปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และมีการศึกษาจากประสบการณ์ โดยผู้ศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น

จากความหมายของกิจกรรมกลุ่มดังกล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มหมายถึง วิธีการหนึ่งจัดขึ้นเพื่อให้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผ่านกิจกรรมที่ทำร่วมกันภายในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อนำมาพัฒนาตนเอง

7.1.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

เบนเนทท์ (สัญญา บัวประเสริฐ, 2546: 9-10; อ้างอิงจาก Bennett, 1963: 8-9) ได้สรุปจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของกิจกรรมกลุ่ม ได้ดังนี้

1. เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้ทางด้านการศึกษา อาชีพ สังคมและส่วนตัวจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเช่น การปฐมนิเทศนักเรียนที่เข้าใหม่ การศึกษากลุ่มเรื่องชีวิตการทำงานและปัญหาการปรับตัวต่ออาชีพ การได้มีโอกาสศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นกลุ่มจะช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมได้
2. ก่อให้เกิดการบำบัดรักษาจากการที่ได้มีโอกาสปลดปล่อยความตึงเครียดทางอารมณ์ทำให้เข้าใจและได้ข้อคิดในปัญหาต่าง ๆ ของบุคคลมากขึ้น รวมทั้งศึกษาปัญหาที่คล้ายคลึงกันในบรรยากาศที่อ่อนอ่อนผ่อนตามและนำมาปรับปรุงบุคลิกภาพและวิถีทางชีวิตของคนกลุ่มเปิดโอกาสให้บุคคลวินิจฉัยตนเองและผู้อื่น
3. ช่วยให้บุคคลบรรลุจุดมุ่งหมายของการแนะนำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. ช่วยให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะกลุ่มช่วยให้เข้าใจภูมิหลัง และลักษณะทั่ว ๆ ไปของปัญหา

บัทตัน (ชัญญา บัวประเสริฐ.2546: 10; อ้างอิงจาก Button.1974: 1-2) ยังกล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นสิ่งที่จัดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้เติบโตและพัฒนาโดยเฉพาะทักษะด้านสังคมและด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังนั้นการจัดกิจกรรมกลุ่มจึงเป็นการสร้างโอกาสให้มนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและช่วยบุคคลแต่ละคนให้ทำงานสู่จุดมุ่งหมาย

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 149 -150) กล่าวถึง ความมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองได้อย่างถูกต้องโดยปกติทั่วไปอาจจะคิดว่าตนเองมีความเข้าใจในตนเอง ไม่จำเป็นต้องให้คนอื่นชี้แจงว่าตนเป็นคนอย่างไรในทางจิตวิทยาแล้วมนุษย์ยอมเข้าใจตนเองแต่บางด้านอาจจะไม่เข้าใจตนเองผิดพลาดได้ทั้งนี้เพราะว่าแต่ละคนมีการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมโดยใช้กลวิธีที่แตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้กิจกรรมก็อาจช่วยมนุษย์ได้โดยเป็นกระจกเงาสะท้อนให้เห็นภาพของตนเองทุกๆ ด้าน

2. เพื่อสร้างความเข้าใจในบุคคลอื่นมนุษย์มีความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งก็คือความเข้าใจในสมาชิกของกลุ่มความเข้าใจในบุคคลอื่นจะทำให้เกิดการยอมรับพฤติกรรมที่บุคคลออกมา ดังนั้นในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของสมาชิกจะเปิดโอกาสให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ลักษณะต่างๆ ของแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

3. เพื่อสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิก ซึ่งนอกจากจะอาศัยความรู้ความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิก และประสบการณ์ของสมาชิกแต่ละคนแล้ว สิ่งที่สำคัญมีความหมายต่อความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความร่วมมือซึ่งถ้าขาดความร่วมมือที่ดีจะทำให้การทำงาน ของกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นในการทำกิจกรรมกลุ่มจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่สมาชิกกลุ่มให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ การยอมรับตนเอง มีโอกาสฝึกทักษะเพื่อให้สามารถพัฒนาตนเอง

7.1.3 ลำดับขั้นของกิจกรรมกลุ่ม

ทิสนา แคมมณี (2545: 146-147) กล่าวว่า การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มมีลักษณะเฉพาะ บางประการการเตรียมการจึงต้องคำนึงถึงลักษณะดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้การจัดกิจกรรมไม่ออกนอกกลุ่มนอกรทาง โดยกำหนดเป็น 2 ลักษณะคือ จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ ซึ่งลักษณะเฉพาะนี้นิยมเขียนในเชิงพฤติกรรม

(Behavior or performance objective) และยังแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive domain) ด้านทักษะ (Psychomotor) และด้านเจตคติ (Affective domain) ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และ จุดมุ่งหมาย การกำหนดเช่นนี้จะทำให้เกิดความสะดวกและชัดเจนในการจัดกิจกรรมและการประเมิน

2. การกำหนดเนื้อหาหรือความคิดรวบยอด เพื่อให้เข้าใจชัดเจนเป็นหลักในการออกแบบ กิจกรรมสำหรับผู้เรียน

3. การกำหนดกิจกรรมหรือประสบการณ์เรียนรู้สำหรับผู้เรียน การจัดกิจกรรมให้สอดคล้อง ดังกล่าวสามารถใช้กระบวนการเป็นขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นนำ คือ การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน เช่น การเตรียมความรู้และจัดบรรยากาศที่เหมาะสม

3.2 ขั้นกิจกรรม คือ การให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมที่เตรียมไว้ให้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่จะนำมาวิเคราะห์หรืออภิปรายให้เกิดการเรียนรู้

3.3 ขั้นอภิปราย คือ การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดความรู้สึก และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

3.4 ขั้นสรุปและนำไปใช้ คือ เป็นการรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูลต่างๆ จากขั้นกิจกรรม และอภิปรายมาประสานกันจนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนรวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. การประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้ว จำเป็นต้องประเมินผลเพื่อดูว่าได้บรรลุ จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 27-28) ได้กล่าวถึง ระยะเวลาของกลุ่มว่าพฤติกรรมที่สมาชิก แสดงออกตอนเริ่มเข้ากลุ่มอาจแตกต่างจากภายหลังที่ได้รับเข้ากลุ่มเป็นเวลานานแล้ว ทั้งนี้เพราะว่า การที่จะทำให้กลุ่มเป็นกลุ่มที่สมบูรณ์ขึ้นจะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนากลุ่ม ดังนั้นมักจะพบว่ากลุ่ม จะต้องผ่านระยะต่าง ๆ 4 ระยะคือ ระยะที่บุคคลแต่ละคนมีการแข่งขันและมีศูนย์กลางอยู่ที่ตนเอง (individually centered, competitive phase) ระยะของความขัดแย้งและความคับข้องใจ (frustration and conflict phase) ระยะกลุ่มมีความสามัคคี (group harmony phase) และระยะที่มีผลงานและยึด กลุ่มเป็นศูนย์กลาง (Group centered productive phase) ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการ เรียนรู้ตามกระบวนการกลุ่มที่จะส่งผลให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ค้นพบสิ่งที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลง และสรุปเป็นกฎเกณฑ์ที่นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

7.1.4 ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

ออตตาเวย์ (Ottaway.1966: 7) กล่าวว่า กลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่มควรมีขนาดเล็กเพราะจะ ช่วยให้สมาชิกมีโอกาสแสดงออกอย่างเป็นอิสระทั่วถึงกัน โดยสมาชิกไม่ต้องใช้เสียงดังมากนัก ทุกคน

ในกลุ่มก็จะได้ยินอย่างทั่วถึง ดังนั้นกลุ่มจึงควรมีขนาดอย่างมาก 12 คน หรือถ้ามากกว่านั้นไม่ควรเกิน 15 คน เพราะมีขนาดนั้นแล้วจะทำให้แบบแผนพฤติกรรมผิดไปจากเดิม ขนาดกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดควรมีจำนวนสมาชิก 9-12 คน จึงทำให้การทำกิจกรรมกลุ่มบังเกิดผลดีที่สุด

เดิงตัน (ชัญญา บัวประเสริฐ. 2546: 11; อ้างอิงจาก Dieghton.1971: 225) มีความเห็นว่า สมาชิกกลุ่มควรมีขนาดประมาณ 12-15 คนกลุ่มไม่ควรเล็กกว่านี้เพราะจะทำให้สิ้นเปลือง แต่ถ้าใหญ่กว่านี้ก็ไม่เหมาะเพราะจะทำให้สมาชิกขาดโอกาสมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

วัตสันและแฮร์ (นิธิวรรณ เชาว์นิติ.2546: 11;อ้างอิงจาก Watsan; & Hair.1973:135) กล่าวว่า กลุ่มที่ใช้จัดกิจกรรมกลุ่มควรมีขนาดไม่ใหญ่นักและควรมีจำนวน 5 คนเป็นอย่างน้อยแต่บางครั้งก็อาจกำหนดใหม่จำนวน 12-15 คนก็ได้เพื่อให้มีขนาดเหมาะสมถ้ากลุ่มขนาดใหญ่เกินไป โอกาสที่สมาชิกจะมีส่วนร่วมจะลดน้อยลงอาจทำให้กลุ่มแตกแยกง่ายขึ้น

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 110-111) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มอาจจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการพิจารณาธรรมชาติของปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันไปด้วย ในกลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไป ความจำเป็นสมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนคาดหวังว่าจะได้รับผิดชอบทั้งหมดในขณะที่คนอื่นรู้สึกคับข้องใจที่ไม่มีงานทำไม่มีโอกาสได้ใช้ทักษะที่ตนเองอยู่ขนาดของกลุ่มจึงไม่ควรเกิน 15 คน จะใหญ่เท่าใดย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือในกลุ่มและระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

ชัญญา บัวประเสริฐ (2546: 12) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มควรมีสมาชิกของกลุ่มตั้งแต่ 5-10 คน และมากที่สุดไม่ควรเกิน 15 คนจึงจะเหมาะสมที่สุด เพราะถ้าหากสมาชิกจะได้มีส่วนร่วมในการทำงาน ทุกคนสมาชิกจะได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันช่วยเหลือกันและรับฟังปัญหาซึ่งกันและกันจะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่มรวมถึงการที่สมาชิกจะได้แสดงความสามารถของตนได้เต็มที่

สุวิภา ภาคย์อิต (2547: 19) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมกลุ่มจะทำให้การทำกิจกรรมเกิดผลดีควรมีขนาด 5-15 คน เพื่อที่สมาชิกจะได้มีโอกาสแสดงออกได้อย่างทั่วถึง มีงานทำในกลุ่มมีโอกาสใช้ทักษะของตนอย่างทั่วถึงกันและสามารถยืดหยุ่นได้ตามความจำเป็นสถานการณ์และสาเหตุอื่น

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า ขนาดของกิจกรรมกลุ่มนั้น ไม่มีการกำหนดจำนวนสมาชิกที่ตายตัว แต่มีข้อควรคำนึงคือ กลุ่มที่จะทำกิจกรรมนั้นไม่ควรมีขนาดใหญ่หรือเล็กจนเกินไป และควรจัดให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ การปฏิสัมพันธ์ รวมทั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

7.1.5 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ทรอทเซอร์ (Trotzer. 1999: 67) ให้ความเห็นว่า ในการกำหนดระยะเวลาและความถี่ของการเข้ากลุ่มนั้น หากจัดทำกับสถานศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาถึงการจัดเวลาเรียนของสถานศึกษานั้นด้วยเช่น ในโรงเรียนจัดเวลาเป็นคาบละ 50 นาทีเป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดได้ว่า ควรใช้เวลาในการเข้ากลุ่มนานเท่าใดสำหรับจำนวนครั้งไม่ควรต่ำกว่า 8 ครั้ง

แพทเทอร์สัน (Patterson. 2000: 98) กล่าวว่า การให้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อยอาจจะจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กประถมศึกษา ควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะเด็กอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้

สุวิภา ภาคย์อัติ (2547: 20) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2-3 ครั้งๆ ละ 50 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมากน้อยเพียงใด

จากการศึกษาเวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มควรจัดครั้งละ 40-50 นาทีและจัด 12 ครั้ง ในแต่ละสัปดาห์ควรจัดไม่เกิน 3 ครั้ง มิฉะนั้นอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ใช้เวลา 6 สัปดาห์

7.1.6 เทคนิคที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ก. กระบวนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ กรมวิชาการ (2542: 189) ได้แบ่งขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นตอนของการกำหนดวัตถุประสงค์ และการจัดเตรียมบทบาทสมมติ และสถานการณ์จำลองให้สอดคล้องกัน จุดเน้นของการใช้บทบาทสมมติจะอยู่ที่ตัวผู้แสดงความรู้สึก ความคิด เหตุผล และวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ของนักเรียน ทั้งนี้ต้องระบุให้ชัดเจนว่า ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจอะไรบ้างจากการแสดง จากนั้นจึงกำหนดสถานการณ์และบทบาทที่จะนำมาใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์โดยพิจารณาเรื่องความง่าย ง่าย ระดับวุฒิภาวะ คุณธรรมที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ปัญหา และอุปสรรคที่จะต้องแก้ไข เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสในการวิเคราะห์ และตัดสินใจต่อไป

2. ขั้นตอนการแสดง เป็นการเตรียมนักเรียนให้พร้อม โดยการใช้เทคนิคและวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนในรูปแบบต่างๆ กัน การเล่าเรื่องราวสถานการณ์ที่เริ่มเกิดขึ้นโยงกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน จากนั้นคัดเลือกผู้แสดงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และบทบาทที่กำหนดขึ้น เมื่อได้ผู้แสดงตามที่ต้องการแล้ว ต้องให้เวลาสำหรับนักเรียนในการเตรียมการแสดง เพื่อฝึกฝนและทดสอบกับบทบาทที่ตนเองได้รับ เพื่อสร้างความมั่นใจร่วมกัน ต่อจากนั้นจึงช่วยกันจัดฉากการแสดงให้มีลักษณะ

ใกล้เคียงกับความเป็นจริง นอกจากนี้ครูต้องเตรียมผู้สังเกตการณ์ เพื่อให้นักเรียนที่เป็นผู้ดูได้รู้จักการสังเกต การบันทึกข้อมูลกิจกรรมต่างๆ ด้วย เมื่อห้องเรียนและผู้แสดงอยู่ในสถานการณ์ที่พร้อมแล้วจึงเริ่มต้นให้นักเรียนเริ่มแสดงได้ การแสดงนี้ควรปล่อยให้ไปตามธรรมชาติ ครูหรือผู้ชมไม่ควรขัดกลางคัน นอกจากนี้ในกรณีผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ ในขณะที่แสดงครูควรสังเกตพฤติกรรมของผู้แสดงและผู้ชมอย่างใกล้ชิด ข้อควรระวัง คือบางครั้ง การแสดงอาจใช้เวลามากเกินไป เยิ่นเย้อ ควรตัดบทด้วยวิธีการที่ดี เพื่อป้องกันการไม่ให้เกิดเสียเวลา และผู้ชมเกิดความเบื่อหน่าย

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง เป็นขั้นที่นักเรียนจะได้เสนอข้อมูลพฤติกรรมต่างๆ ที่สังเกตร่วมกัน รู้จักการแยกแยะประเด็น วิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ ให้ข้อคิดเห็นอภิปรายจนนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจตามคุณธรรมที่ต้องการ บทบาทที่สำคัญของครู คือ การเตรียมคำถามเพื่อเป็นแนวทางในการอภิปรายกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น เทคนิคบางประการที่ครูสามารถนำมาใช้ คือ การสมภาษณ์ผู้แสดง ผู้ชม ผู้สังเกตการณ์ในเรื่องความรู้สึก ความคิดที่เกิดขึ้น การอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อคำถามที่นำมาใช้ครูต้องระมัดระวังไม่ให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ในการทดลอง ตีเตียนข้อบกพร่องของผู้แสดง แต่ควรเน้นในเรื่องของเหตุผล และพฤติกรรมที่แสดงออกเท่านั้น

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม หลังการวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดงแล้วนักเรียนอาจจะเสนอแนะแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจ ครูอาจจะให้มีการแสดงเพิ่มเติมก็ได้

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมที่ศึกษาร่วมกัน การให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม การสรุปสาระสำคัญของเนื้อหา ความคิดรวบยอดของคุณธรรมที่เรียนรู้ การจัดแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป หลังจากการแสดงบทบาทสมมติแล้ว ครูควรย้ำและทำความเข้าใจกับนักเรียนอีกครั้ง หนึ่งว่า การแสดงที่ผ่านมาเป็นเพียงบทบาทสมมติเท่านั้น เพราะนักเรียนบางคนอาจจะติดอยู่กับบทบาท สถานการณ์ และคำอภิปรายของนักเรียนบางคนจนเกินไป อาจก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีเกิดขึ้น ครูจึงต้องชี้แนะและทำความเข้าใจให้ถูกต้องเสมอเมื่อเกิดเหตุการณ์ลักษณะประเภทนี้ขึ้น

ข. แนวทางการจัดการเรียนการสอนกับกรณีตัวอย่าง

1. ศึกษาแยกแยะหัวข้อคุณธรรมที่ต้องการสอน เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการ ความคิดรวบยอด และศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณธรรมที่ช่วยเสริมคุณธรรมที่ต้องการเน้น

2. คัดเลือกข่าว ตัวอย่างเหตุการณ์ที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับคุณธรรมที่สอน ปรับให้เข้ากับวัย ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมของผู้เรียน

3. กำหนดขั้นตอนและรายละเอียดของการนำไปใช้ จุดมุ่งหมายลำดับขั้นตอนของกิจกรรม

4. การแสดงออก จำนวนกลุ่มและนักเรียนในแต่ละกลุ่ม สถานที่ เวลาที่ใช้ บทบาทของนักเรียนบางคนและทั้งหมด สื่อประกอบการสอน ประเด็นที่ใช้อภิปรายแสดงความคิดเห็น ตัวอย่าง ข้อมูลเพิ่มเติม ปัญหาอุปสรรคต่างๆ และแนวทางแก้ไข

5. การนำไปใช้ในชั้นเรียน เตรียมห้องเรียน และบรรยากาศให้เหมาะสมกับกรณีตัวอย่าง การอภิปราย การแบ่งกลุ่ม ข้อตกลง หรือกติกาที่นำมาใช้ การมอบหมายงานที่ให้ศึกษา และให้ศึกษากฎนี้ตัวอย่างด้วยตนเอง มีการอภิปรายกลุ่มย่อย เสนอความคิดเห็น การซักถาม การเพิ่มเติมข้อมูล ตัวอย่างต่างๆ การกำหนดผู้แสดงบทบาทสมมติ การตอบปัญหา หรือประเด็นพร้อมเหตุผลท้ายกรณีตัวอย่างที่กำหนดให้

6. การเพิ่มเติมเนื้อหา เอกสารเสริมประสบการณ์ แบบประเมินตนเอง หรือกลุ่มเกี่ยวกับคุณธรรมที่ต้องการสอนแนวสรุปและประเด็นที่นักเรียนควรทราบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในสิ่งที่เรียนรู้ ความขัดแย้งน้อยลง ครูต้องจัดทำแนวสรุปและตั้งคำถามนำเพื่อให้นักเรียนสรุปแนวคิด สาระสำคัญของคุณธรรมได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะและประเภทของกรณีตัวอย่างสามารถจัดทำได้จากข่าวหนังสือพิมพ์ เหตุการณ์ เรื่องสั้น การเล่าเรื่อง รูปภาพ บทสนทนา หรือคำพูด

แนวทางการสร้างกรณีตัวอย่าง

1. กำหนดให้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง หรือมีส่วนใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม
2. เรื่องที่สร้างต้องเป็นเรื่องที่ยังหาข้อยุติหรือข้อสรุปไม่ได้ มีประเด็นที่ต้องใช้ความคิดเห็นของบุคคลหลายๆ ฝ่าย ทางเลือกของคำตอบมีหลายแนวและเปิดกว้าง

3. สอดคล้องกับเนื้อหาทางจริยธรรม เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของนักเรียน

4. ปรับเป็นกิจกรรมที่แสดงออกและเคลื่อนไหว

5. มีสาระน่าสนใจ สนุกสนาน แทรกข้อคิดเห็นเป็นประโยชน์

6. มีคำถามหรือประเด็นที่ใช้ในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

ข้อควรพิจารณาในการใช้กรณีตัวอย่าง

1. การสร้างกรณีตัวอย่างไม่ควรเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งในชั้นเรียน ควรหลีกเลี่ยงการนำมาใช้โดยตรง แต่ควรดัดแปลงให้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างใกล้เคียงที่สุดเท่านั้น

2. ครูต้องพยายามคลี่คลายความคิดเห็นขัดแย้งที่แตกต่างกันของนักเรียนได้ โดยยึดแนวข้อสรุปที่ได้จากข้อตกลงของความคิดเห็นของกลุ่มคุณธรรมที่ต้องการเน้น และความคิดรวบยอดของการสอนเป็นแกนสำคัญที่นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งหมด

3. ควรนำกิจกรรม หรือสื่อการสอนบางประเภทเข้าช่วยในการสอนบางครั้ง เช่น กิจกรรมบทบาทสมมติ และสถานการณ์จำลอง เป็นต้น

4. จุดประสงค์สำคัญของกรณีตัวอย่างควรมุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักสร้างความคิดเห็นของตนเองให้เกิดขึ้น มีความเชื่อมั่น และกล้าแสดงออกอย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลการสร้างกฎเกณฑ์ของกลุ่ม การรู้จักเคารพมติหรือผลการตัดสินใจของกลุ่มร่วมกัน

5. ต้องมีเทคนิคเชื่อมโยงกรณีตัวอย่าง ที่นำมาใช้ให้สัมพันธ์กับสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้อย่างสอดคล้องและกลมกลืนกัน เพื่อประโยชน์ในการหาแนวทางและข้อเสนอแนะแก่นักเรียนที่มีข้อบกพร่องทางความประพฤติอยู่

ค. แนวทางการจัดการเรียนการสอนกับสถานการณ์จำลองประโยชน์ของการใช้สถานการณ์จำลองในการจัดการเรียนการสอน

1. เป็นรูปแบบและกระบวนการที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นปัญหาต่างๆ การรู้จักแสวงหาข้อมูล การติดต่อสื่อสาร การแก้ปัญหา การค้นพบ การวินิจฉัย การตัดสินใจ เป็นต้น

2. ช่วยสร้างความเข้าใจในการบูรณาการของระบบต่างๆ ในสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหาจริยธรรมได้ รู้จักการสัมพันธ์ของความคิด ข้อมูลที่ได้รับ และการเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

3. สามารถพัฒนาทักษะนิสัยส่วนบุคคลได้ในเรื่อง ความรู้สึก ความพึงพอใจ การช่วยเหลือการทำงานกลุ่ม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การปรับตัวกิจกรรม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตในสังคมและผู้อื่น

4. เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนในการแสวงหาข้อเท็จจริง การทดลองกับระบบข้อมูลปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต การเปรียบเทียบ ข้อเตือนใจ ความระมัดระวังละเอียดรอบคอบในเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นจริงหรือใกล้เคียงกับที่ผู้เรียนเรียนมา

กระบวนการวางแผนและการออกแบบสถานการณ์จำลอง

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจและการวิเคราะห์ระบบปัญหา ครูศึกษาและกำหนดสถานการณ์ที่สอดคล้องกับคุณธรรมที่จะพัฒนา โดยตั้งวัตถุประสงค์ และขอบเขตของการสอน จากนั้นศึกษาระบบปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม วิเคราะห์และคัดเลือกปัญหาสำคัญที่ต้องการสอนแก่นักเรียน การพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อปัญหาที่ต้องการศึกษา ขั้นตอนนี้ช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจ และมีแนวคิดในการวางแผนเค้าโครงของสถานการณ์จำลองให้มีส่วนใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง ให้ตรงกับปัญหาจริยธรรมที่ต้องการพัฒนาในตัวนักเรียน ของเขตของการนำไปใช้ในห้องเรียน สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ที่จัดขึ้นจะมีความเหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบสถานการณ์จำลอง ดำเนินการดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และเฉพาะเจาะจงที่ระบุว่าสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นมุ่งสอนอะไรแก่นักเรียน เน้นเรื่องใดเป็นหลัก เนื้อหาความจริงมโนคติหรือทักษะ

2. การคัดเลือกสถานการณ์ในชีวิตที่ต้องการนำมาจำลองไว้ เป็นกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกการเรียนรู้ การวิเคราะห์ การตัดสินใจ และทักษะตามที่ต้องการ

3. ออกแบบโครงสร้างทั่วไปของกิจกรรม มีรายละเอียด เช่น

3.1 บทบาทของผู้ร่วมกิจกรรม

3.2 เป้าหมายของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคน

3.3 ขาวสารข้อมูลที่จำเป็น

3.4 ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

3.5 ลำดับขั้นตอนของเหตุการณ์

3.6 การจบของสถานการณ์จำลอง

3.7 สถานการณ์สิ่งแวดล้อม องค์ประกอบภายนอก

4. การสร้างและออกแบบวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในกิจกรรม การกำหนดสัญลักษณ์หรือตัวแทนอะไรในสถานการณ์จริง เช่น กระดาษแข็ง ตารางข้อมูล แผนภูมิ กราฟ สถิติต่างๆ ใบบันทึกคะแนน บัตรคำสั่ง เหรียญ รูปภาพ เป็นต้น

5. การเขียนกฎเกณฑ์กติกาของกิจกรรมการสอน โดยคำนึงถึง ขั้นตอนของกิจกรรม การเตรียมตัวของนักเรียน การอธิบายสื่อการสอนที่นำมาใช้เพื่ออะไร การเริ่มต้นของกิจกรรม ลำดับเหตุการณ์ ข้อตกลง เงื่อนไขแต่ละตอน กฎเกณฑ์ของการทำกิจกรรมร่วมกัน การระบุคะแนนที่ควรได้รับ

6. การทดลองใช้ ครูนำสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับเดียวกัน ซึ่งเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงขั้นตอนและกระบวนการเบื้องต้นก่อนการนำไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบและการปรับปรุงคุณภาพของสถานการณ์จำลอง ดำเนินการ 2 ประการ คือ

1. ลักษณะที่เป็นจริงของสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นในแง่ของความตรงกับสถานการณ์จริง ความเข้าใจและความน่าเชื่อถือที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

2. ความสามารถในการนำมาเล่น ในด้านของความยากง่าย ความสนุกสนานความเหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียน

วิธีการใช้สถานการณ์จำลองในชั้นเรียน มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ช้่นนำการสอน เป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่นักเรียนการเล่าเรื่องสรุปของสถานการณ์ที่นำมาใช้ วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ การแนะนำรูปแบบสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น ความเข้าใจเบื้องต้น การแบ่งกลุ่ม การทำความเข้าใจกับกฎเกณฑ์ กติกาต่างๆ บทบาทของนักเรียนบางคน เป็นต้น

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม นักเรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม เริ่มปฏิบัติตามกิจกรรมที่ระบุไว้ในบทบาทหน้าที่ การศึกษาข่าวสารข้อมูลจากวัสดุอุปกรณ์ที่กำหนดให้ การวิเคราะห์ การตัดสินใจ การหาข้อมูลเพิ่มเติม การได้รับผลคะแนนตามกระบวนการแต่ละขั้นตอน การอภิปรายร่วมกัน การหาข้อตกลงและวิธีการ การกำหนดแผนการดำเนินการ ในขั้นตอนนี้ ครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ กำหนดกติกา กฎเกณฑ์การใช้ การให้คะแนนตามคำถาม หรือผลที่ปรากฏออกมา ครูไม่ควรไปขัดหรือห้ามกระบวนการศึกษาของนักเรียน แต่ควรสังเกตหรือบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และอภิปรายผลในชั้น เรียนชั้น ต่อไป

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล เมื่อกิจกรรมสิ้นสุด ครุณำนักเรียนทบทวนและวิเคราะห์ ประสพการณ์ต่างๆ ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นของกิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่าง กฎเกณฑ์ กติกา การวางแผน เงื่อนไขที่นำมาใช้ การตัดสินใจ โอกาสของสิ่งที่จะเกิดขึ้น การเปรียบเทียบข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาด้วยกัน ครูควรเพิ่มเติมข้อสังเกตหรือบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างการอภิปรายในชั้นนี้ด้วย

4. ขั้นการสรุปกิจกรรมการเรียนรู้ ถ้าครูได้สร้างสถานการณ์จำลองขึ้นมาเป็นตัวแทนของ สถานการณ์จริงอย่างถูกต้อง สามารถดำเนินการสอนไปตามขั้น ตอนที่กำหนดจะทำให้นักเรียนรู้ได้ อย่างมาก การสรุปจึงมักมุ่งในเรื่องของบูรณาการ การเปรียบเทียบกับเนื้อหาของสิ่งที่เรียนรู้กับการ ดำเนินชีวิตจริง การประยุกต์เชื่อมโยงของสถานการณ์จริง กับสถานการณ์จำลองให้มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกัน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

ง. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกม

นักเรียนในระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษาตอนต้น ยังอยู่ในวันที่ชอบเล่นชอบเคลื่อนไหว หากครูได้นำเกมมาจัดกิจกรรมการสอนด้านพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยจัดเป็นกิจกรรมสลับ คือ จัดสลับกับกิจกรรมหลักที่ใช้ในเวลาสอนนานๆ เช่น สลับกับการอธิบายของครู สลับกับการอ่าน ค้นคว้ารายงาน หรือสลับกับการแบ่งกลุ่มปรึกษาหารือ เป็นต้น

เกม เป็นกิจกรรมการเล่นที่มีข้อตกลงหรือกติกาเฉพาะเรื่อง ซึ่งผู้เล่นต้องแสดงความสามารถ เฉพาะตน หรือความสามารถในการร่วมมือกันของกลุ่มเพื่อแข่งขันให้ได้ชัยชนะ การสอนโดยใช้เกมเป็น สื่อนั้นช่วยให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์สนิทสนมกัน นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความคิด และคุณธรรมในจิตใจของตน นักเรียนเกิดอารมณ์สนุก ตื่นเต้นการสอนโดยใช้เกมจึงทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน

ลักษณะของเกมที่เหมาะสมใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนมีดังนี้

1. เกม มีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์
2. เกม ต้องท้าทายให้รู้จักคิด ด้วยการกำหนดระยะเวลาให้ทำ ให้โอกาสลองทำ

3. เกม มีการเริ่มต้นและสิ้นสุด การเริ่มต้นของเกมจะมีสัญญาณ และมีการกำหนดให้หยุดด้วยสัญญาณ

4. เกม มีบริเวณ มีขอบเขตกำหนดให้เล่น บริเวณหรือขอบเขตจะกว้าง หรือแคบ แตกต่างไปตามลักษณะของเกม

5. เกม มีกฎ และกติกา ซึ่งช่วยให้ผู้เล่นรู้วิธีเล่น การมีเสรีภาพ และการถูกควบคุมในการเล่น

6. เกม จัดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาและฝึกทักษะ

7. เกม ให้โอกาสแก่สมาชิกทุกคนได้เล่นร่วมกัน

ขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนด้วยเกม มีดังนี้

1. เกมที่นำมาจัดกิจกรรม ควรเป็นเกมที่แฝงด้วยคุณธรรม และสอดคล้องกับบทเรียน และมุ่งให้เกมเป็นสื่อ มิใช่มุ่งแข่งขันเพื่อเอาชนะอย่างเดียว

2. เป็นเกมที่มีวิธีการเล่นไม่ซับซ้อน และไม่ใช้เวลานานเกินไป

3. นักเรียนมีโอกาสเล่นเกมนั้นหลายคน หรือผลัดกันเล่นได้ทั่วถึง

4. ครูอธิบายและสาธิตวิธีการเล่นอย่างชัดเจน นักเรียนเข้าใจกติกา วัตถุประสงค์ของตนและใช้อุปกรณ์การเล่นได้ถูกต้อง

5. นักเรียนเล่นเกมตามกติกา และเวลาที่กำหนดให้ มีระเบียบวินัยและรับผิดชอบ

6. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปผลและอภิปรายผลของการเล่นเกม นั้น พร้อมทั้งจัดเก็บอุปกรณ์ และจัดสถานที่ให้เรียบร้อย

7. ครูสรุป และเชื่อมโยงไปสู่คุณธรรมที่สอนในบทเรียน

ทศนา แชมมณี (2545 : 152) ได้กล่าวถึง เทคนิคและวิธีการการจัดกิจกรรมกลุ่มให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎี มีอยู่หลายวิธี ดังนี้

1. เกม (Game) การใช้กิจกรรมเกมเป็นการให้สมาชิกเข้าไปร่วมในสถานการณ์ที่ผู้เล่นยินยอมตกลงกันที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่งเพื่อให้ได้ตามเป้าหมายตามที่ต้องการ ซึ่งมักจะมีผลในรูปแบบของการแพ้ชนะ การเล่นเกมจะช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้ยุทธวิธีต่างๆ ที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ และได้ฝึกฝนเทคนิคและทักษะที่ต้องการ รวมทั้งช่วยให้เกิดความสนุกสนาน

2. บทบาทสมมติ (Role - Play) การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ เป็น

กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออก เกิดความรู้สึก ความนึกคิดในการแสดงบทบาทของคนอื่นที่ไม่ใช่ตนเอง โดยใช้ตัวละครที่สมมติขึ้นจากสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่ใกล้เคียงความเป็นจริง มาเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรม โดยให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมตินั้นๆ และการแสดงบทบาทสมมติจะให้ความรู้ ความเข้าใจ สามารถแสดงความรู้สึกนึกคิดออกมา วิธีการนี้ช่วยให้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง และช่วย

ให้เข้าใจบทบาทที่ต่างไปจากตน โดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับสิ่งเหล่านั้นในเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียนแต่ละคน

วัตถุประสงค์ของการใช้บทบาทสมมติ

1. เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในความรู้สึก พฤติกรรม การแสดงออกของผู้อื่น
2. เพื่อให้นักเรียนมีการปรับหรือเปลี่ยนเจตคติ พฤติกรรมและการปฏิบัติตนในสังคมอย่าง

เหมาะสม

3. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ความรู้ในการเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ฝึกการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ

4. เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนได้มีโอกาสแสดงออกได้เรียนอย่างสนุกสนาน

5. เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นการสอนที่สร้างขึ้นง่าย ๆ มีสาระ น่าสนใจ ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมเป็นอย่างมาก โดยครูสามารถใช้กรณีตัวอย่างหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลง และใช้เป็นสื่อ ตัวอย่างหรือเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกันเป็นการช่วยฝึกฝน การใช้ความคิดในการแก้ปัญหาหลายๆ แบบ วิธีนี้ช่วยให้คิดพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างถี่ถ้วน

นอกจากนี้ยังช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง โดยการเชื่อมโยงเอาสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมสิ่งแวดล้อม ชีวิตประจำวันที่น่าสนใจ ชวนติดตาม และยังหาข้อสรุปเด่นชัดไม่ได้มาปรับปรุงให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนอย่างมีกระบวนการและชั้น ตอนที่เหมาะสม นักเรียนจะได้ฝึกฝนกับการเผชิญเรื่องราวต่างๆ นักเรียนจะได้ฝึกฝนการวิเคราะห์แยกแยะประเด็นปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีหลักเกณฑ์อย่างมีเหตุผล นอกจากนี้นักเรียนยังได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ความรู้สึก เจตคติของตนเองต่อผู้อื่นด้วย พร้อมทั้งได้พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ การทำงานเป็นกลุ่ม การอภิปรายกลุ่มย่อย และมติของกลุ่ม

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นการใช้สถานการณ์ที่จำลองขึ้นให้เหมือนจริง หรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาเป็นเครื่องมือ โดยให้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ในสถานการณ์จำลอง ทำให้ได้ทดลองแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่ในชีวิตจริง อาจไม่กล้าแสดง การใช้สถานการณ์จำลองจะช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งในองค์ประกอบที่ซับซ้อนของความเป็นจริง

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือ วิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามที่เรียนหรือกำหนดไว้ โดยผู้เรียนจะต้องพยายามแสดงให้สมบทบาทตามที่กำหนดไว้โดยไม่เอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปเกี่ยวข้อง วิธีการนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่น ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนี้ผู้เรียนได้มี

โอกาสแสดงละครร่วมกันจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกันและได้ฝึกการทำงานร่วมกัน

6. อภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group) การใช้กลุ่มย่อยช่วยเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง รวมทั้ง ให้สมาชิกเรียนรู้จากกันและกัน คือ ได้เรียนรู้จากความรู้สึกพฤติกรรม การปรับตัว การมีปฏิสัมพันธ์ การเรียนรู้บทบาทหน้าที่ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจร่วมกัน การใช้เทคนิคกลุ่มย่อยมีหลายวิธีด้วยกันแล้วแต่ผู้จัดจะคิดค้นขึ้น แต่ที่นิยมใช้จะเป็นกลุ่มระดมสมอง

จากกิจกรรมกลุ่มที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีหลายเทคนิควิธีที่นำมาใช้ เช่น เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร กลุ่มย่อย เป็นเทคนิคที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้และพัฒนาความคิดและพฤติกรรม

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกิจกรรมกลุ่ม

โรเจอร์ (Rogers.1970: 121-122) ได้กล่าวถึงผลการศึกษาวิจัยของกิบบ์ (Gibb) ที่พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมทางด้านจิตวิทยา กล่าวคือ จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้สึกมีความจริงใจและเป็นอย่างธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเองมีการแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตนเองมีแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง การเข้าใจตนเอง การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเองมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมายความว่า บุคคลยอมรับตนเองพัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเองเข้าใจตนเอง และมีความมั่นใจยิ่งขึ้นในด้านทัศนคติต่อผู้อื่นได้แก่ การใช้อำนาจน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้นลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นและมีความรู้สึกพึ่งพากันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

เล็กซ์ (Lex.1973: 6093-A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติของนักศึกษาด้วยวิธีสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมลรัฐอินเดียนา ผู้วิจัยแบ่งนักศึกษาเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มควบคุมใช้วิธีการสอนแบบเก่ากับกลุ่มทดลองใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการสัมพันธ์ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาจิตใจทางด้านศาสนาของผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่ม การทดสอบก่อนและการทดสอบหลังสอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่จากการรายงานของกลุ่มทดลองพบว่า นักศึกษารู้สึกพอใจต่อประสบการณ์ที่ได้รับเพราะได้รับแรงกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายอย่างอิสระในเรื่องค่านิยมและทุกคนยินดีร่วมในกิจกรรมกลุ่มและอยากเรียนแบบกลุ่มสัมพันธ์อีก

พัชรินทร์ แก้วพาดิ (2544 : 41) ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1-3 ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านนาเกาะทาด ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร่ววน้อยกว่านักเรียนในกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวหลังการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คณางค์ คำคุณเอนก (2544:4) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลของกิจกรรมกลุ่มทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการทำงานกลุ่ม เป็นเพราะว่ากิจกรรมกลุ่มทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่มมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาแสดงความคิดเห็น ได้อภิปรายและสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลให้พัฒนาความคิดความรู้สึทงตนเองและตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานกลุ่ม

นรารัตน์ กิจเจริญ (2547:78-79) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการรับรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยมิชชั่น มวกเหล็ก พบว่าหลังใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม ทำให้นักศึกษาแก้ปัญหาด้านการเรียนได้ดีขึ้น เพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการที่ดีในการนำไปพัฒนาบุคคลและกลุ่ม เพราะเป็นการให้ประสบการณ์ตรง เรียนรู้โดยการปฏิบัติปฏิบัติ ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มมีความซาบซึ้งใจ และพอใจที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และสามารถพัฒนาพฤติกรรมของตนเองที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นกับสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสร้างเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของกิจกรรมกลุ่มโดยนำเทคนิคของกิจกรรมกลุ่มมาใช้ในโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

7.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับพฤติกรรม

7.3.1 ความหมายของการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification)

ผดุง อารยะวิญญู (2533 : 103) กล่าวว่า การปรับพฤติกรรม หมายถึง กระบวนการในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ตลอดจนการสร้างพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์

ประเทือง ภูมิภัทราคม (2535 : 20) กล่าวว่า การปรับพฤติกรรม หมายถึง การประยุกต์หลักการปรับพฤติกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์

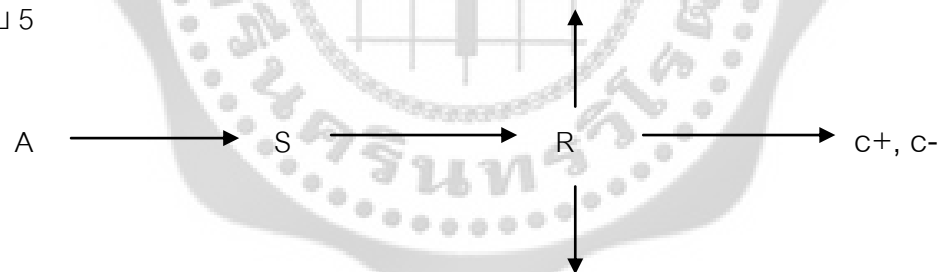
ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536 : 10) กล่าวว่า การปรับพฤติกรรม เป็นการประยุกต์หลักพฤติกรรม โดยใช้เทคนิคหรือวิธีการปรับพฤติกรรม วิธีการใดวิธีการหนึ่งหรือหลายวิธีประสมประสานกันเพื่อปรับหรือเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ตลอดจนทั้งการสร้างสรรค์และเสริมสร้างให้เกิดพฤติกรรมที่ประสงค์

คาลิช (Kalish.1981; อ้างอิงจาก ประทีป จินฉิ่ง. 2540 : 9) กล่าวว่า การปรับพฤติกรรม หมายถึง การนำเอาหลักการแห่งพฤติกรรม (Behavior Principles) มาประยุกต์ใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปรับพฤติกรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ โดยการนำวิธีหรือเทคนิคต่าง ๆ ของการปรับพฤติกรรม มาปรับเปลี่ยนจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และเสริมสร้างให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มมากขึ้น

7.3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับพฤติกรรม

หลักการเรียนรู้ของทฤษฎี สกินเนอร์ (Skinner) กับทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) โดยจากแนวความคิดที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งก่อให้เกิดพฤติกรรม และผลของการกระทำของพฤติกรรมนั้นโดยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้น ทฤษฎีนี้ เน้นการกระทำของผู้ที่เรียนรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่ผู้สอนกำหนดขึ้น ดังจะเห็นได้จากแผนภาพประกอบ 5

A	คือ	สภาพแวดล้อม
S	คือ	สิ่งเร้า
R	คือ	การตอบสนอง
C	คือ	ผลกรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยที่
C+	เป็น	ผลกรรมที่ผู้กระทำพึงพอใจ
C-	เป็น	ผลกรรมที่ผู้กระทำไม่พึงพอใจ

ภาพประกอบ 5 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ

จากแผนภาพ จะเห็นได้ว่า ในสภาพแวดล้อมมีสิ่งเร้าที่ทำให้ผู้กระทำแสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งพฤติกรรมนั้น จะมีผลกรรมตามมา และผลกรรมนั้นทำให้อาจจะเพิ่มขึ้นหรือระดับคงที่หรือลดลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับถ้าเป็นผลกรรมที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ

7.3.3 เกณฑ์การพิจารณาพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

การพิจารณาว่าพฤติกรรมใดเป็นปัญหา ต้องทำการปรับพฤติกรรม สามารถพิจารณาได้จากเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์. 2538:12 - 13)

1. พัฒนาการพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ต้องเป็นพฤติกรรมที่มีพัฒนาการช้า หรือไม่เหมาะสมกับวัย

2. ผลที่จะเกิดต่อตนเอง พฤติกรรมที่เป็นปัญหาต้องเป็นพฤติกรรมที่เมื่อทำไปแล้วจะก่อให้เกิดผลลบต่อตนเองในด้านต่อไปนี้

2.1 ผลทางลบต่อร่างกายของตนเอง เช่น พฤติกรรมเอาศีรษะโขกพื้นของเด็กปัญญาอ่อน พฤติกรรมทำร้ายตนเอง เป็นต้น

2.2 ผลทางลบต่ออารมณ์ตนเอง เช่น การกลัวที่สูง ที่แคบ การวิตกเกี่ยวกับการสอบจนเกินเหตุ

2.3 ผลทางลบต่อบุคลิกภาพของตนเอง เช่น การพูดติดอ่าง การเดิน หลังค่อม เป็นต้น

2.4 ผลทางลบที่ทำให้ตนเองสูญเสียโอกาสที่ดี เช่น การขาดเรียนจนหมดสิทธิ์สอบ ขโมยหนังสือในห้องสมุดจึงถูกไล่ออกจากโรงเรียน

3. ผลกระทบที่อาจเกิดกับผู้อื่น และสังคม ซึ่งสามารถเกิดได้หลายลักษณะ เช่น พฤติกรรมถือมีดไล่แทงผู้อื่น ส่งเสียงดังรบกวนชั้นเรียน ขโมยหนังสือในห้องสมุด เป็นต้น

4. ความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น เช่น พฤติกรรมเสพยาเสพติด ทำร้ายผู้อื่น ก่อวินาศกรรม และรุกร่วมเพศ เป็นต้น

5. ระยะเวลาและความถี่ในการแสดงพฤติกรรม การตัดสินว่าพฤติกรรมใดเป็นปัญหาพิจารณาว่าพฤติกรรมนั้นมีช่วงเวลา และความถี่แตกต่างจากคนทั่วไปมากน้อยแค่ไหน เช่น มีพฤติกรรมปัสสาวะ 1 ครั้งก่อนการรายงานในชั้นเรียน ยังถือว่าเป็นพฤติกรรมปกติ แต่ถ้ามีพฤติกรรมปัสสาวะ 10 ครั้งก่อนการรายงานในชั้นเรียน ถือว่าเป็นพฤติกรรมผิดปกติ ดังนั้นเกณฑ์การพิจารณาพฤติกรรมในข้อนี้จึงขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นสำคัญ

7.3.4 กระบวนการปรับพฤติกรรม

กระบวนการปรับพฤติกรรม หมายถึง การสร้างกระบวนการปรับพฤติกรรมเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเป้าหมาย

วิลคีวิคซ์ (Wielkiewicz.1986:49) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างโปรแกรมการปรับพฤติกรรมไว้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
2. กำหนดนิยามที่เป็นปัญหาให้ชัดเจน
3. รวบรวมข้อมูลพฤติกรรมระยะเส้นฐาน
4. กำหนดตัวเสริมแรงและเงื่อนไขการเสริมแรง
5. ดำเนินการตามโปรแกรมการปรับพฤติกรรม
6. สังเกตผลที่เกิดจากการดำเนินการตามโปรแกรม และหาทางทำให้เกิดการแผ่ขยายข้าม

สภาพการณ์

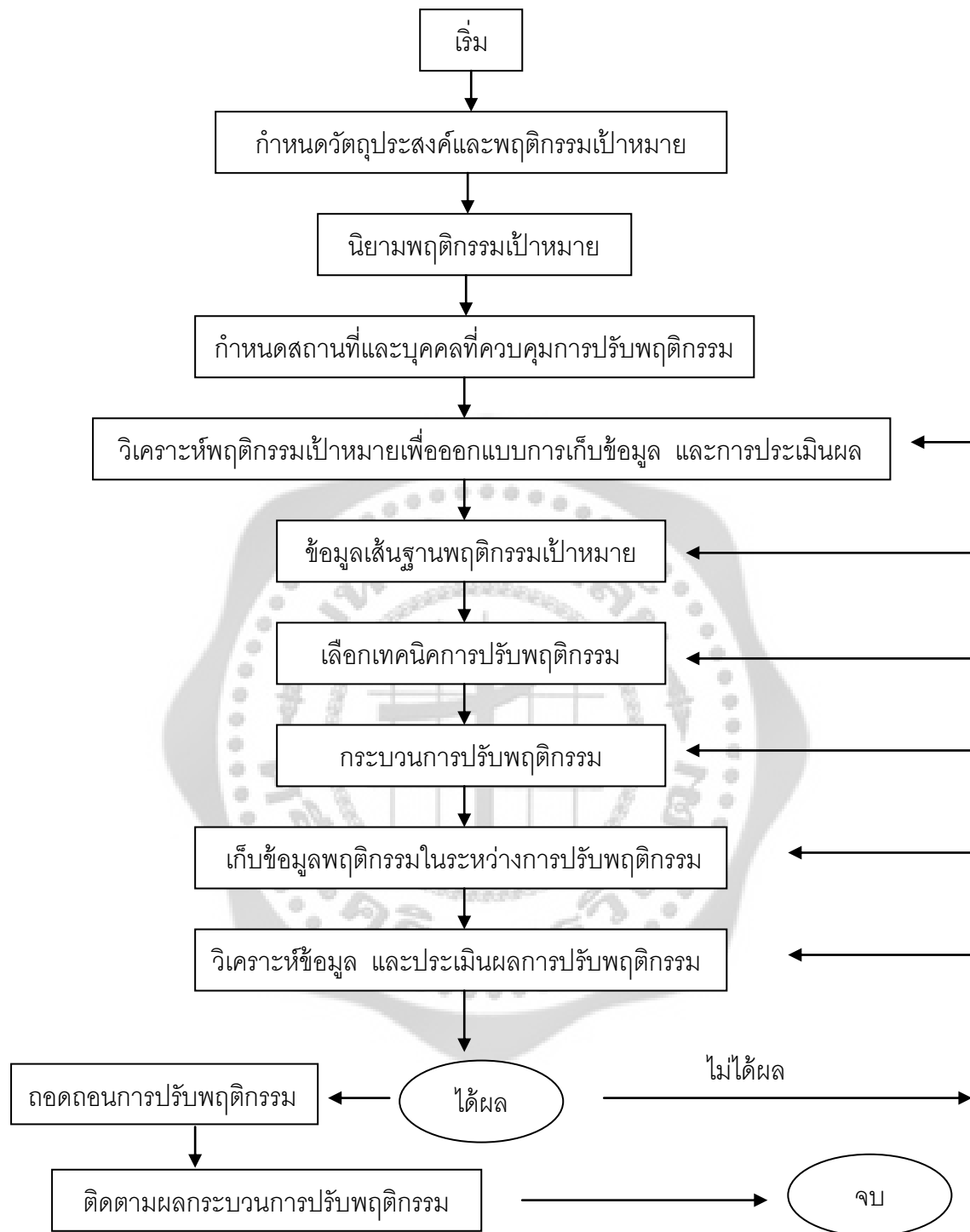
7. ปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการปรับพฤติกรรม ถ้าจำเป็น
8. ถอดถอนโปรแกรมการปรับพฤติกรรม

พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์. (2538:168-169) ได้เสนอขั้นตอนในกระบวนการปรับพฤติกรรมที่สำคัญ 11 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์และพฤติกรรมเป้าหมาย
2. นิยามพฤติกรรมเป้าหมาย
3. กำหนดสถานที่ และบุคคลที่ควบคุมการปรับพฤติกรรม
4. วิเคราะห์พฤติกรรมเป้าหมายเพื่อออกแบบการเก็บข้อมูล และการประเมินผล

การปรับพฤติกรรม

5. เก็บข้อมูลเส้นฐานของพฤติกรรมเป้าหมาย
6. เลือกเทคนิคการปรับพฤติกรรม
7. ดำเนินกระบวนการปรับพฤติกรรม
8. เก็บข้อมูลพฤติกรรมในระหว่างการปรับพฤติกรรม
9. วิเคราะห์ข้อมูล และประเมินผลการปรับพฤติกรรม
10. ถอดถอนการปรับพฤติกรรม
11. ติดตามผลกระบวนการปรับพฤติกรรม

ภาพประกอบ 6 ขั้นตอนการสร้างกระบวนการปรับพฤติกรรม
ของพัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์. (2538:169)

7.3.5 การปรับพฤติกรรมในชั้นเรียน

แบนดูรา (Bandura.1969:98) เป็นผู้นำความคิดของสกินเนอร์ที่ว่า การกระทำใดที่ได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้นอีก ส่วนการกระทำใดที่ไม่ได้รับการเสริมแรงย่อมมีแนวโน้มของการกระทำนั้นค่อยๆลดลง และหายไปในที่สุด มาใช้ในการเสริมแรงจากครู เด็กมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้น แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับการเสริมแรง เมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เช่น ก้าวร้าว พฤติกรรมนั้นจะมีความถี่ลดลง จนในที่สุดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจะหายไป ได้เสนอพฤติกรรมที่พึงประสงค์ไว้ 2 ประการ

1. ให้การเสริมแรงกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์
2. ไม่ให้การเสริมแรงหรือไม่เอาใจใส่กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

7.3.6 แบบการทดลองในการปรับพฤติกรรม

แบบการทดลองในการปรับพฤติกรรม หมายถึง การออกแบบปรับพฤติกรรมเพื่อให้สามารถสรุปได้ว่า เทคนิคการปรับพฤติกรรมที่ใช้เป็นสาเหตุให้พฤติกรรมเป้าหมายเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่เพราะตัวแปรอย่างอื่น แบบการทดลองที่ใช้ มีดังนี้

1. การศึกษาทดลองเป็นรายกรณี (Empirical Case Study) การศึกษาทดลองแบบนี้จะมีผู้รับการทดลองเพียงคนเดียว แต่ในบางกรณีอาจมีมากกว่า 1 คน ก็ได้ รูปแบบการทดลองใช้วิธีการเปรียบเทียบภายในตัวบุคคล(Intra Subject Comparison) มี 3 รูปแบบ ดังนี้

- 1.1 วิธีการสลับกลับ(Operant Reversal Design) เป็นวิธีที่ใช้มากที่สุด การทดลองทำโดยสลับเงื่อนไขควบคุม (A) และเงื่อนไขการทดลอง (B) กลับไปกลับมาในตัวบุคคลเดียวกัน รูปแบบการทดลองเป็น ABAB โดยเริ่มจากเงื่อนไขการควบคุม(A) กับผู้รับการทดลองระยะหนึ่ง จากนั้นจึงให้เงื่อนไขการทดลอง(B) กับผู้รับการทดลองคนเดียวกันช่วงหนึ่งแล้วกลับไปให้เงื่อนไขการควบคุม (A) และสุดท้ายให้เงื่อนไขการทดลอง (B) เป็นอันสิ้นสุด ถ้าเงื่อนไขการทดลองเป็นสาเหตุการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับการทดลอง ความถี่ของพฤติกรรมจะต้องเปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไขที่สลับกลับไปด้วย

- 1.2 วิธีหลายเส้นฐาน (Multiple-baseline Design) เป็นการปรับพฤติกรรมหลายอย่างในบุคคลเดียวกัน รูปแบบเป็น ABA การทดลองเริ่มด้วยการหาเส้นฐานของพฤติกรรม พฤติกรรมแต่ละอย่างที่ต้องการปรับในเงื่อนไขการควบคุม(A) จากนั้นใช้เงื่อนไขการทดลอง (B) ปรับพฤติกรรมแต่ละอย่าง เมื่อปรับพฤติกรรมอย่างที่ 1 ได้แล้วจึงปรับพฤติกรรมอย่างที่ 2,3 ต่อไป เมื่อปรับได้หมดแล้วจึงกลับมาใช้เงื่อนไขควบคุม (A) อีกครั้ง

1.3 วิธีเปลี่ยนเกณฑ์ (Changing Criterion) เป็นการปรับพฤติกรรมที่กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายก่อนและใช้กระบวนการปรับพฤติกรรมเป้าหมายให้ถึงเกณฑ์ เมื่อมีเกณฑ์การเปลี่ยนพฤติกรรมเป้าหมายหลายครั้ง กระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก็ยังสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเป้าหมายให้ถึงเกณฑ์ได้ทุกครั้ง วิธีเปลี่ยนเกณฑ์เริ่มจากพฤติกรรมระยะเส้นฐาน จากนั้นใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมเป้าหมายให้สูงขึ้น แล้วทำการปรับพฤติกรรมแบบเดิมอีกครั้ง ทำไปเรื่อยๆจนพฤติกรรมเป้าหมายถึงเกณฑ์ที่พอใจ

2. วิธีการศึกษาทดลองเป็นกลุ่ม (Empirical Group Study) การศึกษาแบบนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งกลุ่มทดลองมีมากกว่า 1 กลุ่มก็ได้ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

2.1 การเปรียบเทียบภายในกลุ่ม เป็นการทดลองซ้ำกับกลุ่มผู้รับการทดลองเพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกันเอง แบบการทดลองเรียกว่า แบบภายในบุคคล (Within Subject Design)

2.2 การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม เป็นการทดลองเพื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม เรียกว่าแบบระหว่างบุคคล (Between Subject Design) รูปแบบการทดลองนี้ใช้วิธีสลับกลับ โดยประยุกต์จากรูปแบบการทดลองพื้นฐาน ABAB เป็น ABA หรือ AB ตามความเหมาะสมของตัวแปรและจุดมุ่งหมายของการทดลอง การสรุปผลการทดลองใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเปรียบเทียบความถี่พฤติกรรมระหว่างกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขควบคุม(A) และเงื่อนไขการทดลอง(B)

7.3.7 เทคนิคในการปรับพฤติกรรม

เทคนิคต่างๆที่จะนำมาใช้ในการปรับพฤติกรรมนั้น ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้ใช้หรือผู้ที่ต้องการการสร้างโปรแกรมในการปรับพฤติกรรมว่าต้องการเพิ่ม ลด หรือคงไว้ซึ่งพฤติกรรมนั้น แล้วตัดสินใจเลือกเทคนิคการปรับพฤติกรรมต่างๆ ในการเลือกการปรับพฤติกรรมนั้นต้องพิจารณาชนิดของพฤติกรรม ข้อดีและข้อเสียของแต่ละเทคนิคด้วย

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540:129-155) กล่าวถึงเทคนิคต่างๆที่ใช้ในการปรับพฤติกรรมได้แก่

1. เทคนิคที่ควรใช้ในการเพิ่มพฤติกรรม

1.1 การเสริมแรงทางบวก

1.2 การเสริมแรงทางลบ

1.3 การทำสัญญาเงื่อนไข (Contingency Contracts) คือ การทำสัญญาระหว่างผู้ที่ต้องการปรับพฤติกรรม(พ่อ แม่ ครู) กับผู้ที่ถูกปรับพฤติกรรม(ลูก นักเรียน) โดยการกำหนด

เป้าหมาย ตัวเสริมแรงและการลงโทษอย่างชัดเจน เช่น พฤติกรรมการเข้าเรียน การช่วยงานบ้าน

1.4 การวางเงื่อนไขกลุ่ม (Group Conditioning) คือ การใช้การวางเงื่อนไขการเสริมแรงต่อพฤติกรรมของเด็กคนหนึ่งคนใด หรือการที่เด็กทั้งกลุ่มนั้นแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งใช้ได้กับการปรับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน

1.5 การควบคุมสิ่งเร้า (Stimulus Control) คือ การใช้สิ่งเร้าที่แยกแยะ เพื่อที่อินทรีย์จะได้แสดงพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การได้รับการเสริมแรง เช่น พฤติกรรมการทำการบ้าน พฤติกรรมการนอนตื่นเช้า

1.6 การชี้แนะ (Promping) เป็นสิ่งเร้าให้แก่อินทรีย์ เพื่อแน่ใจว่าอินทรีย์จะแสดงพฤติกรรมที่กำหนดได้ ซึ่งผลการแสดงพฤติกรรมนั้นของอินทรีย์จะได้รับการเสริมแรงทางบวก พฤติกรรมที่จะปรับโดยเทคนิคนี้ เช่น พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในชั้นเรียน

2. เทคนิคที่ควรใช้ในการเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่

2.1 การแต่งพฤติกรรม (Shaping) เป็นการเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่โดยการเสริมสร้างต่อพฤติกรรมที่คาดหวังว่าจะนำไปสู่พฤติกรรมที่ต้องการ เช่น พฤติกรรมต่างๆที่พึงปรารถนาในสังคม และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ

2.2 การเลียนแบบ (Modeling) เป็นการสังเกตพฤติกรรมจากตัวแบบ ซึ่งผู้สังเกตใส่ใจในการแก้ไขการกลัว การวิตกกังวล เสริมสร้างพฤติกรรมต่างๆที่พึงประสงค์ในสังคม และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะต่างๆ

3. เทคนิคที่ควรใช้ในการลดพฤติกรรม

3.1 การลงโทษทางบวก (Positive Punishment) เป็นการให้สิ่งที่ไม่พึงพอใจหลังจากการแสดงพฤติกรรมอันเป็นผลทำให้พฤติกรรมนั้นยุติลง ตัวอย่างพฤติกรรมที่ใช้เทคนิคนี้ เช่น พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาทั้งหลายทั้งปวง เช่น การทำร้ายตัวเอง การใช้ภาษาไม่เหมาะสม การสูบบุหรี่ เป็นต้น

3.2 การลงโทษทางลบ (Negative Punishment) ได้แก่ การปรับสินไหม (Response Cost) เป็นการถอดถอนสิ่งที่ไม่พึงพอใจหลังจากที่แสดงพฤติกรรมอันเป็นผลทำให้พฤติกรรมนั้นยุติลง การปรับพฤติกรรมด้วยเทคนิคนี้ เช่น พฤติกรรมต่างๆที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของชั้นเรียนหรือสังคม

3.3 การแยกออกจากสภาพที่ได้รับการเสริมแรง (Time out) เป็นการนำเอาอินทรีย์ออกจากสภาพที่กำลังได้รับการเสริมแรง พฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนด้วยเทคนิคนี้ เช่น พฤติกรรมการตะโกน พฤติกรรมจ่าวดในชั้นเรียน

3.4 การยุติการเสริมแรง(Extinction)คือการยุติการให้การเสริมแรงต่อพฤติกรรมที่เคยได้รับการเสริมแรง การเสริมแรงเป็นผลให้พฤติกรรมนั้นลดลง พฤติกรรมที่ควรปรับโดยเทคนิคนี้ เช่น ร้องไห้งอแงไม่ทานข้าว

3.5 กระบวนการ ดี.อาร์.โอ(Differential Reinforcement of Other Behavior or D.R.O.) เป็นการให้การเสริมแรงต่อพฤติกรรมใดก็ได้ ที่เกิดขึ้นหลังจากพฤติกรรมเป้าหมายไม่เกิดขึ้น ในช่วงระยะเวลาที่กำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย เช่น การส่งเสียงดัง

เทคนิคในการปรับพฤติกรรมมีด้วยกันหลายเทคนิคแล้วแต่ว่าจะเลือกเทคนิคใดไปปรับพฤติกรรมกับพฤติกรรมเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการวางเงื่อนไขกลุ่ม เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

7.3.8 ประโยชน์ของการปรับพฤติกรรม

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์(2536 :10) กล่าวว่า การปรับพฤติกรรมสามารถนำไปใช้ได้หลายสภาพการณ์ เช่น ในโรงเรียนครอบครัว โรงพยาบาลประสาท โรงพยาบาลจิตเวช โรงพยาบาลทางกาย จิตวิทยาคลินิก การให้คำปรึกษาชุมชน สถานบำบัดรักษาการติดยาเสพติด สถานกักขังผู้ต้องโทษ ตลอดจนการพัฒนาบุคคลในแง่การค้นพบตัวเองเพื่อพัฒนาตนเอง เป็นต้น ทั้งนี้เพราะว่า การปรับพฤติกรรม นอกจากจะช่วยให้บุคคลเข้าใจปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เรียนรู้ถึงวิธีการที่จะดำเนินการหรือจัดการเกี่ยวกับปัญหา เพื่อปรับหรือเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และสร้างสรรคพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแล้ว ยังพบว่า สิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการปรับพฤติกรรมคือ บุคคลนั้นจะเกิดความเข้าใจตนเองมากขึ้นและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองดีขึ้น และหากว่าในอนาคต บุคคลนั้นจะต้องไปเผชิญปัญหาอื่นใดอีกต่อไปหรือประสงค์จะสร้างสรรคให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์เขาก็จะพยายามปรับพฤติกรรมของเขาโดยตรงและบังเกิดความพึงพอใจในความสามารถของตนเองยิ่งขึ้น ตลอดจนมีความคิดเกี่ยวกับตนเองดีขึ้น แต่หากว่าเขาไม่สามารถปรับพฤติกรรมได้ตามที่เขาประสงค์ เขาก็จะเกิดการเรียนรู้ที่จะแสวงหาแหล่งที่จะช่วยให้การปรับพฤติกรรมของเขานั้น บรรลุผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ การปรับพฤติกรรมนั้นมีประโยชน์ต่อบุคคลนั้นเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการปรับพฤติกรรมในโรงเรียน หรือที่บ้าน เพราะจะทำให้บุคคลนั้นเข้าใจตัวเองมากขึ้น เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วเรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาอีกด้วย ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นสามารถปรับพฤติกรรมให้เข้ากับสังคมได้ดีมากขึ้น และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

7.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับพฤติกรรม

แพทเตอร์สัน ลิทท์แมน; และบรีคเคอร์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526: 90: อ้างอิงจาก Patterson Littman ; & Bricker. n.d.) ได้ศึกษาพฤติกรรมเด็กปฐมวัย เกี่ยวกับการแสดงออกของพฤติกรรมก้าวร้าว พบว่าหลังจากที่เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น ตี ผลัก หรือแย่งของเล่น เด็กมักจะได้อะไรตอบแทนที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เช่น ได้ของเล่นมา สิ่งเหล่านี้เป็นตัวเสริมแรงที่ทำให้เกิดแนวโน้มของการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในสถานการณ์ที่เหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันขึ้นอีก แต่ถ้าเด็กได้รับตัวเสริมแรงที่ได้ผลแห่งความไม่พึงพอใจ เช่น เพื่อนล้อ หรือโดนครูดุ เด็กมีแนวโน้มที่จะไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวขึ้นอีก

ชาร์ลส (Charies.1981: 5031) ได้วิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มพฤติกรรมที่เอื้อต่อการเข้าสังคมของเด็ก โดยการฝึกพฤติกรรมดังกล่าว 4 อย่าง คือ การยิ้ม การแบ่งปัน การสัมผัส และการยกย่องชมเชย ให้กับเด็กปฐมวัย 4 คน ที่มีข้อบกพร่องในการเข้าสังคม เด็กเหล่านี้จะได้รับการฝึก โดยวิธีการต่างๆ คือ การสอน (ทางวาจา) ของครู การใช้ตัวแบบและการให้คำยกย่องชมเชย ผลการฝึก พบว่า (1) เด็กทั้งหมดประสบความสำเร็จในพฤติกรรมที่ได้รับการฝึก (2) เด็กนำพฤติกรรมดังกล่าวไปใช้ในสถานการณ์อื่น (3) หลังจากการฝึก 4 สัปดาห์ เด็กทั้งหมดมีพฤติกรรม การยิ้มแบ่งปัน และการสัมผัสสูงขึ้น (4) ขณะที่เด็กเล่นอิสระอยู่ในสถานการณ์ที่กำหนด การอยู่หรือไม่อยู่ของผู้ดูแลเด็กมีอิทธิพลต่อเด็กทั้งหมดในด้านอัตราการนำพฤติกรรมที่ฝึกไปใช้

ฮาร์ด และคนอื่นๆ(นิตยา ชงัดเวช.2541:11; อ้างอิงจากHart ;etal.1968:87) ได้ศึกษาวิธีการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กอนุบาลแห่งหนึ่ง โดยใช้การเสริมแรงทางสังคม ผู้รับการทดลองเป็นเด็กหญิงอายุ 5 ขวบ ซึ่งแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว คือ ปากร้ายและใช้คำพูดสบประมาท(Verbal Insulting) ผู้วิจัยแก้ไขให้เขามีพฤติกรรมการเล่นกับเพื่อนเพิ่มขึ้น โดยครูให้ความสนใจอย่างใกล้ชิดพร้อมทั้งให้ของเล่นตามที่เขาต้องการด้วย เมื่อเขาเล่นร่วมกับเพื่อน ในขณะที่เดียวกันครูไม่ให้ความสนใจเมื่อเขาแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมก้าวร้าวลดลง และพฤติกรรมการเล่นกับเพื่อนเพิ่มมากขึ้น

สมคิด สกุลสถาปัตยกรรม(นิตยา ชงัดเวช.2541:25; อ้างอิงจาก สมคิด สกุลสถาปัตยกรรม.2526: 61-62) ศึกษาผลการเสริมแรงสองแบบที่มีต่อการฝึกแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ฝึกโดยได้รับการเสริมแรงทางสังคมด้วยวาจาและท่าทาง กลุ่มที่ 2 ฝึกโดยได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรหรือสิ่งของ และ กลุ่มที่ 3 ฝึกเพียงอย่างเดียวไม่ได้รับการเสริมแรง มีการฝึกการแก้ปัญหาทุกวัน วันละ 2 ชั่วโมง เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ติดต่อกัน ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ 1 มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่ากลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 นักเรียนกลุ่มที่ 2 มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่ากลุ่มที่ 3 นักเรียนหญิงที่ได้รับการ

เสริมแรงทางสังคมและที่ได้รับเบี่ยงบรรณกรรมมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนชาย นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่ไม่ได้รับการเสริมแรงในกลุ่มที่ 3 มีความสามารถในการแก้ปัญหาไม่แตกต่างกัน และมีปฏิริยาร่วมระหว่างการเสริมแรงและเพศในการแก้ปัญหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุญทัน ไกรเพชร (2531: 117) ได้ทำการศึกษาการทดลองปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินชั้นอนุบาล โดยใช้การเสริมแรงทางสังคมผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเสริมแรงทางสังคมกับพฤติกรรมที่เหมาะสม จะแสดงพฤติกรรมเหมาะสมเพิ่มขึ้น และเมื่อได้รับการเพิกเฉยต่อพฤติกรรมก้าวร้าวจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง

ศิริลักษณ์ รักษาทรัพย์(วันวิสา พงษ์ผล.2546:97;อ้างอิงจาก ศิริลักษณ์ รักษาทรัพย์.2534 : 19) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้หลักฟรีแมคกับการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนรักษาทรัพย์พิทยากร อำเภอภินนทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ที่มีความถี่ของพฤติกรรมตั้งใจเรียนวิชาคณิตศาสตร์ต่ำ จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 8 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการใช้หลักฟรีแมค และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการเสริมแรงทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 มีพฤติกรรมตั้งใจเรียนวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น ภายหลังการใช้หลักฟรีแมคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 มีพฤติกรรมตั้งใจเรียนวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น ภายหลังการเสริมแรงทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สัมฤทธิ์ แก้วพูลศรี (2534:81) ได้ทำการศึกษาถึงผลการใช้เสริมแรงทางบวกกับการปรับสินไหม ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดทับกฤชกลาง จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว จำนวน 14 คน ผลการวิจัยพบว่า การเสริมแรงทางบวกและการปรับสินไหม สามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุพล ชัดเชื้อ (2535:47-48) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเองและการปรับสินไหม ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเสมียนนารี กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มที่ใช้การควบคุมตนเอง 8 คน และกลุ่มที่ใช้การปรับสินไหมจำนวน 8 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ใช้การควบคุมตนเองจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่ากลุ่มที่ใช้การปรับสินไหม

นิตยา ชังดเวช (2541: 26-28) ศึกษาผลของการใช้กรณีตัวอย่าง ควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคม ที่มีต่อการดูแลตนเองของสตรีมีครรภ์แรกในระยะก่อนคลอด ที่มีการดูแลตนเองต่ำกว่า

เปอร์เซ็นต์ไทด์ที่ 25 จำนวน 14 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 7 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการใช้กรณีตัวอย่างควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคม ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับคำแนะนำตามปกติจากเจ้าหน้าที่ พบว่าสตรีมีครรภ์แรกที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่างควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคมมีการดูแลตนเองสูงกว่าสตรีมีครรภ์แรกที่ได้รับคำแนะนำตามปกติจากเจ้าหน้าที่

8. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต

8.1 ความหมายของการสังเกต

วีรพันธ์ วรรณรัตน์ (2532:38) ได้ให้ความหมายว่า การสังเกตเป็นวิธีการวัดผลอย่างหนึ่งที่ทำให้ได้คุณภาพเกี่ยวกับคุณลักษณะต่างๆ โดยอาศัยประสาทสัมผัสของผู้สังเกต จุดเด่นของการสังเกตก็คือ ทำให้ทราบพฤติกรรมที่แท้จริงตามธรรมชาติ ไม่ใช่พฤติกรรมประดิษฐ์ หรือพฤติกรรมทางอ้อมเหมือนกับการวัดด้วยแบบสอบถาม

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536:39) ให้ความหมายว่า การสังเกตเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาพฤติกรรม ตามหลักพฤติกรรมที่บุคคลแสดง กระทำ ตอบโต้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และจะต้องเป็นพฤติกรรมที่สามารถเห็นได้ นับได้ ได้ยินได้ และวัดได้ โดยใช้เครื่องมือหรือด้วยการใช้การสังเกต โดยอาศัยอวัยวะสัมผัสของผู้สังเกตโดยตรง

จากการให้ความหมายของการสังเกตดังกล่าวสรุปว่า การสังเกต หมายถึง การพิจารณาพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออก กระทำหรือโต้ตอบต่อสิ่งเร้าอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยพฤติกรรมที่สังเกตนั้นจะต้องเป็นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ นับได้ และวัดได้ โดยอาศัยการสังเกตโดยตรง

8.2 จุดมุ่งหมายของการสังเกต

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541:63) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสังเกตว่า การสังเกตพฤติกรรมนั้นจะทำให้ครูได้ข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) ของพฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลง

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536:28) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสังเกตได้นั้นไปวิเคราะห์ต่อไป เพื่อจะทราบว่าพฤติกรรมที่ต้องการปรับนั้นเปลี่ยนแปลงหรือไม่ หรือเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด

8.3 หลักการสังเกตพฤติกรรม

สมโภชน์ เขียมสุภาพิชิต (2541:63) กล่าวว่า ผู้สังเกตพฤติกรรมพึงยึดหลักดังต่อไปนี้

1. เลือกกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตให้เด่นชัด พฤติกรรมที่ควรเลือกละเลือกเพื่อทำการสังเกตนั้น ควรเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์มาตรฐานของห้องเรียน และครุคิดว่าพฤติกรรมนั้นมีผลกระทบต่อการเรียนรู้มากที่สุด และพฤติกรรมที่สังเกตควรเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยๆ เมื่อครุเลือกพฤติกรรมที่สังเกตได้แล้ว ครุต้องกำหนดพฤติกรรมให้ชัดเจน เพื่อที่ว่าไม่ว่าใครก็ตาม หากเข้าใจพฤติกรรมที่กำหนดไว้แล้วสามารถบอกได้ทันทีว่านักเรียนแสดงพฤติกรรมนั้นหรือไม่ เช่น พฤติกรรมการพูดคุยในห้องเรียน อาจกำหนดได้ดังนี้ คือ พฤติกรรมการพูดคุยหรือพฤติกรรมใดก็ตามที่นักเรียนส่งเสียงออกจากปากโดยไม่ได้รับอนุญาตจากครุ ครุหรือผู้สังเกตไม่ควรที่จะสังเกตหลายๆพฤติกรรมในเวลาเดียวกัน นอกจากมีประสบการณ์ในการสังเกตเป็นอย่างดีแล้วเพราะจะทำให้เกิดความสับสนได้

2. เลือกผู้สังเกตพฤติกรรม ผู้สังเกตพฤติกรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆคือ

2.1 นักเรียนสังเกตตนเอง คือ การให้ผู้ที่ได้รับการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมเอง

2.2 บุคคลอื่นเป็นผู้สังเกต ซึ่งอาจเป็นครุ เพื่อนครุ หรือเพื่อนนักเรียนด้วยการเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่รับการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม วิธีนี้ได้ข้อมูลที่ค่อนข้างใกล้เคียงความเป็นจริงมากกว่าวิธีแรก เพราะผู้สังเกตมีแนวโน้มในการลำเอียงน้อยกว่าผู้ที่รับการพัฒนางานสังเกตตนเอง อีกทั้งยังตรวจสอบความเที่ยงระหว่างผู้สังเกตได้โดยการใช้ผู้สังเกตมากกว่า 1 คนขึ้นไป สังเกตพฤติกรรมเดียวกันของคนๆเดียวกัน ซึ่งถ้าผู้สังเกตพฤติกรรมทั้ง 2 คน สังเกตได้ใกล้เคียงกันหรืออย่างน้อยที่สุด เห็นพ้องต้องกันไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ก็นับได้ว่าข้อมูลที่ได้มีความเที่ยงตรง

3. เลือกสถานที่ทำการสังเกตพฤติกรรม ในการเลือกสถานที่นั้นขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของครุว่าต้องการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนในสถานที่ใด อาจเป็นห้องเรียนในห้องสมุด หรือบ้านของนักเรียนก็ได้

4. เลือกเวลาทำการสังเกตพฤติกรรม การเลือกเวลาควรเลือกช่วงที่มีพฤติกรรมเกิดขึ้นบ่อยที่สุด และควรใช้วิธีสุ่มเวลา หมายความว่า ผู้สังเกตไม่ทำการสังเกตพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งในเวลาเดียวกันของวันเดียว แต่สุ่มสังเกตหลายๆเวลาของวันเดียวได้ เช่น ตอนเช้า บ่าย และตอนก่อนเลิกโรงเรียน เป็นต้น ช่วงการสังเกตในการสุ่มเวลานั้น ทำให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เนื่องจากว่าไม่มีพฤติกรรมใดที่เกิดขึ้นบ่อยในช่วงเวลาเดียวกันตลอดเวลา

5. เลือกบันทึกพฤติกรรมให้เหมาะสม แบบบันทึกกิจกรรมนั้นผู้ทำการสังเกตควรเป็นผู้สร้างขึ้นเอง โดยมุ่งสร้างให้สอดคล้องกับลักษณะของพฤติกรรมที่ศึกษา ดังนั้นจึงแบ่งวิธีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมไว้ดังนี้

5.1 การสังเกตพฤติกรรมแบบสุ่มเหตุการณ์(Event Sampling) เป็นการเลือกสังเกตเฉพาะพฤติกรรมที่ต้องการศึกษาในช่วงเวลาหนึ่งๆเท่านั้น โดยเน้นความถี่หรือจำนวนครั้งของพฤติกรรมที่ประสงค์จะศึกษาที่เกิดขึ้นในเวลาสังเกตนั้นๆ ส่วนพฤติกรรมอื่นๆที่เกิดในช่วงเวลาดังกล่าวไม่นำมาบันทึก

5.2 การสังเกตพฤติกรรมแบบสุ่มเวลา (Time Sampling) เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตแบ่งเวลาออกเป็นช่วงๆแล้วนับเฉพาะจำนวนช่วงเวลาที่เกิดพฤติกรรมพึงประสงค์ที่ต้องการศึกษา ส่วนเกณฑ์ในการนับช่วงเวลานั้นจะต้องกำหนดให้แน่นอน โดยจะต้องให้สอดคล้องกับลักษณะของพฤติกรรมที่ต้องการศึกษาและจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เช่น สังเกตพฤติกรรมช่วงเวลา 5 นาที ทุกๆ 6 นาที เป็นเวลา 1 ชั่วโมง สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนคนนั้นๆ ในช่วงเวลานั้นๆ

นอกจากนี้ การสังเกตแบบสุ่มเวลาสามารถสังเกตได้ครั้งละหลายๆคน โดยสลับช่วงเวลาครั้งละ 1 คน ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตสามารถแยกเป็นพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคน และการสังเกตแบบสุ่มเวลา สามารถสังเกตพฤติกรรมได้หลายประเภทพร้อมๆกัน โดยจำแนกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาเป็นพฤติกรรมใดบ้าง และเพื่อความสะดวกในการบันทึก ควรกำหนดรหัสของพฤติกรรมแต่ละประเภทด้วย หากประเภทของพฤติกรรมที่สังเกตและบันทึกมีหลายประเภท

8.4 หลักการบันทึกพฤติกรรม

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541:67-71) ได้กล่าวถึงหลักการบันทึกพฤติกรรมไว้ดังนี้

1. บันทึกความถี่ของพฤติกรรม หมายถึง การบันทึกจำนวนครั้งของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ เช่น การบันทึกจำนวนครั้งที่เด็กชายสมชายยกมือขึ้นเพื่อถามคำถาม และตอบคำถามในชั่วโมงคณิตศาสตร์ พฤติกรรมที่สามารถบันทึกความถี่ได้นั้นต้องเป็นพฤติกรรมที่ต่อเนื่องเวลาของการแสดงพฤติกรรมแต่ละครั้งใกล้กัน และต้องใช้เวลาบันทึกในแต่ละวัน การบันทึกความถี่นั้นเพียงแต่ทำรอยคะแนนจำนวนครั้งของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเท่านั้น

2. บันทึกช่วงเวลาของพฤติกรรม หมายถึง การบันทึกพฤติกรรมตามช่วงเวลาที่เกิดขึ้นซึ่งสามารถใช้บันทึกพฤติกรรมได้ทุกชนิด ไม่ว่าจะเกิดต่อเนื่องหรือไม่ต่อเนื่องก็ตาม โดยผู้ที่ทำการบันทึกต้องกำหนดเวลาบันทึกให้แน่นอน เช่น ต้องการบันทึกในการคุยในช่วงเวลา 30 นาที ในวิชาคณิตศาสตร์ก็แบ่งเวลา 30 นาที ออกเป็นช่วงเวลาสั้นๆเท่าๆกัน อาจเป็นเวลา 30 วินาที หรือ 20 วินาที ตามแต่ความต้องการ ส่วนการบันทึกพฤติกรรมก็พิจารณาดูว่าพฤติกรรมที่ต้องการบันทึกนั้น

เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นหรือไม่ ถ้าไม่เกิดให้ใส่ 0 ลงในช่วงเวลานั้นๆ แต่ถ้าหากพฤติกรรมที่ต้องการบันทึกนั้นเกิดขึ้นมากกว่า 1 ครั้งในช่วงเวลานั้นก็ตาม ให้นับเพียง 1 ครั้งเท่านั้น โดยเขียนเลข 1 ลงในช่วงเวลาที่เกิดขึ้น

3. บันทึกระยะเวลาของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น หมายถึง การบันทึกพฤติกรรมตามระยะเวลาของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่ใช้บันทึกพฤติกรรมที่มีความต่อเนื่องเป็นหลัก วิธีการบันทึกแบบนี้เพียงแต่ใช้บันทึกเวลา แล้วดูว่าพฤติกรรมนั้นใช้เวลาเกิดนานเท่าใด ทำจนหมดเวลา

ความเที่ยงของการสังเกต หมายถึง ความคงที่ของการสังเกต ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากการสังเกตซ้ำหรือการนำผลการสังเกตของผู้สังเกต 2 คนมาเทียบกัน

สูตรในการคำนวณ มีดังนี้ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์.2536:33)

$$\text{สัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง} = \frac{\text{จำนวนความถี่ของพฤติกรรมที่สังเกตได้น้อยกว่า}}{\text{จำนวนความถี่ของพฤติกรรมที่สังเกตได้มากกว่า}}$$

8.5 ประโยชน์ของการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์(2536:39) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสังเกตไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้สังเกตสามารถเลือกสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่พึงประสงค์จะศึกษาได้ถูกต้อง
2. ช่วยให้ผู้สังเกตสามารถเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์จะปรับและเป้าหมายของเวลาปรับพฤติกรรมนั้นๆ
3. ช่วยให้เราทราบทิศทางของพฤติกรรมที่พึงประสงค์จะปรับว่าเปลี่ยนแปลงหรือไม่ หรือเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด
4. ช่วยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมพื้นฐานที่ได้เปลี่ยนแปลงไปภายหลังการปรับพฤติกรรมแล้ว และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การสังเกตเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาตามหลักพฤติกรรม ลักษณะของพฤติกรรมที่สังเกตต้องเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกที่สามารถสังเกตเห็นได้ นับได้ และวัดได้ โดยอาศัยการผู้สังเกตโดยตรง และในการสังเกตพฤติกรรมผู้สังเกตต้องกำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตให้ชัดเจน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีดำเนินการทดลอง
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ซึ่งมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับพฤติกรรมก้าวร้าว

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาชาติ สภากาชาดไทย จำนวน 60 คน

ตอนที่ 2 การปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว เป็นวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาชาติ สภากาชาดไทย จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาชาติ สภากาชาดไทย ที่มีคะแนนจากการทำแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป จำนวน 15 คน จากนั้นสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) จำนวน 8 คน จากผู้สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ ดังนี้

- 1.) แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว
  - ตอนที่ 1 แบบสอบถามบุคลิกภาพ
  - ตอนที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว
  - ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน
  - ตอนที่ 4 แบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม
- 2.) แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว
- 3.) แบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว
- 4.) แบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว
- 5.) โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1.) แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

ตัวอย่างของแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เมื่ออ่านข้อความแล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง.....ให้ตรงกับความเป็นจริง

- 1.) เพศ ชาย หญิง
- 2.) ระดับชั้นเรียน.....

ตอนที่ 1 แบบสอบถามบุคลิกภาพ

- 1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแบบ A และ B ของเจนกินส์ (Jenkins Activity Survey: JAS) และนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามบุคลิกภาพ
- 1.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือจากตำราและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ จำนวน 20 ข้อ
- 1.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามบุคลิกภาพ ที่สร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ มาให้ประธานและกรรมการควบคุมการทำปริญญาโทได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ และอาจารย์ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง ตรวจสอบความถูกต้อง
- 1.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามบุคลิกภาพที่ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขแล้ว นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์เวณิ กวีทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และอาจารย์ดร. สกล

วรเจริญศรี ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) พิจารณาข้อความในแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตาม ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยข้อคำถามทั้งหมดผ่านเกณฑ์จำนวน 20 ข้อ ผ่านเกณฑ์โดยมีค่าดัชนี ความสอดคล้องทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.7 – 1.0

1.5 นำแบบสอบถามบุคลิกภาพที่ผ่านเกณฑ์ทั้ง 20 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวิจิตรวิทยา สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยข้อคำถามทั้งหมดได้นำมาวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อ โดยการหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้วิธีคำนวณค่าสถิติทดสอบที (t - test) ด้วยเทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ในการแบ่งเป็นกลุ่มสูง – กลุ่มต่ำ แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (t) ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (t) ตั้งแต่ 3.022 – 6.538 โดยมีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้น 20 ข้อ (ดังตาราง 18) หลังจากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8012

1.6 นำแบบสอบถามบุคลิกภาพ ที่ได้หาค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นจำนวน 20 ข้อ แล้วนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน กำหนดการให้คะแนนดังนี้

ข้อความ	จริงน้อยที่สุด	จริงน้อย	จริงปานกลาง	จริงมาก	จริงมากที่สุด
ข้อความทางบวก	1	2	3	4	5
ข้อความทางลบ	5	4	3	2	1

เกณฑ์ในการแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินความหมายในการวิจัยแปลผล ดังนี้

ผู้ที่ได้คะแนน 51 – 100 หมายถึง มีบุคลิกภาพแบบ A

ผู้ที่ได้คะแนน 20 – 50 หมายถึง มีบุคลิกภาพแบบ B

ตัวอย่าง แบบสอบถามบุคลิกภาพ

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
0	เมื่อข้าพเจ้ามีนัด ข้าพเจ้าชอบไปถึงที่นัดหมายก่อนเวลาที่กำหนด					
00	ข้าพเจ้ารู้สึกโมโห ถ้ามีคนมาขัดจังหวะ ในขณะที่ข้าพเจ้าทำสิ่งที่ตั้งใจไว้					

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว

2.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือจากตำราและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ จำนวน 36 ข้อ

2.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว ที่สร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 36 ข้อ มาให้ประธานและกรรมการควบคุมการทำปริญญาโทได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ และอาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ตรวจสอบความถูกต้อง

2.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว ที่ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขแล้ว นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ เจริญ กิริทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และอาจารย์ ดร. สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) พิจารณาข้อความในแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยข้อคำถามทั้งหมดผ่านเกณฑ์จำนวน 36 ข้อ ผ่านเกณฑ์โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่จับขอบอยู่ระหว่าง 0.7 – 1.0

2.5 นำแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว ที่ผ่านเกณฑ์ทั้ง 36 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวิจิตรวิทยา สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยข้อคำถามทั้งหมดได้นำมาวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อ โดยการหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้วิธีคำนวณค่าสถิติทดสอบที (t - test) ด้วยเทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ในการแบ่งเป็นกลุ่มสูง – กลุ่มต่ำ แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (t) ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (t) ตั้งแต่ 2.295 - 9.549 โดยมีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้น 30 ข้อ (ดังตาราง 19) หลังจากนั้นนำมาหาค่าความ

เชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8422

2.6 นำแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว ที่ได้หาค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นจำนวน 30 ข้อ แล้วนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน กำหนดการให้คะแนนดังนี้

ข้อความ	จริงน้อยที่สุด	จริงน้อย	จริงปานกลาง	จริงมาก	จริงมากที่สุด
ข้อความทางบวก	1	2	3	4	5
ข้อความทางลบ	5	4	3	2	1

เกณฑ์ในการแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินความหมายในการวิจัยแปลผล ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ

ตัวอย่าง แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
0	สมาชิกในครอบครัวยอมรับฟังความคิดเห็นของข้าพเจ้าเสมอ					
00	ข้าพเจ้าไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัวบ่อยนัก					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน

3.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อน

3.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือจากตำราและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ จำนวน 26 ข้อ

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน ที่สร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 26 ข้อ มาให้ประธานและกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์

ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ และอาจารย์ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ตรวจสอบความถูกต้อง

3.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน ที่ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์เวณี กรีทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และอาจารย์ดร. สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) พิจารณาข้อความในแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยข้อคำถามทั้งหมดผ่านเกณฑ์จำนวน 26 ข้อ ผ่านเกณฑ์โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.7 – 1.0

3.5 นำแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน ที่ผ่านเกณฑ์ทั้ง 26 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวิจิตรวิทยา สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยข้อคำถามทั้งหมดได้นำมาวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อ โดยการหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้วิธีคำนวณค่าสถิติทดสอบที (t - test) ด้วยเทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ในการแบ่งเป็นกลุ่มสูง – กลุ่มต่ำ แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (t) ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (t) ตั้งแต่ 3.450 – 7.715 โดยมีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้น 25 ข้อ (ดังตาราง 20) หลังจากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8764

3.6 นำแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว ที่ได้หาค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นจำนวน 25 ข้อ แล้วนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน กำหนดการให้คะแนนดังนี้

ข้อความ	จริงน้อยที่สุด	จริงน้อย	จริงปานกลาง	จริงมาก	จริงมากที่สุด
ข้อความทางบวก	1	2	3	4	5
ข้อความทางลบ	5	4	3	2	1

เกณฑ์ในการแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินความหมายในการวิจัยแปลผล ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ

ตัวอย่าง แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
0	เมื่อเพื่อนเกิดปัญหาข้าพเจ้าจะอยู่เคียงข้างและให้กำลังใจเสมอ					
00	ข้าพเจ้าชอบอยู่คนเดียวตามลำพังไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับเพื่อนในห้อง					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม

4.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม

4.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือจากตำราและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ จำนวน 24 ข้อ

4.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมที่สร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ มาให้ประธานและกรรมการควบคุมการทำปริญญาานิพนธ์ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ และอาจารย์ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ตรวจสอบความถูกต้อง

4.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม ที่ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ เวนนี่ กรีทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และอาจารย์ดร. สกกล วรเจริญศรี ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) พิจารณาข้อความในแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยข้อคำถามทั้งหมดผ่านเกณฑ์จำนวน 24 ข้อ ผ่านเกณฑ์โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.7 – 1.0

4.5 นำแบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม ที่ผ่านเกณฑ์ทั้ง 24 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวิจิตรวิทยา สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยข้อคำถามทั้งหมดได้นำมาวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อ โดยการหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้วิธีคำนวณค่าสถิติทดสอบที (t - test) ด้วยเทคนิค 25 เปอร์เซ็นต์ ในการแบ่งเป็นกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ แล้ว

คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (t) ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (t) ตั้งแต่ 2.771 – 9.659 โดยมีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้น 20 ข้อ (ดังตาราง 21) หลังจากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8519

4.6 นำแบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม ที่ได้หาค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นจำนวน 20 ข้อ แล้วนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน กำหนดการให้คะแนนดังนี้

ข้อความ	จริงน้อยที่สุด	จริงน้อย	จริงปานกลาง	จริงมาก	จริงมากที่สุด
ข้อความทางบวก	1	2	3	4	5
ข้อความทางลบ	5	4	3	2	1

เกณฑ์ในการแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินความหมายในการวิจัยแปลผล ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 หมายถึง พฤติกรรมเกิดจากอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมอยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 หมายถึง พฤติกรรมเกิดจากอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 หมายถึง พฤติกรรมเกิดจากอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมอยู่ในระดับต่ำ

ตัวอย่าง แบบสอบถามตัวแบบทางสังคม

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
0	ข้าพเจ้ามักแสดงพฤติกรรมตามแบบอย่างบุคคลที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือ					
00	เมื่อข้าพเจ้าอ่านหนังสือการ์ตูนที่มีคำพูดล้อเลียนข้าพเจ้าใช้คำพูดตามตัวละครในการ์ตูนนั้น					

2.) แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว

2.2 ผู้วิจัยศึกษาแบบหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือจากตำราและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ จำนวน 30 ข้อ

2.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าวที่สร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ มาให้ประธานและกรรมการควบคุมการทำปริญญาโทได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ และอาจารย์ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ตรวจสอบความถูกต้อง

2.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว ที่ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขแล้ว นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ เจริญ กวีทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) พิจารณาข้อความในแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยข้อคำถามทั้งหมดผ่านเกณฑ์จำนวน 30 ข้อ ผ่านเกณฑ์โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.7 – 1.0

2.5 นำแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว ที่ผ่านเกณฑ์ทั้ง 30 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวิจิตรวิทยา สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยข้อคำถามทั้งหมดได้นำมาวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อ โดยการหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้วิธีคำนวณค่าสถิติทดสอบที (t - test) ด้วยเทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ในการแบ่งเป็นกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (t) ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (t) ตั้งแต่ 2.525 – 14.462 โดยมีข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้น 30 ข้อ (ดังตาราง 22) หลังจากนั้นนำมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9477

2.6 นำแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว ที่ได้หาค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่น จำนวน 30 ข้อ แล้วนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน กำหนดการให้คะแนนดังนี้

ข้อความ	จริงน้อยที่สุด	จริงน้อย	จริงปานกลาง	จริงมาก	จริงมากที่สุด
ข้อความทางบวก	1	2	3	4	5
ข้อความทางลบ	5	4	3	2	1

เกณฑ์ในการแปลความหมาย

ใช้เกณฑ์การประเมินความหมายในการวิจัยแปลผล ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 หมายถึง มีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 หมายถึง มีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 หมายถึง มีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับน้อย

ตัวอย่าง แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว

ข้อที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
0	ข้าพเจ้ามักพุดชมขู่เพื่อให้เพื่อนยอมทำตามในสิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการ					
00	หากเพื่อนทำให้ข้าพเจ้าโกรธ ข้าพเจ้าจะเดินเลี้ยวออกมาเพื่อมาระงับอารมณ์ก่อน					

3.) แบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว

3.2 ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว

3.3 ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว โดยใช้แนวคิดที่ได้จากข้อ 3.1 และ 3.2

3.4 ผู้วิจัยนำแบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว ที่สร้างขึ้นมาให้ประธาน และกรรมการควบคุม

การทำปริญญาโท ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ และอาจารย์ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ตรวจสอบความถูกต้อง

3.5 ผู้วิจัยนำแบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว ที่ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านคือ รองศาสตราจารย์ เวนนี่ กิริทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยตรวจสอบให้มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ

3.6 ผู้วิจัยนำแบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวิจิตรวิทยา สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มทดลอง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

ตัวอย่าง แบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว

พฤติกรรมก้าวร้าว	พฤติกรรมที่วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงแสดงออก	ความถี่ของพฤติกรรม			
		บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่แสดงพฤติกรรม
ด้านภาษา ท่าทาง Body Language	การแสดงสีหน้าบึ้งตึง				
	ผลึก				
	ชกต่อย				
	ขว้างปาสิ่งของ				
	อื่นๆ (ระบุ)				
ด้านภาษา ถ้อยคำ Verbal Language	พูดล้อเลียน				
	พูดโต้เถียงด้วยความ เกรี้ยวกราด				
	พูดหยาบคาย				
	พูดข่มขู่				
	พูดเยาะเย้ย				
	พูดประชดประชัน				
	อื่นๆ (ระบุ)				
รวม					

4.) แบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต และการบันทึกการสังเกต

4.2 ผู้วิจัยสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว โดยใช้แนวคิดที่ได้จากข้อ 4.1

4.3 ผู้วิจัยนำแบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวที่สร้างขึ้น มาให้ประธานและกรรมการควบคุมการทำปริญญาโท ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ และอาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ตรวจสอบความถูกต้อง

4.4 ผู้วิจัยนำแบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว ที่ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ เจริญ กวีทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และอาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยตรวจสอบให้มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ

4.5 ผู้วิจัยนำแบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวิจิตรวิทยา สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มทดลอง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม

1. ผู้วิจัยขอความร่วมมืออาจารย์แนะแนวของโรงเรียนวิจิตรวิทยา เป็นผู้ช่วยวิจัย 1 คน

2. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการวิจัย ศึกษา นิยามศัพท์เฉพาะของพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง และแบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว เพื่อให้เข้าใจตรงกัน และสังเกตได้ถูกต้อง โดยหาดัชนีความเชื่อมั่นในการสังเกตให้มีค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องระหว่างผู้สังเกต 2 คน ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป

3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเกตแบบสุ่มเหตุการณ์ (Event Sampling) โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที แบ่งช่วงเวลาการสังเกตออกเป็น 5 ช่วง ๆ ละ 10 นาที โดยจะทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนการทดลอง 2 สัปดาห์ ขณะทำการทดลอง 6 สัปดาห์ และหลังการทดลอง 2 สัปดาห์

4. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย สังเกตและบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว โดยอยู่ร่วมในชั้นเรียนและอยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นพฤติกรรม แล้วได้ยินเสียงชัดเจน โดยไม่รบกวนการเรียนการสอนหรือให้ความสนใจผู้เข้ารับการทดลองคนใดคนหนึ่งมากเป็นพิเศษ และไม่ให้เห็นแบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว

ดัชนีความเชื่อมั่นของการสังเกต

ดัชนีความเชื่อมั่นของการสังเกตหาได้จากสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องระหว่างผู้สังเกต 2 คน มีค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป การสังเกตจึงจะมีความเชื่อถือได้ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2536 : 33) ซึ่งมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$\text{สัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง} = \frac{\text{จำนวนความถี่ของพฤติกรรมที่สังเกตได้น้อยกว่า}}{\text{จำนวนความถี่ของพฤติกรรมที่สังเกตได้มากกว่า}}$$

ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง เพื่อหาความเชื่อมั่นของการสังเกตทั้ง 3 ระยะ ซึ่งจะต้องได้ค่าความเชื่อมั่นของการสังเกต ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป

5.) โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

5.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรม โดยใช้การปรับพฤติกรรม เพื่อให้มีความก้าวร้าวลดลง โดยกำหนดเนื้อหาและขั้นตอนการปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการวิจัย

5.2 สร้างโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะและจุดมุ่งหมายของกิจกรรมที่ใช้ในแต่ละครั้ง แล้วนำไปให้ประธานและกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ และอาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์เวณี กীরทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และอาจารย์ดร.สกล วรเจริญศรี ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย กิจกรรม เนื้อหาและวิธีดำเนินการ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

5.3 นำโปรแกรมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียน ที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวิจิตรวิทยา สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 คน เพื่อดูความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการและเวลาที่ใช้ในการทดลอง แล้วนำมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้ในการทดลอง

5.4 โปรแกรมที่ใช้ในการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดลอง 12 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในทุกวันอังคารและวันศุกร์ ตั้งแต่วันที่ 21 กรกฎาคม - 28 สิงหาคม พ.ศ.2552 โดยแต่ละครั้งมีกิจกรรมดังนี้

ตาราง 1 การเข้าโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

สัปดาห์ที่	วัน/เดือน/ปี	สิ่งที่พัฒนา
1	21 กรกฎาคม พ.ศ. 2552	การสร้างสัมพันธภาพ และทำความเข้าใจโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
2	24 กรกฎาคม พ.ศ. 2552	ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว
3	28 กรกฎาคม พ.ศ. 2552	การคิดทบทวนสาเหตุความก้าวร้าวของตนเอง
4	31 กรกฎาคม พ.ศ. 2552	การลดพฤติกรรมแสดงสีหน้าบึ้งตึงของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
5	4 สิงหาคม พ.ศ. 2552	การลดพฤติกรรมชกต่อยของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
6	7 สิงหาคม พ.ศ. 2552	การลดพฤติกรรมผลักของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
7	11 สิงหาคม พ.ศ. 2552	การลดพฤติกรรมขว้างปาสิ่งของ และการพูดล้อเลียนของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
8	14 สิงหาคม พ.ศ. 2552	การลดพฤติกรรมพูดโต้เถียงของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
9	18 สิงหาคม พ.ศ. 2552	การลดพฤติกรรมพูดคำหยาบคายของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
10	21 สิงหาคม พ.ศ. 2552	การลดพฤติกรรมพูดประชดประชันของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
11	25 สิงหาคม พ.ศ. 2552	การลดพฤติกรรมพูดเยาะเย้ยของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
12	28 สิงหาคม พ.ศ. 2552	การเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

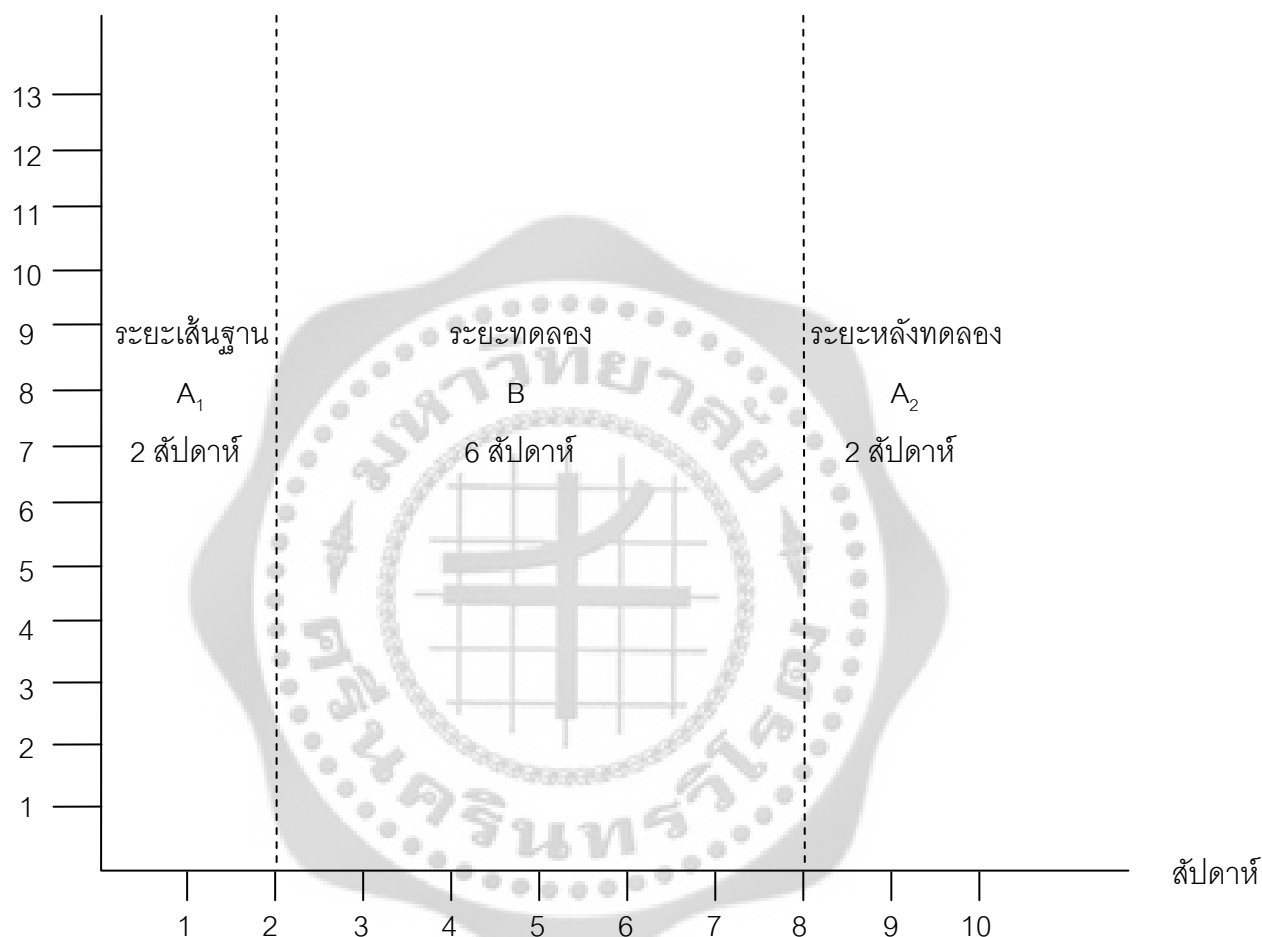
การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอสาอากาศ สภาอากาศไทย เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จากผู้อำนวยการสภาอากาศไทย
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยนำผลตอบแบบสอบถามมารวบรวมตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

วิธีการดำเนินการทดลอง

การทดลองนี้เป็นการทดลองแบบสลับกลับ ABA (ABA Reversal Design) โดยผู้วิจัยแบ่งการทดลองเป็น 3 ระยะ ดังนี้

จำนวนของพฤติกรรมก้าวร้าว

ภาพประกอบ 7 แผนภาพแสดงระยะต่างๆ ของการทดลอง

1. ระยะเส้นฐานพฤติกรรม (A₁) สัปดาห์ที่ 1-2 วันที่ 3-14 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวตามธรรมชาติของกลุ่มทดลอง ในชั่วโมงเรียนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี และวิชาพลศึกษา โดยใช้การสังเกตแบบสุ่มเหตุการณ์ เมื่อหมดเวลาแต่ละครั้งแล้ว ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวมาหาค่าสัมฤทธิ์ความสอดคล้องของการสังเกตของกลุ่มทดลองได้ 0.92

2. ระยะทดลอง (B) สัปดาห์ที่ 3-8 วันที่ 21 กรกฎาคม-28 สิงหาคม พ.ศ.2552 รวม 6 สัปดาห์ โดยมีรายละเอียดการทดลองดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวกับกลุ่มทดลอง สัปดาห์ละ 2 ครั้งๆ ละ 50 นาที รวม 12 ครั้ง ในวันอังคารและวันศุกร์ ตั้งแต่วันที่ 21 กรกฎาคม-28 สิงหาคม พ.ศ. 2552 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลอง โดยใช้การสังเกตแบบสุ่ม เหตุการณ์ เมื่อหมดเวลาแต่ละครั้งแล้ว ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวมาหาค่าสัมฤทธิ์ความสอดคล้องของการสังเกตของกลุ่มทดลองได้ 0.93

3. ระยะเวลาหลังการทดลอง (A_2) สัปดาห์ที่ 9-10 วันที่ 1-11 กันยายน พ.ศ. 2552 เพื่อดูผลของการทดลองที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ในระยะนี้ไม่มีการใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว แต่ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลอง ในช่วงโมงเรียนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี และวิชาพลศึกษา ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวมาหาค่าสัมฤทธิ์ความสอดคล้องของการสังเกตของกลุ่มทดลองได้ 0.95

หลังการทดลองผู้วิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ก่อนทดลองและหลังทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest Design

ตาราง 2 แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest Posttest Design

กลุ่มตัวอย่าง	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
RE	T_1	X	T_2

ความหมายของสัญลักษณ์

RE = กลุ่มตัวอย่าง

T_1 = การทดสอบก่อนทดลองใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

X = โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

T_2 = การทดสอบหลังทดลองใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้วิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) ของแบบสอบถาม โดยใช้เทคนิค t-test 25 เปอร์เซนต์กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 เปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตาม บุคลิกภาพ สัมพันธภาพ ในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม โดยใช้สถิติการทดสอบค่า t - test และ F - test แบบ (One Way Analysis of variance)

3.2 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent Samples)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา F - distribution
ΣD	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างจากการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง
ΣD^2	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างจากการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง แต่ละตัวยกกำลังสอง
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาสากล สภาการศึกษาไทย จำแนกตามเกณฑ์

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ที่จำแนกตามบุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม

2.1 ข้อมูลพื้นฐานของ บุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม

2.2 การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ที่จำแนกตามบุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาสากล สภาการศึกษาไทย จำแนกตามเกณฑ์

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาสากล สภาการศึกษาไทย จำแนกตามเกณฑ์ (n = 60)

ตัวแปรที่ศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับพฤติกรรมก้าวร้าว
พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง			
1. ด้านภาษาท่าทาง	2.95	0.758	ปานกลาง
2. ด้านภาษาถ้อยคำ	2.99	0.765	ปานกลาง
พฤติกรรมก้าวร้าวโดยรวม	2.97	0.761	ปานกลาง

จากตาราง 3 พบว่า วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาสากล สภาการศึกษาไทย มีพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งโดยรวม และ รายด้าน คือ ด้านภาษาท่าทาง และด้านภาษาถ้อยคำ อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ที่จำแนกตามบุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม

2.1 ข้อมูลพื้นฐานของ บุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาสากล สภาการศึกษาไทย จำแนกตาม บุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม (n = 60)

ตัวแปรที่ศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. บุคลิกภาพ	64.88	9.422	แบบเอ
2. สัมพันธภาพในครอบครัว	3.27	0.573	ปานกลาง
3. สัมพันธภาพกับเพื่อน	3.24	0.502	ปานกลาง
4. อิทธิพลของตัวแบบทางสังคม	3.20	0.577	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่า วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาสากล สภาการศึกษาไทย ส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพเป็นแบบเอ ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง

2.2 การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ที่จำแนกตามบุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

ตาราง 5 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตาม บุคลิกภาพ (n = 60)

พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง	บุคลิกภาพ	$\bar{X}$	S.D.	t
พฤติกรรมก้าวร้าว	แบบ A	1.98	0.700	2.046*
	แบบ B	1.25	0.500	

* p < .05

จากตาราง 5 พบว่า วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีบุคลิกภาพแบบ A และ บุคลิกภาพแบบ B มีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 6 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตาม สัมพันธภาพในครอบครัว (n = 60)

พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง	แหล่งของ ความแปรปรวน	df	SS	MS	F
พฤติกรรมก้าวร้าว	ระหว่างกลุ่ม	2	3.247	1.623	3.493*
	ภายในกลุ่ม	57	26.487	0.465	
	รวม	59	29.733		

* p < .05

จากตาราง 6 พบว่า วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้นจึงทำการทดสอบต่อด้วยค่าสถิติ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมก้าวร้าว โดยผลการทดสอบเป็นดังตาราง 7

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมก้าวร้าวจำแนกตามสัมพันธภาพในครอบครัวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเป็นรายคู่

พฤติกรรมก้าวร้าว	สัมพันธภาพในครอบครัว			
	$\bar{X}$	ต่ำ	ปานกลาง	สูง
		1.60	1.81	2.28
	ต่ำ	1.60	-	0.68
	ปานกลาง	1.81	-	0.47*
	สูง	2.28	-	-

* $p < .05$

จากตาราง 7 พบว่า วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงกว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 8 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตามสัมพันธภาพกับเพื่อน ($n = 60$)

พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง	แหล่งของความแปรปรวน	df	SS	MS	F
พฤติกรรมก้าวร้าว	ระหว่างกลุ่ม	2	5.457	2.728	6.406**
	ภายในกลุ่ม	57	24.277	0.426	
	รวม	59	29.733		

** $p < .01$

จากตาราง 8 พบว่า วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดังนั้นจึงทำการทดสอบต่อด้วยค่าสถิติ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ระหว่างสัมพันธภาพกับเพื่อนต่อพฤติกรรมก้าวร้าว โดยผลการทดสอบเป็นดังตาราง 9

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมก้าวร้าวจำแนกตามสัมพันธภาพกับเพื่อนของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเป็นรายคู่

พฤติกรรมก้าวร้าว	สัมพันธภาพกับเพื่อน			
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
	$\bar{X}$	1.62	1.84	2.32
ต่ำ	1.62	-	0.72**	1.43**
ปานกลาง	1.84	-	-	0.78**
สูง	2.32	-	-	-

** p < .01

จากตาราง 9 พบว่า วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนอยู่ในระดับสูงจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวต่ำกว่าวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสัมพันธภาพอยู่ในระดับปานกลางและต่ำ และพบว่าวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง มีพฤติกรรมก้าวร้าวต่ำกว่าวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนอยู่ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 10 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตามอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม (n = 60)

พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง	แหล่งของความแปรปรวน	df	SS	MS	F
พฤติกรรมก้าวร้าว	ระหว่างกลุ่ม	2	7.720	3.860	9.995**
	ภายในกลุ่ม	57	22.013	0.386	
	รวม	59	29.733		

** p < .01

จากตาราง 10 พบว่า วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดังนั้นจึงทำการทดสอบด้วยค่าสถิติ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ระหว่างอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมกับพฤติกรรมก้าวร้าว โดยผลการทดสอบเป็นดังตาราง 11

ตาราง 11 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมก้าวร้าวจำแนกตามอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเป็นรายคู่

อิทธิพลของตัวแบบทางสังคม	พฤติกรรมก้าวร้าว			
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
ต่ำ	2.43	0.01	0.87*	
ปานกลาง	3.19	-	0.87**	
สูง	3.94	-	-	

* p < .05 , ** p < .01

จากตาราง 12 พบว่า วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมอยู่ในระดับต่ำ มีพฤติกรรมก้าวร้าวต่ำกว่าวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมอยู่ในระดับสูง อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมอยู่ในระดับปานกลางมีพฤติกรรมก้าวร้าวต่ำกว่าวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

โดยผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มทดลอง ที่ได้เข้าร่วมโปรแกรม ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ดังแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 13 ตาราง 12 เปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ($n = 8$)

พฤติกรรมก้าวร้าว ของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง	กลุ่มทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	T
1. ด้านภาษาท่าทาง	ก่อนทดลอง	16.63	1.153	33	1089	6.352**
	หลังทดลอง	12.50	1.885			
2. ด้านภาษาถ้อยคำ	ก่อนทดลอง	22.75	2.720	36	1296	9.489**
	หลังทดลอง	18.25	2.226			
พฤติกรรมก้าวร้าวโดยรวม ของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง	ก่อนทดลอง	39.38	3.204	69	4761	17.328**
	หลังทดลอง	30.75	3.150			

** $p < .01$

จากตาราง 12 หลังจากการเข้าโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว พบว่าวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งโดยรวม และ รายด้าน คือ ด้านภาษาท่าทาง และด้านภาษาถ้อยคำลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตาม บุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ก่อนและหลังเข้าร่วมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

สมมติฐานของการวิจัย

1. วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีบุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อนและอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมต่างกัน มีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน
2. หลังจากได้เข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ซึ่งมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับพฤติกรรมก้าวร้าว

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาชาติ สภาการศึกษาไทย จำนวน 60 คน

ตอนที่ 2 การปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว เป็นวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาชาติ สภาการศึกษาไทย จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นในกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาสากล สภาการศึกษาไทย ที่มีคะแนนจากการทำแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป จำนวน 15 คน จากนั้นสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) จำนวน 8 คน จากผู้สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย

- 1.) แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว
  - ตอนที่ 1 แบบสอบถามบุคลิกภาพ
  - ตอนที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว
  - ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน
  - ตอนที่ 4 แบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม
- 2.) แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว
- 3.) แบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว
- 4.) แบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว
- 5.) โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาสากล สภาการศึกษาไทย เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จากผู้อำนวยการสภาการศึกษาไทย
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยนำผลตอบแบบสอบถามมารวบรวมตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

วิธีการดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้เป็นการทดลองแบบสลับกลับ ABA (ABA Reversal Design) โดยผู้วิจัยแบ่งการทดลองเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะเสถียรฐานพฤติกรรม (A_1) สัปดาห์ที่ 1-2 วันที่ 3-14 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวตามธรรมชาติของกลุ่มทดลองในช่วงโมงเรียนวิชาแนะแนวและพลศึกษา โดยใช้การสังเกตแบบสุ่มเหตุการณ์ เมื่อหมดเวลาแต่ละครั้งแล้ว ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวมาหาค่าสัมฤทธิ์ความสอดคล้องของการสังเกตของกลุ่มทดลองได้ 0.92

2. ระยะทดลอง(B) สัปดาห์ที่ 3-8 วันที่ 21 กรกฎาคม-28 สิงหาคม พ.ศ. 2552 รวม 6 สัปดาห์ โดยมีรายละเอียดการทดลองดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวกับกลุ่มทดลอง สัปดาห์ละ 2 ครั้งๆ ละ 50 นาที รวม 12 ครั้ง ในวันอังคารและวันศุกร์ ตั้งแต่วันที่ 21 กรกฎาคม-28 สิงหาคม พ.ศ. 2552 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลองโดยใช้การสังเกตแบบสุ่มเหตุการณ์ เมื่อหมดเวลาแต่ละครั้งแล้ว ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวมาหาค่าสัมฤทธิ์ความสอดคล้องของการสังเกตของกลุ่มทดลองได้ 0.93

3. ระยะหลังการทดลอง (A_2) สัปดาห์ที่ 9-10 วันที่ 1-11 กันยายน พ.ศ. 2552 เพื่อดูผลของการทดลองที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นในกลุ่มเสี่ยง ในระยะนี้ไม่มีการใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว แต่ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลองในช่วงโมงเรียนวิชาแนะแนวและพลศึกษา ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวมาหาค่าสัมฤทธิ์ความสอดคล้องของการสังเกตของกลุ่มทดลองได้ 0.95

หลังการทดลองผู้วิจัยนำผลการบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นในกลุ่มเสี่ยง ก่อนทดลองและหลังทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยการคำนวณหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

ส่วนที่ 2 การสร้างแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นในกลุ่มเสี่ยง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เครื่องมือเป็นรายข้อ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้ t- test แบบเทคนิค 25% ของกลุ่มที่ได้คะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวมาก และกลุ่มที่ได้คะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวน้อย

3. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว โดยวิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient)

4. การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตามบุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม

ส่วนที่ 3 การสร้างโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว โดยเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

สรุปผลการวิจัย

1. วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอสาการศึกษา สภาการศึกษาไทย มีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตาม บุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม พบว่า

2.1 วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว หลังการทดลอง มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอสาการศึกษา สภาการศึกษาไทย ปรากฏผลดังนี้

1. วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอสาการศึกษา

สภากาชาดไทย มีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าในการทำแบบสอบถามวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวด้วยตนเองซึ่งทำให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงสามารถตอบแบบเข้าข้างตนเองได้ สอดคล้องกับแนวคิดของฟรอยด์ (Freud.1939 อ้างอิงจาก บัณฑอง สว่างไสวกุล.2545:87) ที่กล่าวไว้ว่ากลไกป้องกันตน (Defense Mechanism) เป็นเครื่องมือในการบิดเบือนหรือหนีจากความจริงที่สร้างความไม่สบายใจหรือทุกข์ใจ ซึ่งในกรณีของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่ตอบแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวนี้ จัดเป็นกลไกป้องกันตนประเภทถอยหนี (Escape techniques) โดยใช้วิธีการหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) คือ การปรับตัวเพื่อหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง โดยให้คำอธิบายที่เป็นที่ยอมรับสำหรับคนอื่น

วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่ผู้วิจัยศึกษานั้นเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-มัธยมศึกษาปีที่ 2 (มีอายุอยู่ระหว่าง 11-15 ปี) ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และพฤติกรรม เมื่อใดก็ตามที่มีสิ่งเร้ามากระตุ้นหรือเกิดความคับข้องใจ ไม่พอใจก็จะแสดงออกมาอย่างไม่ยั้งคิด ตามใจตนเอง ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นจะมีลักษณะของความก้าวร้าว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของเบอร์โควิทซ์ (Berkowitz.1964:137-142) ซึ่งมีรากฐานความเชื่อที่ว่า ความก้าวร้าวเกิดจากความคับข้องใจ แต่การแสดงออกจะมากหรือน้อยหรือไม่แสดงออกเลยนั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์กระตุ้นที่ทำให้เกิดความก้าวร้าว ซึ่งสอดคล้องกับ ดอลลาร์ดและคนอื่นๆ (หรรษา แก้วพูลปกรณ์. 2541 : 8 ; อ้างอิงจาก Dollard ; et al. 1939) ได้นำแนวความคิดของฟรอยด์มาเป็นพื้นฐานของการศึกษาเรื่องความก้าวร้าว โดยตั้งสมมติฐานว่า ความก้าวร้าว มีความสัมพันธ์กับความคับข้องใจ พื้นฐานของแนวความคิด คือความก้าวร้าวเป็นผลจากความคับข้องใจ โดยความคับข้องใจ จะก่อให้เกิดแรงผลักดัน (drive) นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ตีอวด ชัดขึ้น เป็นต้น

2. การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จำแนกตาม บุคลิกภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน และอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม พบว่า

2.1 วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีบุคลิกภาพแบบเอ จะทำอะไรด้วยความรีบร้อน ชอบแข่งกับเวลาเป็นคนชอบแข่งขัน และทำอะไรด้วยความกระตือรือร้น จึงทำให้มีการแสดงออกถึงพฤติกรรมไปในทางก้าวร้าวสูงกว่าวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีบุคลิกภาพแบบบี เพราะวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีบุคลิกภาพแบบบี จะใจเย็น ไม่รีบร้อน ชอบใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ค่อยชอบทำงานในเวลาที่ต้องเร่งรีบ ในที่นี้ผู้วิจัยได้ศึกษาบุคลิกภาพโดยแบ่งออกเป็น บุคลิกภาพแบบเอ และบุคลิกภาพแบบบี แสดงถึงบุคลิกภาพที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าบุคลิกภาพ ส่งผลให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน สอดคล้องกับ ฟรีดแมน และโรสแมน

(อาจารย์ ช่างประดับ.2550: 40; อ้างอิงจาก Friedman;& Roesman. 1974 : 164) ได้สรุปลักษณะของบุคลิกภาพแบบเอ และบุคลิกภาพแบบบี ไว้ดังนี้ บุคลิกภาพแบบเอ (Type A Behavior Pattern Personality) หมายถึง บุคลิกภาพ เร่งรีบ ชอบแข่งขันและก้าวร้าว ชอบทำงานให้ได้มากๆ ในเวลาน้อย มีความรู้สึกที่เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว มีความมานะพยายามในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จ ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล ชอบทำงานด้วยความรวดเร็วทนไม่ได้ออกกำลังกายอย่างหนัก มีความต้องการการพักผ่อนน้อยกว่าคนอื่น ในขณะที่บุคลิกภาพแบบบี (Type B Behavior Pattern Personality) หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่ผ่อนคลาย ไม่รีบร้อนและไม่ก้าวร้าว มีลักษณะอื่นๆ คือ ชอบการพักผ่อนและดำเนินชีวิตแบบง่ายๆ ไม่ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ในการทำงานและไม่ค่อยชอบทำงานในเวลาอันรีบด่วน

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับอายแซงค์ (Eysenck.1970) ได้ศึกษาบุคลิกภาพผู้กระทำผิดกฎหมายหรืออาชญากร รายงานว่า ผู้กระทำผิดกฎหมายส่วนใหญ่ มีบุคลิกภาพแสดงตัว และมีการแสดงอารมณ์ออกอย่างรุนแรง

2.2 วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าสัมพันธภาพในครอบครัวมีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม ถ้าครอบครัวสมบูรณ์ด้วยระเบียบและคุณธรรมอันดีแล้วสมาชิกในครอบครัวแต่ละคน ก็จะสามารถอยู่ในสังคมและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป ถ้าสัมพันธภาพในครอบครัวดีก็จะส่งผลให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงมีการแสดงออกที่เหมาะสม และมีพฤติกรรมก้าวร้าวที่น้อยลงกว่า ครอบครัวที่ไม่ค่อยมีสัมพันธภาพระหว่างกัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของอัมเบอร์สัน (จงกลณี ตัญเจริญ. 2540: 34; อ้างอิงจาก Umberson.1992 : 664-674) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคม สัมพันธภาพที่ใกล้ชิดที่แสดงออกในลักษณะการควบคุมดูแลและเปรียบเสมือนการให้กำลังใจ และไม่มีผลต่อปัญหาด้านจิตใจและสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ นิพนธ์ คันธเสวี (2528 : 40) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวพบว่า ครอบครัวที่ขาดมนุษยสัมพันธ์โดยเฉพาะระหว่างพ่อกับแม่ มีผลร้ายต่อจิตใจเด็ก หรือลูก ๆ มากที่สุด ลูกจะขาดความรักจากพ่อแม่ ถ้าพ่อแม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน เพราะมีแต่ความทุกข์ไม่มีความรัก ความอบอุ่นที่จะแบ่งปันให้แก่ลูก แต่ถ้าพ่อแม่รักกันดีมีความสุข เด็กจะมีความรักอย่างเปี่ยมล้น เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่แตกแยกในความสัมพันธ์ ย่อมจะมีบุคลิกภาพและสุขภาพจิตใจที่มีปัญหาในตัวเองกับผู้อื่น

2.3 วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้ เพราะในช่วงอายุของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงนั้นกำลังเปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่น เพื่อนนั้นถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในชีวิต ไม่ว่าจะเพื่อนจะ

ทำอะไรก็เห็นดีเห็นงามไปหมด และจะเลียนแบบพฤติกรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ฌวงค์ เสงีงประชา (2538 :166) ให้แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อนไว้ว่า กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่อาจไม่ได้รับจากครอบครัวหรือผู้ใหญ่ เช่น เพศศึกษา ความเสมอภาค ความเป็นผู้นำในกลุ่มเพื่อน เด็กจะเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เด็กจะเลือกคบเพื่อนที่ถูกใจ และอาจนำเอาพฤติกรรมต่างๆ ของเพื่อนมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของตน

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ สก็อต และคนอื่นๆ. (ภาคยา โกกิลกนิษฐ 2547:51-52 ; อ้างอิงจาก Scott and others. 1967:73-76) ได้ศึกษาวิถีลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน โดยใช้การเสริมแรงทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีปรับพฤติกรรม เพื่อให้เด็กมีความสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น ในระยะแรกครูเพียงแต่สังเกตและบันทึกความถี่ของพฤติกรรมก้าวร้าว ในระยะที่สอง ครูได้รับคำแนะนำให้ใช้การเสริมแรงทางสังคม คือ คำชมเชย และให้ความสนใจ เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น สนใจผู้อื่น พูดคุยกับผู้อื่นอย่างเป็นมิตร ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในขณะเดียวกัน ครูจะไม่ให้เสริมแรงทางสังคม เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น การทำร้ายร่างกาย ช่มชู้และเรียกร้อง ผลการวิจัยพบว่าความถี่ของพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง และนักเรียนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น

2.4 วิจัยรุ่มกลุ่มเสี่ยงที่มีอิทธิพลของตัวแบบทางสังคมแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าวิจัยรุ่มกลุ่มเสี่ยงเป็นวัยที่กำลังสับสนในบทบาทของตนเอง และต้องการต้นแบบที่ตนเองชื่นชมไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นบุคคลหรือตัวแบบที่เป็นสื่อ เช่น ตัวละคร ดารา นักร้อง หรือเกม ถ้าชื่นชอบจะเลียนแบบบุคคลหรือตัวแบบเหล่านั้นได้โดยง่าย วิจัยรุ่มกลุ่มเสี่ยงจะเรียนรู้จากตัวแบบที่ตนเองให้ความสนใจและจดจำพฤติกรรมที่สังเกตมาหล่อหลอมเป็นพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ แบนดูรา(Berns.1997:74;citing Bandura.1989) กล่าวว่า บุคคลจะเรียนรู้จากตัวแบบได้มากหรือน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับทำให้ความสนใจระดับสติปัญญา ความสามารถในการจดจำประเภทของพฤติกรรมที่สังเกต แรงจูงใจ ความสามารถในการทำพฤติกรรมซ้ำอย่างตัวแบบ ซึ่งถ้าตัวแบบนั้นเป็นตัวแบบที่ดีวิจัยรุ่มก็จะเลียนแบบพฤติกรรมดีๆ เหล่านั้นไปด้วย แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าตัวแบบที่วิจัยรุ่มให้ความสนใจและชื่นชอบเกิดเป็นตัวแบบที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสมก็อาจจะทำให้วิจัยรุ่มเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ผิดๆ ไปด้วย ดังนั้นตัวแบบทางสังคมส่งผลถึงพฤติกรรมก้าวร้าวของวิจัยรุ่มกลุ่มเสี่ยง และ แอนเดอร์สัน (มณธิรา เสนารักษ์ 2547: 23 ; อ้างอิงจาก Anderson : 2000) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวิดีโอเกมและความก้าวร้าวพบว่าผู้เล่นที่นิยมการเล่นเกมประเภทความรุนแรงนั้น จะมีความสามารถรับรู้ความรุนแรง จากเงื่อนไขของเกมได้ง่าย เมื่อผู้เล่นต้องใช้ความก้าวร้าวตามเงื่อนไขของเกม และความก้าวร้าว นั้นสามารถช่วยให้เอาชนะเกมได้ก็จะเป็นเกิดความตื่นเต้น และทำทหายเมื่อมีการใช้ความรุนแรงในการเกมของผู้เล่น

เป็นระยะเวลาที่นาน ความรุนแรงนั้นจะสามารถซึมซับเข้าในชีวิตจริง จนกลายเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวได้ และจากผลการศึกษาพบว่าความรุนแรงจากการเล่นเกมคอมพิวเตอร์นั้นอันตรายกว่าความรุนแรงจากโทรทัศน์ และภาพยนตร์

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ แบนดูรา รอส และ รอส. (Bandura, Ross and Ross. 1961:575-582) ได้ศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กอนุบาล 96 คน แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะสังเกตตัวแบบก้าวร้าวที่มีชีวิต ตัวแบบก้าวร้าวที่เป็นภาพยนตร์ และตัวแบบก้าวร้าวที่เป็นภาพยนตร์การ์ตูน ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุม หลังจากให้สังเกตตัวแบบลักษณะต่างๆ แล้วเปิดโอกาสให้เด็กทุกกลุ่มเล่นตุ๊กตาอย่างเสรี ผลปรากฏว่าจากการสังเกต ตัวแบบก้าวร้าวทั้งสามลักษณะแรกทำให้เด็กผู้ชายก้าวร้าวกว่าเด็กผู้หญิง

3. วิทยุรณรงค์เสียงที่เข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว หลังการทดลองมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้ เป็นเพราะว่าวิทยุรณรงค์เสียงเกิดการเรียนรู้จากการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความคิดจากกิจกรรมทั้งหมดร่วมกัน ซึ่งการที่จะให้วิทยุรณรงค์เสียงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้นั้น ต้องทำความเข้าใจก่อนว่าพฤติกรรมที่พวกเขาแสดงออกมานั้นส่งผลอย่างไรบ้าง เมื่อเกิดการยอมรับและอยากที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง หลังจากนั้นทบทวนพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเองว่าส่งผลเสียทั้งต่อตนเองและผู้อื่น แล้วหาแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวร่วมกัน พร้อมทั้งการฝึกการแสดงออกอย่างเหมาะสมด้วย วิทยุวิจัยจะให้การเสริมแรงกับวิทยุรณรงค์เสียงเมื่อสามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ นั่นคือการควบคุมตนเองไม่ให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งเป็นไปตามที่ แบนดูรา (Bandura.1969:98) เป็นผู้นำความคิดของสกินเนอร์ที่ว่าการกระทำใดๆที่ได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้นอีก ส่วนการกระทำใดที่ไม่ได้รับการเสริมแรงย่อมมีแนวโน้มของการกระทำนั้นค่อยๆลดลง และหายไปในที่สุด เมื่อใช้การเสริมแรงจากครู เด็กมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้น แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับการเสริมแรง เมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เช่น ก้าวร้าว พฤติกรรมนั้นจะมีความถี่ลดลง จนในที่สุดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจะหายไป

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ฮาร์ด และคนอื่นๆ(นิตยา ชงัดเวช.2541:11; อ้างอิงจาก Hart ;etal.1968:87) ได้ศึกษาวิธีการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กอนุบาลแห่งหนึ่ง โดยให้การเสริมแรงทางสังคม ผู้รับการทดลองเป็นเด็กหญิงอายุ 5 ขวบ ซึ่งแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว คือ ปากร้ายและใช้คำพูดสบประมาท (Verbal Insulting) วิทยุวิจัยแก้ไขให้เขามีพฤติกรรมการเล่นกับเพื่อนเพิ่มขึ้น โดยครูให้ความสนใจอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งให้ของเล่นตามที่เขาต้องการด้วย เมื่อเขาเล่นร่วมกับเพื่อน ในขณะที่เดียวกันครูไม่ให้ความสนใจเมื่อเขาแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ผลการวิจัย พบว่าพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง และพฤติกรรมการเล่นกับเพื่อนเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการทำวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งในการนำแบบสอบถามไปใช้นั้น ควรที่จะพิจารณาถึง

1.1 กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการในศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอสาการศึกษา สภาการศึกษาไทย ดังนั้นการนำแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าวไปใช้กับวัยรุ่นที่อยู่ในแถบภูมิภาคอื่น หรือเขตอื่น จึงควรมีการหาเกณฑ์ปกติใหม่

1.2 ผู้ที่ได้นำแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงไปใช้ ควรศึกษาวิธีใช้จากคู่มือการดำเนินการใช้แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงให้เข้าใจ และมีการทดลองทำแบบทดสอบด้วยตนเองก่อน เพื่อให้มีความเข้าใจมากขึ้น

1.3 ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งควรคำนึงถึงจำนวนวัยรุ่นและผู้ดำเนินการควบคุมแบบสอบถามให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกัน เพื่อที่จะได้มีการอธิบายรายละเอียดและวิธีการทำแบบสอบถามให้กลุ่มวัยรุ่นอื่นๆ เข้าใจได้อย่างทั่วถึง ตรงกัน และมีความถูกต้อง

2. ผู้ที่จะดำเนินการใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวที่เหมาะสม ควรศึกษาวัตถุประสงค์ ลำดับขั้นตอน และเทคนิคต่างๆ ให้เข้าใจ พร้อมทั้งควรมีประสบการณ์ และทักษะก่อนที่จะนำวิธีการดังกล่าวไปใช้ ตลอดจนมีความสามารถในการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมการทดลองว่า พฤติกรรมต่างๆของผู้เข้ารับการทดลองพัฒนาขึ้นมากน้อยเพียงใด

3. ควรมีการติดตามผลของการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวในระยะยาว ภายหลังจากทดลองสิ้นสุดแล้วทุก 1 เดือน 2 เดือน หรือ 3 เดือน เพื่อศึกษาว่าผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และสำหรับผู้ที่ให้นำโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวไปใช้ ควรมีการศึกษาเรื่องพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่น และศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมด้วยความรอบคอบ

ข้อเสนอแนะทั่วไปในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง จากกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่กว่านี้ เพื่อพัฒนาแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงต่อไป

2. ควรศึกษาเทคนิคทางจิตวิทยาอื่นๆ ที่สามารถใช้ปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้

3. ควรมีการติดตามผลเป็นระยะ เช่น ทุก 3 เดือน หรือ 6 เดือน เพื่อศึกษาความคงทนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

บรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ.กรมวิชาการ.กองวิจัยการศึกษา. (2542). *การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนา ศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง*. กรุงเทพฯ: กรมศาสนา.
- กาญจนา ไชยพันธุ์. (2549). *กระบวนการกลุ่ม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- กวิณวุฒิ กลั่นไพฑูรย์. (2546). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยี ราชมนักวิทยาลัยเกษตรนิชยการพระนคร*. วิทยานิพนธ์ ศศ. ม (พัฒนาศังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ. (2526). *ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา)*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- คณางค์ คำณูเอนก. (2544). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติต่อการทำงานกลุ่มของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาโท ศศ.ม (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คมคาย อนุจันทร์. (2538). *การเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเองและการเสริมแรงพฤติกรรมที่ ขัดกัน เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมงฟอร์ต วิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่*. ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร
- คมเพชร ฉัตรสุภกุล. (2546). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- จงกลนี ดุ้ยเจริญ.(2540). *สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเองกับการ ปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (อนามัยครอบครัว). กรุงเทพฯ : บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.ถ่ายเอกสาร.
- จารุวรรณ ภัทราจรินกุล. (2551).*ผลของการใช้เทคนิคการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของ นักเรียนออทิสติกที่เรียนร่วมใน โรงเรียนเทศบาล 2 (บ้านหาดใหญ่)*.ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต.(การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร
- จิราภรณ์ อำนางเกลิงศักดิ์. (2540). *การศึกษาปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทะเลาะ วิวาทของนักศึกษาอาชีวศึกษา*. ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

- จริยกุล ตริสุวรรณ. (2542). การศึกษาเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- จรรยา ทองถาวร.(2533). มนุษย์สัมพันธ์ . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิทยวิสุทธิ .
- จรรยา เกษศรีสังข์. (2537). วิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนนายร้อยตำรวจ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชมนุช บุญสิทธิ์..(2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกุหลาบวิทยาลัยราชวินิต กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชญญา บัวประเสริฐ. (2546). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตำโรงเรียนมัธยมศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชนาธิป ชินะนาวิน. (2545). การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับค่านิยมด้านการประหยัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการวิเคราะห์เชิงเส้น. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชนิตตา เกตุอำไพ. (2549). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการกำกับตนเองในการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดชุมพร. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2528). แบบแผนการทดลองและสถิติ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฐิติพร คล้ายพันธ์. (2538). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลศรีบุญยานุสรณ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์ เสงี่ยมประชา. (2530). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ทิพย์วัลย์ สุทิน. (2539). การลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนวัยรุ่นโดยรูปแบบการปรับพฤติกรรมด้วยปัญญา. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ด.(จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทศนา แชมมณี. (2545). *กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ:

นิชินแอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.

_____. (2547, มกราคม - มีนาคม) . ความก้าวร้าวของครูและนักเรียน : ปัญหาที่ยังรอการ
แก้ไข. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน* 29 (1) : 42

ธิดา จิตติพานิชยางกูร.(2550). *ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์และ
ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต3*. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.
(การวิจัยและสถิติทางศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

นิตยา ชังดเวช. (2541). *ผลของการใช้กรณีตัวอย่างควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคมที่มีต่อการ
ดูแลตนเองของสตรีมีครรภ์แรกในระยะก่อนคลอดโรงพยาบาลตำรวจ*. กรุงเทพมหานคร.
ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นิธวรรณ เชาวน์นิธิ. (2546). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
(ฝ่ายมัธยม) กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นรารัตน์ กิจเจริญ. (2547). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการรับรู้ความสามารถแก้ปัญหาการเรียน
ของนักศึกษาปีที่3 วิทยาลัยมิชชั่น วิทยาเขตมวกเหล็ก*. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นवलละออ สุภาผล.(2527). *ทฤษฎีบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.

นรินทร์ จุลทรัพย์. (2542). *กลุ่มสัมพันธ์กับการฝึกอบรม*. สงขลา: ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยา
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.

นุชนาฏ หงษ์ไกรเลิศ. (2539) *ผลของการให้คำปรึกษาแบบยืดบุคคลเป็นศูนย์กลางเพื่อลด
พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองซ้าซาก
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- นุชลดดา โรจนประภาพรรณ. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น* ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาขารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- นิพนธ์ คันธเสวี. (2541, กรกฎาคม-ธันวาคม). *จุดเริ่มต้นของพฤติกรรมก้าวร้าว*. Christian College Journal 4(2) : 41-47
- บัวทอง สว่างโสภาคกุล. (2545). *จิตวิทยาทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 8. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประนอม เดชชัย. (2531). *แนวการเรียนการสอนและแนวทางปฏิบัติสังคมศึกษา*. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร. (2543). *เอกสารการสอนชุดวิชา การพัฒนาพฤติกรรมเด็กหน่วยที่ 15 ปัญหาของเด็กและการป้องกันแก้ไข*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประสาร ทิพย์ธารา. (2521). *พัฒนาการและการปรับตัวของวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพรวพิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล
- ปราณี จันทร์หอม. (2541). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมก้าวร้าว*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (การประถมศึกษา). : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร
- ปิยพร ดวงทอง. (2539). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับบุคลิกภาพการแสดงตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ปิยศรี บวรธนสาร. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนเอกชนชายล้วนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ผดุง อารยะวิญญู. (2542). *เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม*. กรุงเทพมหานคร: เว้นแก้ว
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). *สุขภาพจิตเบื้องต้น (Introduction to Mental Health)*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- _____ . (2531) . การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของเบริน. กรุงเทพฯ ฯ :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- _____ . (2536). การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2544). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ธนรัช การพิมพ์
พรทิพย์ ทรัพย์สิน. (2532). การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมด่านสำโรง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ ฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร
- พะยอม ัญจรส. (2540). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี. ปรินญาณิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- พะเยาว์ เกาทัณฑ์ทอง. (2534). การศึกษาพฤติกรรมด้านวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษา
มหาบัณฑิต.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- พระมหาสมหวัง จันทราวุฒิกร.(2549) ผลของการให้คำปรึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ที่มีต่อการลด
พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชรา พุ่มพชาติ. (2541, มกราคม – เมษายน). การใช้ดนตรีเพื่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าว
ของเด็กปฐมวัย. วารสารสุขุทัยธรรมมาธิราช. ปีที่ 11 (ฉบับที่ 1) : 51 – 57.
- พัชรินทร์ เปรมสมาน. (2538). การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม
เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดจันทร์ในสังกัด
กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชรินทร์ แก้วพาดิ. (2544). ผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (โรงเรียนขยายโอกาส) : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านนาเกาะทาด
อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา).
มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- พัฒนสวรรค์ เชื้อแก้ว. (2542). การเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและแบบรายบุคคลตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมนนทบุรี กรุงเทพมหานคร.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ภาคยา โกกิลกนิษฐ.(2547). การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว โรงเรียนสุเหร่าบางมะเขือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร .ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- มณิธา เสนารักษ์. (2547). การศึกษาพฤติกรรมความก้าวร้าวและความคิดอย่างมีเหตุผลจากการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขต กรุงเทพมหานคร ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- มนทิรา สังขะรัมย์. (2535, ตุลาคม). เด็กเล็กกับพฤติกรรมก้าวร้าว. วารสารการศึกษา กรุงเทพมหานคร. 16 (1) : 11.
- มารศรี สีมารวงศ์พันธุ์. (2546) . พฤติกรรมการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ของวัยเด็กตอนปลายและวัยรุ่นตอนต้นที่ร้านเกมย่านรัชดาภิเษก และความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2544). การพัฒนาครู .โอเดียนสตรี .กรุงเทพมหานคร
- เรณู ผดุงถิ่น. (2517). การใช้แรงเสริมทางสังคมเพื่อปรับพฤติกรรมก้าวร้าว. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.
- เวดี สิริพลังคานนท์. (2544). การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของผู้ที่บุตรมีพฤติกรรมก้าวร้าว. ปริญญาานิพนธ์. กศ.ม.(พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รัชดาภรณ์ ไกรกริ่ง. (2549). ผลของการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาธาตุ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สุริยสาส์น.

- ลลิตา ภูบ่ารุ่ง. (2544). รูปแบบพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา กับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรวัยรุ่นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์. กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัชรินทร์ จามจุรี.(2550).ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม).ปริญญาานิพนธ์ วิทยาศาสตร์บัณฑิต(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. (2539). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- วรรณ ขาวนิ่ม. (2548). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อเพื่อนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดโพธิ์वास) จังหวัดสุราษฎร์ธานี.ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- วรรณ ช่องดารากุล. (2533, มิถุนายน – กรกฎาคม). พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่น .แนะแนว 24 (129) : 8 -13"
- วิจิตร อวະกุล. (2526). เทคนิคมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์เจริญผล .
- วิมล หนองพงษ์.(2538). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนองค์กรักษ์ อำเภององค์กรักษ์ จังหวัดนครนายก. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา).กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วิเชียร สุขจันทร์. (2540). การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร .ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- วินัดดา ปิยะศิลป์.(2540). การพัฒนาครอบครัว. กรุงเทพฯ ฯ : คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี.

- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2544). *การศึกษาและความเป็นครูไทย* โอเดียนสโตร์ กรุงเทพมหานคร
- ศรีเรือน แก้วกังวาล.(2545). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพร พรหมจรรย์. (2540). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช*. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- สมพร สุทัศน์ีย์. (2529). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวในเขตกรุงเทพมหานคร*. อัดสำเนา.
- _____. (2541). *จิตวิทยาการปกครองชั้นเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
- สมโภชน์ เตียมสุภาษิต. (2543). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัมฤทธิ์ แก้วพูลศรี. (2534). *การเปรียบเทียบการใช้การเสริมแรงทางบวกกับการปรับสินไหมที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดทับกฤชกลาง อำเภอชุมแสง จังหวัด นครสวรรค์*. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- सानิต รัตต์ญญ. (2533). *การเปรียบเทียบมโนภาพแห่งตนและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนตามการรับรู้ของนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวและไม่ก้าวร้าวในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร
- สายสุรี จุติกุล.(2537). “ความรักความอบอุ่นในครอบครัว,” ใน*การพัฒนาครอบครัว*. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้ง แอน พับลิชชิ่ง.
- สุชา จันทร์อม. (2525). *จิตวิทยาเด็กพิเศษ*. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.
- _____. (2545). *จิตวิทยาเด็กเกเร*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุทธิพงษ์ ทองยั้ง. (2537) . *ผลของกลุ่มการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อความก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- สุนันทา เขียวนิล. (2541). *ผลการศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิค ที่มีลักษณะก้าวร้าวแตกต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ (จิตวิทยาการ). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- สุนีย์ ธีรวิรุฬห์. (2542). การศึกษารายกรณีนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- สุพล ชัดเชื้อ. (2535). การเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเอง และการปรับสัณใหม่ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเสมียนนารี กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- สุพัตรา พันธุวร. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณินพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.(การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร
- สุมิตรา นิธิสินประเสริฐ. (2540). ปัจจัยด้านสุขภาพจิตกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศค.ม. (สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร
- สุวรรณา อินอิ้ว. (2541). ผลของการฝึกอาสาสมัครและสมาชิกตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสต์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว).เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2545). 20 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สุวิภา ภาคย์อัติ. (2547). การพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญาณินพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี.(2540). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่น. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โสภาพรรณ เวียงเพิ่ม.(2541).ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ เจตคติต่อบทบาททางเพศสัมพันธภาพในครอบครัว กับบทบาททางเพศของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

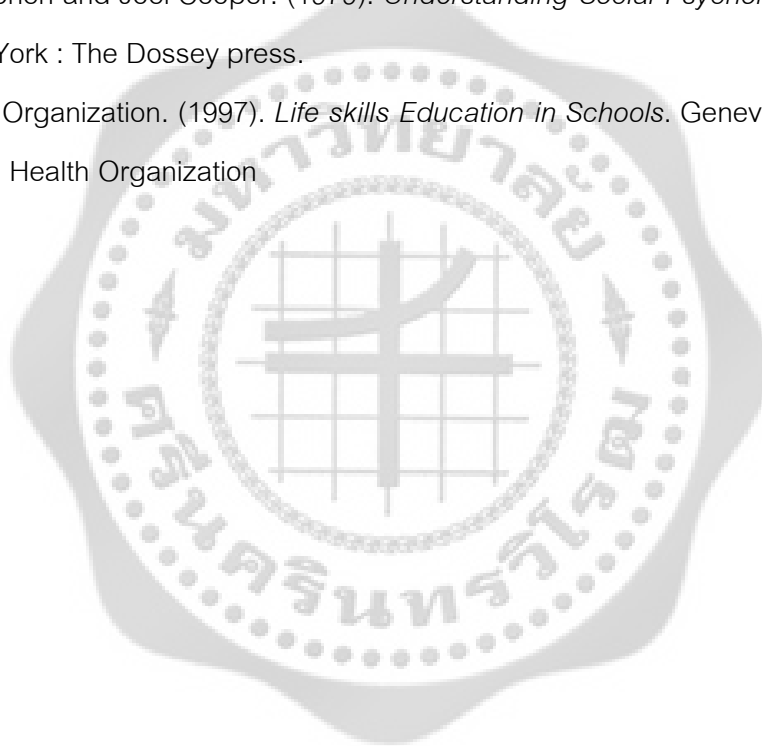
- สัมฤทธิ์ แก้วพูลศรี. (2534). การเปรียบเทียบการใช้การเสริมแรงบวกกับการปรับสินไหมที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดทับกฤชกลาง อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- หรรษา แก้วพูลปกรณ์. (2541). ผลของการฝึกควบคุมความโกรธและทักษะทางสังคมที่มีต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักศึกษาอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.
- อรณลิน ไชยวสุ. (2547). พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ที่อ่านหนังสือการ์ตูนและเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่มีเนื้อหารุนแรง. ปรินฏยานิพนธ์.กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- อัญมณี สมด้ว. (2544). การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมสั่งสอนลูกเรื่องทางเพศและการคบเพื่อนต่างเพศ : ศึกษาเฉพาะครอบครัวนักเรียนหญิงในโรงเรียนบางละมุง จังหวัดชลบุรี. สารนิพนธ์ สสม. (การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- อัมพล สุอำพัน. ก.พ.2540. ภัยของความรุนแรงในครอบครัว. การศึกษากทม. ปีที่ 20 ฉบับที่ 5: 25-28
- _____. (2546). การอธิบายพฤติกรรมของบุคคลตามแนวคิดของกลุ่มการรู้คิด. (เอกสารการสอน). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2547). ปัจจัยทางจิตสังคมกับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นในสถานศึกษา. เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการสร้างเครื่องมือวิจัย.
- อัสรา อารณณ์. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมและปัจจัยทางชีวสังคมกับความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาล สังกัดสำนักการแพทย์ .ปรินฏยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร
- อาจารย์ ช่างประดับ.(2550). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี.ปรินฏยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร

- อารีย์ ธิลา .(2535). ผลของการฝึกพฤติกรรมแสดงออกที่มีต่อการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านน้ำรอบ อำเภอลานสั๊ก จังหวัดอุทัยธานี .
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .อัคราณา.
- อารีญา นุชอนงค์. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวกับความก้าวร้าว
ของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ คม.(คหกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถ่ายเอกสาร
- อุมาภรณ์ สุขารมณ. (2550). การศึกษาและการสร้างโปรแกรมการพัฒนาแรงจูงใจภายในในการ
เรียนรู้สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับ
ความสามารถ. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ ฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร
- อุษณา เจริญไวย. (2536). เอกสารคำสอนวิชา จิตวิทยาวัยรุ่น. เลย: สำนักส่งเสริมวิชาการ
สถาบันส่งเสริมวิชาการ สถาบันราชภัฏเลย.
- อุษา ธนาบุญฤทธิ์ (2544). การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเชื่ออำนาจภายใน
ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดนครปฐม. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษา
มหาบัณฑิต. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร
- Bandura A.(1969).*Principle of behavior modification*. New York:Holt,Rinehart & Winston.
- Bandura, A. Ross. (1961, June) Dorathea and Russ, Shiela A. (June 1961).
Transmission of Aggression through Imitation of aggressive Models, *Journal of
Abnormal and Social Psychology*. 36 : 575 – 582
- Bandura, and Walters, Richard H. (1959). *Adolescent Aggression*. New York : The
Ranold Press, Company.
- Bandura, Albert. (1977). *Social Learning Theory*. New Jersey : Prentice – Hall, Inc.
- Berkowitz, L. (1964). *Advance in Experimental Social Psychology*. New York :
Academic Press
- Bradley, D. (2000). “Computer games” *Chemistry in Britain*, 36 (4), 25-25
- Buss, A.H. (1961). *The Psychology of Aggression*. New York and London : John Wiley
And Sons, Inc.
- Buss, A.H., and Perry, M. (1992 , April). “The Aggression Questionnaire,” *Journal of
Personality And Social Psychology*. 63(3) : 452 – 459.

- Carlson, J.G. (1992). *"Anger and Aggression," Psychology of Emotion*. U.S.A. : Holt , Rinehart and Winston , Inc
- David A.E. (1980). *"The Relationships among Assertion and anxiety"*. (online). Available URL: <http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>
- Eron, Walder. : Toigo R and Lefkowitz, M.M. (May 1963) "The Relationship between Social Class and Perennial Punishment for Aggression and child Aggression" *child Development* 34 : 848-868
- Frank, V.R.(1986). *"Manifest Aggression statel trait, Anxiety, Locus of control, Perceived Parental Attention and Reading Level among Learning Disabled Adolescent Male"*. Available.
- Glueck, Sheldon and Glueck, Eleanor. (1964) *Unraveling Juvenile Delinquency*. Cambridge Massachusetts : Harvard University Press.
- Goslin, David A. (1969). *Handbook of Socialization theory and Research*. Chicago : Rand Mc Nally College Publishing Company
- Hick, David J. (January 1965). "Imitation and Relation of Film-Mediated Aggression Peer and Adult Models" *Journal of Personality and Social Psychology*. 5: 97-100
- Huey, Wayn C. (1984). "Effect of Counselor – led and peer . Led Group Assertive training on Aggression in Black Adolescents Aggression" , *Journal of Counseling psycholog*
- Kinney, T.A , Smith, B.A and Donzella, B. (2001, April), "The influence of Sex, Gender, Self-Discrepancy and Self-Awareness on anger and Verbal Aggressiveness among U.S.A. College Students". *The Journal of Social Psychology*. 141 (2) : 245-275
- Lex, James Joseph. (1973). *Attitude Change of Seminary Students Associated with A Course in Group Dynamices*. *Dissertation Abstracts International*. 33 : 6093-A.
- Moore (June 1966) Aggression Themes in Binocular Rivalry Situation. *Journal of Personality and Social Psychology*. 3 (5) : 658 – 688.
- Ohlsen, Merle M. (1970). *Group Counseling*. New York: Hoit Rinehart.
- Patterson. (2000). *The Counseling*. CA : Brooks / Cole : Wadworth.
- Remschmidt. (1993). *Department of Child and Adolescent Psychiatry*. Philipps University Marburg.

- Rogers, Carl R. (1970). *Encounter Group*. New York: Harper and Row.
- Sears, Robert R. (1969). *The learning Theory of Robert R. Sears in Three Series of Child Development*. New York : harper & Row Publisher.
- Schneider, B.H. (1991). A Comparison of skill-building and desensitization strategies for intervention with aggressive children. *Aggressive Behavior*. 17(6) : 301-311.
- Trotzer, J.P. (1999). *The Counselor and Group : Integrating Theory. Training and practice*. Monterey.California : Brooks / Cole Publishing.
- Vaccaro, F.J. (1990). Application of social skills training in a group of institutionalized aggressive elderly subjects. *Journal of Psychology and aging*. 5(3) : 369-378.
- Worchel, Stephen and Joel Cooper. (1979). *Understanding Social Psychology*. New York : The Dossey press.
- World Health Organization. (1997). *Life skills Education in Schools*. Geneva : World Health Organization

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

1. หนังสือขอความอนุเคราะห์
2. แบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว
3. โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

ที่ ศธ 0519.12/ ๘ /11๘

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๘ พฤษภาคม 2552

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนวิจิตรวิทยา

เนื่องด้วย นางสาววลัยภรณ์ แพร์กิจธรรมชัย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “ผลของการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ และ อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญาโท ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอใช้สถานที่ เพื่อทดลองใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 100 คน และเป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม บุคลิกภาพ / สัมพันธภาพในครอบครัว / สัมพันธภาพกับเพื่อน / ตัวแบบทางสังคม และ พฤติกรรม ในระหว่างเดือนมิถุนายน - สิงหาคม 2552

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาววลัยภรณ์ แพร์กิจธรรมชัย ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 083-8139-713

ที่ ศธ 0519.12/ ๒๖๖๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๕ มิถุนายน 2552

เรื่อง ขอลความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานอาสาภาค สภาการศึกษาไทย

เนื่องด้วย นางสาววัลย์กรณ์ แพร่กิจธรรมชัย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปฏิญานิพนธ์ เรื่อง “ผลของการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ และ อาจารย์ ดร. มณฑิรา จารูเพ็ง เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปฏิญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอใช้สถานที่ เพื่อทดลองใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว กับนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติด จำนวน 60 คน และตอบแบบสอบถามนุคลิกภาพ / สัมพันธภาพในครอบครัว / สัมพันธภาพกับเพื่อน / ตัวแบบทางสังคม และพฤติกรรม ในระหว่างเดือนมิถุนายน - กันยายน 2552

จึงเรียนมาเพื่อขอลความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาววัลย์กรณ์ แพร่กิจธรรมชัย ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ตันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 083-8139-713

ที่ ศธ 0519.12/๙๕๑๐

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๕ มิถุนายน 2552

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวิจิตรวิทยา

เนื่องด้วย นางสาวลัยกรณ์ แพร่กิจธรรมชัย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ผลของการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ และ อาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอใช้สถานที่ เพื่อทดลองใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว กับนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการด้านยาเสพติด จำนวน 8 คน ในระหว่างเดือนกรกฎาคม - กันยายน 2552

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวลัยกรณ์ แพร่กิจธรรมชัย ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 083-8139-713

แบบสอบถามพฤติกรรมการของวัยรุ่น

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ใช้สอบถามวัยรุ่นที่อยู่ในช่วงอายุ 11-15 ปี
2. ให้นักเรียนเติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้ และทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด โดยคำตอบที่ให้นักเรียนเลือก มีดังนี้

จริงมากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับตัวท่านมากที่สุด
จริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับตัวท่านมาก
จริงปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับตัวท่านปานกลาง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับตัวท่านน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับตัวท่านน้อยที่สุด

3. แบบสอบถามทั้งหมดมี 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1	แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2	แบบสอบถามบุคลิกภาพ
ตอนที่ 3	แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว
ตอนที่ 4	แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน
ตอนที่ 5	แบบสอบถามด้านตัวแบบทางสังคม
ตอนที่ 6	แบบสอบถามพฤติกรรม

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถามช่วยอ่านข้อความแต่ละข้ออย่างละเอียดและพิจารณาตอบให้ตรงกับความรู้สึกและความคิดเห็นของท่านให้มากที่สุด และขอความกรุณาให้ตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ โดยแต่ละข้อเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว ท่านสามารถแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นได้อย่างอิสระ คำตอบของท่านไม่มีข้อใด ถูก/ผิด และไม่มีผลกระทบต่อการศึกษาแต่อย่างใด

ในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ท่านไม่ต้องลงชื่อ คำตอบทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยให้ผู้อื่นทราบ

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

วัลย์กรณ์ แพร์กิจธรรมชัย

นิสิตปริญญาโท วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้ท่านเติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้ และทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความ
ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

- 1) เพศ ชาย หญิง
- 2) ระดับชั้นเรียน.....

แบบสอบถามบุคลิกภาพ

คำชี้แจง

ข้อความต่อไปนี้เป็นลักษณะของพฤติกรรม ถ้าข้อความใดตรงกับพฤติกรรมของ

นักเรียน ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อคำถาม	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1	ข้าพเจ้าเป็นคน que เริ่มต้นทำสิ่งใดแล้วต้องทำให้เสร็จ					
2	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจ ถ้างานของข้าพเจ้าดำเนินไปอย่างล่าช้า					
3	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าต้องทำทุกสิ่งอย่างรวดเร็วเพื่อแข่งกับเวลา					
4	ข้าพเจ้าเป็นคนจริงจังกับการทำงาน					
5	เมื่อข้าพเจ้าต้องทำสิ่งซ้ำซาก ข้าพเจ้าจะรู้สึกหงุดหงิด					
6	เมื่อข้าพเจ้ามีนัด ข้าพเจ้าชอบไปถึงที่นัดหมายก่อนเวลาที่กำหนด					
7	ข้าพเจ้ารู้สึกโมโห ถ้ามีคนมาขัดจังหวะในขณะที่ข้าพเจ้าทำสิ่งที่ตั้งใจไว้					
8	เมื่อข้าพเจ้ากำลังฟังคนพูดเรื่องไร้สาระ ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อและหาทางเลี้ยงออกมา					
9	ข้าพเจ้าชอบทำการบ้านที่รับผิดชอบให้เสร็จก่อนกำหนด					
10	ข้าพเจ้าคิดว่าช่วงเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว จนไม่สามารถทำสิ่งที่ตั้งใจไว้ได้					
11	ข้าพเจ้าเป็นคนที่ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความรวดเร็วว่องไว					
12	ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิดที่ต้องเข้าคิว เมื่อต้องรอรับบริการนานๆ					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
13	ข้าพเจ้ารู้สึกทนไม่ได้ ถ้าต้องทำงานกลุ่ม ร่วมกับคนที่ไม่ตั้งใจทำงาน					
14	เพื่อนส่วนใหญ่เห็นว่า ข้าพเจ้าเป็นคนจริงจัง กับการทำงาน					
15	ถ้าต้องฟังคนที่พูดเรื่องไร้สาระ ข้าพเจ้าจะ ทนไม่ได้					
16	ข้าพเจ้าเป็นคนที่สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี					
17	ข้าพเจ้าชอบแสวงหาความรู้ให้กับตนเอง ตลอดเวลา					
18	ข้าพเจ้าไม่กระตือรือร้นในการเรียน					
19	ข้าพเจ้าคิดว่าคนรอบข้างทำงานไม่ถูกใจ ข้าพเจ้า					
20	ข้าพเจ้าชอบทำงานให้ได้มากแต่ใช้เวลา น้อย					

แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

คำชี้แจง

ข้อความต่อไปนี้เป็นลักษณะของพฤติกรรม ถ้าข้อความใดตรงกับพฤติกรรมของ

นักเรียน ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อคำถาม	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
	การยอมรับฟังความคิดเห็น					
1	สมาชิกในครอบครัวยอมรับฟังความคิดเห็นของข้าพเจ้าเสมอ					
2	เมื่อเกิดความไม่เข้าใจกันขึ้น สมาชิกในครอบครัวพร้อมรับฟังเหตุผลของข้าพเจ้าเสมอ					
3	เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีความคิดเห็นที่แตกต่างกับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็จะไม่คุยถึงเรื่องดังกล่าวอีก					
	การปรึกษาพูดคุย					
4	ข้าพเจ้ามักเล่าเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวันให้สมาชิกในครอบครัวฟัง					
5	ข้าพเจ้าปรึกษาปัญหาทุกเรื่องกับสมาชิกในครอบครัว					
6	เมื่อข้าพเจ้าจะตัดสินใจทำอะไร ข้าพเจ้ามักขอคำแนะนำและฟังความคิดเห็นจากเพื่อนก่อนปรึกษากับสมาชิกในครอบครัว					
7	เมื่อเกิดปัญหากับข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามักจะเก็บไว้โดยไม่บอกสมาชิกในครอบครัว					
	การให้กำลังใจและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน					
8	เมื่อสมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้า คนใดคนหนึ่งเกิดเจ็บป่วย คนในครอบครัวจะช่วยกันดูแลเสมอ					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
9	เมื่อข้าพเจ้ามีเรื่องทุกข์ใจสมาชิกในครอบครัวจะคอยให้กำลังใจ					
10	เมื่อสมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้าเดินทางไปที่อื่นไกลๆ จะรู้สึกห่วงใยกันเสมอ					
11	เมื่อสมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้ามีปัญหา ทุกคนในครอบครัวมีความวิตกกังวลร่วมกัน					
12	เวลาข้าพเจ้าไม่สบายสมาชิกในครอบครัวคอยดูแลข้าพเจ้า					
13	สมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้ามีความห่วงใยรักใคร่กันทุกคน					
14	เมื่อข้าพเจ้าสอบได้คะแนนไม่ดี สมาชิกในครอบครัวจะคอยให้กำลังใจเสมอ					
15	เมื่อข้าพเจ้าเสียใจสมาชิกในครอบครัวคอยปลอบโยนเสมอ					
16	สมาชิกในครอบครัวแสดงความห่วงใยเมื่อข้าพเจ้ากลับบ้านผิดเวลา					
17	ครอบครัวของข้าพเจ้ามักแสดงความรักโดยการกอดกัน					
18	เมื่อข้าพเจ้าสอบได้คะแนนดี สมาชิกในครอบครัวจะร่วมแสดงความยินดีด้วย					
19	สมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้าไม่เคยรับรู้เรื่องราวต่างๆ ในแต่ละวันของข้าพเจ้าเลย					
	การไว้ใจ					
20	ข้าพเจ้าและสมาชิกในครอบครัวมีความสมาชิกในครอบครัวไว้ใจให้ไว้ใจซึ่งกันและกัน					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
21	สมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้ามักมีความลับต่อกัน					
	<u>การไม่ขัดแย้งซึ่งกันและกัน</u>					
22	ข้าพเจ้ามักมีความคิดเห็นขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว					
23	สมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้า มักชอบพูดคุยหยอกล้อกัน					
	<u>การให้คำแนะนำและการตักเตือนด้วยเหตุผล</u>					
24	เมื่อข้าพเจ้าทำผิดสมาชิกในครอบครัวตักเตือนด้วยเหตุผล					
	<u>การทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันในครอบครัว</u>					
25	ครอบครัวของข้าพเจ้าชอบดูโทรทัศน์ร่วมกัน					
26	ครอบครัวของข้าพเจ้ามักจะนัดกันไปเที่ยวพักผ่อนร่วมกันเสมอ					
27	ครอบครัวของข้าพเจ้าชอบไปเที่ยวพักผ่อนตามต่างจังหวัดด้วยกันเป็นประจำช่วงปิดเทอม					
28	ข้าพเจ้าและสมาชิกในครอบครัวชอบทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุด					
29	สมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้า มีโอกาสรับประทานอาหารร่วมกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา					
30	ข้าพเจ้าไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัวบ่อยนัก					

แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน

คำชี้แจง

ข้อความต่อไปนี้เป็นลักษณะของพฤติกรรม ถ้าข้อความใดตรงกับพฤติกรรมของ

นักเรียน ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อคำถาม	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
	มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน					
1	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อนไม่เข้าใจข้าพเจ้า					
2	ข้าพเจ้าเข้ากับเพื่อนในห้องได้เป็นอย่างดี					
3	ข้าพเจ้ากับเพื่อนทะเลาะกันบ่อยๆ					
4	เมื่อถึงวันเกิดเพื่อนให้ของขวัญกับข้าพเจ้า					
5	ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าเพื่อนจริงใจกับข้าพเจ้าเสมอ					
6	เมื่อไปเที่ยวข้าพเจ้ามักจะซื้อของมาฝากเพื่อน					
	การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
7	ข้าพเจ้าไม่สนใจว่าเพื่อนทำอะไรกันบ้าง					
8	เมื่อใกล้สอบ ข้าพเจ้ากับเพื่อนจะช่วยกันทบทวนบทเรียนที่เรียนมาด้วยกันเสมอ					
9	เมื่อข้าพเจ้าไม่สบาย เพื่อนดูแลเอาใจใส่อย่างดี					
10	ข้าพเจ้าชอบอยู่คนเดียวตามลำพัง ไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับเพื่อนในห้อง					
11	ข้าพเจ้าคอยให้คำแนะนำ เมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ					
12	เมื่อเพื่อนเกิดปัญหาข้าพเจ้าจะอยู่เคียงข้างและให้กำลังใจเสมอ					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
13	ข้าพเจ้าพร้อมรับฟังเรื่องไม่สบายใจต่างๆ ของเพื่อน					
14	เพื่อนให้กำลังใจเมื่อข้าพเจ้าไม่สบายใจ					
15	ถ้าเพื่อนลืมนำหนังสือเรียนมา ข้าพเจ้าจะ แบ่งดูด้วยกัน					
16	เพื่อนของข้าพเจ้าจะเก็บเอกสารไว้ให้ เมื่อข้าพเจ้าไม่ได้มาเรียน					
17	ข้าพเจ้าและเพื่อนยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่ง กันและกัน					
18	เมื่อต้องตัดสินใจทำอะไร ข้าพเจ้าจะปรึกษา เพื่อนก่อนเสมอ					
19	ข้าพเจ้าชอบปรึกษาเรื่องส่วนตัวกับเพื่อน					
	การทำกิจกรรมร่วมกัน					
20	ข้าพเจ้าชอบเล่นกีฬากับเพื่อนช่วงพัก กลางวัน					
21	ข้าพเจ้ามักมีกิจกรรมร่วมกับเพื่อนใน วันหยุด					
22	ข้าพเจ้าไปรับประทานอาหารกลางวัน กับเพื่อนเสมอ					
23	เวลาปิดเทอมข้าพเจ้าและเพื่อนจะนัดไป เที่ยวด้วยกัน					
24	ข้าพเจ้าไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ บ่อยนัก					
25	ข้าพเจ้าและเพื่อนชอบไปดูหนังด้วยกัน					

แบบสอบถามด้านตัวแบบทางสังคม

คำชี้แจง

ข้อความต่อไปนี้เป็นลักษณะของพฤติกรรม ถ้าข้อความใดตรงกับพฤติกรรมของนักเรียน ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
	<u>การเลียนแบบพฤติกรรมจากพ่อแม่หรือบุคคลที่ชื่นชอบ</u>					
1	ข้าพเจ้าชอบทำสิ่งต่างๆ ตามเพื่อนสนิท					
2	ข้าพเจ้ามักแสดงพฤติกรรมตามแบบอย่างของบุคคลที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือ					
3	ข้าพเจ้าชอบแต่งตัวตามเพื่อนๆ ในกลุ่มเดียวกันกับข้าพเจ้า					
4	เมื่อข้าพเจ้าเห็นว่าพ่อแม่ใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด ข้าพเจ้าก็จะประหยัดเงินโดยการคิดไตร่ตรองก่อนที่จะซื้อเสมอ					
5	เมื่อเห็นพ่อแม่พูดจาเสียงดัง ข้าพเจ้าลองพูดเสียงดังบ้าง					
6	ข้าพเจ้าเห็นพ่อแม่อดทนต่อความยากลำบาก ทำให้ข้าพเจ้าเป็นคนรู้จักอดทน					
7	ข้าพเจ้ามีวินัยในตนเองได้เพราะดูตัวอย่างมาจากพ่อและแม่					
8	ข้าพเจ้าเป็นคนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคได้ เพราะเห็นแบบอย่างจากพ่อและแม่					
9	ข้าพเจ้าชอบทำทรงผมเหมือนนักร้องที่ชื่นชอบไม่ว่าจะเป็นทรงใดก็ตาม					
10	ข้าพเจ้าชอบแต่งตัวตามดาราที่กำลังได้รับความนิยมถึงจะดูไม่เหมาะกับข้าพเจ้าก็ตาม					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
11	ข้าพเจ้าเห็นดาราที่ขึ้นขอบเรียนจบ รับปริญญา ข้าพเจ้าพยายามเรียนให้ สำเร็จแบบนั้นบ้าง					
	การเลียนแบบพฤติกรรมจากการชม ภาพยนตร์โทรทัศน์					
12	ข้าพเจ้าชอบแสดงกิริยาท่าทางตามดารา ในภาพยนตร์ที่ไปดูมา					
13	เวลาดูละครข้าพเจ้าแสดงท่าทางขุ่นเคือง ตามพระเอกในละครนั้น					
14	เมื่อข้าพเจ้าดูภาพยนตร์แล้วมีประโยคหรือ คำพูดที่โดนใจ ข้าพเจ้าจะนำคำพูดนั้นมา ใช้บ้าง					
15	เมื่อข้าพเจ้าเห็นพิธีกรในรายการโทรทัศน์ พูดได้อย่างชัดถ้อยชัดคำข้าพเจ้าลองฝึก พูดให้ได้เช่นนั้นบ้าง					
16	ข้าพเจ้ามักหาซื้อเสื้อผ้าตามแบบที่ตัวเอง ในละครหรือภาพยนตร์มาสวมใส่เสมอ					
	การเลียนแบบพฤติกรรมจากการอ่าน หนังสือ					
17	เมื่อข้าพเจ้าอ่านหนังสือการ์ตูนที่มีคำพูด ล้อเลียน ข้าพเจ้าใช้คำพูดตามตัวละครใน การ์ตูนนั้น					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
18	เวลาอ่านหนังสือนิตยสารที่ชื่นชอบข้าพเจ้า เลียนแบบการแต่งตัวตามตัวแบบใน หนังสือเล่มนั้น					
19	เวลาที่ข้าพเจ้าอ่านหนังสือที่มีหลักคติ เตือนใจ ข้าพเจ้ายึดหลักคตินั้นมาปฏิบัติ ตาม					
20	ข้าพเจ้าเรียนรู้วิถีคิด การตัดสินใจ และ การแก้ปัญหาจากการอ่านหนังสือ					

แบบสอบถามพฤติกรรม

คำชี้แจง

ข้อความต่อไปนี้เป็นลักษณะของพฤติกรรม ถ้าข้อความใดตรงกับพฤติกรรมของนักเรียน ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
	ด้านภาษาท่าทาง					
1	เมื่อข้าพเจ้าไม่พอใจใครมักแสดงอาการซักสีหน้าใส่ผู้นั้นทันที					
2	เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น ข้าพเจ้าจะใช้วิธีพูดคุยอย่างมีเหตุผล					
3	หากถูกขัดใจ ข้าพเจ้าจะทำลายข้าวของที่อยู่ในบริเวณนั้น					
4	ถ้าเพื่อนโยนของมาโดน ข้าพเจ้าจะขว้างของนั้นกลับไปให้โดนเขาบ้าง					
5	ข้าพเจ้าจะเตะเพื่อน เมื่อไม่ยอมทำตามในสิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการ					
6	ถ้ามีใครมาแกล้ง ข้าพเจ้าจะผลักผู้นั้นให้ล้มคว่ำไปเลย					
7	ข้าพเจ้าชอบแกล้งเขกหัวเพื่อนเพราะสนุกดี					
8	ข้าพเจ้าทุบตีหรือใช้กำลังกับผู้ที่ทำให้ข้าพเจ้าไม่พอใจ					
9	ถ้าเพื่อนมาชวนทะเลาะ ข้าพเจ้าจะหลีกเลี่ยงโดยการนิ่งเฉยไม่ได้ตอบ					
10	ข้าพเจ้ามักใช้กำลังตอบโต้ผู้ที่เข้ามาหาเรื่องข้าพเจ้า					
11	เวลาโกรธ ข้าพเจ้าจะทำลายสิ่งที่อยู่ใกล้มือ					

ข้อ	ข้อความคำถาม	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
12	ข้าพเจ้าจะหาทางเอาคืนกับผู้ที่เคยแกล้งข้าพเจ้าไว้เมื่อมีโอกาส					
13	หากใครทำให้ข้าพเจ้าโกรธข้าพเจ้าพุ่งปรี่เข้าทำร้ายเขาทันที					
14	ข้าพเจ้าจะแสดงสีหน้าบึ้งตึงเมื่อไม่พอใจหรือไม่ได้ในสิ่งที่คาดหวัง					
15	ถ้ามีใครมาทำให้ข้าพเจ้าโกรธมากๆ ข้าพเจ้าจะตอบโต้โดยการเข้าไปชกหน้าผู้นั้นทันที					
16	เมื่อรู้สึกโกรธข้าพเจ้ามักจะขว้างปาสิ่งของใส่ผู้อื่น					
	<u>ด้านภาษาถ้อยคำ</u>					
17	ข้าพเจ้าพูดประชดประชันใส่เพื่อน เมื่อทำให้ข้าพเจ้าไม่พอใจ					
18	แม้จะถูกต่อว่าอย่างรุนแรง ข้าพเจ้าก็สามารถระงับความโกรธนั้นได้					
19	หากข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับใครจะเกิดการโต้แย้งและพูดเสียงดังขึ้นมาทันที					
20	หากมีใครทำให้โมโห ข้าพเจ้าพยายามสงบจิตใจไว้ไม่ให้โต้ตอบ					
21	ข้าพเจ้าไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด					
22	ข้าพเจ้าชอบพูดเสียดสีใส่ผู้ที่ข้าพเจ้าไม่ชอบให้ได้รับความอับอาย					
23	ถ้ามีเรื่องทะเลาะกับเพื่อน ข้าพเจ้ามักใช้ถ้อยคำหยาบคายด่าใส่เพื่อน					
24	ข้าพเจ้าชอบพูดเยาะเย้ยผู้อื่น					
25	ข้าพเจ้าพูดประชดประชันใส่ผู้ที่ข้าพเจ้าไม่ชอบ					

ข้อ	ข้อคำถาม	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
26	ข้าพเจ้าชอบเอาปมด้อยของผู้อื่นมาพูดเป็น เรื่องสนุก					
27	หากเพื่อนทำให้ข้าพเจ้าโกรธ ข้าพเจ้าจะเดิน เลียงออกมาเพื่อระงับอารมณ์ก่อน					
28	ข้าพเจ้ามักพูดล้อเลียนผู้อื่นเสมอ					
29	ถ้าหากกำลังยุ่ง ข้าพเจ้าจะตะคอกใส่ผู้ที่เข้ามา รบกวน					
30	ข้าพเจ้าจะพูดข่มขู่เพื่อให้เพื่อนยอมทำตามใน สิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการ					

ตารางโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว ของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
1.	การสร้างสัมพันธภาพและทำความเข้าใจโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง	<ol style="list-style-type: none"> สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ทราบถึงจุดมุ่งหมายการปฏิบัติตน รวมทั้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อตกลงระหว่างผู้วิจัยและสมาชิกทุกคน ตลอดจนการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมได้อย่างถูกต้อง 	กลุ่มสัมพันธ์	ปฐมนิเทศ (JIGSAW FRIEND)
2.	ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว	<ol style="list-style-type: none"> เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นของพฤติกรรมก้าวร้าว เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงรู้จักการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าว 	กรณีตัวอย่าง	ความผิดของใคร
3.	การทบทวนพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง	<ol style="list-style-type: none"> เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทบทวนพฤติกรรมของตนเองที่แสดงถึงความก้าวร้าว เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงสามารถแยกแยะระหว่างพฤติกรรมก้าวร้าวและการระงับความก้าวร้าว เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงรู้จักจัดเรียงลำดับพฤติกรรมก้าวร้าวที่ตนเองต้องการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงมีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเรียนรู้แนวทางในการลดพฤติกรรมก้าวร้าว 	อภิปรายกลุ่มและการวางเงื่อนไขกลุ่ม	จุดเปลี่ยน

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
4.	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงในการแสดงสีหน้าบึ้งตึง	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเห็นความสำคัญของการแสดงสีหน้า 2. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมการแสดงสีหน้าบึ้งตึง 3. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเรียนรู้วิธีการแสดงออกทางสีหน้าอย่างเหมาะสม 4. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงฝึกวิธีการแสดงออกทางสีหน้าอย่างเหมาะสม 	บทบาท สมมติ และ การวาง เงื่อนไขกลุ่ม	สีหน้าบอก ความรู้สึก
5.	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงในการชกต่อย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมชกต่อย 2. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเรียนรู้ทักษะการตัดสินใจอย่างเหมาะสม 3. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงฝึกการตัดสินใจอย่างเหมาะสม 	กรณี ตัวอย่าง และ การวาง เงื่อนไขกลุ่ม	ทางเลือกของ ความเป็นเพื่อน
6.	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงในการผลัด	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมการผลัด 2. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเห็นความสำคัญของการมีสติ 3. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเรียนรู้และฝึกการมีสติ 	กรณี ตัวอย่าง และ การวาง เงื่อนไขกลุ่ม	ขอโทษนะ ที่ทำให้ นาย(บาท) เจ็บ
7.	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงในการขว้างปาสิ่งของและการพูดล้อเลียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมการขว้างปาสิ่งของและการพูดล้อเลียน 2. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเรียนรู้แนวทางการจัดการกับอารมณ์ 3. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงฝึกการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง 	บทบาท สมมติ และ การวาง เงื่อนไขกลุ่ม	คิดก่อนทำ

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
8.	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงในการพูดโต้เถียงด้วยความเกรี้ยวกราด	1. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมกรพูดโต้เถียงด้วยความเกรี้ยวกราด 2. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเรียนรู้ทักษะการฟังอย่างเข้าใจ 3. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี	กรณี ตัวอย่าง และ การวาง เงื่อนไขกลุ่ม	อย่าเข้าใจ ฉันผิด
9.	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงในการพูดด้วยถ้อยคำหยาบคายและการพูดขมขู่	1. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมกรพูดด้วยถ้อยคำหยาบคายและการพูดขมขู่ 2. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเรียนรู้การใช้คำพูดอย่างเหมาะสม 3. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงฝึกการใช้คำพูดอย่างเหมาะสม	กรณี ตัวอย่าง และ การวาง เงื่อนไขกลุ่ม	คำพูดที่ไม่มีใคร อยากฟัง
10.	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงในการพูดประชดประชัน	1. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมกรพูดประชดประชัน 2. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเรียนรู้หลักการเป็นผู้พูดที่ดี 3. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงฝึกการเป็นผู้พูดที่ดี	บทบาท สมมติ และ การวาง เงื่อนไขกลุ่ม	เหตุเกิด จากความ ไม่เข้าใจกัน
11.	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงในการพูดเยาะเย้ย	1. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมกรพูดเยาะเย้ย 2. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเห็นความสำคัญของการควบคุมตนเอง 3. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเรียนรู้วิธีการที่เหมาะสมเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดการแสดงความก้าวร้าวออกมา	กรณี ตัวอย่าง และ การวาง เงื่อนไขกลุ่ม	เส้นทาง สู่ชัยชนะ

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	ชื่อกิจกรรม
12.	การเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง	<p>1. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทบทวนและประเมินผล การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง ภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว</p> <p>2. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงทบทวนถึงสิ่งที่เรียนรู้และการฝึกที่ผ่านมาเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง</p> <p>3. เพื่อให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงสามารถนำวิธีการที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน</p>	อภิปราย กลุ่ม	ปัจฉิมนิเทศ (ฉันเปลี่ยน ไปแล้ว)

แบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว

ผู้ประเมิน..... ( ) ผู้วิจัย ( ) ผู้ช่วยผู้วิจัย

ผู้ถูกประเมิน.....

คำชี้แจง

1. พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง หมายถึง พฤติกรรมของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่แสดงออกด้วยภาษาท่าทาง (Body language) และภาษาถ้อยคำ (Verbal language) แล้วทำให้ผู้อื่นเกิดความอับอาย เสียหาย หรือไม่สบายใจ

1.1 พฤติกรรมก้าวร้าวด้านภาษาท่าทาง หมายถึง การแสดงออกของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความอับอาย เสียหาย หรือไม่สบายใจ ได้แก่ การแสดงสีหน้าบึ้งตึง การชกต่อย การผลัก และการขว้างปาสิ่งของ

1.2 พฤติกรรมก้าวร้าวด้านภาษาถ้อยคำ หมายถึง การใช้วาจาของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความอับอาย เสียหาย หรือไม่สบายใจ ได้แก่ การพูดโต้เถียงด้วยความเกรี้ยวกราด การพูดด้วยถ้อยคำหยาบคาย การพูดข่มขู่ การพูดล้อเลียน การพูดเยาะเย้ย และการพูดประชดประชัน

แบบประเมินฉบับนี้ เป็นแบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการด้านยาเสพติดที่ศูนย์ค้นหาสมรรถนะการคิด สำนักงานอสาการศึกษา สภาการศึกษา โดยให้ผู้ประเมินนี้ถึงพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เกิดขึ้นจริงแล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

แสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	เท่ากับ	3 คะแนน
แสดงพฤติกรรมบางครั้ง	เท่ากับ	2 คะแนน
แสดงพฤติกรรมนานๆครั้ง	เท่ากับ	1 คะแนน
ไม่แสดงพฤติกรรมเลย	เท่ากับ	0 คะแนน

แบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว

พฤติกรรม ก้าวร้าว	พฤติกรรมที่วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง แสดงออก	ความถี่ของพฤติกรรม			
		บ่อย ครั้ง	บาง ครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่แสดง พฤติกรรม
ด้านภาษา ท่าทาง Body Language	การแสดงสีหน้าบึ้งตึง				
	ผลัด				
	ชกต่อย				
	ขว้างปาสิ่งของ				
	อื่นๆ (ระบุ)				
ด้านภาษา ถ้อยคำ Verbal Language)	พูดล้อเลียน				
	พูดโต้เถียงด้วยความ เกรี้ยวกราด				
	พูดหยาบคาย				
	พูดข่มขู่				
	พูดเยาะเย้ย				
	พูดประชดประชัน				
	อื่นๆ (ระบุ)				
รวม					

แบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว

คำชี้แจง

1. พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง หมายถึง พฤติกรรมของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่แสดงออกด้วยภาษาท่าทาง (Body language) และภาษาถ้อยคำ (Verbal language) แล้วทำให้ผู้อื่นเกิดความอับอาย เสียหาย หรือไม่สบายใจ

1.1 พฤติกรรมก้าวร้าวด้านภาษาท่าทาง หมายถึง การแสดงออกของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความอับอาย เสียหาย หรือไม่สบายใจ ได้แก่ การแสดงสีหน้าบึ้งตึง การชกต่อย การผลัก และการขว้างปาสิ่งของ

1.2 พฤติกรรมก้าวร้าวด้านภาษาถ้อยคำ หมายถึง การใช้วาจาของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความอับอาย เสียหาย หรือไม่สบายใจ ได้แก่ การพูดโต้เถียงด้วยความเกรี้ยวกราด การพูดด้วยถ้อยคำหยาบคาย การพูดข่มขู่ การพูดล้อเลียน การพูดเยาะเย้ย และการพูดประชดประชัน

วิธีบันทึกและเกณฑ์การให้คะแนน ให้ผู้สังเกตบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้นจริงของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการด้านยาเสพติดที่ศูนย์สมรรถนะการคิด สำนักงานอาสาสากล สภากาชาดไทย บันทึกความถี่ตามจำนวนครั้งของการเกิดพฤติกรรมเป้าหมาย ในช่วงเวลาที่กำหนด แบ่งเป็น 5 ช่วง ช่วงเวลาละ 1 นาที ลงในแบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ เมื่อวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวขึ้น 1 ครั้ง เท่ากับ 1 คะแนน

ครั้งที่..... ผู้ประเมิน..... ( ) ผู้วิจัย ( ) ผู้ช่วยผู้วิจัย
 วันที่..... ระยะเวลา.....

คนที่	ช่วงเวลา	พฤติกรรมก้าวร้าว										รวม
		ภาษาท่าทาง					ภาษาถ้อยคำ					
		ตี	ผลัก	เตะ	เขกหัว	ขว้างปาสิ่งของใส่เพื่อน	พูดโต้เถียงด้วยความเกรี้ยวกราด	ด่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย	ล้อเลียนปมด้อยของเพื่อน	พูดเยาะเย้ย	พูดประชดประชัน	
1	1											
	2											
	3											
	4											
	5											
2	1											
	2											
	3											
	4											
	5											

คนที่	ช่วงเวลา	พฤติกรรมก้าวร้าว									รวม	
		ภาษาท่าทาง					ภาษาถ้อยคำ					
		ตี	ผลัก	เตะ	เขกหัว	ขว้างปาสิ่งของใส่เพื่อน	พูดโต้เถียงด้วยความเกรี้ยวกราด	ด่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย	ล้อเลียนปมด้อยของเพื่อน	พูดเยาะเย้ย		พูดประชดประชัน
3	1											
	2											
	3											
	4											
	5											
4	1											
	2											
	3											
	4											
	5											

คนที่	ช่วงเวลา	พฤติกรรมก้าวร้าว									รวม	
		ภาษาท่าทาง					ภาษาถ้อยคำ					
		ตี	ผลัก	เตะ	เขกหัว	ขว้างปาสิ่งของใส่เพื่อน	พูดโต้เถียงด้วยความเกรี้ยวกราด	ด่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย	ล้อเลียนปมด้อยของเพื่อน	พูดเยาะเย้ย		พูดประชดประชัน
5	1											
	2											
	3											
	4											
	5											
6	1											
	2											
	3											
	4											
	5											

คนที่	ช่วงเวลา	พฤติกรรมก้าวร้าว										รวม
		ภาษาท่าทาง					ภาษาถ้อยคำ					
		ตี	ผลัก	เตะ	เขกหัว	ขว้างปาสิ่งของใส่เพื่อน	พูดโต้เถียงด้วยความเกรี้ยวกราด	ด่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย	ล้อเลียนปมด้อยของเพื่อน	พูดเยาะเย้ย	พูดประชดประชัน	
7	1											
	2											
	3											
	4											
	5											
8	1											
	2											
	3											
	4											
	5											

โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ครั้งที่ 1

สิ่งที่พัฒนา	การสร้างสัมพันธภาพและทำความเข้าใจโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
จุดมุ่งหมาย	1. สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกที่เข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว 2. เพื่อให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ทราบถึงจุดมุ่งหมาย การปฏิบัติตนรวมทั้งทำความเข้าใจ ข้อตกลง ตลอดจนการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมได้อย่างถูกต้อง
แนวคิด	การปฐมนิเทศเป็นการสร้างความรู้จักคุ้นเคยกันระหว่างผู้วิจัยและสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม พร้อมให้เข้าใจ บทบาทหน้าที่ จุดมุ่งหมายและทราบถึงวัน เวลา จำนวนครั้ง และสถานที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งต่อไป
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
กิจกรรม	ปฐมนิเทศ (JIGSAW FRIEND)
อุปกรณ์	1. ชิ้นส่วน JIGSAW FRIEND (ประกอบเป็นรูปหัวใจ) 2. แบบสำรวจตัวเสริมแรง
วิธีดำเนินการ	<u>ขั้นการมีส่วนร่วม</u> 1. ผู้วิจัยแนะนำตนเองและให้สมาชิกแต่ละคนที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะนำตนเอง 2. ผู้วิจัยอธิบายวิธีการเล่นเกม “JIGSAW FRIEND” โดยให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลม 3. ผู้วิจัยนำกล่องซึ่งบรรจุชิ้นส่วน “JIGSAW FRIEND” ให้สมาชิกแต่ละคนสุ่มจับขึ้นมาคนละ 1 ชิ้น เมื่อครบทุกคนแล้วให้มองหาชิ้นส่วนของเพื่อนที่สามารถต่อเข้ากับชิ้นส่วนของตนเอง แล้วกลายเป็นรูปหัวใจได้สมบูรณ์เมื่อสมาชิกเจอคู่ของตนเองแล้วก็ให้ย้ายที่นั่งมานั่งคู่กันแล้วให้ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน โดยการพูดคุยถึงสิ่งที่แต่ละคนชอบและสนใจ

ขั้นวิเคราะห์

- ผู้วิจัยให้สมาชิกแต่ละคู่ออกมาแนะนำเพื่อนที่คู่ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้จักกันมากขึ้น และถามสมาชิกว่า ได้เรียนรู้จากกิจกรรม “JIGSAW FRIEND” อย่างไรบ้าง

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. ผู้วิจัยชี้แจงให้สมาชิกทราบถึงจุดมุ่งหมายในการเข้าร่วมกิจกรรม คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของตนเอง โดยแต่ละครั้งที่สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม จะเป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบของพฤติกรรมก้าวร้าว แนวทางการแก้ปัญหา และวิธีการฝึกเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกทุกคน

2. ผู้วิจัยแจกแบบสำรวจตัวเสริมแรงให้สมาชิกแต่ละคนเลือกตัวเสริมแรงที่ตนเองชอบมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย เพื่อนำมากำหนดเป็นตัวเสริมแรงที่เหมาะสมเมื่อสมาชิกทุกคนสามารถกระทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จต่อไป

3. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดเห็นหรือมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตนและข้อตกลงร่วมกันตลอดการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวอย่างไร

4. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของสมาชิกในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกัน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก
3. สังเกตจากบรรยากาศของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

แบบสำรวจตัวเสริมแรง

คำชี้แจง จงเลือกตัวเสริมแรงที่ท่านต้องการมากที่สุดโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

- ★ สมุด .....
- ★ ปากกา .....
- ★ ดินสอ .....
- ★ ไม้บรรทัด .....
- ★ ยางลบ .....
- ★ สมุดวาดเขียน .....
- ★ สีไม้ .....
- ★ สีเทียน .....
- ★ สีน้ำ .....
- ★ สีชอล์ก .....
- ★ ขนมหัด .....
- ★ ไอศกรีม .....
- ★ ช็อกโกแลต .....
- ★ โดนัท .....
- ★ คุกกี้ .....
- ★ น้ำผลไม้ .....
- ★ นมเปรี้ยว .....
- ★ น้ำอัดลม .....
- ★ ขนมหุบกกรอบ .....
- ★ เยลลี่ .....

หมายเหตุ ถ้าสามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ทุกครั้งสำเร็จ

ตัวเสริมแรงที่ท่านต้องการคือ ..... (ระบุ)

โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ครั้งที่ 2

สิ่งที่พัฒนา	ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว
จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว 2. เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นของพฤติกรรมก้าวร้าว 3. เพื่อให้สมาชิกรู้จักการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าว
แนวคิด	พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นการแสดงออกเพื่อขจัดความคับข้องใจของตนเอง ซึ่งผลของการกระทำนั้นก่อให้เกิดผลเสียทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยจะอยู่ในรูปของภาษาท่าทาง และภาษากาย
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	กรณีตัวอย่าง
กิจกรรม	ความผิดของใคร
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “ความผิดของใคร” 2. ใบงานที่ 1 เรื่อง “ความผิดของใคร” 3. ใบความรู้ เรื่องพฤติกรรมก้าวร้าว
วิธีดำเนินการ	<p><u>ขั้นการมีส่วนร่วม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม 2. ผู้วิจัยกล่าวนำถึงกิจกรรมในครั้งนี้ โดยการตั้งคำถาม ถามสมาชิกว่า เคยได้ยินคำว่า “ก้าวร้าว” บ้างไหม และคิดว่าพฤติกรรมอย่างไรถึงเรียกว่า พฤติกรรมก้าวร้าว ให้ทุกคนช่วยกันตอบ 3. ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง “ความผิดของใคร” ให้สมาชิกร่วมกัน วิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ดังกล่าว <p><u>ขั้นวิเคราะห์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยให้สมาชิกช่วยกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้น จากเอกสาร กรณีตัวอย่างเรื่อง “ความผิดของใคร” <ol style="list-style-type: none"> 1.1 พฤติกรรมของสงกรานต์ที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรม นั้นส่งผลตามมาอย่างไรบ้าง

1.2 ท่านคิดว่าพฤติกรรมของสงกรานต์เหมาะสมหรือไม่ พร้อมอธิบายเหตุผล

1.3 ถ้าท่านเป็นสงกรานต์จะทำอย่างไรเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น

2. ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามลงในใบงานที่ 1 เรื่อง “ความผิดของใคร”

3. ผู้วิจัยแจกใบความรู้เรื่องพฤติกรรมก้าวร้าว พร้อมทั้งอธิบายประกอบเพื่อให้สมาชิกเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างไร

2. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

2. สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก

3. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

4. สังเกตจากบรรยากาศของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

เอกสารกรณีตัวอย่าง
เรื่อง ความผิดของใคร

ณ โรงเรียนแห่งหนึ่งในช่วงพักกลางวัน ชัยพร พี่ระ และมงคลวิ่งเล่นอยู่กลางสนาม ขณะเดียวกันสงกรานต์และมารุตก็เดินคุยกันผ่านมา ในขณะที่พี่ระวิ่งไล่ชัยพรและมงคลอยู่จึงไม่ได้มองว่ามีคนเดินอยู่ข้างหน้าจึงวิ่งไปชนเข้ากับสงกรานต์อย่างจังล้มลงไปนอนทั้งคู่ พี่ระกล่าวขอโทษและพุงให้สงกรานต์ลุกขึ้นแต่สงกรานต์กลับปิดมือของพี่ระออก และชักเข้าไปที่หน้าของพี่ระทันที พร้อมทั้งกล่าวหาว่าพี่ระตั้งใจที่จะแกล้งตนเอง ครูธีระเดินผ่านมาเห็นเหตุการณ์จึงเรียกทั้งหมดเข้าห้องปกครองเพื่อซักถามข้อเท็จจริง เมื่อทราบเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วสงกรานต์จึงถูกทำทัณฑ์บนและลงโทษให้ทำความสะอาดหน้าอาคารเรียนเป็นเวลา 2 สัปดาห์

ใบงานที่ 1
เรื่อง “ความผิดของใคร”

1. พฤติกรรมของสงกรานต์ที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าพฤติกรรมของสงกรานต์เหมาะสมหรือไม่ พร้อมอธิบายเหตุผล

.....

.....

.....

.....

.....

3. ถ้าท่านเป็นสงกรานต์จะอย่างไรเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ขึ้น

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ เรื่อง พฤติกรรมก้าวร้าว

พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นการกระทำที่แสดงออกในรูปของคำพูดและการกระทำ เพื่อระบายความคับข้องใจ ความโกรธ ความเครียดของตนเอง และความรู้สึกไม่พึงพอใจต่างๆ ซึ่งเป็นการกระทำที่ผู้อื่นไม่พอใจ

นักจิตวิทยาอดอลลาทและมิลเลอร์ สรุปว่า พฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กมาจาก 2 สาเหตุใหญ่ คือ

1. ความคับข้องใจ เมื่อเด็กได้รับความคับข้องใจ ผลที่ตามมาคือพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งความคับข้องใจในจิตใจของเด็กจะมาจากสภาพแวดล้อมของเด็กเป็นส่วนใหญ่ เช่น การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่เข้มงวด กฎระเบียบข้อบังคับในโรงเรียนที่เข้มงวดเกินไปตลอดจนสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันย่อมจะส่งผลกระทบต่อเด็ก โดยการสร้างความกดดันให้กับตัวเด็ก

2. การเลียนแบบ เช่น การเลียนแบบของพ่อแม่ที่เป็นคนก้าวร้าวเด็กก็มักจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวได้ หรืออาจจะเลียนแบบจากสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป เช่น หนังโทรทัศน์หนังสือพิมพ์พวกนี้จะก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งสิ้น

นอกจากนี้ นักจิตวิทยาได้ศึกษาถึงสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อความก้าวร้าว ซึ่งได้แก่

1. ความคับข้องใจ ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลถูกขัดขวาง ทำให้ไม่บรรลุเป้าหมาย เช่น ทำงานไม่สำเร็จ เสียโอกาสทำคะแนนในวิชาที่ตนหวังไว้ เสียโอกาสที่จะชนะการแข่งขัน ถูกขัดขวางไม่ให้ทำอย่างที่เคยคาดหวัง ฯลฯ

2. การถูกรุกรานทางกาย ทางวาจา จะทำให้บุคคลเกิดความกดดันภายในและได้ตอบกลับด้วยความรุนแรง

3. การได้เห็นผู้อื่นแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวหรือคาดเดาว่าผู้อื่นจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว

4. สื่อมวลชน ทางวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ วารสาร ฯลฯ ซึ่งเสนอข่าวสารหรือตัวอย่างของความก้าวร้าว

โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ครั้งที่ 3

สิ่งที่พัฒนา	การทบทวนพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง
จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้สมาชิกทบทวนพฤติกรรมของตนเองที่แสดงถึงความก้าวร้าว 2. เพื่อให้สมาชิกสามารถแยกแยะระหว่างพฤติกรรมก้าวร้าวและ การระงับความก้าวร้าว 3. เพื่อให้สมาชิกรู้จักจัดเรียงลำดับพฤติกรรมก้าวร้าวที่ตนเองต้องการเปลี่ยนแปลง 4. เพื่อให้สมาชิกมีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง 5. เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้แนวทางในการลดพฤติกรรมก้าวร้าว
แนวคิด	การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดๆนั้นขึ้นอยู่กับผลกรรมที่จะได้รับ และผลกรรมนั้นเป็นสิ่งที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	อภิปรายกลุ่มและการวางเงื่อนไขกลุ่ม
กิจกรรม	จุดเปลี่ยน
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใบงานที่ 2 เรื่อง “จุดเปลี่ยน” 2. สมุดการรายงานตนเอง
วิธีดำเนินการ	<p><u>ขั้นการมีส่วนร่วม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา 2. ผู้วิจัยให้สมาชิกทบทวนถึงพฤติกรรมของตนเองที่เป็นความก้าวร้าวที่ผ่านมา แล้วให้เขียนถึงพฤติกรรมที่เคยกระทำแล้วรู้สึกเสียใจและไม่สบายใจมีอะไรบ้าง และเขียนถึงการระงับความก้าวร้าวที่เคยกระทำสำเร็จมีอะไรบ้าง พร้อมทั้งบอกเหตุผลลงในใบงานที่ 2 เรื่อง “จุดเปลี่ยน” 3. ผู้วิจัยให้สมาชิกจัดลำดับพฤติกรรมก้าวร้าวที่ต้องการเปลี่ยนแปลงลงในสมุดการรายงานตนเอง <p><u>ขั้นวิเคราะห์</u></p>

1. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมนั่งรวมกลุ่มกันเป็นวงกลม แล้วให้แต่ละคนเล่าถึงพฤติกรรมก้าวร้าวที่ตนเองเคยกระทำ พร้อมทั้งบอกถึง ผลที่ตามมาเมื่อทำพฤติกรรมนั้นลงไปแล้ว เมื่อเล่าครบทุกคนแล้วก็ให้ เปลี่ยนมาเล่าถึงการระงับความก้าวร้าวที่ตนเองเคยกระทำสำเร็จให้เพื่อน ในกลุ่มฟัง และบอกถึงผลที่ตามมาเมื่อตนเองสามารถระงับความก้าวร้าวได้ หลังจากนั้นให้ช่วยกันเสนอแนวทางในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวร่วมกัน

2. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวที่จะเปลี่ยนแปลง ในครั้งนี้ ลงในสมุดการรายงานตนเองพร้อมทั้งบอกถึงเป้าหมายที่ต้องการ ให้เกิดขึ้นด้วย

3. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของตนเองลงในสมุดการรายงานตนเอง โดยมีผู้วิจัยตรวจสอบการบันทึก พฤติกรรมของสมาชิกในครั้งถัดไป โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าสมาชิกทุกคนสามารถ ทำตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้สำเร็จ ทุกคนก็จะได้รับตัวเสริมแรงตามที่ทั้งกลุ่ม เลือกไว้ แต่ถ้ามีสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ได้ ทั้งกลุ่มก็จะไม่ได้รับตัวเสริมแรงเช่นกัน

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และ นำไปประยุกต์ใช้ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนมีวิธีการที่จะระงับความก้าวร้าวของ ตนเองอย่างไรบ้าง

2. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน
2. สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก
3. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก
4. สังเกตจากบรรยากาศของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ครั้งที่ 4

สิ่งที่พัฒนา	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของสมาชิกในการแสดงสีหน้าบึ้งตึง
จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการแสดงสีหน้า 2. เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมการแสดงสีหน้าบึ้งตึง 3. เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้วิธีการแสดงออกทางสีหน้าอย่างเหมาะสม 4. เพื่อให้สมาชิกฝึกวิธีการแสดงออกทางสีหน้าอย่างเหมาะสม
แนวคิด	วัยรุ่นนั้นมักจะแสดงพฤติกรรมต่างๆออกมาตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง โดยไม่ได้สนใจถึงความรู้สึกของผู้อื่นที่อยู่รอบข้าง ซึ่งจะส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	บทบาทสมมติและการวางเงื่อนไขกลุ่ม
กิจกรรม	สีหน้าบอกความรู้สึก
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง “สีหน้าบอกความรู้สึก” 2. สมุดการรายงานตนเอง
วิธีดำเนินการ	<p><u>ขั้นการมีส่วนร่วม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา 2. ผู้วิจัยให้สมาชิกทบทวนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งที่แล้ว พร้อมทั้งเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเองว่าเป็นอย่างไรบ้าง 3. ผู้วิจัยกล่าวนำถึงกิจกรรมในครั้งนี้ โดยถามสมาชิกว่าการแสดงออกทางสีหน้านั้นมีความสำคัญอย่างไร ให้สมาชิกทุกคนช่วยกันตอบ <p><u>ขั้นวิเคราะห์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยขอตัวแทนสมาชิก 3 คน เพื่อมาแสดงบทบาทสมมติ แล้วให้เลือกของบทบาทสมมติกับผู้วิจัย หลังจากนั้นให้เวลาสมาชิกวิเคราะห์เนื้อหาและเตรียมตัวนำเสนอบทบาทสมมติ

2. สมาชิกซึ่งเป็นตัวแทนออกมานำเสนอบทบาทสมมติ จากนั้นให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งร่วมกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นในบทบาทสมมติดังกล่าว

2.1 พฤติกรรมของวารีที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไรบ้าง

2.2 ท่านคิดว่าพฤติกรรมของวารีเหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

2.3 ท่านได้ข้อคิดอะไรบ้าง จากบทบาทสมมติเรื่อง “สีหน้าบอกความรู้สึก”

3. ผู้วิจัยให้สมาชิกจับคู่กันแล้วหันหน้าเข้าหากันเพื่อเรียนรู้การแสดงออกทางสีหน้าอย่างเหมาะสม โดยการให้สมาชิกแสดงสีหน้าในอารมณ์ต่างๆตามที่ผู้วิจัยกำหนด แล้วให้เพื่อนที่คู่ด้วยบอกถึงความรู้สึกเมื่อเห็นสีหน้าของเพื่อนในแต่ละอารมณ์ โดยจะให้สลับกันแสดง สีหน้าทั้งสองคน โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้บอกให้วัยรุ่นกลุ่มเสียงค่อยๆปรับการแสดงสีหน้าในกรณีที่สมาชิกคนใดยังมีการแสดงสีหน้าไม่เหมาะสม มอบหมายให้ฝึกเพิ่มเติม

4. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวที่จะเปลี่ยนแปลงในครั้งนี ลงในสมุดการรายงานตนเองพร้อมทั้งบอกถึงเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นด้วย

5. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองลงในสมุดการรายงานตนเอง โดยมีผู้วิจัยตรวจสอบการบันทึกพฤติกรรมของสมาชิกในครั้งถัดไป โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าสมาชิกทุกคนสามารถทำตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้สำเร็จ ทุกคนก็จะได้รับตัวเสริมแรงตามที่ทั้งกลุ่มเลือกไว้ แต่ถ้ามีสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ทั้งกลุ่มก็จะไม่ได้รับตัวเสริมแรงเช่นกัน

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- จากกิจกรรม “สีหน้าบอกความรู้สึก” สมาชิกได้เรียนรู้อะไรบ้าง

2. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน
2. สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก
3. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก
4. สังเกตจากบรรยากาศของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

บทบาทสมมติ
เรื่อง สีหน้าบอกความรู้สึก

สถานการณ์

วันหนึ่งในคาบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ อาจารย์รัศมีมอบหมายงานให้สร้างสิ่งประดิษฐ์จากกระดาษหนังสือพิมพ์หนึ่งชิ้นให้เสร็จภายในหนึ่งคาบเรียน โดยครูรัศมีจะเป็นผู้จับฉลากเลือกคู่ให้นักเรียนเอง วารีและนารีถูกจับคู่ให้ได้ทำงานคู่กัน ทั้งสองคนรู้สึกไม่ค่อยพอใจเพราะไม่ได้คู่กับเพื่อนสนิทของตนเอง พอต้องมาทำงานคู่กัน นารีพยายามชวนคุยว่าจะทำสิ่งประดิษฐ์อะไรกันดีแต่วารีกับนั่งนิ่งและแสดงสีหน้าบึ้งตึงจนทำให้นารีเกิดความเบื่อหน่าย และไม่อยากคุยด้วยอีก พอหมดคาบเรียนทั้งสองจึงไม่มีสิ่งประดิษฐ์ส่งอาจารย์รัศมี ทั้งสองคนจึงถูกตัดคะแนนจากการไม่มีงานชิ้นนี้ส่ง นารีรู้สึกไม่พอใจจึงเข้าไปพูดต่อว่าวารี ว่าเป็นต้นเหตุให้ตนเองถูกตัดคะแนนไปด้วย หลังจากนั้นอาจารย์รัศมีจึงเรียกทั้งสองคนเข้ามาคุย และสอบถามถึงเหตุผลที่ไม่มีชิ้นงานส่ง เมื่อทราบข้อเท็จจริงแล้วจึงสอนทั้งสองว่าการอยู่ร่วมกันนั้น เราไม่ได้รู้จักกันเพียงเพื่อนกลุ่มเดียวกันเท่านั้น ทุกคนในห้องก็เป็นเพื่อนของเราเช่นกัน แล้วถ้ามีคนมาแสดงสีหน้าบึ้งตึงใส่เราอยู่ตลอดเวลาก็คงไม่มีใครชอบหรอก ทั้งสองคนกล่าวขอโทษซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งกล่าวขอบคุณอาจารย์รัศมีก่อนกลับขึ้นห้องไปเรียนวิชาต่อไป

เอกสารบทบาทสมมติ
เรื่อง สีหน้าบอกความรู้สึก

บทบาทของนารี

นารีเป็นนักเรียนคนหนึ่งในห้องเรียนนี้ และถูกจับให้ทำงานสร้างสิ่งประดิษฐ์คู่กับวาริ ซึ่งนารีนั้นอยากคู่กับเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มของตนเองมากกว่า แต่เมื่อต้องมาทำงานคู่กันนารีก็พยายามจะคุยเพื่อวางแผนสร้างสิ่งประดิษฐ์กับวาริ แต่วาริกลับแสดงสีหน้าบึ้งตึงใส่นารีจึงไม่พูดกับวาริอีก เมื่อหมดคาบจึงไม่มีงานส่งอาจารย์รัศมี และถูกหักคะแนน จึงเข้าไปต่อว่าวาริว่าเป็นต้นเหตุ หลังจากนั้นก็รับฟังคำสั่งสอนของอาจารย์รัศมี แล้วหันไปขอโทษวาริ พร้อมทั้งกล่าวขอบคุณอาจารย์รัศมี แล้วกลับขึ้นห้องไปเรียนวิชาต่อไป

บทบาทของวาริ

วาริเป็นนักเรียนคนหนึ่งในห้องเรียนนี้ และถูกจับให้ทำงานสร้างสิ่งประดิษฐ์คู่กับนารี ซึ่งวารินั้นอยากคู่กับเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มของตนเองมากกว่า และเมื่อต้องมาทำงานคู่กัน วาริก็ยังแสดงสีหน้าบึ้งตึงอยู่อย่างนั้น จนหมดคาบเรียนจึงทำให้ไม่มีงานส่ง อาจารย์รัศมี และถูกหักคะแนน โดนวาริเข้ามาต่อว่า ว่า เป็นต้นเหตุให้ถูกหักคะแนน หลังจากนั้นก็ฟังคำสั่งสอนของอาจารย์รัศมี แล้วหันไปขอโทษนารี พร้อมทั้งกล่าวขอบคุณอาจารย์รัศมีแล้วกลับขึ้นห้องไปเรียนวิชาต่อไป

บทบาทของอาจารย์รัศมี

อาจารย์รัศมีเป็นอาจารย์สอนวิชาวิทยาศาสตร์ และมอบหมายให้นักเรียนสร้างสิ่งประดิษฐ์จากกระดาษหนังสือพิมพ์หนึ่งชิ้นให้เสร็จภายในหนึ่งคาบเรียน แล้วเป็นผู้จับฉลากเลือกคู่ทำงานให้นักเรียน พอหมดคาบเรียนก็เรียกส่งงาน แล้วพบว่าคู่ของวาริและนารีไม่มีงานส่ง จึงหักคะแนนทั้งสองคนที่ไม่ขึ้นงานส่ง เมื่อเกิดเหตุขึ้น จึงเรียกทั้งสองคนมาคุยและสอนเรื่องเพื่อนและการแสดงสีหน้าบึ้งตึงใส่ผู้อื่นว่าคงไม่มีใครชอบ

โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ครั้งที่ 5

สิ่งที่พัฒนา	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของสมาชิกในการชกต่อย
จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมชกต่อย 2. เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้แนวทางการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม 3. เพื่อให้สมาชิกฝึกทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม
แนวคิด	ทักษะการตัดสินใจ เป็นทักษะที่จะช่วยให้บุคคลมีการตัดสินใจในการกระทำต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ มีการประเมินทางเลือก และประเมินผลของการตัดสินใจเลือกทางนั้นๆ ซึ่งจะทำให้สมาชิกสามารถตัดสินใจเลือกที่จะกระทำการใดๆ โดยพิจารณาถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากทางเลือกเหล่านั้น ก่อนที่จะตัดสินใจกระทำพฤติกรรมใดๆลงไป
กิจกรรม	ทางเลือกของความเป็นเพื่อน
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	กรณีตัวอย่างและการวางเงื่อนไขกลุ่ม
กิจกรรม	สีหน้าบอกความรู้สึก
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “ทางเลือกของความเป็นเพื่อน” 2. ใบงานที่ 3 เรื่อง “ทางเลือกของความเป็นเพื่อน” 3. ใบความรู้ เรื่อง “ทักษะการตัดสินใจ” 4. ใบงานฝึกทักษะการตัดสินใจ 5. สมุดการรายงานตนเอง
วิธีดำเนินการ	<p><u>ขั้นมีส่วนร่วม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา 2. ผู้วิจัยให้สมาชิกทบทวนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งที่แล้ว พร้อมทั้งเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเองว่าเป็นอย่างไรบ้าง 3. ผู้วิจัยกล่าวนำถึงกิจกรรมในครั้งนี้ โดยถามสมาชิกว่าการตัดสินใจมีความสำคัญอย่างไรให้ช่วยกันตอบ

4. ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “ทางเลือกของความเป็นเพื่อน” ให้สมาชิกร่วมกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ดังกล่าว

ขั้นวิเคราะห์

1. ผู้วิจัยให้สมาชิกช่วยกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “ทางเลือกของความเป็นเพื่อน”

1.1 พฤติกรรมของธงรบและชานนท์ที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไรบ้าง

1.2 ท่านคิดว่าพฤติกรรมของธงรบและชานนท์เหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

1.3 ท่านได้ข้อคิดอะไรบ้าง จากกรณีตัวอย่างเรื่อง “ทางเลือกของความเป็นเพื่อน”

2. ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น และตอบคำถามลงในใบงานที่ 3 เรื่อง “ทางเลือกของความเป็นเพื่อน”

3. ผู้วิจัยแจกใบความรู้เรื่อง “ทักษะการตัดสินใจ” ให้สมาชิกได้เรียนรู้ถึงการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ แล้วแจกใบงานฝึกทักษะการตัดสินใจ เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้การตัดสินใจอย่างเหมาะสม และให้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปฝึกใช้ในชีวิตประจำวัน

4. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวที่จะเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้อย่างไร ลงในสมุดการรายงานตนเองพร้อมทั้งบอกถึงเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นด้วย

5. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองลงในสมุดการรายงานตนเอง โดยมีผู้วิจัยตรวจสอบการบันทึกพฤติกรรมของสมาชิกในครั้งถัดไป โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าสมาชิกทุกคนสามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จ ทุกคนก็จะได้รับตัวเสริมแรงตามที่ทั้งกลุ่มเลือกไว้ แต่ถ้ามีสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ทั้งกลุ่มก็จะไม่ได้รับตัวเสริมแรงเช่นกัน

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- จากกิจกรรม “ทางเลือกของความเป็นเพื่อน” สมาชิกได้เรียนรู้อะไรบ้าง

2. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

2. สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก

3. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

4. สังเกตจากบรรยากาศของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

เอกสารกรณีตัวอย่าง
เรื่อง ทางเลือกของความเป็นเพื่อน

นาวีและชานนท์เป็นเพื่อนที่สนิทกันมาก รู้จักกันมาตั้งแต่เด็ก นาวีเป็นคนไม่ค่อยพูด มีอะไรก็เก็บไว้ในใจ ไม่ยอมใคร มีความสามารถด้านกีฬาบาสเกตบอล ส่วนชานนท์เป็นคนสนุกสนานร่าเริงมีเพื่อนเยอะ แต่ทั้งสองก็เป็นเพื่อนที่รักกันมาก ตอนนี้ทั้งสองคนเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกันแล้ว

วันหนึ่งนาวีรู้ว่าชานนท์มีเรื่องกับธงรบ ด้วยสาเหตุว่าแสงรวี ซึ่งเป็นแฟนกับธงรบไปสนิทกับชานนท์ซึ่งเป็นนักกีฬาบาสเกตบอลของโรงเรียน ธงรบจึงเข้าไปคุยกับชานนท์ถึงเรื่องดังกล่าว แต่ด้วยความที่ชานนท์เป็นคนที่ไม่ค่อยพูดจึงตอบธงรบไปว่าตนเองนั้นไม่ได้คิดอะไรกับแสงรวีเลย แต่สำหรับแสงรวีนั้นเขาไม่รู้ ด้วยความหมั่นไส้และไม่ชอบหน้าชานนท์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

เมื่อได้ยินดังนั้นธงรบรู้สึกโกรธมากจึงปรีเข้าไปชกที่หน้าของชานนท์เต็มแรง ชานนท์ซึ่งเป็นคนไม่ค่อยยอมใครอยู่แล้ว ก็สวนหมัดกลับมาทันทีจนเกิดการชกต่อยกันอย่างรุนแรง

พอนาวีรู้ข่าวก็วิ่งตามมาที่เกิดเหตุ เมื่อมาถึงก็เห็นธงรบและชานนท์กำลังชกต่อยกันอย่างอูตลุต และไม่มีทีท่าว่าจะเลิกกันง่ายๆ ณ ขณะนั้นนาวีไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดี เพราะถ้าเข้าไปช่วยเพื่อนก็ต้องโดนทำทัณฑ์บนแน่ๆ ซึ่งนาวีก็ไม่อยากให้พ่อแม่ต้องเสียใจ แต่ชานนท์ก็เป็นเพื่อนที่สนิทกันมาตั้งแต่เด็กๆ เขาก็ไม่อาจทิ้งเพื่อนได้ ถ้าท่านเป็นนาวีท่านจะตัดสินใจทำอย่างไร.....

ใบงานที่ 3
เรื่อง “ทางเลือกของความเป็นเพื่อน”

1. พฤติกรรมของธงรบและชานนท์ที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าพฤติกรรมของธงรบและชานนท์เหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “ทางเลือกของความเป็นเพื่อน” อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ เรื่อง “ทักษะการตัดสินใจ ”

ทักษะการตัดสินใจ หมายถึง ความสามารถที่บุคคลจัดการหรือคัดเลือกเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆในชีวิต โดยมีกระบวนการ ได้แก่ การรับรู้ปัญหา การวิเคราะห์สภาพปัญหา การรวบรวมข้อมูล การหาทางเลือก การประเมินทางเลือกต่างๆตามข้อมูลที่มี ตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุด

ทักษะการตัดสินใจเป็นสิทธิส่วนบุคคลที่จะทำหรือไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การตัดสินใจมี 4 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดทางเลือกเพื่อตัดสินใจ เช่น ไป/ไม่ไป ทำ/ไม่ทำ เป็นต้น
2. วิเคราะห์ผลดี – ผลเสีย ของทางเลือกทั้ง 2 ทางเลือก
3. ตัดสินใจเลือกทางใดทางหนึ่ง
4. หาทางแก้ไขข้อเสีย เมื่อเลือกทางใดก็ควรปรับหรือหาทางแก้ไข ทางเลือกที่เกิดจากการตัดสินใจนั้นๆ

อ้างอิงจาก อรรถา วงษ์ไสว (2547:151)

ใบงานฝึกทักษะการตัดสินใจ

กรณีของนาวี

สถานการณ์ (ที่ต้องตัดสินใจ).....

ท่านมีทางเลือกอะไรบ้าง

1.) .....

2.) .....

3.) .....

วิเคราะห์ทางเลือก

ทางเลือกที่ 1

ข้อดี/ข้อเสีย

.....
 .....
 .....

ผลที่จะเกิดขึ้นตามมา.....

ทางเลือกที่ 2

ข้อดี/ข้อเสีย

.....
 .....
 .....

ผลที่จะเกิดขึ้นตามมา.....

ระบุทางเลือกที่ตัดสินใจ.....

โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ครั้งที่ 6

สิ่งที่พัฒนา	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของสมาชิกในการผลัก
จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมการผลัก 2. เพื่อให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการมีสติ 3. เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และฝึกการมีสติ
แนวคิด	วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการพิสูจน์ว่าตนเองนั้นมีคุณค่าและกลัวการพ่ายแพ้ จึงสามารถกระทำทุกอย่างเพื่อไม่ให้ตนเองต้องแพ้ แต่บางครั้งเมื่อกระทำ เช่นนั้นไปแล้วก็ต้องยอมรับผลที่จะตามมา ดังนั้นถ้าเรามีสติอยู่กับตัว อยู่เสมอก็พอที่จะยับยั้งซึ่งใจตนเองได้บ้าง
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	กรณีตัวอย่างและการวางเงื่อนไขกลุ่ม
กิจกรรม	ขอโทษที่ทำให้นาย (บาด) เจ็บ
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “ขอโทษที่ทำให้นาย(บาด)เจ็บ” 2. ใบงานที่ 4 เรื่อง “ขอโทษที่ทำให้นาย(บาด)เจ็บ” 3. สมุดการรายงานตนเอง
วิธีดำเนินการ	<p><u>ขั้นมีส่วนร่วม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา 2. ผู้วิจัยให้สมาชิกทบทวนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งที่แล้ว พร้อมทั้งเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเองว่าเป็นอย่างไรบ้าง 3. ผู้วิจัยกล่าวนำถึงกิจกรรมในครั้งนี้ โดยถามสมาชิกว่า ถ้าตอนนี้มีพรวิเศษที่สามารถย้อนเวลากลับได้ มีเหตุการณ์ใดบ้างที่อยากกลับไปแก้ไขและจะไม่ทำอย่างนั้นอีก แล้วให้เล่าถึงเหตุการณ์นั้นๆ พอสมาชิกเล่าจบแล้ว ผู้วิจัยก็อธิบายว่าทุกเหตุการณ์ที่ผ่านไปแล้วนั้นเราไม่สามารถกลับไปแก้ไขอะไรได้แล้ว แต่ขณะนี้เราสามารถเลือกได้ว่าจะทำอะไร ถ้าทุกคนมีสติรู้ตนเองอยู่เสมอ 4. ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “ขอโทษที่ทำให้นาย(บาด)เจ็บ” ให้สมาชิกร่วมกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ดังกล่าว

ขั้นวิเคราะห์

1. ผู้วิจัยให้สมาชิกช่วยกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกรณีตัวอย่างเรื่อง“ขอโทษที่ทำให้นาย(ขาด)เจ็บ”

1.1 พฤติกรรมของคทาที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไรบ้าง

1.2 ท่านคิดว่าพฤติกรรมของคทาเหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

1.3 ท่านได้ข้อคิดจากกรณีตัวอย่าง เรื่อง“ขอโทษที่ทำให้นาย(ขาด)เจ็บ”อย่างไร

2. ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น และตอบคำถามลงในใบงานที่ 4 เรื่อง “ขอโทษที่ทำให้นาย(ขาด)เจ็บ”

3. ผู้วิจัยให้สมาชิกได้เรียนรู้ที่จะมีสติรู้ตนเองอยู่เสมอว่าขณะนี้กำลังทำอะไรอยู่ โดยการให้สมาชิกยกมือทั้งสองข้างขึ้นมา แล้วให้มือข้างหนึ่งทำมือในลักษณะจับเอาไว้ ส่วนมืออีกข้างหนึ่งให้กำนิ้วกลาง นิ้วนางและนิ้วก้อยลง เหลือแต่นิ้วโป้งและนิ้วชี้ซึ่งจะมีลักษณะเป็นตัวแอล(L) เมื่อผู้วิจัยบอกว่าให้ “เปลี่ยน” ก็ให้สมาชิกเปลี่ยนท่าที่มีมือ จากมือที่ทำท่าจับอยู่ให้เปลี่ยนเป็นท่าตัวแอล และจากมือที่ทำท่าตัวแอล(L)ให้เปลี่ยนเป็นท่าจับไปพร้อมๆกัน ทำสลับกันแบบนี้ไปเรื่อยๆ สังเกตดูว่ามีสมาชิกคนใดยังทำไม่ได้บ้าง แล้วแนะนำให้สมาชิกมองที่มือของตนเองเท่านั้นอย่ามองที่คนอื่น ค่อยเปลี่ยนกลับไปกลับมาอย่างช้าๆจนกว่าจะสำเร็จ และอธิบายว่าการที่เราจะทำอะไร ถ้าเรามีสติอยู่กับตัวเสมอ เราก็จะรู้ว่าขณะนี้เรากำลังทำอะไร ถ้าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่น เราจะได้หยุดที่จะไม่ทำสิ่งนั้นได้ทัน

4. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวที่จะเปลี่ยนแปลงในครั้ง นี้ ลงในสมุดการรายงานตนเองพร้อมทั้งบอกถึงเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นด้วย

5. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองลงในสมุดการรายงานตนเอง โดยมีผู้วิจัยตรวจสอบการบันทึกพฤติกรรมของสมาชิกในครั้งถัดไป โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าสมาชิกทุกคนสามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จ ทุกคนก็จะได้รับตัวเสริมแรงตามที่ทั้งกลุ่มเลือกไว้ แต่ถ้ามีสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ทั้งกลุ่มก็จะไม่ได้รับตัวเสริมแรงเช่นกัน

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- จากกิจกรรม “ขอโทษที่ทำให้นาย(บาท)เจ็บ” สมาชิกได้เรียนรู้อะไรบ้าง

2. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

2. สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก

3. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

4. สังเกตจากบรรยากาศของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

กรณีตัวอย่าง

เรื่อง ขอโทษนะที่ทำให้นาย (บาด) เจ็บ

ในงานกีฬาสี่ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง วันนี้เป็นการแข่งขันชิงชนะเลิศ กีฬาฟุตบอลระหว่างสีแดงและสีฟ้าซึ่งมีนทีและคทาเป็นกัปตันทีม ทั้งสองเป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่เด็ก เมื่อถึงการแข่งขันทั้งสองทีมเล่นได้อย่างสูสีผลัดกันรุกและรับ และพยายามจะยิงประตูฝ่ายตรงกันข้ามให้ได้ แต่ก็ยังไม่มีฝ่ายใดทำประตูได้เลย จนกระทั่งใกล้จะหมดเวลาอยู่แล้ว เป็นจังหวะที่นทีได้บอลแล้วสามารถเลี้ยงบอลหลบผ่านฝ่ายตรงข้ามมาได้หมด จนมาถึงคทาซึ่งเป็นตัวสุดท้ายแล้วก่อนจะถึงประตู คทาพยายามเข้ามาเบียดแย่งบอลแต่ก็สู้ความเร็วของนทีไม่ได้ เมื่อเห็นว่าแย่งลูกไม่ทันแล้วคทาจึงใช้มือผลักนที ทำให้นทีหน้าทิ่มลงไปกับพื้นสนาม ผู้รักษาประตูจึงวิ่งออกมาคว้าบอลได้พอดี แล้วกรรมการก็เป่านกหวีดหมดเวลาการแข่งขัน เมื่อคทาหันกลับไปมองนที ปรากฏว่านทียังคงนอนอยู่กับพื้นสนาม คทาจึงรีบวิ่งเข้าไปหาจึงรู้ว่าแขนของนทีหักเนื่องจากล้มลงไปผิดท่า ต้องรีบพาไปส่งโรงพยาบาล หมอบอกว่านทีต้องเข้าเฝือกเป็นเวลาหลายเดือนกว่าจะหายเป็นปกติ

จากเหตุการณ์นี้ทางโรงเรียนจึงตัดสินใจที่ไม่มีสีใดเป็นแชมป์ สำหรับคทาแล้วเขาไม่เสียใจเลยที่ไม่ชนะ แต่ที่เสียใจก็คือการที่เขาผลักนทีแล้วทำให้ได้รับบาดเจ็บหักมากกว่า ทั้งที่ตอนแรกนั้นเขามีความมุ่งมั่นมากที่จะเป็นแชมป์กีฬาฟุตบอลครั้งนี้ให้ได้

ใบงานที่ 4
เรื่อง “ขอโทษนะที่ทำให้นาย (บาด) เจ็บ”

1. พฤติกรรมของคณาที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าพฤติกรรมของคณาเหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านได้ข้อคิดจากกรณีตัวอย่างเรื่อง ขอโทษนะที่ทำให้นาย (บาด) เจ็บ” อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ครั้งที่ 7

สิ่งที่พัฒนา	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของสมาชิกในการขว้างปาสิ่งของ และการพูดล้อเลียน
จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมการขว้างปาสิ่งของ และการพูดล้อเลียน 2. เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้แนวทางการจัดการกับอารมณ์ 3. เพื่อให้สมาชิกฝึกการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง
แนวคิด	วัยรุ่นเป็นวัยที่มีอารมณ์แปรปรวน หากไม่รู้จักรับควบคุมอารมณ์บ้าง ก็อาจนำผลเสียมาสู่ตนเองได้ ฉะนั้นจึงควรสอนให้วัยรุ่นรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเอง และหาวิธีการจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	บทบาทสมมติและการวางเงื่อนไขกลุ่ม
กิจกรรม	คิดก่อนทำ
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง “คิดก่อนทำ” 2. ใบความรู้เรื่อง “ทักษะการจัดการกับอารมณ์” 3. สมุดการรายงานตนเอง
วิธีดำเนินการ	<p><u>ขั้นมีส่วนร่วม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา 2. ผู้วิจัยให้สมาชิกทบทวนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งที่แล้ว พร้อมทั้งเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเองว่าเป็นอย่างไรบ้าง 3. ผู้วิจัยกล่าวนำถึงกิจกรรมในครั้งนี้อย่างคร่าวๆ โดยการถามสมาชิกว่า เมื่อเกิดความรู้สึกโกรธขึ้นมาแต่ละคนมักจะทำอย่างไร แล้วเกิดอะไรตามมาบ้างให้เล่าถึงเหตุการณ์นั้นๆ <p><u>ขั้นวิเคราะห์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยขอตัวแทนสมาชิก 4 คน เพื่อมาแสดงบทบาทสมมติ แล้วให้เล็อกของบทบาทสมมติกับผู้วิจัย หลังจากนั้นให้เวลาวิเคราะห์เนื้อหาและเตรียมตัวนำเสนอบทบาทสมมติ

2. สมาชิกซึ่งเป็นตัวแทนออกมานำเสนอบทบาทสมมติ จากนั้นให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งร่วมกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นในบทบาทสมมติ

2.1 พฤติกรรมของวายุ สุธี และมาลีที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไรบ้าง

2.2 ท่านคิดว่าพฤติกรรมของวายุ สุธี และมาลีเหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

2.3 ท่านได้ข้อคิดจากบทบาทสมมติ เรื่อง “คิดก่อนทำ” อย่างไร

3. ผู้วิจัยแจกใบความรู้เรื่อง “ทักษะการจัดการกับอารมณ์” ให้สมาชิกได้เรียนรู้แนวทางการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และให้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปฝึกใช้ในชีวิตประจำวัน

4. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวที่จะเปลี่ยนแปลงในครั้งนี ลงในสมุดการรายงานตนเองพร้อมทั้งบอกถึงเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นด้วย

5. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองลงในสมุดการรายงานตนเอง โดยมีผู้วิจัยตรวจสอบการบันทึกพฤติกรรมของสมาชิกในครั้งถัดไป โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าสมาชิกทุกคนสามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จ ทุกคนก็จะได้รับตัวเสริมแรงตามที่ทั้งกลุ่มเลือกไว้ แต่ถ้ามีสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ทั้งกลุ่มก็จะไม่ได้รับตัวเสริมแรงเช่นกัน

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- จากกิจกรรม “คิดก่อนทำ” สมาชิกได้เรียนรู้อะไรบ้าง

2. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

2. สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก

3. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

4. สังเกตจากบรรยากาศของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

บทบาทสมมติ
เรื่อง คิดก่อนทำ

สถานการณ์

วายุและสุธีเป็นคู่หูกัน ชอบพูดแซวและเฝ้าแหย่เพื่อนๆในห้องเสมอ วันหนึ่งช่วงเวลาพักกลางวัน วายุและสุธีกลับขึ้นมาบนห้องแล้วเห็นมาลีนั่งอยู่คนเดียว ก็เลยเข้าไปหยอกล้อพูดแซวเหมือนเช่นเคย

วายุ : สุธีนายรู้ไหมขาอะไรเ่อย่ใหญ่กว่าขาโต๊ะสนุ๊กเกอร์

สุธี : อ้อ...ก็ขาของมาลีนะสิ ใหญ่ยังกับขาข้างไหนนะ (หัวเราะ)

มาลีได้ยินดังนั้นเกิดความไม่พอใจมากจึงหยิบหนังสือที่อยู่ใกล้มือขว้างไปที่สุธีทันที ปรากฏว่าหนังสือเฉียดหัวของสุธีไปนิดเดียว

สุธีหันกลับมาว่ามาลีว่าทำไมล้อเล่นแค่นี้เธอต้องขว้างของมาใส่เราถ้าเกิดถูกแล้ว หัวแตกขึ้นมาจะว่ายังไง มาลีตอบกลับมาก็ดีนะชียอยากมาล้อเลียนว่าเราขาใหญ่ทำไม เกิดการเถียงกันไปมาเสียงดังไปทั้งห้อง เพื่อนๆที่อยู่ในเหตุการณ์ก็ไม่ว่าจะทำอย่างไรดี

พอดีครูจันทิมาซึ่งเป็นครูประจำชั้นเดินเข้ามาเพื่อสอนในคาบเรียนต่อไปได้ยินเสียงเอะอะจึงเรียกทั้งสามคนมาคุยถึงเรื่องที่เกิดขึ้น เมื่อทราบข้อเท็จจริงแล้วจึงสอนมาลีว่า “การที่เธอมีอารมณ์โกรธนั้นไม่ผิดหรอกนะ แต่การที่ขว้างปาของใส่ผู้อื่นแล้ว อาจจะทำให้เขาได้รับบาดเจ็บนั้นมันไม่ถูกต้องถึงเราจะไม่ตั้งใจก็ตาม” ส่วนสุธีและวายุก็เหมือนกันการพูดล้อเลียนกันเพื่อความสนุกสนานนั้นก็ต้องอยู่ในขอบเขต สำหรับเรื่องที่เกิดขึ้นครูจะให้ทั้งสามคนช่วยกันทำเวรห้องเรียนเป็นเวลา 1 สัปดาห์ แล้วก็ให้กล่าวขอโทษซึ่งกันและกันและสัญญาว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้นอีก

เอกสารบทบาทสมมติ
เรื่อง คัดก่อนทำ

บทบาทของวายุ

วายุเป็นนักเรียนที่ชอบพูดเข้าหาแหย่และแซวเพื่อนๆในห้องเสมอเป็นคู่หูกับสุธี วันนี้เดินกลับขึ้นมาบนห้องกับสุธี แล้วเห็นมาลินั่งอยู่คนเดียวจึงเดินเข้าไปแซวเหมือนเคยว่า “สุธีนายรู้ไหมขา อะไรเอ่ยใหญ่กว่าขาโต๊ะสนุ๊กเกอร์” หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าววายุก็โดนให้ทำเวรห้องเรียนเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ร่วมกับกับสุธีและมาลี

บทบาทของสุธี

สุธีเป็นนักเรียนที่ชอบพูดเข้าหาแหย่และแซวเพื่อนๆในห้องเสมอเป็นคู่หูกับวายุ วันนี้เดินกลับขึ้นมาบนห้องกับวายุ แล้วเห็นมาลินั่งอยู่คนเดียวจึงเดินเข้าไปแซวเหมือนเคยว่า “อ้อ...ก็ขาของมาลินะซี ใหญ่ยังกับขาช้างแทนะ” จึงเกือบโดนหนังสือที่มาลีขว้างมาแล้วเกิดมีปากเสียงกับมาลี จนครูจันทิมาเข้ามา หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวสุธีก็โดนให้ทำเวรห้องเรียนเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ร่วมกับกับวายุและมาลี

บทบาทของมาลี

มาลีกำลังนั่งอ่านหนังสืออยู่คนเดียวบนห้องเรียน แล้วถูกวายุและสุธีแซวเรื่องขนาดขาของตนเองที่มีขนาดใหญ่จึงเกิดความไม่พอใจจึงขว้างหนังสือที่อยู่ใกล้มือของตนเองไปที่สุธี แล้วเกิดมีปากเสียงกับสุธีจนครูจันทิมาเข้ามา หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวมาลีก็โดนให้ทำเวรห้องเรียนเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ร่วมกับกับวายุและสุธี

บทบาทของครูจันทิมา

ครูจันทิมาเป็นครูประจำชั้นห้องนี้และกำลังเดินเข้ามาเพื่อสอนในคาบเรียนนี้ก็มาเห็นเหตุการณ์ดังกล่าว จึงเรียกนักเรียนทั้งสามคนมาสอบถามและสั่งสอนทั้งสามไปเกี่ยวกับเรื่องการขว้างปาสิ่งของใส่ผู้อื่นและการพูดจาล้อเลียนผู้อื่น และให้ทั้งสามคนช่วยกันทำเวรห้องเรียนเป็นเวลา 1 สัปดาห์

ใบความรู้เรื่อง “ทักษะการจัดการกับอารมณ์”

อารมณ์เป็นความรู้สึกที่มีทั้งบวกและลบ การแสดงออกในทุกอารมณ์ หากไม่มีการควบคุมก็อาจนำผลเสียมาสู่ตัวเราได้ เช่น การเกิดอารมณ์โกรธ ไม่รู้จักควบคุมก็อาจทำให้เกิดการขัดแย้งกับผู้อื่นได้ อารมณ์นั้นสามารถควบคุมได้ มี 4 ขั้นตอน คือ

1. สำรวจอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เช่น มือสั่น ใจสั่น กัดฟัน มือ – เท้าเย็น เป็นต้น
2. คาดการณ์ผลดี – ผลเสียของการแสดงอารมณ์ นั้นออกมา
3. ควบคุมอารมณ์ด้วยวิธีต่างๆ
  - 3.1 หายใจออกยาวๆ
  - 3.2 นับเลข 1 – 10 ซ้ำ หรือนับต่อไปเรื่อยๆจนกว่าอารมณ์สงบ
  - 3.3 ขอเวลานอก โดยการหนีออกไปจากสถานการณ์นั้นชั่วคราว
  - 3.4 กำหนดลมหายใจเข้าออก โดยให้สติอยู่ที่การหายใจเข้าออก
4. สำรวจความรู้สึกและชื่นชมตนเองเมื่อสามารถควบคุมอารมณ์ได้สำเร็จ

อ้างอิงจาก พรดี ลิ้มปรีตนากร (2547: 163)

โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ครั้งที่ 8

สิ่งที่พัฒนา	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของสมาชิกในการพูดได้เถียงด้วยความเกรี้ยวกราด
จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมการพูดได้เถียงด้วยความเกรี้ยวกราด 2. เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้ทักษะการฟังอย่างเข้าใจ 3. เพื่อให้สมาชิกฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี
แนวคิด	วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้รู้สึกว่าตนเองด้อยค่า จึงมักจะแสดงออกในรูปแบบของการต่อต้านโดยไม่รับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของผู้อื่นเลย
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	กรณีตัวอย่างและการวางเงื่อนไขกลุ่ม
กิจกรรม	อย่าเข้าใจฉันผิด
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “อย่าเข้าใจฉันผิด” 2. ใบงานที่ 5 เรื่อง “อย่าเข้าใจฉันผิด” 3. ใบความรู้ เรื่อง “ทักษะการฟังอย่างเข้าใจ” 4. ใบงานฝึกทักษะการฟังอย่างเข้าใจ 5. สมุดการรายงานตนเอง
วิธีดำเนินการ	<p><u>ขั้นมีส่วนร่วม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา 2. ผู้วิจัยให้สมาชิกทบทวนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งที่แล้ว พร้อมทั้งเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเองว่าเป็นอย่างไรบ้าง 3. ผู้วิจัยกล่าวนำถึงกิจกรรมในครั้งนี้ โดยการถามสมาชิกว่าเคยได้ยินสำนวนที่ว่าฟังไม่ได้ศัพท์จับไปกระเดียดบ้างไหม แล้วรู้ความหมายของสำนวนนี้หรือไม่ ให้ทุกคนช่วยกันตอบ 4. ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “อย่าเข้าใจฉันผิด” ให้สมาชิกร่วมกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ดังกล่าว

ขั้นวิเคราะห์

1. ผู้วิจัยให้สมาชิกช่วยกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “อย่าเข้าใจฉันผิด”

1.1 พฤติกรรมของปัญญาที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไรบ้าง

1.2 ท่านคิดว่าพฤติกรรมของปัญญาเหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

1.3 ท่านได้ข้อคิดจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “อย่าเข้าใจฉันผิด” อย่างไร

2. ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น และตอบคำถามลงในใบงานที่ 5 เรื่อง “อย่าเข้าใจฉันผิด”

3. ผู้วิจัยแจกใบความรู้เรื่อง “การฟังอย่างเข้าใจ” พร้อมใบงานฝึกทักษะการฟังอย่างเข้าใจ โดยจะให้สมาชิกวิเคราะห์ว่าข้อความต่าง ๆ นั้น ผู้พูดมีความรู้สึกอย่างไร เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้ที่จะเป็นผู้ฟังที่ดีและไม่ให้เกิดความผิดพลาดจากการฟัง

4. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวที่จะเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้อย่างไร ลงในสมุดการรายงานตนเองพร้อมทั้งบอกถึงเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นด้วย

5. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองลงในสมุดการรายงานตนเอง โดยมีผู้วิจัยตรวจสอบการบันทึกพฤติกรรมของสมาชิกในครั้งถัดไป โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าสมาชิกทุกคนสามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จ ทุกคนก็จะได้รับตัวเสริมแรงตามที่ทั้งกลุ่มเลือกไว้ แต่ถ้ามีสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ทั้งกลุ่มก็จะไม่ได้รับตัวเสริมแรงเช่นกัน

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- จากกิจกรรม “อย่าเข้าใจฉันผิด” สมาชิกได้เรียนรู้อะไรบ้าง

2. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน
2. สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก
3. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก
4. สังเกตจากบรรยากาศของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

เอกสารกรณีตัวอย่าง
เรื่อง อย่าเข้าใจฉันผิด

ในสัปดาห์หน้าทางโรงเรียนจะมีการจัดงานปีใหม่ และอนุญาตให้แต่ละห้องจัดงานสังสรรค์กันภายในห้องได้ ครูประจำชั้นจึงมอบหมายให้น้ำฟ้าซึ่งเป็นหัวหน้าห้องไปประชุมกับเพื่อนๆว่าจะจัดงานออกมาในรูปแบบไหน แล้วอาหารที่ทุกคนชอบมีอะไรบ้าง สรุปมาให้ครูทราบด้วย เมื่อน้ำฟ้ากลับมาประชุมกับเพื่อนๆ วิทยากรก็เสนอว่าควรเป็นอาหารสำเร็จรูปนะ เช่น เคเอฟซี พิซซ่า ฯลฯ เพราะสะดวกและไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์ให้ยุ่งยาก

ส่วนนิตินิธิอยากให้ทุกคนนำอาหารที่ตนเองชอบมาคนละหนึ่งอย่าง เพราะจะได้หลากหลายและมีราคาไม่แพงนัก เมื่อวิทยากรได้ยินดังนั้นก็เกิดความไม่พอใจเพราะคิดว่านิตินิธิกำลังบอกว่าสิ่งที่ตนเองเสนอนั้นฟุ่มเฟือยมากเกินไป จึงทำให้เกิดการโต้เถียงกันอย่างรุนแรง น้ำฟ้าจึงวิ่งไปตามครูประจำชั้น ทั้งสองคนก็ยังไม่หยุดเถียงกันจะมีเรื่องกันให้ได้ถึงขนาดลงไม้ลงมือกันเลย เมื่อครูประจำชั้นเข้ามาเห็นเหตุการณ์จึงบอกเลิกการจัดงานปีใหม่ทันที ทั้งสองคนรู้สึกผิดหวังและรู้สึกผิดกับเพื่อนๆทุกคนในห้องมาก

ใบงานที่ 5
เรื่อง “อย่าเข้าใจฉันผิด”

1. พฤติกรรมของรฎญาที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าพฤติกรรมของรฎญาเหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านได้ข้อคิดจากเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “อย่าเข้าใจฉันผิด” อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ เรื่อง “ทักษะการฟังอย่างเข้าใจ”

การฟัง คือ การรับรู้ความหมายจากเสียงที่ได้ยิน เป็นการรับรู้สารทางหูในชีวิตประจำวันเรา ใช้เวลาในการฟังทั้งที่ฟังจากบุคคลโดยตรงและฟังจากจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างเพราะข่าวสาร ความรู้และศิลปะวิทยาการต่างๆ ที่มนุษย์ถ่ายทอดกันตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันยังใช้วิธีการพูดอธิบายให้ฟังแม้จะมีหนังสือบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแล้วก็ตาม

หลักการฟังที่ดี

1. **ฟังให้ตรงตามความมุ่งหมาย** โดยทั่วไปแล้ว หลักการฟังมีความมุ่งหมายหลัก 3 ประการ
  - 1.1 ฟังเพื่อความเพลิดเพลิน ได้แก่ การฟังเรื่องราวที่สนุกสนาน
  - 1.2 ฟังเพื่อความรู้ ได้แก่ การฟังเรื่องราวทางวิชาการ ข่าวสารและข้อเสนอแนะต่าง ๆ
  - 1.3 ฟังเพื่อให้ได้คติชีวิตหรือความจรรโลงใจ ได้แก่ การฟังที่ก่อให้เกิดสติปัญญา ความสุขุม และวิจารณ์ญาณเพื่อเชิดชูจิตใจให้สูงขึ้น ประณีตขึ้น
2. **ฟังโดยมีความพร้อม** ความพร้อมในที่นี้ หมายถึง ความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ และ ความพร้อมทางสติปัญญา

ความพร้อมทางร่างกาย หมายถึง การมีสุขภาพทางร่างกายเป็นปกติ ไม่เหน็ดเหนื่อย ไม่อิดโรย

ความพร้อมทางจิตใจ หมายถึง การมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอ
3. **ฟังโดยมีสมาธิ** หมายถึง ฟังด้วยความตั้งใจมั่น จดจ่ออยู่กับเรื่องที่ฟัง ไม่ปล่อยจิตใจให้เลื่อนลอยไปที่อื่น
4. **ฟังด้วยความกระตือรือร้น** ผู้ที่ฟังด้วยความกระตือรือร้นมักจะเป็นผู้ฟังที่มองเห็นประโยชน์ หรือเห็นคุณค่าจึงสนใจเรื่องที่ตนจะฟัง
5. **ฟังโดยไม่อคติ** ผู้ฟังโดยไม่อคติต้องพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วน ไม่เป็นโทษแก่ผู้อื่น

ใบงานฝึกทักษะการฟังอย่างเข้าใจ

คำสั่ง นักเรียนคิดวิเคราะห์คำพูดเหล่านี้ว่าผู้พูดมีความรู้สึกอย่างไร

1. พูดครั้งเดียวก็พอแล้ว ไม่ต้องพูดหลายครั้งหรอก

.....

2. เธอไม่เข้าใจฉันเลย

.....

3. อย่าโดดเรียนวิชานี้เลยนะ

.....

4. นายเล่นบอลเก่งมากเลย

.....

5. ทำไมเธอถึงเป็นคนอย่างนี้ไปได้

.....

6. ชั้นโชคดีที่ได้เป็นเพื่อนกับเธอ

.....

7. ทีมฟุตบอลโรงเรียนเราเก่งที่สุด

.....

8. นายไม่กล้าหรอก

.....

9. พอได้เป็นนักกีฬาโรงเรียนเข้าหน่อยทำยัดคิดว่าตัวเองแน่นมากใช่ไหม?

.....

10. เราารู้สึกดีที่มีเพื่อนอย่างนาย

.....

โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ครั้งที่ 9

สิ่งที่พัฒนา	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของสมาชิกในการพูดด้วยถ้อยคำหยาบคาย
จุดมุ่งหมาย	1. เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมการพูดด้วยถ้อยคำหยาบคาย 2. เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้การใช้คำพูดอย่างเหมาะสม 3. เพื่อให้สมาชิกฝึกการใช้คำพูดอย่างเหมาะสม
แนวคิด	วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องมีการปรับตัวเข้าหากันเพื่อเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน บางครั้งการยึดแต่ตนเองมากเกินไปไม่ยอมปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ก็จะไม่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	กรณีตัวอย่างและการวางเงื่อนไขกลุ่ม
กิจกรรม	คำพูดที่ไม่มีใครอยากฟัง
อุปกรณ์	1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “คำพูดที่ไม่มีใครอยากฟัง” 2. ใบงานที่ 6 เรื่อง “คำพูดที่ไม่มีใครอยากฟัง” 3. ใบงานฝึกทักษะการใช้คำพูดอย่างเหมาะสม 4. สมุดการรายงานตนเอง
วิธีดำเนินการ	<u>ขั้นมีส่วนร่วม</u> 1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา 2. ผู้วิจัยให้สมาชิกทบทวนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งที่แล้ว พร้อมทั้งเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเองว่าเป็นอย่างไรบ้าง 3. ผู้วิจัยกล่าวนำถึงกิจกรรมในครั้งนี้ โดยถามสมาชิกว่าเคยได้ยินประโยคที่ว่า “ก่อนพูดเราเป็นนายของคำพูด หลังพูดคำพูดเป็นนายเรา” บ้างไหม และคิดว่ามีความหมายว่าอย่างไร ให้สมาชิกช่วยกันตอบ หลังจากนั้นผู้วิจัยอธิบายว่า เวลาที่เราจะพูดอะไรเราสามารถคิดไตร่ตรองก่อนว่าเราจะพูดคำพูดนั้นดีหรือไม่ก็คือเราเป็นนายของคำพูด แต่เมื่อเราพูดไปแล้วคำพูดเป็นนายเราก็คือ ไม่ว่าจะเราพูดอะไรไปก็ต้องยอมรับสิ่งที่จะเกิดขึ้น

ตามมา ถ้าเราพูดดีสิ่งดีๆก็จะกลับมาหาเรา แต่ถ้าเราพูดไม่ดีสิ่งไม่ดีก็จะย้อนกลับมาหาเราเช่นกัน เช่น ถ้าเราไปพูดต่อผู้อื่นแล้วเขาโกรธขึ้นมาเขาอาจจะทำร้ายเราก็ได้ แต่ถ้าเราผู้พูดจาไพเราะก็มีคนชื่นชอบ เป็นต้น

4. ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “คำพูดที่ไม่มีใครอยากฟัง” ให้สมาชิกร่วมกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ดังกล่าว

ขั้นวิเคราะห์

1. ผู้วิจัยให้สมาชิกช่วยกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “คำพูดที่ไม่มีใครอยากฟัง”

1.1 พฤติกรรมของกมลลาที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไรบ้าง

1.2 ท่านคิดว่าพฤติกรรมของกมลลาเหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

1.3 ท่านได้ข้อคิดจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “คำพูดที่ไม่มีใครอยากฟัง” อย่างไร

2. ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น และตอบคำถามลงในใบงานที่ 6 เรื่อง “คำพูดที่ไม่มีใครอยากฟัง”

3. ผู้วิจัยแจกใบงานฝึกทักษะการใช้คำพูดอย่างเหมาะสมให้วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงได้เรียนรู้การใช้คำพูดที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ต่างๆที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น และให้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปฝึกใช้ในชีวิตประจำวัน

4. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวที่จะเปลี่ยนแปลงในครั้งนี ลงในสมุดการรายงานตนเองพร้อมทั้งบอกถึงเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นด้วย

5. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองลงในสมุดการรายงานตนเอง โดยมีผู้วิจัยตรวจสอบการบันทึกพฤติกรรมของสมาชิกในครั้งถัดไป โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าสมาชิกทุกคนสามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จ ทุกคนก็จะได้รับตัวเสริมแรงตามที่ทั้งกลุ่มเลือกไว้ แต่ถ้ามีสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ทั้งกลุ่มก็จะไม่ได้รับตัวเสริมแรงเช่นกัน

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- จากกิจกรรม “คำพูดที่ไม่มีใครอยากฟัง” สมาชิกได้เรียนรู้อะไรบ้าง

2. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

2. สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก

3. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

4. สังเกตจากบรรยากาศของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

กรณีตัวอย่าง
เรื่อง คำพูดที่ไม่มีใครอยากฟัง

กมลามีลักษณะนิสัย คือเป็นคนพูดจาห้วนๆไม่มีหางเสียง ชอบพูดจาหยาบคาย เวลาจะยิ้มของหรือให้เพื่อนทำอะไรให้ ก็จะมีพูดในลักษณะข่มขู่เพื่อนให้ทำตามที่ตนเองต้องการอยู่เสมอ เพื่อนทั้งห้องจึงไม่มีใครอยากจะทำอะไรและยุ่งเกี่ยวกับกมลาละเลย วันหนึ่งซึ่งเป็นวันสอบด้วยความที่กมลาคิดสายและไม่ได้เตรียมอุปกรณ์สำหรับการสอบไว้เลย จึงไม่มีดินสอสำหรับทำข้อสอบ หันไปมองที่ใครก็ไม่มีใครยอมยืมให้เลย

ครูประจำชั้นสังเกตเห็นจึงเดินเข้าไปหาและสอบถามว่าเกิดอะไรขึ้น กมลาคอบด้วยเสียงสะอื้นว่าตนเองไม่มีดินสอในการทำข้อสอบ ครูจึงเดินไปหยิบดินสอมาให้กมลายืมทำข้อสอบก่อน หลังจากสอบเสร็จแล้วครูเรียกนักเรียนทุกคนมาคุยเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้น

เมื่อทราบข้อเท็จจริงแล้วครูจึงถามกมลาคือสาเหตุที่เพื่อนๆในห้องไม่ให้กมลายืมดินสอในการทำข้อสอบในวันนี้เพราะอะไร กมลาก็หันมาตอบ ว่าคงเป็นเพราะตนเองชอบบังคับให้เพื่อนๆทำตามในสิ่งที่ตนเองพอใจอยู่เสมอแล้วก็ไม่เคยพูดดีกับเพื่อนเลย เธอคิดได้อย่างนี้ก็ดีแล้ว ถ้ารู้ตัวว่าผิด เราควรทำอย่างไร กมลาคิดออกมาหน้าห้องแล้วกล่าวขอโทษเพื่อนๆที่เคยทำสิ่งที่ไม่ดีกับเพื่อนๆ และบอกว่าตอนนี้ตนเองรู้แล้วว่าสิ่งที่ได้เคยกระทำไปนั้นส่งผลต่อตนเองอย่างไรบ้าง แล้วสัญญาว่าจะพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้นและขอให้เพื่อนๆให้อีกครั้งด้วย

ใบงานที่ 6
เรื่อง “คำพูดที่ไม่มีใครอยากฟัง”

1. พฤติกรรมของกมลลาที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าพฤติกรรมของกมลลาเหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านได้ข้อคิดจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “คำพูดที่ไม่มีใครอยากฟัง” อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานฝึกทักษะการใช้คำพูดอย่างเหมาะสม

คำสั่ง เมื่อเจอสถานการณ์ต่อไปนี้ท่านจะมีวิธีพูดอย่างไรเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้ง

1. ยืมหนังสือของเพื่อน

.....

.....

2. ต้องการให้เพื่อนช่วยอธิบายถึงสิ่งที่เขาพูดอีกครั้ง

.....

.....

3. ปฏิเสธที่จะไม่ไปเที่ยวกับเพื่อน

.....

.....

4. ฝากให้เพื่อนช่วยหยิบของมาให้ด้วย

.....

.....

5. เพื่อนชวนไปเข้าห้องน้ำแต่เราไม่ออกไป

.....

.....

6. ฝากเพื่อนซื้อของแต่เพื่อนลืมซื้อมาให้

.....

.....

7. เพื่อนเสียงดังมากจนเราไม่มีสมาธิในการทำงาน

.....

.....

โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ครั้งที่ 10

สิ่งที่พัฒนา	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของสมาชิกในการพูดประชดประชัน
จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมการพูดประชดประชัน 2. เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้หลักการเป็นผู้พูดที่ดี 3. เพื่อให้สมาชิกฝึกการเป็นผู้พูดที่ดี
แนวคิด	การสื่อสารถือเป็นสิ่งสำคัญในการติดต่อสื่อสารของบุคคล การพูดเป็นสื่อกลางในการติดต่อสัมพันธ์กัน ดังนั้นถ้าวัยรุ่นมีทักษะในการเป็นผู้พูดที่ดีก็จะทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	บทบาทสมมติและการวางเงื่อนไขกลุ่ม
กิจกรรม	เหตุเกิดจากความไม่เข้าใจกัน
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง “เหตุเกิดจากความไม่เข้าใจกัน” 2. ใบความรู้เรื่อง “หลักการเป็นผู้พูดที่ดี” 3. สมุดการรายงานตนเอง
วิธีดำเนินการ	<p><u>ขั้นมีส่วนร่วม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา 2. ผู้วิจัยให้สมาชิกทบทวนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งที่แล้ว พร้อมทั้งเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเองว่าเป็นอย่างไรบ้าง 3. ผู้วิจัยกล่าวนำถึงกิจกรรมในครั้งนี้ โดยถามสมาชิกว่าคิดว่าคำพูดของคนเรามีความสำคัญอย่างไร ให้ทุกคนช่วยกันตอบ <p><u>ขั้นวิเคราะห์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยขอตัวแทนสมาชิก 3 คน เพื่อมาแสดงบทบาทสมมติ แล้วให้เลือกของบทบาทสมมติกับผู้วิจัย หลังจากนั้นให้เวลาสมาชิกวิเคราะห์เนื้อหาและเตรียมตัวนำเสนอบทบาทสมมติ 2. สมาชิกซึ่งเป็นตัวแทนออกมานำเสนอบทบาทสมมติ จากนั้นให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งร่วมกันวิเคราะห์ ถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นในบทบาทสมมติดังกล่าว

2.1 พฤติกรรมของลักษณะที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไรบ้าง

2.2 ท่านคิดว่าพฤติกรรมของลักษณะเหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

2.3 ท่านได้ข้อคิดจากบทบาทสมมติ เรื่อง “คำพูดที่ไม่มีใครอยากฟัง” อย่างไร

3. ผู้วิจัยแจกใบความรู้เรื่อง “หลักการเป็นผู้พูดที่ดี” ให้สมาชิกได้เรียนรู้การเป็นผู้พูดที่ดี และให้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปฝึกใช้ในชีวิตประจำวัน

4. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวที่จะเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้อย่างไร ลงในสมุดการรายงานตนเองพร้อมทั้งบอกถึงเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นด้วย

5. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองลงในสมุดการรายงานตนเอง โดยมีผู้วิจัยตรวจสอบการบันทึกพฤติกรรมของสมาชิกในครั้งถัดไป โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าสมาชิกทุกคนสามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จ ทุกคนก็จะได้รับตัวเสริมแรงตามที่ทั้งกลุ่มเลือกไว้ แต่ถ้ามีสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ทั้งกลุ่มก็จะไม่ได้รับตัวเสริมแรงเช่นกัน

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- จากกิจกรรม “เหตุเกิดจากความไม่เข้าใจกัน” สมาชิกได้เรียนรู้อะไรบ้าง

2. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

2. สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก

3. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

4. สังเกตจากบรรยากาศของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

บทบาทสมมติ
เรื่อง เหตุเกิดจากความไม่เข้าใจกัน

สถานการณ์

วาสนาและลักขณาเป็นเพื่อนสนิทกันมาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา จนกระทั่งย้ายโรงเรียนมาเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาด้วยกันอีก แต่เนื่องจากวาสนา และลักขณาอยู่กันคนละห้องจึงทำให้ทั้งสองคนห่างๆกันไป

วันหนึ่งที่โรงอาหาร ช่วงพักกลางวันวาสนาเดินคุยมากับมาลีเพื่อนที่อยู่ห้องเดียวกัน แล้วก็เดินผ่านหน้าลักขณามา โดยที่ไม่รู้ตัวว่าลักขณายืนต่อคิวซื้ออาหารอยู่ แต่ลักขณานั้นเห็นวาสนาเดินมาตั้งแต่แรกแล้วแต่ไม่กล้าทักเพราะมีเพื่อนใหม่อยู่ด้วย เมื่อวาสนาเดินผ่านไปโดยไม่ทักทายกันเลยก็ยิ่งทำให้ลักขณาน้อยใจมากขึ้น เพราะตั้งแต่ย้ายมาอยู่โรงเรียนนี้ทั้งสองคนไม่ค่อยมีเวลาคุยเล่นกันเหมือนตอนอยู่ที่โรงเรียนเก่าเลย

พอใกล้ถึงเวลาขึ้นเรียนคาบต่อไป นักเรียนทุกคนก็รีบจะกลับไปที่นั่งของตนเอง วาสนาซึ่งไปเข้าห้องน้ำมาก็กำลังรีบเดินกลับขึ้นไปที่นั่งเรียนของตนเองเช่นกัน เดินมาเจอเข้ากับลักขณาจึงเข้าไปทักทายถามสารทุกข์สุกดิบ แต่ด้วยความน้อยใจลักขณาจึงแสดงอาการนิ่งเฉยแล้วตอบกลับมาว่า “ฉันก็สบายดีแต่คงสบายกว่านี้ถ้าไม่เจอเธออีกแม่คนลืมเพื่อน” แล้วก็เดินหนีไปเลย จากเหตุการณ์นี้จึงทำให้วาสนาและลักขณาไม่ได้คุยกันอีกเลย ทั้งที่ความจริงแล้วลักขณาก็ไม่อยากเลิกเป็นเพื่อนกับวาสนาเลย

เอกสารบทบาทสมมติ

เรื่อง เหตุเกิดจากความไม่เข้าใจกัน

บทบาทของวาสนา

วาสนาเป็นเพื่อนกับลักษณามาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาแล้วก็สนิทกันมากไปไหน ก็จะไปด้วยกันตลอด ต่อมาย้ายโรงเรียนมาเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาแล้วก็เป็นที่เดียว กับลักษณาแต่อยู่คนละห้องกัน เพื่อนในห้องที่สนิทมีชื่อว่า “ มาลี ” วันหนึ่งช่วงพักกลางวันวาสนาก็เดินคุยกับมาลี ไม่ได้สนใจสิ่งรอบข้างเลยขณะที่รีบเดินเพื่อจะขึ้นห้องเรียนอยู่นั้นก็ไปเจอกับลักษณาเข้าพอดีจึงเข้าไปทักทายถามสารทุกข์สุกดิบ พอลักษณาตอบมาอย่างนั้นวาสนาก็ไม่พอใจมาก

บทบาทของลักษณา

ลักษณาเป็นเพื่อนกับวาสนามาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาแล้วก็สนิทกันมากไปไหนก็จะไปด้วยกันตลอด ต่อมาย้ายโรงเรียนมาเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาแล้วก็เป็นที่เดียวกับวาสนาแต่อยู่คนละห้องกัน วันหนึ่งขณะที่ลักษณากำลังต่อแถวเพื่อซื้ออาหาร อยู่นั้นก็เห็นวาสนาเดินคุยมากับเพื่อนจึงไม่กล้าเข้าไปทัก พอวาสนาเดินผ่านตนเองโดยไม่ทักทายก็เกิดความน้อยใจคิดว่าเพื่อนสนิทลืมนักไปแล้ว หลังจากนั้นขณะที่รีบเดินขึ้นห้องเรียนวาสนาก็เข้ามาทักทาย แต่ด้วยความน้อยใจจึงพูดประชดประชันไปว่า “ฉันก็สบายดีแต่คงสบายกว่านี้ถ้าไม่เจอเธออีกแม่คนลืมเพื่อน” แล้วก็เดินหนีมาเลย

บทบาทของมาลี

มาลีเป็นนักเรียนที่ย้ายโรงเรียนมาเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาเหมือนกับวาสนาและลักษณา มาลีได้อยู่ห้องเดียวกับวาสนาและเป็นเพื่อนสนิทกัน ทุกวันมาลีและวาสนาก็จะเดินคุยกันไปตลอดทางที่ไปโรงอาหาร

ใบความรู้เรื่อง “หลักการเป็นผู้พูดที่ดี”

เรื่องการพูดเป็นสิ่งปกติที่ติดตัวเรามาตั้งแต่ตอนเป็นเด็ก ตั้งแต่เราถูกฝึกให้หัดพูด การพูดคือ การสื่อความหมายที่ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันว่าต้องการอะไร? ทำอะไร? ไปไหน? แต่ในขณะเดียวกัน การพูดก็ก่อให้เกิดปัญหามากมาย มีการทะเลาะเบาะแว้ง ขุ่นข้องหมองใจ เลือดตกยางออก บางครั้งอาจถึงขั้นเสียชีวิต ก็มีตัวอย่างให้เห็นมาแล้ว คนหลายคนมีของดี มีสิ่งที่มีคุณค่าติดตัว แต่ก็ได้ไม่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ บางครั้งกลับเป็นโทษด้วยซ้ำ บางครั้งก็พูดโดยอารมณ์พาไป บางครั้งก็พูดโดยไม่ได้คิด บางครั้งก็พูดโดยขาดสติ เพราะฉะนั้น การพูดจึงมีความสำคัญต่อชีวิตคนเรา เราจะพูดให้ดี หรือพูดไม่ดี ก็อยู่ที่ตัวเรา แต่สิ่งสำคัญการอบรมเลี้ยงดู สภาพแวดล้อม การศึกษา ประสบการณ์ จะบ่งบอกว่าผู้พูดเป็นคนเช่นไร ดังมีคำกล่าวที่ว่า “สำเนียงส่อภาษา กริยาส่อสกุล”

การพูดคือส่วนหนึ่งของชีวิต การพูดมีทั้งดีและไม่ดี แต่การพูดที่ดีนั้นมีความสำคัญมาก เพราะการพูดที่ดีจะทำให้ผู้พูดมีแต่คนรัก ไม่มีคนเกลียด มีแต่คนให้ความเมตตา แม้ไม่มีเงินก็สามารถทำให้มีเงินได้ มีแต่ความเจริญรุ่งเรือง มีแต่ความสำเร็จ เพราะฉะนั้นเราควรพูดแต่สิ่งที่ดีๆ ควรคิดทุกครั้งก่อนที่จะพูด เพราะถ้าพูดแล้วทั้งดีและไม่ดีแก้ไขอะไรไม่ได้ แล้วการพูดที่ดีนั้นเป็นอย่างไร? มีหลักการอย่างไร?

เทคนิคการพูดที่ดีนั้น ต้องพูดเป็น มีหลักการพูด ง่ายๆ คือ

1. พูดให้มีเนื้อหาสาระ เชิงสร้างสรรค์ น่าสนใจ พูดแล้วทำให้ผู้ฟังเกิดกำลังใจ มีความหวัง รู้สึกดี สดชื่น สมองหวัง
2. มีความตั้งใจ จริงใจในการพูด น้ำเสียงในการพูดนั้นต้องแสดงออกถึงความจริงใจ สุภาพ อ่อนโยน ดังชัดเจน ตั้งใจที่จะให้ความรู้ที่มีเนื้อหาสาระดี
3. มีความเข้าใจผู้ฟัง ผู้ที่เราจะพูดด้วย หากเรามีความเข้าใจผู้ฟังว่าต้องการอะไร ผู้พูดมีเจตนาดี การพูดนั้นก็จะเป็นประโยชน์อย่างมาก
4. การพูดที่ดีนั้นต้องให้เกียรติผู้ฟังเสมอ กริยาท่าทาง การพูดให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างความเป็นมิตร สร้างความรัก ความผูกพัน ความสามัคคี

หลักการทั้ง 4 ข้อนี้เป็น หลักการการพูด ที่ดีที่ทำให้เกิดสิ่งที่ดีๆ ตามมาอย่างมากมาย ทำให้ผู้พูดมีเสน่ห์ ทำให้เกิดความสำเร็จตามที่ต้องการ การพูดที่ดีเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในชีวิต การพูดที่ดีนั้นเป็นศิลปะที่ต้องฝึกฝน หมั่นพูดแต่เรื่องที่ดีๆ ชีวิตก็จะมีความสุข

โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ครั้งที่ 11

สิ่งที่พัฒนา	เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของสมาชิกในการพูดเยาะเย้ย
จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงผลเสียของพฤติกรรมการพูดเยาะเย้ย 2. เพื่อให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการควบคุมตนเอง 3. เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้วิธีการที่เหมาะสมเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดการแสดงความก้าวร้าวออกมา
แนวคิด	วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการความสำเร็จและต้องการเป็นผู้ชนะ เพื่อแสวงหาความภาคภูมิใจในตนเอง บางครั้งจึงกระทำการโง่ไปโดยไม่ได้คิดตรึกตรองให้ดีเสียก่อน จึงอาจทำให้เกิดความผิดพลาดจากพฤติกรรมที่ตนเองกระทำลงไปได้
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	กรณีตัวอย่างและการวางเงื่อนไขกลุ่ม
กิจกรรม	เส้นทางสู่ชัยชนะ
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “เส้นทางสู่ชัยชนะ” 2. ใบงานที่ 7 เรื่อง “เส้นทางสู่ชัยชนะ” 3. สมุดการรายงานตนเอง
วิธีดำเนินการ	<p><u>ขั้นมีส่วนร่วม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา 2. ผู้วิจัยให้สมาชิกทบทวนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งที่แล้ว พร้อมทั้งเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเองว่าเป็นอย่างไรบ้าง 3. ผู้วิจัยกล่าวนำถึงกิจกรรมในครั้งนี้ โดยถามสมาชิกว่า ถ้าคนเราไม่สามารถควบคุมตนเองได้จะเกิดผลเสียตามมาอย่างไรบ้าง ให้ทุกคนช่วยกันตอบ 4. ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “เส้นทางสู่ชัยชนะ” ให้สมาชิกร่วมกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ดังกล่าว

ขั้นวิเคราะห์

1. ผู้วิจัยให้สมาชิกช่วยกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “เส้นทางสู่ชัยชนะ”
  - 1.1 พฤติกรรมของวิษณุและเฉลิมชัยที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไรบ้าง
  - 1.2 ท่านคิดว่าพฤติกรรมของวิษณุ และเฉลิมชัยเหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล
  - 1.3 ท่านได้ข้อคิดจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “เส้นทางสู่ชัยชนะ ” อย่างไร
2. ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น และตอบคำถามลงในใบงานที่ 7 เรื่อง “เส้นทางสู่ชัยชนะ ”
3. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวที่จะเปลี่ยนแปลงในครั้งนี ลงในสมุดการรายงานตนเองพร้อมทั้งบอกถึงเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นด้วย
4. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองลงในสมุดการรายงานตนเอง โดยมีผู้วิจัยตรวจสอบการบันทึกพฤติกรรมของสมาชิกในครั้งถัดไป โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าสมาชิกทุกคนสามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จ ทุกคนก็จะได้รับตัวเสริมแรงตามที่ทั้งกลุ่มเลือกไว้ แต่ถ้ามีสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ทั้งกลุ่มก็จะไม่ได้รับตัวเสริมแรงเช่นกัน

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

1. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ อาจใช้คำถาม ดังนี้
  - จากกิจกรรม “เส้นทางสู่ชัยชนะ” สมาชิกได้เรียนรู้อะไรบ้าง
2. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน
2. สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก
3. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก
4. สังเกตจากบรรยากาศของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

เอกสารกรณีตัวอย่าง
เรื่อง เส้นทางการสู่ชัยชนะ

วิชญ์และเฉลิมชัยเป็นนักกีฬาวิ่งซึ่งเป็นตัวเก็งที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของโรงเรียนเพื่อไปแข่งขันกับโรงเรียนอื่น และทั้งคู่ต่างก็มีความใฝ่ฝันที่จะเป็นตัวแทนของโรงเรียนให้ได้

ขณะที่รอการคัดเลือกอยู่นั้น วิชญ์เดินเข้ามาพูดคุยกับเฉลิมชัยว่า “ถ้านายไม่อยากขายหน้าคนอื่นถอนตัวไปตอนนี้ก็ยังไม่สายนะ ใครๆก็รู้ว่านายมันอ่อนไม่มีทางสู้เราได้หรอก” เฉลิมชัยก็ตอบกลับกลับไปว่า “เดี๋ยวก็รู้ว่าใครมันอ่อนกันแน่” พอถึงเวลาคัดเลือกจึงปรากฏว่าเฉลิมชัยเป็นฝ่ายวิ่งได้เร็วกว่าจึงได้เป็นตัวแทนของโรงเรียนไปแข่งขันวิ่งกับโรงเรียนอื่น ขณะที่เดินกับมาหาอาจารย์สุรศักดิ์ เฉลิมชัยก็เข้าไปพูดคุยกับวิชญ์ว่า “คราวนี้รู้แล้วใช่ไหมว่าใครกันแน่ที่อ่อนแถมชี้แพ้อีกตั้งหาก” วิชญ์ได้ยินดังนั้นก็ไม่โหมมากจึงตามไปเตะ เฉลิมชัยจากข้างหลัง พอเฉลิมชัยไม่พอใจจึงหันไปเอาคืนบ้าง จนเกิดการลงไม้ลงมือกันขึ้น อาจารย์สุรศักดิ์หันมาเห็นเหตุการณ์จึงรีบวิ่งเข้ามายุติเหตุการณ์ดังกล่าว

วิชญ์และเฉลิมชัยถูกตัดสิทธิ์ออกจากการพิจารณาคัดเลือกเป็นตัวแทนนักกีฬาวิ่งของโรงเรียนตลอดเทอมนี้ ทั้งสองคนรู้สึกผิดหวังมากเพราะคาดหวังว่าตนเองนั้นมีความสามารถพอ ที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นนักกีฬาวิ่งของโรงเรียนเพื่อเป็นตัวแทนไปแข่งขันกับโรงเรียนอื่นแน่นอน

ใบงานที่ 7
เรื่อง “เส้นทางสู่ชัยชนะ”

1. พฤติกรรมของวิษณุและเฉลิมชัยที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และพฤติกรรมนั้นส่งผลตามมาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีคิดว่าพฤติกรรมของวิษณุและเฉลิมชัยเหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านได้ข้อคิดจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “เส้นทางสู่ชัยชนะ” อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ครั้งที่ 12

สิ่งที่พัฒนา	การเห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง
จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้สมาชิกทบทวนและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง ภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรม เพื่อลดความก้าวร้าว 2. เพื่อให้สมาชิกทบทวนถึงสิ่งที่เรียนรู้และการฝึกที่ผ่านมาเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง 3. เพื่อให้สมาชิกสามารถนำวิธีการที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
แนวคิด	กิจกรรมปัจฉิมนิเทศเป็นการสรุปถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งทบทวนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้เพื่อนำไปปฏิบัติ และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
เวลาที่ใช้	50 นาที
เทคนิคที่ใช้	อภิปรายกลุ่ม
กิจกรรม	ปัจฉิมนิเทศ (ฉันเปลี่ยนไปแล้ว)
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใบสัญญา 2. สมุดการรายงานตนเอง
วิธีดำเนินการ	<p><u>ขั้นมีส่วนร่วม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา 2. ผู้วิจัยถามสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ปัญหาและแนวทางในการลดพฤติกรรมก้าวร้าว จากกิจกรรมทั้งหมดและเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ซักถามข้อสงสัย 3. ผู้วิจัยแจกใบสัญญาให้สมาชิก และให้สมาชิกเขียนถึงพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเองว่าจะไม่กระทำอีกต่อไปเพื่อเป็นการสัญญากับตนเอง <p><u>ขั้นวิเคราะห์</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบอกถึงประโยชน์ที่ตนเองได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

- ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม สำหรับความตั้งใจ และความร่วมมือในการช่วยกันหาวิธีการแก้ปัญหา รวมทั้ง แนวทางในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวร่วมกันเป็นอย่างดี และให้สมาชิก นำสมุดการรายงานตนเองมาส่งเพื่อตรวจการบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของแต่ละคน ถ้าสมาชิกทุกคนสามารถทำตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้สำเร็จ ทุกคนก็จะได้รับตัวเสริมแรงตามที่ทั้งกลุ่มเลือกไว้ แต่ถ้ามีสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ทั้งกลุ่มก็จะไม่ได้รับตัวเสริมแรงเช่นกัน

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน
2. สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก
3. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก
4. สังเกตจากบรรยากาศของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

ภาคผนวก ข.

1. ตารางค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง
2. ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว จากการทดสอบกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) (n = 100) โดยใช้ Item – Total Correlation
3. แสดงผลต่างของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

ตาราง 13 ค่าความสอดคล้อง(IOC) ของแบบสอบถามบุคลิกภาพ

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	1	1	1	3	1
2	1	1	1	3	1
3	1	1	1	3	1
4	1	1	1	3	1
5	1	1	1	3	1
6	1	1	1	3	1
7	1	1	1	3	1
8	1	1	1	3	1
9	1	1	1	3	1
10	1	1	1	3	1
11	1	1	1	3	1
12	0	1	1	2	0.7
13	1	1	1	3	1
14	0	1	1	2	0.7
15	0	1	1	2	0.7
16	1	1	1	3	1
17	1	1	1	3	1
18	1	1	1	3	1
19	1	1	1	3	1
20	1	1	1	3	1

ตาราง 14 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	1	1	1	3	1
2	1	1	1	3	1
3	1	1	1	3	1
4	1	1	1	3	1
5	1	1	1	3	1
6	1	1	1	3	1
7	1	1	1	3	1
8	1	1	1	3	1
9	1	1	1	3	1
10	1	1	1	3	1
11	1	1	1	3	1
12	1	1	1	3	1
13	1	1	1	3	1
14	1	1	1	3	1
15	1	1	1	3	1
16	1	1	1	3	1
17	1	1	1	3	1
18	1	1	1	3	1
19	1	1	1	3	1
20	1	1	0	2	0.7
21	1	1	0	2	0.7
22	1	1	1	3	1
23	1	1	1	3	1
24	1	1	1	3	1
25	1	1	0	2	0.7

ตาราง 14 (ต่อ) ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
26	1	1	1	3	1
27	1	1	1	3	1
28	1	1	1	3	1
29	1	1	1	3	1
30	1	1	1	3	1

ตาราง 15 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	1	1	1	3	1
2	1	1	1	3	1
3	1	1	1	3	1
4	1	1	1	3	1
5	1	1	1	3	1
6	1	1	1	3	1
7	1	1	1	3	1
8	1	1	1	3	1
9	1	1	1	3	1
10	1	1	1	3	1
11	1	1	1	3	1
12	0	1	1	2	0.7
13	1	1	1	3	1
14	0	1	1	2	0.7
15	0	1	1	2	0.7
16	1	1	1	3	1
17	1	1	1	3	1
18	1	1	1	3	1
19	1	1	1	3	1
20	1	1	1	3	1
21	0	1	1	2	0.7
22	1	1	1	3	1
23	1	1	1	3	1
24	1	1	1	3	1
25	1	1	1	3	1

ตาราง 16 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบทางสังคม

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	1	1	1	3	1
2	1	1	1	3	1
3	1	1	1	3	1
4	1	1	1	3	1
5	1	1	1	3	1
6	1	1	1	3	1
7	1	0	1	2	0.7
8	1	1	1	3	1
9	0	1	1	2	0.7
10	1	1	1	3	1
11	1	1	1	3	1
12	1	1	1	3	1
13	1	1	1	3	1
14	1	1	1	3	1
15	1	1	1	3	1
16	1	1	0	2	0.7
17	1	1	1	3	1
18	1	1	1	3	1
19	1	1	1	3	1
20	1	1	1	3	1

ตาราง 17 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามพฤติกรรมการก้าวร้าว

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	1	1	1	3	1
2	1	1	1	3	1
3	1	1	1	3	1
4	1	1	1	3	1
5	1	1	1	3	1
6	1	1	1	3	1
7	1	1	1	3	1
8	1	1	1	3	1
9	1	1	1	3	1
10	1	1	0	2	0.7
11	1	1	1	3	1
12	1	1	1	3	1
13	1	1	0	2	0.7
14	1	1	1	3	1
15	1	1	1	3	1
16	1	1	0	2	0.7
17	1	1	1	3	1
18	1	1	1	3	1
19	1	1	1	3	1
20	1	1	1	3	1
21	1	1	1	3	1
22	1	1	0	2	0.7
23	1	1	0	2	0.7
24	1	1	1	3	1
25	1	1	1	3	1

ตาราง 17 (ต่อ) ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าว

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
26	1	1	1	3	1
27	1	1	1	3	1
28	1	1	1	3	1
29	1	1	1	3	1
30	1	1	1	3	1

หมายเหตุ : ค่า IOC ที่สามารถนำไปใช้ได้ มีค่าระหว่าง 0.5 – 1.0

ตาราง 18 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามบุคลิกภาพ

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t)
1.	3.022	11.	5.374
2.	4.477	12.	6.084
3.	4.672	13.	6.538
4.	5.495	14.	5.647
5.	3.896	15.	5.586
6.	3.696	16.	3.540
7.	5.398	17.	5.310
8.	4.626	18.	4.476
9.	3.611	19.	6.215
10.	5.902	20.	4.775

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.8012

ตาราง 19 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t)
1.	7.553	16.	4.666
2.	5.506	17.	5.185
3.	3.691	18.	6.339
4.	6.529	19.	2.295
5.	7.288	20.	5.109
6.	5.859	21.	2.643
7.	3.232	22.	3.787
8.	4.507	23.	5.704
9.	6.339	24.	5.406
10.	6.146	25.	5.133
11.	7.269	26.	5.035
12.	2.995	27.	3.796
13.	6.058	28.	4.472
14.	9.549	29.	6.427
15.	6.393	30.	3.538

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.8422

ตาราง 20 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t)
1.	3.641	14.	5.187
2.	4.877	15.	5.353
3.	3.767	16.	3.670
4.	9.212	17.	5.298
5.	6.067	18.	5.027
6.	6.829	19.	4.353
7.	4.193	20.	4.177
8.	5.939	21.	6.610
9.	6.252	22.	3.450
10.	4.437	23.	6.787
11.	7.715	24.	3.861
12.	5.491	25.	4.233
13.	6.827		

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.8764

ตาราง 21 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถาม อิทธิพลของตัวแบบทางสังคม

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t)
1.	5.644	11.	3.971
2.	5.907	12.	6.800
3.	7.769	13.	9.659
4.	2.771	14.	5.689
5.	5.688	15.	5.453
6.	2.679	16.	9.286
7.	4.315	17.	6.976
8.	3.440	18.	6.541
9.	5.975	19.	4.759
10.	4.336	20.	3.975

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.8519

ตาราง 22 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามพฤติกรรมการก้าวร้าว

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t)
1.	8.821	16.	8.181
2.	2.525	17.	6.559
3.	8.453	18.	3.227
4.	6.035	19.	8.285
5.	5.885	20.	4.190
6.	8.940	21.	4.561
7.	8.391	22.	11.835
8.	7.688	23.	8.631
9.	3.602	24.	7.428
10.	8.693	25.	8.294
11.	8.928	26.	9.102
12.	7.037	27.	6.595
13.	8.538	28.	7.025
14.	9.510	29.	14.462
15.	8.099	30.	9.893

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.9477

ตาราง 23 ผลต่างของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง ก่อนและหลังการเข้าร่วม
โปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าว

ลำดับที่	กลุ่มทดลอง			
	คะแนนก่อนการทดลอง	คะแนนหลังการทดลอง	ผลต่าง	ผลต่างกำลังสอง
1.	40	30	10	100
2.	38	29	9	81
3.	46	37	9	81
4.	41	34	7	49
5.	36	30	6	36
6.	37	28	9	81
7.	37	28	9	81
8.	40	30	10	100
	$\bar{X} = 39.38$ S.D. = 3.204	$\bar{X} = 30.75$ S.D. = 3.150	$\Sigma D = 69$	$\Sigma D^2 = 4761$

ภาคผนวก ค.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. รองศาสตราจารย์ เวณีย์ กวีทอง	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล นางสาววลัยกรณ์ แพ่งกิจธรรมชัย
วันเดือนปีเกิด 9 สิงหาคม พ.ศ. 2527
ภูมิลำเนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 535/8 ซอยประชาราษฎร์บำเพ็ญ15 ถนนประชาราษฎร์บำเพ็ญ
เขตห้วยขวาง จังหวัดกรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10310

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2546 มัธยมศึกษาปีที่ 6
จากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการรัชดา

พ.ศ.2550 การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) การแนะแนว
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พ.ศ.2555 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) จิตวิทยาการแนะแนว
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

